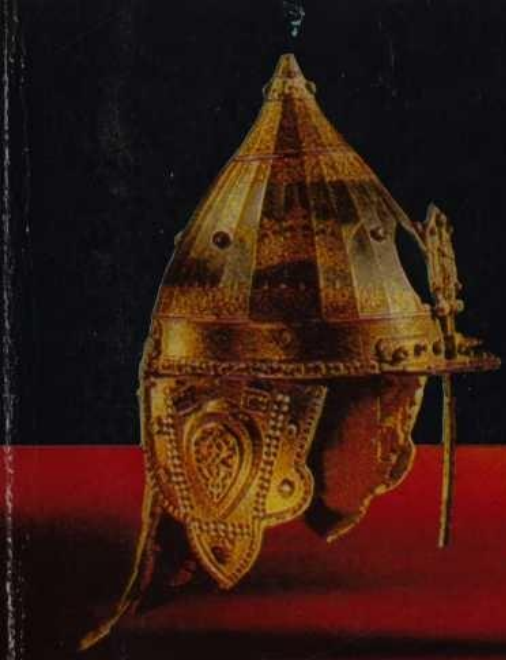

MILAN VÁROŠ

SOARTA COMORILOR DE AUR

SCRIPTA

Milan Városš
Soarta comorilor de aur

Către cititorul român

Această carte despre soarta tezaurelor de aur ale diferitelor popoare şi a altor comori are propria ei soartă. Prima oară a apărut în 1967 la Editura Smena, *având un număr redus de pagini. În următorii 16 ani, autorul a revizuit-o, dar mai ales, a completat-o cu date inedite obținute în urma propriilor sale cercetări arhivistice efectuate în Cehoslovacia şi în străinătate.*

Cea mai mare parte a manuscrisului a fost editată sub formă de serial în revistele din fosta Iugoslavie. La sfârşitul anului 1989, cartea a apărut la Editura Albatros *din Praga într-un tiraj foarte mare, cu următoarea mențiune: „… textul nu a apărut până acum în această formă în Slovacia…”*

Dr. Milan Városš nu a avut dreptul să publice timp de peste 20 de ani Filmul Şapte chei pragheze *(Despre istoria bijuteriilor Coroanei cehe şi ascunderea lor în furtunosul an 1938, la Žilina) turnat de Televiziunea cehoslovacă în cooperare cu cea franceză, după un scenariu scris de autor pe baza documentelor inedite găsite în Arhiva Cancelariei Preşedintelui Republicii, a fost interzis pe micile ecrane din Ceho-Slovacia, în timp ce francezii l-au vândut în numeroase țări ale lumii.*

Milan Városš este autorul a numeroase cărți de literatură faptică: Hitler, trăieşte!, Comorile morții, Ultimele zile ale generalului Štefanik, Colierul reginei şi alte întâmplări, Soarta unor antichități valoroase, Drumurile întortocheate ale frumoaselor Venus (Soarta unor opere de artă).

În decembrie 1989, Milan Városš a fost reprimit în Asociația Ziariştilor slovaci şi în Uniunea Scriitorilor din Slovacia. În octombrie 1990 este numit redactor-şef al revistei Život *în acelaşi an i se decernează Premiul Fondului Literar pentru ediția în limba cehă a prezentei cărți, care a premers astfel apariția ei în limba slovacă.*

Cu acordul autorului, Editura Scripta *a optat pentru o ediție abreviată față de originalul din limba slovacă, eliminând o serie de capitole şi de pasaje pe care le-a considerat de un mai mic interes pentru cititorul român.*

Helliana Ianculescu

I
Veşnica dorință de aur

Escrocherii şi senzații în timpul căutării mormântului lui Attila

În prima jumătate a secolului al IV-lea, Europa a fost invadată de triburile migratoare ale hunilor,

foarte numeroase şi puternice, care s-au îndreptat în mai multe valuri spre Apus, distrugând tot ce le-a ieşit în cale şi subjugând numeroase popoare.

Trăsătura comună a acestor triburi sălbatice a constituit-o dorința de jaf. Ținuturile cucerite au fost obligate să le plătească impozite mari sub formă de aur, sporindu-le astfel bogăția.

Istoricul roman Ammianus Marcellinus, care a fost contemporan cu invazia hunilor, a scris că niciun hun nu ştia care era țara lui natală: fiecare fusese conceput într-un loc, se născuse în al doilea loc şi crescuse în al treilea. Cronicarii şi istoricii acelor timpuri au remarcat că hunii erau oameni mici de statură, cu înfățişare dezgustătoare, care puteau fi considerați oameni numai fiindcă ştiau să vorbească.

„Toți au oase mari, ceafa puternică şi arată atât de îngrozitor încât pot fi uşor confundați cu nişte animale cu două picioare”, i-a caracterizat Ammianus Marcellinus. „Pe lângă această înfățişare, mai au şi o comportare stranie fiindcă se hrănesc cu ierburi de câmp şi carne pe jumătate crudă”.

Aceste caracterizări şi multe altele de acest fel, din care nu au lipsit afirmațiile lansate în Evul Mediu, precum că hunii s-ar fi născut din „căsătoria duhurilor necurate cu strigoii”, au fost generate de un sentiment acut de ură față de cuceritorii huni. Realitatea este că au fost peste măsură de aspri şi de cruzi.

În Europa, hunii au repurtat mai multe victorii. În 375, i-au înfrânt pe ostrogoți, ceea ce a constituit un pretext pentru declanşarea marii migrații a popoarelor. Bătrânul rege ostrogot Ermanarich, în vârstă de 110 ani, (cunoscut şi sub numele Ermenrich sau Hermanlich), nu a suportat această ruşine şi s-a sinucis.

Hunii au ajuns să stăpânească un teritoriu uriaş, care se întindea de la Volga până la Dunăre, amenințând chiar şi Imperiul Roman de Apus şi Imperiul Roman de Răsărit (Bizantin) cu capitalele lor, Roma şi Constantinopol.

Unele obiecte descoperite au dispărut...

Pofta nestăpânită de aur şi obiecte de preț a hunilor e atestată şi de numeroasele morminte în care au fost găsite bijuterii printre rămăşițele pământeşti.

În 1859, în localitatea Bakodpuszt din Ungaria, au fost descoperite mormintele a trei femei, cu cea mai bogată colecție de bijuterii din Europa secolului al V-lea, care, printre altele, era formată dintr-o salbă cu granate şi pandantive din pietre prețioase. Experții au stabilit că toate bijuteriile au fost confecționate în timpul hunilor, în jurul anilor 430–470.

La Muzeul de Istorie şi Artă din Viena şi la Muzeul Național de la Budapesta sunt expuse obiecte de preț strălucitoare, care provin din două

tezaure descoperite întâmplător în 1797 şi 1889 la Şimleul Silvaniei: medalioane de aur, agrafe, farfurii, o salbă din aur, având o greutate de 712,8 g, un lanț din aur cu diverse pandantive, lung de 1775 m.

Toate celelalte obiecte de preț au dispărut, probabil sub formă de lingouri.

În 1799, în oraşul Sânicolau Mare din România (până în 1918, Sânicolau Mare a făcut parte din Ungaria şi s-a numit Nagyszentmiklos), pe malul râului Aranka, săpăturile arheologice au scos la iveală 23 de vase de aur, cântărind în total circa 10 kg. Astăzi, vasele sunt expuse la Muzeul de Artă şi Istorie din Viena; până în prezent, specialiştii nu au ajuns la nicio concluzie în legătură cu originea lor, dar în versiune populară ele reprezintă, de când lumea, „comoara conducătorului hun".

Înaintea celui de-al doilea război mondial şi ulterior, în anii 1926 şi 1934, la Szeged-Nagyszéksós, în Ungaria, s-au descoperit aproape 200 de pinteni şi agrafe ornamentale pentru cizme, săbii, pumnale şi chiar mânerul biciului hunilor. Multe alte obiecte valoroase s-au pierdut în colecții particulare. Arheologii consideră că tezaurul de la Szeged-Nagyszéksós a aparținut unui conducător al hunilor.

În 1970, în satul Tăuteni din România au fost scoase la iveală, cu totul întâmplător, fragmentele unui vas din argint, după care a fost găsit vasul în

întregime. Acesta a fost, probabil, confecționat la Constantinopol şi a reprezentat un dar oferit cuceritorilor huni.

În fiecare an, câte 500.000 de solizi şi alte daruri

În jurul anului 433, conducători ai hunilor au devenit Attila (Tătuca) şi fratele lui, Bleda, care avea să fie ucis de Attila.

Attila, pe care biografii îl descriu ca pe un „bărbat de statură mică, cu umeri laţi, cap mare, ochi mici, mustață căruntă şi nas turtit, având o fire vicleană, brutală şi crudă față de duşmani", a fost spaima Europei şi a intrat în istorie sub numele de „Biciul lui Dumnezeu". Vorbea latina şi greaca, dar a fost un tiran crud şi un mare uzurpator.

I-a învins aproape pe toți cei care i-au stat în cale.

Împăratul Imperiului Roman de Răsărit, Teodosius al II-lea, i-a plătit în anul 443 uriaşa sumă de 500 000 de solizi (1 solidus 4,5 g aur) şi, în plus, s-a obligat să-i dea în fiecare an o cantitate de 350 de livre de aur (150.000 de solizi), care mai târziu a fost mărită la 700 şi, respectiv, 2100 de livre.

După ce a ocupat tronul Imperiului Roman de Răsărit, împăratul Marcian a transmis solilor lui Attila, care veniseră în capitală după daruri, următorul mesaj: „La Constantinopol se oferă aur

numai prietenilor. Pentru duşmani avem doar fier!”

Attila s-a înfuriat şi zeci de mii de huni au năvălit în Imperiul Roman de Apus; ei au ajuns până la Orléans, pe Câmpiile Catalane, (lângă Châlons-sur-Marne, în partea de nord-est a Franței), unde au suferit o mare înfrângere din partea romanilor şi a aliaților acestora.

Un an mai târziu, oştile lui Attila au încercat să cucerească şi Imperiul Roman de Răsărit.

Hunii au transformat în ruine frumosul oraş Aquiles, supranumit „Regina Mării Adriatice”, Milano şi multe alte oraşe.

Şi Roma a avut aceeaşi soartă.

Învingându-şi teama, Papa Leon I, însoțit de un numeros alai, a ieşit în întâmpinarea lui Attila, rugându-l să nu distrugă frumoasa metropolă şi capitală. Attila nu s-a lăsat înduplecat de rugămințile Papei. Nici măcar darurile şi lingourile de aur la care ținea atât de mult nu l-au înmuiat. Doar ciuma, care începuse să facă ravagii în rândul oştenilor lui, l-a întors de la porțile Romei.

Attila s-a îndreptat spre capitala regatului său, care era aşezată în apropierea râului Tisa.

Taina sicriului de aur

După ce s-a întors din Italia, Attila s-a însurat a doua oară. Soție i-a devenit prințesa Ildika (cunoscută şi sub numele Ildiko, Kriemhilda), fiica

lui Günther, regele Burgundiei, pe care Attila l-a ucis şi apoi i-a distrus regatul.

Nunta a avut loc la 15 martie 452 (sau 453).

„Toți vasalii lui Attila, germani, slavi şi asiatici, s-au adunat ca să participe la ceremonialul nunții", scria istoricul francez Maurice Bouvier-Ajam. „Câmpia era înțesată de căruțe, iar pregătirile de nuntă au fost însoțite de mişcări de oşti, deoarece regele hunilor plănuia să înceapă o nouă campanie, imediat după nuntă. Şefii de triburi s-au prezentat cu darurile obişnuite: cai, vase din lemn cu lapte de iapă, bijuterii din aur şi matostat, țesături de purpură. Un şef de trib, bătrân, i-a dăruit lui Attila vase de bronz cu simboluri ciudate furate de la chinezi. Attila avea să se bucure însă de aceste daruri numai puțină vreme.

Se spune că nici măcar noaptea nunții nu i-a oferit clipe de mari plăceri. După încheierea ceremonialului nupțial, când Attila a rămas singur cu tânăra şi frumoasa Ildika, aceasta a scos de sub veşmântul lung o sabie şi a înfipt-o în inima tiranului beat.

Un pictor mai puțin cunoscut, N. Puczk, a pictat „Ultima noapte a lui Attila", tablou care, la sfârşitul secolului al XIX-lea, a fost cumpărat la Londra de groful Andrássy şi donat oraşului Rožňava (unde astăzi este expus la Muzeul local).

După cum se vede şi din tablou, Ildika avea pe atunci în jur de 16 ani, iar Attila – 50.

Slujitorii credincioşi lui Attila au răspândit zvonul că stăpânul lor a murit în timp ce „era ameţit de vin şi de plăcere”.

Moartea faimosului Attila, care nu şi-a pierdut viaţa pe câmpul de luptă, ci a fost ucis în patul nupţial, a provocat o mare jale în rândul hunilor. În semn de doliu, oştenii lui şi-au tăiat părul şi şi-au crestat obrazul, fiindcă amintirea bărbaţilor trebuie marcată cu sânge şi nu cu lacrimi, ca amintirea femeilor.

Cel mai mult au avut însă de suferit numeroşii fii ai lui Attila. Astfel, mezinul Ernas a consultat un ghicitor în legătură cu locul şi felul cum ar trebui îngropat cel mai celebru hun.

— Sub pământ, sub apă, în razele soarelui şi ale lunii, într-o noapte întunecoasă, a răspuns prezicătorul.

Artişti cunoscuţi au executat un superb sicriu din aur. Pe capac au sculptat portretul lui Attila, iar pe părţile laterale – scene de război, portretul Papei Leon I, figuri de regi şi împăraţi care se înclină în faţa lui Attila şi îi oferă aur.

Alţi maeştri au pregătit un sicriu din argint pe care au încrustat simbolul lui Attila: un vultur care scrutează lumina soarelui şi însemnele celor 22 de ţinuturi cotropite de Attila. Apoi a fost confecţionat un al treilea sicriu, din fier, care era cel mai mare.

Potrivit unei legende, trupul lui Attila a fost îmbrăcat în purpură, părul, mustaţa şi barba i-au

fost prinse în agrafe cu perle, degetele împodobite cu inele din briliante, după care a fost aşezat în sicriul din aur, având alături de el un vas plin cu vin, o sabie şi un buzdugan, toate din metal galben. Sicriul, împreună cu monedele de aur, a fost introdus în sicriul din argint, iar acesta în sicriul din fier.

Locul liber dintre sicriele din aur şi din argint a fost umplut cu sângele celui mai iubit cal, al sclavului favorit, al celei mai îndrăgite iubite, a bufonului şi cântăreţului lui Attila. În acest timp, din palatul lui de lemn au fost scoase trei sicrie din fier umplute cu pietre, care au fost transportate în trei direcţii diferite.

Apoi, după ce bezna nopţii s-a aşternut deasupra împrejurimilor, din palat a fost scos şi sicriul uriaş din fier în care se aflau celelalte două, din aur şi din argint.

Se spune că Ernas, mezinul, l-a sfătuit pe Onegesius, confidentul tatălui său:

— Transportă sicriul mare din fier undeva spre nord, acolo unde râul se împarte în două. Opreşte cursul unui braţ şi pune-i pe soldaţii tăi să sape pe fundul lui o groapă. Aşază acolo sicriul şi lasă din nou apa să curgă deasupra lui, în aşa fel încât regele şi tatăl nostru să se odihnească sub pământ şi sub apă, în razele aurii ale soarelui, în lumina argintie a lunii şi în bezna veşnică a nopţii!

După ce slujitorii şi curtenii s-au împrăştiat, Ernas i-a şoptit lui Onegesius:

— Îndreaptă-te spre nord, iar după ce te vei convinge că nu eşti urmărit, întoarce-te împreună cu soldaţii şi cu sicriele spre apus, către locul unde un râu mare se uneşte cu alte două mai mici. Ordonă ca soldaţii să oprească cursul unuia dintre ele şi îngroapă-l pe tata într-un mormânt săpat în matca secătuită a râului. Apoi dă drumul apelor ca să acopere o dată pentru totdeauna mormântul lui!

Onegesius a îndeplinit ordinul fără cârtire. După ce s-a întors, a fost ucis de fiii lui Attila şi de soldaţii lor pentru ca nimeni niciodată şi nici măcar ei să nu afle locul unde a fost îngropat cel mai bogat şi mai cunoscut hun.

Aşa povesteşte o veche legendă.

Mormântul a fost căutat în mai multe locuri

Triburile de huni conduse de fiii lui Attila, învrăjbiţi între ei, s-au destrămat şi au fost alungate din apusul Europei. Numai fiul cel mic, Ernas, a reuşit să fugă cu restul oastei, care la vremea ei, fusese invincibilă, spre ţărmurile Mării Azov, în stepa de la vărsarea fluviului Volga. Alte câteva triburi s-au stabilit în Europa Centrală.

Este neîndoielnic faptul că Attila a strâns o cantitate uriaşă de aur şi alte obiecte de preţ, după cum la fel de probabil este că o mare parte din ele au fost aşezate în sicriu.

Dar nimeni până acum nu a aflat unde se

găseşte.

Căutarea mormântului lui Attila a început încă de la mijlocul secolului al V-lea şi a continuat, de-a lungul timpului, până în zilele noastre. La sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea, în Ungaria el a constituit ținta preocupărilor unor personalități de seamă; în Austria a fost căutat din ordinul ex-împăratului Wilhelm al II-lea şi al prințului Ruprecht de Bavaria, iar în Slovacia – de inginerul ceh František Štěpán.

Căutarea mormântului lui Attila în Germania, Bulgaria, România, în castelul Aurolzmunster din Austria, lângă oraşul Martin din Slovacia, în Franța, Elveția, Olanda, în satul Bok din Iugoslavia, în Ungaria, mai ales pe malul râului Tisa, pe insula Monte dell'Oro din Italia, în laguna venețiană şi în multe alte locuri, este legată de dorința veşnică a oamenilor de a se îmbogăți.

Alături de această dorință şi-au făcut loc escrocheria, drama, senzaționalul.

La toate s-au mai adăugat numeroasele legende, vastitatea imperiului hunilor şi bogăția imensă a conducătorului său care se datora, mai ales, birurilor încasate.

Aceste căutări s-au reflectat şi în denumirile populare ale monumentelor rămase de la huni: *Hunnenbetten* în Germania şi în Olanda, *Le tombeau d'Attilla* în Vérigneul sur Coole şi în alte locuri din estul Franței.

Puține locuri au rămas în Europa în care un deal, un râu sau un alt loc să nu fi fost considerat drept mormântul celebrului conducător al hunilor.

Şi nu o singură dată, din aceste locuri s-au răspândit zvonuri nejustificate şi foarte confuze în legătură cu descoperirile făcute.

Unul dintre acestea, care a fost dat publicității, în 1964, în mai multe țări, suna astfel: „În timp ce săpau un canal, la Osmannstadt, lângă Erfurt, în Germania, muncitorii au descoperit un mormânt, în care se aflau rămăşițele unei tinere de la curtea lui Attila, regele hunilor. Lângă ea au fost găsite numeroase bijuterii şi obiecte de podoabă din aur."

Cel mai mult s-au străduit să dezlege enigma mormântului lui Attila ungurii, atât amatorii pasionați cât şi savanți şi profesori universitari. Mai mulți istorici romantici au demonstrat înrudirea şi continuitatea huno-avaro-maghiară. Avarii, prinții şi apoi regii unguri s-au declarat cu mândrie descendenți ai hunilor, în timp ce istoricii de la curtea lui Arpad i-au criticat aspru pe autorii care au lansat ipoteza potrivit căreia bulgarii ar fi tot de origine hună.

Au apărut numeroase dispute şi în legătură cu ținuturile care au fost cuprinse între hotarele imperiului lui Attila. Oamenii de ştiință germani se sprijină pe afirmațiile regelui Teodosie al II-lea atunci când afirmă că imperiul hunilor s-a întins

în Saxonia, în timp ce ungurii consideră că numai ei sunt deținătorii adevărului. Potrivit afirmațiilor lor, centrul imperiului lui Attila s-ar fi aflat în Ungaria, în ținutul cuprins între Dunăre şi Tisa.

În secolul al XIX-lea guvernul ungar a fost de acord cu constituirea şi finanțarea unui fond special pentru căutarea mormântului lui Attila, deoarece într-o anumită perioadă aceasta era considerată o „problemă de onoare națională".

Alföld şi alte câteva oraşe au fost decretate centre ale „Imperiului mondial al hunilor". Nimeni însă nu a reuşit să aducă probe concludente în sprijinul acestor afirmații, fiindcă nicăieri nu s-au găsit vestigii ale taberelor hunilor.

Mormântul lui Attila a fost căutat şi pe fundul Dunării, în Ungaria, deoarece şi aici se putea afla acel loc „sub pământ şi sub apă".

„Afacerea secolului al XX-lea, de la Aurolzmünster"

Într-o zi a anului 1925, valetul l-a anunțat pe stăpânul său, contele Arco-Valley, proprietarul castelului din orăşelul austriac Aurolzmünster că domnul Karl Schappeller doreşte să stea de vorbă cu el.

— Cine e acest domn şi ce vrea de la mine? l-a întrebat contele fără să manifeste un interes prea mare.

— Este un consătean, fost tâmplar şi funcționar

de poştă. Când l-am întrebat ce doreşte, mi-a răspuns că vrea să trateze o afacere importantă între patru ochi cu dumneavoastră. Domnule conte, îmi permit să vă atrag atenția, că acest Karl Schappeller are la activ câteva ilegalități şi un copil nelegitim. Cu cinci ani în urmă, a fost acuzat de corupție, dar instanța l-a eliberat fiindcă medicii au declarat că este nebun. Am fost colegi de şcoală şi de aceea îl cunosc.

— Spune-i că nu am timp, a mormăit contele în timp ce intra în bibliotecă, să mai citească în cărțile vechi şi foarte valoroase pe care le moştenise.

Karl Schappeller nu s-a descurajat. În cele din urmă, contele l-a primit.

— Ce vreți de la mine? Vă rog să fiți concis! l-a întrebat el pe un ton răstit.

— Domnule conte, doresc să vă propun o afacere importantă care va fi deosebit de avantajoasă pentru dumneavoastră.

— Ce fel de afacere?

— Vreau să cumpăr acest castel în paragină.

— Ar trebui să aveți o grămadă de bani, a răspuns contele Arco-Valley.

Karl Schappeller a aşezat pe biroul lui o pungă grea şi a scos din ea câteva mii de şilingi de aur.

— Domnule conte, am bani, vă rog să priviți.

Contele scăpătat, care de câțiva ani nu mai avea bani, a amuțit o clipă. Şi-a revenit imediat şi i-a spus pe un ton amabil:

— Domnule Schappeller, vă rog să luați loc. Mă scuzați că nu v-am invitat să vă aşezați.

Apoi a chemat valetul să umple paharele.

— Ați spus că palatul meu se află în paragină. Vă rog, să mă iertați, dar nu cred că aveți dreptate. Pot să vă demonstrez că acest castel minunat…

— Domnule conte, îmi pare rău că trebuie să vă întrerup, a răspuns Schappeller, dar nu am venit aici ca să mă convingeți. Dacă doriți, pot să vă plătesc castelul înainte de a se prăbuşi atins de primul fulger. Vă ofer 250.000 de şilingi de aur.

Chipul contelui s-a luminat brusc.

— Domnule Schappeller, vă voi lua 3–4 şilingi şi vă rog să treceți mâine pe aici ca să mai stăm de vorbă.

Schappeller nu s-a simțit jignit că Arco-Valley dorea să verifice dacă monedele nu sunt false.

Câteva zile mai târziu, contele şi Karl Schappeller au încheiat un contract de vânzare-cumpărare. Neînțelegând foarte bine rostul acestei afaceri, contele a trecut în contract o clauză prin care îşi rezerva dreptul de a răscumpăra castelul după şapte ani, respectiv în 1932. Zadarnic a încercat să afle de unde a procurat Karl Schappeller o sumă atât de mare şi, mai ales, de ce a cumpărat castelul. Schappeller tăcea.

Contele a început să risipească banii primiți şi curând a fost nevoit să renunțe la dreptul de a-şi răscumpăra castelul.

La începutul anului 1932, în sala cavalerilor din

castelul de la Aurolzmünster, a avut loc o întrunire secretă. Modul cum s-a desfăşurat ea a fost reconstituit pe baza documentelor pregătite pentru procesul de mai târziu.

A participat Karl Schappeller, împreună cu prietenii săi nedespărțiți: dr. Schöpfer, preot la Innsbruck, Hans Etter, canonic din Salzburg şi dr. Wetzel, preşedintele Societății de cercetări cu ajutorul baghetei şi a pendulului, redactor-şef al revistei *Natur und Kultur.* Într-un fotoliu, lângă fereastră, s-a aşezat Ludwig Binderberger, un căutător „miraculos" care, în realitate, era un modest funcționar la poşta din Schärding.

— Domnilor, dorim să vă anunțăm, a început dr. Wetzel, că înainte de a începe săpăturile arheologice, intenționăm să publicăm un articol în care să susținem cu probe concludente că Attila, cel mai bogat rege al tuturor timpurilor, a fost îngropat sub acest castel.

— Ce probe puteți aduce în sprijinul acestei ipoteze? l-a întrebat Binderberger.

— Nu mai încape îndoială, că o bună bucată de vreme, hunii au locuit în ținuturile cuprinse între Schärding şi Salzburg, iar Aurolzmünster se află exact în mijlocul acestei câmpii largi, cu o poziție strategică foarte bună, înconjurată de munți înalți, între Dunăre şi Inn. În jurul lui se găsesc sate, dealuri şi văi care poartă numele Hunnenstrazsse, Heunenberg, Etzeldorf. După cum ştim, vechile legende germanice îl numesc pe

Attila, Etzel. Am găsit şi un document vechi, conform căruia Attila nu ar fi fost îngropat „sub pământ şi sub apă”, ci în palatul aşezat lângă râul Theissa, iar în împrejurimile orăşelului Aurolzmünster curge şi astăzi Antiesen. De aceea, nu punem la îndoială nici faptul că acțiunea romanului *Moartea lui Attila* de Andreas Lhotzk, s-a petrecut în acest ținut.

— Domnule doctor, l-a întrerupt Binderberger, desigur aveți dreptate. Argumentele dumneavoastră istorice coincid în întregime cu cercetările mele, iar bagheta mea se întoarce mereu în direcția castelului din Aurolzmünster, chiar şi de la 70 km distanță! Domnilor, sunt convins că această colaborare va constitui marea senzație ştiințifică a secolului al XX-lea!

Apoi a intervenit dr. Schöpfer:

— Atunci, când în urmă cu şapte ani, am cumpărat acest castel împreună cu colegul Etter, prin intermediul domnului Schappeller, şi am dat o grămadă de bani pe el, am fost convins că Attila este înmormântat la Aurolzmünster. Ne-am bazat pe probele istorice care au fost prezentate aici de domnul doctor Wetzel, dar, mai ales pe o realitate importantă pe care am descoperit-o la sfârşitul lui 1924.

Dr. Schöpfer s-a apropiat de un birou uriaş şi a scos din sertar o carte mare legată în piele. După ce a arătat asistenței pagina de titlu scrisă cu litere de aur, în şvabă, a deschis-o la pagina 30 şi a

început să citească solemn, ca de la amvon, cuvintele marelui om de ştiință, medic, naturalist şi filosof medieval Paracelsus: „În pământ sunt îngropate trei mari tezaure, dintre care unul se găseşte între Suabia şi Bavaria. Nu vreau să indic locul ca să evit o vărsare de sânge. Dintre obiectele lui prețioase, numai unul singur valorează mai mult decât toate bogățiile din lume”.

Audiența era fascinată de cuvintele lui Paracelsus. Wetzel şopti încet:

— Cu siguranță că aici, la Aurolzmünster, vom descoperi cel mai mare tezaur şi vom uimi o lume întreagă. Acum însă, domnilor, trebuie să trecem la lucruri mai concrete. În primul rând, vă propun să încheiem formalitățile de înregistrare a Societății de cercetări cu ajutorul baghetei şi a pendulului cu sediul la Aurolzmünster. Institutul Monumentelor de Stat, din Viena, trebuie să ne dea o autorizație oficială pentru a începe săpăturile arheologice.

— De ce avem nevoie de o autorizație pentru săpături şi nu de una pentru căutarea tezaurului? a întrebat Binderberger.

— Conform legislației austriece, partea care revine statului din comorile de aur descoperite în timpul săpăturilor arheologice este mai mică decât partea care i-ar reveni, dacă ar fi descoperită o comoară fără autorizație oficială, a răspuns dr. Wetzel, după care a continuat:

— Pe lângă autorizația Institutului

Monumentelor de Stat vreau să obțin şi acordul profesorului Egger, directorul Institutului de Arheologie al Universității din Viena. Despre importanța asentimentului său şi, prin urmare, a autorizației, nu mai încape nicio îndoială.

Cei prezenți au discutat până seara târziu.

Peste câteva zile, dr. Wetzel, secretarul ştiințific al Societății de cercetări cu ajutorul baghetei şi a pendulului cu sediul la Aurolzmünster, a obținut acordul Institutului Monumentelor de Stat din Viena şi al directorului Institutului de Arheologie al Universității din Viena şi a refuzat serviciile de consultant ştiințific ale dr. Egger.

Căutătorii mormântului lui Attila, de la Aurolzmünster, şi-au făcut o mare reclamă. Dr. Wetzel a publicat numeroase articole în revista sa din München şi în alte publicații care apăreau la Viena şi Berlin şi a acordat interviuri posturilor de radio din capitala austriacă.

La rândul lor, specialiştii au comentat acțiunea, fără ca majoritatea lor să fie de acord cu ea. În loc să fie surprins, dr. Wetzel a rămas convins că ecoul nefavorabil al acestor căutări va crea o şi mai mare publicitate în jurul persoanei lui şi a întregii „afaceri de la Aurolzmünster”.

Majoritatea ziarelor, inclusiv cotidianele importante, au comentat cazul ca pe cea mai mare senzație a secolului al XX-lea, publicând articole ce conțineau afirmații stranii. Iată ce se scria într-un amplu articol: „Domnul Binderberger îşi

continuă cercetările la castel. Nu de mult, bagheta lui fermecată a început să se mişte în mod straniu în ambele părți. În cele din urmă, căutătorii mormântului lui Attila au ajuns la concluzia că el se află tocmai în acest loc.

Domnul Binderberger a observat trei sicrie: două, interioare, din aur şi argint şi altul, exterior, din fier. Bagheta a descris clar contururile scheletului lui Attila, care corespund cu statura lui Attila.

În fața sicriului, bagheta a conturat o altă ladă în care se află comorile de aur ale conducătorului hunilor.

În felul acesta, s-a confirmat teoria lui Binderberger şi a dr. Wetzel, redactorul-şef al revistei *Natur und Kultur* potrivit căreia, cu o baghetă puteau fi descoperite nu numai cursuri de apă, ci şi diferite metale, morminte".

Asemenea afirmații aveau scopul clar de a-i convinge pe bogătaşii din Austria şi Germania să îi finanțeze pe căutătorii mormântului lui Attila.

„Dr. Wetzel a conceput bine proiectul, din punct de vedere psihologic, şi a susținut o pledoarie cu mult talent dramatic, ca într-o piesă bună de teatru" nota publicistul german G. Prodohl. „Trebuia însă găsiți oameni bogați, dispuşi să investească bani, în speranța că odată şi odată, vor deveni coproprietarii tezaurului imaginar din aur şi briliante al imperiului dispărut al hunilor".

Asemenea oameni existau, aveau bani şi erau

destui.

Un armator, un ex-împărat, un viitor cancelar şi alţii

Wetzel şi Schappeller au elaborat un plan amplu pe care l-au trimis în secret anumitor persoane pentru a le câştiga de partea lor şi a obţine finanţarea săpăturilor. După cum s-a scris în revista *Archiv für Kriminologie,* în 1955, ei au propus „o nouă orânduire" a societăţii şi mari profituri. În acelaşi timp, au elaborat „programul religios şi social al unei noi vieţi pe pământ" care purta numele generic *Monarhia social-etică.*

Cu ajutorul acestui proiect confuz şi, după cum nota revista *Archiv für Kriminologie,* „printr-o propagandă destul de abilă, prin demonstraţii secrete ale forţelor magice şi aducând garanţii ştiinţifice, dr. Wetzel a câştigat mulţi adepţi şi a adunat milioane de şilingi de aur.

Aşa de pildă, armatorul Hermann Slomann din Hamburg a oferit 250.000 de mărci germane, văduva doctor Hilda Ihl din München – 400.000 de mărci, iar prinţul Wendt zu Eulenburg 280.000 de şilingi din aur.

Multe alte mii de şilingi au fost investite în „acţiunea secolului al XX-lea, de la Aurolzmünster". Pictorul academic şi arhitectul Alois Wach din Salzburg, care a pierdut 34.000 de şilingi a publicat în 1933 broşura *Adevărul despre*

castelul din Aurolzmunster în care scria că prinţul Ruprecht de Bavaria a cumpărat acţiuni în valoare de 200.000 de mărci, fostul împărat german Wilhelm al II-lea, care trăia în exil în oraşul olandez Doorn, acţiuni în valoare de 480.000 de mărci, la fel ca şi arhiepiscopul Waitz Feldkirch şi mulţi alţii.

Broşura lui Alois Wach nu a fost însă vândută, iar tot tirajul, cu excepţia unui singur exemplar, păstrat până în zilele noastre, a fost cumpărat şi ars din ordinul noului cancelar al Germaniei, Adolf Hitler. Acesta se lăsase indus în eroare şi investise în afacerea de la Aurolzmünster suma de 1.000.000 de mărci din bugetul partidului său politic aflat în plină ascensiune.

Domnul Binderberger care se plimba în castelul din Aurolzmünster, cu baghetele sale fermecate, a atras foarte mulţi discipoli bogaţi în această afacere. Un fost funcţionar de la poşta din Schärding a stabilit cu mare precizie locul unde au fost îngropate sicriele din aur, argint şi fier ale lui Attila.

„Pe vremea aceea, jocul de-a *hocus-pocus* cu bagheta fermecată era considerat o ştiinţă serioasă, scria G. Prodöhl, astfel încât tot ce se petrecea în castelul aflat în paragină devenea subiect de articole publicate în toate limbile pământului”.

Binderberger nu a „stabilit” numai locul unde a fost înmormântat Attila, ci şi oamenii de la curtea

lui, iar mai târziu, „a descoperit un mic oraş cu un templu subteran în care, cu siguranță, se aflau lăzi imense cu aur, diamante şi o pivniță lungă de 11 m, plină cu metal galben”.

Sub castelul din Aurolzmünster trebuie să fi existat mari cantități de aur şi diamante deoarece, în timpul „cercetărilor sale ştiințifice”, Binderberger s-a îmbolnăvit. Wetzel a explicat unui redactor curios de la postul de radio din Viena şi miilor de ascultători că această îmbolnăvire subită s-ar datora anumitor „energii specifice”.

— După ce este descoperit un cadavru, în jurul scheletului său rămân energiile specifice care au existat inițial în corpul viu. Aceste energii, respectiv dorința de sânge, aur, viață şi desfătare, creează un anumit tip de câmp de forțe care se manifestă atunci când se stabileşte un contact cu câmpul magnetic al unui om prin intermediul unei antene, în cazul nostru, al baghetei.

Erau cuvinte deşarte, dar nimeni nu a protestat împotriva lor.

Procesul nu a mai avut loc

În ziua de 1 aprilie 1932, după o intensă mediatizare a „Afacerii secolului al XX-lea”, la Aurolzmünster au început săpăturile. În orăşelul austriac au sosit zeci de ziarişti din Austria, Germania şi Italia.

La puțin timp după deschiderea şantierului, gropile săpate sub castel au fost invadate de apele freatice. După ce apa a fost evacuată cu ajutorul pompelor şi lucrătorii au ajuns la o adâncime de câțiva zeci de metri, Binderberger a exclamat solemn:

— Acum va sosi clipa cea mare!

Din pământ a țâşnit din nou apă freatică pe care lucrătorii au pompat-o câteva zile şi nopți în şir. Apoi săpăturile au fost reluate şi, între timp, Binderberger a anunțat că baghetele lui au detectat şi alte morminte pline cu aur, perle şi pietre prețioase.

Karl Schappeller a trimis o telegramă lui Adolf Hitler.

Iar atunci când reporterii neliniştiți nu au mai putut scrie reportaje despre tezaurele descoperite, dr. Wetzel a organizat o conferință de presă la care a prezentat planul lor detaliat de acțiune:

— În castel vrem să ridicăm un mausoleu de aur închinat lui Attila. Cunoscutul pictor şi arhitect de la Salzburg, Alois Wach, lucrează deja la acest proiect. Mausoleul va avea o sală uriaşă unde vor fi expuse o parte din comorile lui Attila. Turiştii bogați vor locui în apartamente luxoase, direct în castelul din Aurolzmünster. În împrejurimile lui vor mai fi construite hoteluri pentru vizitatorii veniți din întreaga lume.

Wetzel nu a uitat să amintească faptul că doritorii mai pot cumpăra ultimele acțiuni.

— Aurolzmünster va deveni un nou Monte Carlo, iar cazinourile de acolo se vor muta aici, a intervenit Wetzel.

În august 1932, deasupra capului lui Wetzel şi al adepților lui au început să se adune nori grei.

Trecuseră cinci luni de când lucrătorii angajați săpau fără succes, iar investitorii îşi pierduseră deja încrederea, cerând restituirea banilor. Un reporter inteligent de la *Wiener Zeitung* s-a deghizat în lucrător şi s-a strecurat printre muncitorii care săpau sub castelul de la Aurolzmünster, ciulind urechile la tot ce discutau între ei; apoi i-a vizitat pe istorici şi pe arheologi şi s-a interesat de trecutul dubios al noului proprietar al castelului, Karl Schappeller, despre care se comenta că ar fi nebun şi un mare escroc. Toate acestea au servit reporterilor ca material pentru o serie de reportaje care au demonstrat că „Afacerea secolului al XX-lea, de la Aurolzmünster" era una dintre cele mai mari escrocherii ale ultimelor decenii.

Într-o zi, unul dintre coridoarele care fuseseră săpate, fără respectarea celor mai elementare măsuri de securitate, s-a prăbuşit, omorând câțiva muncitori. Poliția a intervenit şi a interzis, în mod oficial, continuarea săpăturilor.

Wetzel şi Schappeller au plecat la Viena să depună o notă de protest la Ministerul de Interne, dar ziarele au scris că de fapt s-au dus să obțină un paşaport şi o viză pentru a pleca în străinătate.

Zadarnic, ex-împărtul Wilhelm al II-lea, prințul Ruprecht de Bavaria, preotul Wendt zu Eulenburg şi mulți alții au revendicat returnarea banilor investiți. Toate milioanele lor fuseseră înghițite de săpăturile arheologice prilejuite de căutarea mormântului lui Attila.

Procurorul a intentat acțiune penală împotriva lui Schappeller, Wetzel şi a celorlalți organizatori ai „Afacerii secolului al XX-lea, de la Aurolzmünster". În acelaşi timp, au început să se adune capete de acuzare şi din depozițiile inculpaților.

Cu toate acestea, procesul mult-aşteptat nu a avut loc.

Avocatul lui Schappeller s-a prevalat de un vechi certificat al clientului său care dovedea că e nebun; Wetzel a fugit în S.U.A, în timp ce majoritatea oamenilor înşelați – sponsori şi investitori – s-a jenat să depună mărturie şi să-şi revendice drepturile. După puțin timp, Austria a intrat într-o puternică criză politică; au urmat *Anschlus*-ul şi izbucnirea celui de-al doilea război mondial, iar peste dosarele pregătite pentru proces s-a aşternut praful.

Binderberger a fost internat în ospiciu, Schappeller s-a închis în castelul din Aurolzmünster, unde a murit în iulie 1947, iar Wetzel şi-a făcut apariția la München, după terminarea războiului. În 1952, el a cerut Tribunalului de la München să interzică

publicarea cărții profesorului dr. A. Prokop de la Bonn despre escrocheria de la Aurolzmünster; şase ani mai târziu, Wetzel care era în continuare preşedintele Societății de cercetări cu ajutorul baghetei şi a pendulului, de la München, a compărut în procesul de la Wuppertal ca martor împotriva medicilor germani şarlatani care vindecau cancerul prin mijloace miraculoase, câştigând sume enorme de bani.

Aceşti medici nu erau însă la fel de bogați ca dr. Wetzel, care a acumulat o avere uriaşă prin căutarea mormântului lui Attila.

În realitate, el nu s-a îmbogățit în urma căutării mormântului conducătorului hunilor, ci datorită credulității oamenilor care s-au lăsat induşi în eroare de „Afacerea secolului al XX-lea, de la Aurolzmünster".

Castelul din basme al unui rege nebun

În septembrie 1869, tânărul rege bavarez Ludwig al II-lea a pus piatra de temelie a castelului Neuschwanstein, de lângă orăşelul Füssen, în decorul superb al Alpilor bavarezi.

Maeştrii artişti şi lucrători iscusiți au ridicat castelul timp de 17 ani, creând o operă care, prin frumusețea ei fascinantă, se încadrează perfect în mediul ambiant.

Arhitecții Hoffmann, Dollmann şi alții au copiat, în stil romantic, castelul Wartburg, locul acțiunii

operei *Tanhäuser* de Richard Wagner.

Tablourile, goblenurile şi celelalte opere artistice care împodobesc castelul Neuschwanstein reprezintă scene şi personaje din operele celebrului compozitor, al cărui Maecena generos a fost Ludwig al II-lea.

Castelul din Neuschwanstein a costat fabulos, respectiv câteva milioane de mărci de aur.

Încă înainte de a fi fost terminat castelul de la Neuschwanstein, Ludwig al II-lea a dat ordin să fie înălțată a doua minune: pitorescul castel Linderhof – copie fidelă a superbului palat de la Versailles.

Până la 10 iulie 1886, regele bavarez plătise fantastica sumă de 126.000.000 de mărci de aur pentru ridicarea celor două superbe castele.

În aceeaşi zi, el a fost declarat nebun şi i-au fost confiscate însemnele puterii. Aceeaşi soartă a avut-o şi fratele său, Otto, astfel încât pe tron s-a urcat unchiul lor, prințul Leopold.

Trei zile mai târziu, la 13 iulie 1886, Ludwig al II-lea şi medicul său au fost găsiți înecați în lacul Sternberger. Până în zilele noastre, această moarte a rămas învăluită într-un mare mister.

Într-adevăr, Ludwig al II-lea a avut o comportare foarte bizară. În ianuarie 1867, el s-a logodit cu Sofia de Bavaria, fiica împărătesei Elisabeta a Austriei şi, după ce a rupt logodna, în octombrie, a început să evite oamenii, devenind un om singuratic şi ciudat. În timpul zilei dormea, seara

lua micul dejun, la ora 2 noaptea mânca de prânz (de obicei cocoş umplut), iar în zori lua cina, după care se culca.

În viața lui a existat mult misticism şi, în general, a avut numeroase trăsături comune cu eroul principal al operei *Inelul Nibelungilor* pe care compozitorul Richard Wagner i-a dedicat-o.

Comunicatul oficial despre moartea nefericită şi dubioasă a lui Ludwig al II-lea a fost semnat de doctorul Hagen al cărui nume coincide cu cel al ucigaşului lui Siegfried; prințesa Sofia de Bavaria, fosta logodnică a lui Ludwig, a ars în flăcări, murind la fel ca Brunhilda lui Siegfried, după ce a aruncat inelul de aur al sirenelor.

Se spune că nebunia regelui bavarez, castelele de basm şi moartea lui ciudată au o legătură cu moartea lui Attila: se presupune că Ludwig al II-lea ar fi găsit mormântul lui Attila care l-a ajutat să finanțeze aceste construcții costisitoare. Datoriile lui erau fictive, încercând astfel să tăinuiască marele lui secret. Conform acestei versiuni, ei ar fi fost singurul om care a descoperit locul unde se află mormântul lui Attila, iar comorile găsite i-au declanşat nebunia.

Şi cunoscutul regizor de filme documentare, Jean Jacques, a încercat să dezlege enigma regelui nebun. Cu toate eforturile depuse, nici el nu a reuşit să găsească acea peşteră tainică unde era ascunsă o parte din comorile lui Attila şi care era legată printr-un culoar subteran de castelul lui de

basm.

În traducere, Neuschwanstein înseamnă „noua piatră a lebedei”, iar motivul lebedei se întâlneşte, la tot pasul, în castel: în tablouri, în sculpturile din lemn, în cascadă şi mobilier.

Astăzi castelul reprezintă o mare atracție turistică; în fiecare an se obțin beneficii uriaşe din vânzarea de bilete şi vederi care sunt trimise de aici în toate colțurile lumii. Bavaria a câştigat milioane de mărci de pe urma pliantelor şi a ilustrațiilor reprezentând castelele Neuschwanstein, Linderhof, Nymphenburg, Hohenschwangau şi portretul lui Ludwig al II-lea.

„Conducătorul hunilor nu vrea să-i fie tulburat somnul!”

În luna mai 1933, în satul Stráža, lângă cunoscuta stațiune balneară Pieštány a fost descoperit mormântul unui prinț bogat. Unii oameni de ştiință au emis ipoteza că acesta este un vechi mormânt german cvad, din jurul anului 300, când cvazii au populat Slovacia şi Moravia unde s-au luptat cu legiunile romane.

În timp ce ziarele şi revistele publicau reportaje despre descoperirea de la Stráža, inginerul František Štěpán, cercetător principal la Institutul de Cercetări Agricole din Záturčí a început să caute mormântul lui Attila în apropierea oraşului Turčianský Sväty Martin.

Multă vreme, František Štěpán s-a ocupat cu arta folosirii baghetelor fiind convins că ele îl vor ajuta să descopere zăcăminte de fier şi aur dar, mai ales, sicriele din aur, argint şi fier ale conducătorului hunilor.

Mai întâi, atenția i-a fost atrasă de colina Hrádok de lângă Martin care era modelată parcă de o mână omenească. Colina se înălța într-o câmpie, nu departe de confluența a trei râuri: Váh, Turca şi Jordan, iar în vârful ei se găsea un cimitir vechi, în semiparagină.

Încercările inginerului Štěpán de a găsi mormântul lui Attila, lângă Hrádok, în anii 1933 şi 1934, nu au stârnit un interes prea mare. Dar, la sfârşitul lui iulie 1935, când Štěpán a reluat săpăturile de la Hrádok, cu o echipă de lucrători şi utilaje moderne, acțiunea lui a făcut senzație în presa ceho-slovacă şi chiar în cea europeană. La 29 iulie 1935, pe prima pagină a cunoscutului cotidian *Lidové noviny* a fost publicat un articol cu următorul titlu: *Va fi descoperit mormântul lui Attila?*

În felul acesta a început viața senzațională, dar şi tragedia lui František Štěpán.

Împrejurimile colinei Hrádok, care are o lungime de 200 m, o lățime de 100 m şi o înălțime de 15 m erau păzite cu grijă de privirile curioşilor, dar, mai ales, ale locuitorilor oraşului Martin. Între timp, lucrătorii săpau zi şi noapte.

La o adâncime de câteva zeci de metri ei au găsit

o piatră de jertfă, de origine hună, iar sub ea... capacul unui sicriu de fier.

Acestea au fost afirmațiile lui Štěpán.

Groapa săpată la Hrádok a fost consolidată cu beton, dar curând avea să fie inundată de apă. František Štěpán a avut ideea să sape un nou coridor în partea vestică a colinei. Când lungimea lui a atins 30 m, acesta a fost inundat din nou. Lucrătorii au pompat apa ore în şir şi apoi au continuat să sape.

După ce coridorul a ajuns la 40 m lungime, ziarele au anunțat că Stăpân este convins că mai are de săpat 6 m până la mormântul lui Attila sau al unui alt mare conducător, descoperire care va constitui cea mai mare senzație de acest fel din Europa.

Senzația a dobândit proporții de-a dreptul fantastice.

La 14 august 1935, *Slovenský denník* a publicat un reportaj al cărui autor relata de la fața locului că „inginerul Štěpán se află la numai 2 m de țelul său. Joi, cel târziu până sâmbătă, va fi înlăturat şi ultimul obstacol, iar lumea întreagă va afla cu bucurie că mormântul lui Attila a fost descoperit". Trebuie să menționăm că revistele străine, mai ales cele franceze şi britanice, publicaseră deja, cu o săptămână înainte, ştirea că mormântul lui Attila a fost descoperit, iar mumia conservată a conducătorului hun se află la Muzeul din Praga.

În aceeaşi zi a fost publicat şi un interviu cu ing.

Štěpán care, printre altele, declara: „Descoperirea mormântului lui Attila ar fi o senzație mondială. Sunt indignat că presa maghiară informează tendențios opinia publică şi se bucură în mod vădit de eşecurile mele. Ziarele de la Budapesta afirmă că ungurii îşi revendică descoperirea, lucru despre care nici nu poate fi vorba”.

Ulterior, ziarele au publicat informația că „ungurii s-au arătat dispuşi să finanțeze acțiunea inginerului Stăpân, dar acesta a refuzat orice sprijin din partea lor. Štěpán ar putea fi ajutat prin organizarea unei colecte publice”.

Printre ştirile senzaționale nu a lipsit nici informația surprinzătoare, dar evident falsă, că Stăpân ar fi fost invitat în Uniunea Sovietică să descopere acolo, cu baghetele lui fermecate, tezaurul țarului, care până atunci fusese căutat fără niciun succes.

Pe neaşteptate, în august 1935, ziarele au publicat un articol cu titlul *Conducătorul hunilor nu vrea să-i fie tulburat somnul!*, care anunța că pasajul subteran lung de 40 m s-a năruit deoarece armătura din beton s-a prăbuşit, iar Stăpân împreună cu muncitorii, ziariştii şi cei doi arheologi au reuşit să scape, fugind în ultima clipă.

Imediat după acest insucces, František Štěpán a declarat că acum, mai mult ca oricând, este convins că sub colina Hrádok se ascunde fabuloasa comoară.

Štěpán a investit în săpături toate economiile şi banii moşteniți de la tatăl său, fost moşier ceh, dar cu toate acestea, nu a descoperit mormântul lui Attila.

Acțiunile lui, care nu au avut un caracter ştiințific, au fost finanțate de Societatea Praghezã de Spiritism. Muzeul Național Slovac din Martin nu a participat la săpături, dar în 1929, inginerul slovac Štefan Janšák a declarat colina Hrádok rezervație naturală, primind ulterior confirmarea Institutului de Geologie din Praga. Astăzi, arheologii sunt în unanimitate de acord că Hrádok este un vechi cimitir.

František Štěpán a plătit scump această idee fixă.

S-a ruinat financiar şi psihic. Cu mintea tulburată, a început să învețe limbile turcă şi greacă şi să citească despre Schlieman, celebrul descoperitor al comorilor troiene.

În 1940, inginerul Štěpán a murit la o vârstă relativ tânără, într-o clinică de psihiatrie din Praga, unde a încercat să-i convingă pe toți pacienții că a renunțat să mai caute mormântul lui Attila, fiindcă el însuşi era cel mai mare şi mai bogat conducător al hunilor.

— Când împăratul Marcian va aduce aurul de la Constantinopol, vă rog să-i spuneți să aştepte, fiindcă acum sunt ocupat, le spunea el în fiecare zi asistentelor medicale şi doctorului care îl îngrijeau.

Monede de aur romane la Bína

La sfârşitul lui septembrie 1935, deci cu o lună înainte de sistarea prospectării colinei Hrádok, arheologul Štefan Janšák a lansat în *Slovenský denník* ipoteza că mormântul lui Attila s-ar găsi în Slovacia, dar nu la Hrádok, ci la Bína, pe cursul inferior al Hronului. „Din punct de vedere arheologic se cunosc foarte puține lucruri despre el şi numai săpături sistematice pot scoate la iveală locul unde se află.

Nimeni nu ar putea să ne reproşeze lipsa de logică a căutărilor noastre, dacă le-am efectua cu ajutorul baghetei fermecate la Bína sau în împrejurimile ei. Este în interesul arheologiei slovace să păstrez o anumită discreție în această privință. Pe cursul inferior al Hronului se află o serie întreagă de morminte, dar prefer să tac".

După mulți ani, în septembrie 1964, în timp ce se construia o pasarelă deasupra căii ferate de la Bína, a fost descoperit un tezaur cu 180 de monede de aur, reprezentând pe împărații Imperiului Roman de Răsărit şi de Apus: Arkadie, Honorius, Valentinian al III-lea, Teodosius al III-lea şi pe împărătesele Elie Eudocie, Gracie Honorie.

Această descoperire valoroasă are o semnificație deosebită pentru sfârşitul Imperiului Roman.

„Solizii împăraților şi împărăteselor ne aduc

aminte de contribuția lor la evenimentele care au grăbit sfârşitul glorioasei Rome“ nota cunoscuta numismată slovacă, dr. Eva Kalníková. „Comoara a fost îngropată în pământ la mijlocul secolului al V-lea pe teritoriul Slovaciei de sud şi de sud-vest, deci zona unde a fost descoperită a fost traversată de marea migrație a popoarelor. Săpăturile arheologice dovedesc că regiunea de pe cursul inferior al Hronului a fost unul dintre cele mai importante teritorii ale imperiului hunilor. Şi în vistieriile lor de aici a intrat aurul pe care împărații romani l-au oferit hunilor pentru a stăvili, cel puțin parțial, incursiunile lor devastatoare şi pentru a încheia pace. Martorul ocular al acestor evenimente, bizantinul Priskos (Priscus, Panites), membru al soliei împăratului la mormântul lui Attila, relatează despre bogățiile şi luxul neobişnuit al hunilor care primiseră bani şi de la romani. Aceşti bani nu mai foloseau ca mijloc de plată, ci valoarea lor era legată de cantitatea şi calitatea aurului. Comoara de la Bína a fost doar o mică parte din bogățiile hunilor. Poate că aceste monede au ajuns pe teritoriul slovac sub formă de impozit care trebuia să se verse în vistieriile împărăției lui Attila, poate au fost destinate confecționării unor bijuterii de lux sau poate au aparținut unui soldat hun care le-a jefuit în timpul expedițiilor la Roma. Este greu ca cineva să găsească în zilele noastre un răspuns la aceste întrebări. Toate împrejurările dovedesc că în

timpul migrației popoarelor, aurul roman a ajuns în locul unde se află Bína de astăzi. Teritoriile din Slovacia au întreținut, şi pe vremea aceea, legături cu Imperiul Roman, chiar dacă situația era complet diferită. În cele din urmă, Roma a lăsat aici un vestigiu al măreției şi gloriei ei sub formă de monede care amintesc străvechile ei legături".

Pe una dintre monede este incizat portretul unei femei şi sunt încrustate în aur cuvintele lui Gallo Placidio: „Această prințesă romană, fiica lui Teodosiu cel Mare şi sora împăratului Honorius a avut un destin neobişnuit. În anul 410, după căderea Romei, ca a fost luată prizonieră de regele vizigot Alarich, iar după moartea lui a devenit soția lui Ataulf, noul rege al vizigoților, după moartea căruia s-a întors din nou la Roma. Aici, fratele ei a obligat-o să se mărite cu patricianul Constantin, care a participat la guvernare împreună cu el. După căderea lui Constantin, ea a condus imperiul în locul fiului ci minor, Valentinian al III-lea".

Pe o altă monedă este reprezentată prințesa romană Justa Gracia Honoria, sora lui Valentinian al III-lea, care s-a oferit singură ca soție lui Attila fiindcă în 449 luase parte la un complot şi, prin căsătorie, a încercat să scape de pedeapsă. Se spune că ea ar fi provocat bătălia de pe Câmpiile Catalane, care a însemnat sfârşitul lui Attila.

Comoara lui Attila a fost căutată şi în comuna Veletíny de lângă Uherské Hradište unde, de când

lumea, a circulat legenda că Attila ar fi fost îngropat pe malul drept al râului Olšava.

La sfârşitul lui noiembrie 1969, ziarişti acreditați în fosta Germanie Federală au transmis redacțiilor ziarelor din întreaga lume ştirea importantă că lucrătorii Oficiului de Stat pentru Cercetări Preistorice au descoperit la Breisach, pe malul Rinului, o colină cu peste 20 de morminte. Conform tradiției populare, acesta era locul unde ar fi fost îngropat celebrul conducător al hunilor.

Mormântul lui Attila nu a fost găsit nici până în zilele noastre.

Astăzi mai există încă mulți care visează să descopere comorile lui Attila, supranumit „spaima Europei" sau „Biciul lui Dumnezeu", chiar şi acolo pe unde nu a trecut niciodată.

Mai ales în Europa au fost cheltuiți mulți bani pentru găsirea celebrului mormânt. Dacă cineva l-ar fi găsit, cu adevărat, în ultimele decenii, dar mai ales în timpul celui de-al doilea război mondial, el ar fi avut, cu siguranță, o soartă tragică.

Se pare însă că locul unde se află mormântul lui Attila va continua să rămână o mare enigmă şi în următoarele câteva sute de ani. O enigmă care, după atâtea experiențe neplăcute, nu va mai fi legată de escrocherii, drame ori senzații tari.

Procesul templierilor

Comoara Ordinului templierilor ocupă un loc

important pe lista tezaurelor nedescoperite. Din cauza ei, zeci de templieri au fost învinuiți de fărădelegi absurde, fiind judecați şi arşi pe rug, iar ceilalți s-au împrăştiat în Europa. Cu toate acestea, nimeni nu a reuşit să intre în posesia comorii lor.

Nici măcar regele Filip al IV-lea care, la începutul secolului al XIV-lea, a declanşat o adevărată campanie de intrigi şi procese împotriva lor.

Ordinul templierilor a fost înființat de doi cavaleri francezi Hugues de Payns şi Godefroi de Saint-Omer, între aprilie 1118 şi aprilie 1119, pe teritoriul cuprins între Ierusalim şi portul Jaffa, pe vremea când un grup restrâns de cavaleri îi apăra pe pelerini de tâlharii mahomedani.

Templierii poartă acest nume de la palatul şi templul lor, devenit reşedință, Templum Domini, din Ierusalim, pe care l-au primit de la regele Ierusalimului, Balduin I, (devenit mai târziu templul lui Herodes). În 1128, templierii au penetrat în structurile religioase oficiale care fuseseră aprobate de Conciliul de la Troyes. Curând, ei aveau să devină prima instituție religioasă militantă care, în jurul anului 1230, a pătruns şi în Cehia.

Primul reprezentant al Ordinului templierilor a fost Hugues de Payns. Se spune că era atât de sărac, încât, împreună cu prietenul său, Godefroi de Saint-Omer, avea un singur cal. În felul acesta sunt reprezentați şi pe Bula de plumb a Ordinului

templierilor condus de marele maestru Bertrand de Blachefort, care a fost emisă în 1168, şi care este cel mai important simbol al templierilor.

Ani de-a rândul, templierii au păzit drumurile, rezervoarele cu apă şi pelerinii din locurile sfinte. Treptat, numărul privilegiilor lor a crescut, iar după ce au început să se ocupe de tranzacții financiare s-au îmbogățit, devenind stăpânii multor palate, castele şi terenuri.

La sfârşitul secolului al XIII-lea, după înfrângerea cruciaților, templierii s-au stabilit, mai ales, în Cipru şi în Franța.

Datorită puterii şi uriaşelor lor bogății, ei şi-au creat un stat propriu, în regatul Franței, iar regele Filip al IV-lea a devenit unul dintre cei mai mari datornici ai lor.

Regele a tras cu viclenie sforile pentru ca papa Bonifaciu să moară prematur şi a susținut prin donații în aur şi alte mijloace asemănătoare alegerea noului Papă care, lipsit de orice personalitate, a devenit o marionetă în mâinile lui.

Se numea Raymond de Got, fusese arhiepiscop de Bordeaux iar, ca Papă, a adoptat numele de Clement al V-lea.

În 1306, Papa l-a invitat la reşedința papală de la Avignon pe marele maestru Iacob Bernard de Molay, cel mai înalt demnitar al Ordinului templierilor pentru a se sfătui împreună în legătură cu pregătirea unei noi cruciade şi obținerea de sprijin financiar.

În prima săptămână a lunii octombrie 1306, de Molay i-a trimis o scrisoare Papei: „Multpreacinstite Părinte Sfânt, vă anunț că voi satisface neîntârziat dorința Dv.: în primele zile ale lui decembrie voi sosi la Marsillia împreună cu 60 dintre cei mai importanți cavaleri ai Ordinului şi cu o mare parte din comoara noastră”.

Marele maestru a descins la castelul Temple din Paris, reşedința templierilor, cu numeroase convoaie, dintre care 12 erau încărcate cu saci umpluți cu bani de aur.

Clement al V-lea se gândea mai mult la bani, decât la organizarea unei noi cruciade în Țara Sfântă.

Comorile templierilor îi provocau insomnii şi regelui Filip al IV-lea, supranumit şi Filip cel Frumos.

Au semnat, fiindcă sperau că îşi vor salva viața

Şi evreii din Franța aveau mult aur. La sfârşitul lui iulie 1306, Filip al IV-lea a ordonat confiscarea averilor şi expulzarea lor din Franța.

„Soldații, vistiernicii şi perceptorii au dat buzna în casele evreilor şi le-au confiscat averile, obligându-i să-şi părăsească locuințele”, scria Ernst Sommer. Au săpat şi în grădini ca să găsească comorile ascunse, iar grămezile de aur descoperite, care nu fuseseră transformate în monede, i-au liniştit.

După evrei, a venit rândul templierilor, cărora Filip cel Frumos le datora sume importante de bani.

— Sire, templierii trebuie complet anihilați! i-a propus regelui consilierul Guillaume de Nogaret, profesor de drept. În timpul cruciadelor au strâns comori uriaşe.

— Prin bogăția şi puterea lor constituie o amenințare la adresa unității statului nostru, a adăugat administratorul vistieriei regale, Enguerran de Marigny.

Regele a consimțit şi Guillaume de Nogaret a preluat această grijă.

Joi, 12 octombrie 1307, în timp ce la Paris aveau loc funeraliile Caterinei de Valois, Nogaret a avut o atitudine binevoitoare față de marele maestru al templierilor, Jacob de Molay şi de ceilalți demnitari ai Ordinului care participau la funeralii.

Cu părul cărunt şi obrazul mutilat de cicatricele rănilor dobândite în timpul bătăliei pentru ocuparea Ierusalimului, marele maestru păşea grav în urma sicriului. Nu era atât de îngrijorat de moartea Caterinei de Valois, cât de viitorul incert al Ordinului templierilor şi de soarta cavalerilor şi a luptătorilor lui. La Templum se zvonise că regele intenționa să ia măsuri drastice împotriva lor, iar cu o zi înainte, marele maestru îi ordonase lui Peraud să trimită o scrisoare Papei: „Din surse demne de încredere am aflat că regele Filip s-a hotărât să ne atace. Nu ştim, dacă aceasta este

numai o provocare sau dacă doreşte să distrugă Ordinul nostru sfânt".

Acesta a fost motivul pentru care templierii au apelat la cel mai înalt reprezentant al bisericii: „Înalt Preasfinția Voastră, vă atragem atenția şi vă rugăm în mod insistent să nu ne părăsiți. Salvați-ne pe noi, pe frații noştri şi tot Ordinul şi vom rămâne devotați Înalt Preasfinției Voastre şi Sfântului Scaun până la ultima picătură de sânge. Rugați-l pe Dumnezeu să ne protejeze şi nu uitați să-i transmiteți regelui că veți lua apărarea Ordinului nostru".

Pe vremea aceea, niciunul dintre templieri nu bănuia că Papa Clement al V-lea este manevrat de rege şi că înainte de a fi ales Papă semnase o declarație, prin care se obliga să îndeplinească toate solicitările acestuia. De data aceasta, Filip i-a cerut să îi predea pe templieri, amenințându-l că, în caz contrar, va ordona ca doi nepoți ai lui să fie executați la Paris.

— De-ar afla credincioşii despre frumoasa Brunissend şi despre alte aventuri ale tale, ai pierde foarte uşor jilțul Sfântului Petru şi nu numai atât... i-a atras atenția regele, în mod diplomatic, Papei.

Papa, un bătrân şubred, mistuit de dorința de putere şi aur nu a opus nicio rezistență. Regele nu putea să-i persecute pe templieri fără acordul lui Clement fiindcă aceştia aveau privilegiul de a fi subordonați direct papei.

Nogaret, perfid şi lipsit de scrupule, pregătea deja „declarația” lui Floyrac şi Noff, doi templieri care erau întemnițați şi aşteptau să fie executați.

— Dacă veți semna aceste documente, de mâine veți fi liberi, le-a promis el.

Uimiți, Floyrac şi Noff au citit textul declarației în care, printre altele, se spunea că împreună cu alți templieri au scuipat crucifixul, au făcut comerț cu capre şi alte animale, iar la porunca marelui maestru al Ordinului au încheiat o alianță secretă cu sarazinii, duşmanii cruciaților.

Au semnat, fiindcă se temeau de moarte şi voiau să trăiască. Nogaret s-a grăbit să arate declarația semnată regelui. Şi, înainte ca cei doi să părăsească închisoarea, a poruncit ca lui Floyrac să i se taie capul, iar Noff să fie spânzurat.

Zadarnic, dezamăgiți, templierii au încercat să revoce afirmațiile mincinoase, pledându-şi cauza.

Procesul şi sentința

Jacob de Molay şi ceilalți demnitari ai Ordinului templierilor nu au zăbovit prea mult timp lângă carul funerar al Caterinei de Valois. În timp ce în seara zilei fatale de 12 octombrie 1307 ei se odihneau în locuințele lor din Templum, în castelele din Franța erau deschise plicurile sigilate cu ordinul strict secret al regelui. Imediat soldații au înconjurat castelul fortificat al templierilor şi i-au arestat.

A căzut şi Templum care până atunci fusese inexpugnabil, deoarece Nogaret l-a mituit pe şeful garnizoanei care a coborât toate cele trei poduri.

Filip cel Frumos a fost unul dintre primii care a intrat în cetatea templierilor, dar în ciuda asigurărilor lui Nogaret, încercările lui de a găsi comoara lor au rămas inutile.

Pe 14 octombrie, zeci de teologi adunați în catedrala Notre-Dame din Paris au ascultat capul de acuzare împotriva templierilor, care a fost pronunțat de marele inchizitor al Parisului, William Imbert şi de Guillaume de Nogaret, juristul regelui şi profesor de drept la Universitatea din Montpellier:

- s-au distrat şi au săvârşit diverse ticăloşii, inclusiv cu propriul lor trup. Au folosit buzele – poarta sufletului – pentru a săruta anumite locuri ale corpului omenesc pe care numai sentimentul de ruşine insuflat de Dumnezeu, ne opreşte să le numim;
- păcatele lor care nu pot fi iertate, sunt mult mai mari decât cele pentru care Dumnezeu a distrus Sodoma şi Gomora, trecându-le prin foc şi sabie;
- au cinstit locurile de rugăciune din lemn şi piatră ale mahomedanilor şi au jertfit pruncii zămisliți cu femei rele.

Profesorii şi doctorii în teologie ascultau fără să crâcnească. Ştiau că toate aceste fărădelegi fuseseră inventate de Nogaret. Numai unul dintre

ei, Eulogius de Nantess, s-a ridicat şi a luat apărarea templierilor, amintind cele trei bule papale care îi protejau de puterea laică şi religioasă.

— Nu aţi avut niciun drept să îi închideţi! a exclamat el. Nici măcar în numele regelui nostru. Acesta este numai dreptul Sfântului Scaun!

Marele inchizitor se gândea ce pedeapsă să-i dea bătrânului doctor şi încerca să dovedească faptul că înşelătoriile regelui nu sunt fictive, iar lipsa lui de scrupule are un temei.

Înşişi templierii aveau să confirme în următoarele zile aceste afirmaţii.

„După ce am cucerit şi jefuit Akkra, l-am arestat pe Jean de Tanid, un cavaler laic şi jude regal din oraşul Limassol. El ne-a relatat că a «cunoscut» un nobil care diviniza o tânără nobilă din Marakles, regatul Tripoli, dar nu a apucat să se bucure de dragostea ei", a povestit cavalerul de Faur care a trăit 14 ani în Palestina. „După ce a aflat că tânăra a murit, Jean de Tanid a dat ordin să-i fie deschis mormântul, s-a întins lângă ea şi i-a tăiat capul. În clipa aceea a auzit o voce care i-a şoptit să aibă grijă de capul fetei moarte, fiindcă tot ce vor privi ochii ei va fi distrus şi transformat în praf şi cenuşă. Cavalerul a luat capul şi l-a ascuns într-o casetă de bijuterii. Mai târziu, cu ajutorul lui, a distrus câteva castele şi a oferit comorile găsite reprezentanţilor Ordinului templierilor".

Anchetatorii şi torţionarii lui Filip şi-au notat

multe alte absurdități de acest fel.

Nu toți templierii au semnat depozițiile false. Unul dintre ei, cavalerul Gonzolin, a fost închis singur într-o celulă timp de o jumătate de an. Alte şapte luni a stat închis într-o celulă şi a dormit pe nişte pietre care nu erau acoperite nici măcar cu un singur pai, gol, în propria lui murdărie, într-un ger îngrozitor, hrănindu-se numai cu pâine şi apă; cu toate acestea, a supraviețuit, oferind un exemplu de rezistență omenească. Nu a înghețat şi nu a cedat chinurilor foamei, refuzându-i de fiecare dată pe temnicerii care vroiau să-l oblige să depună mărturie. Aştepta ziua următoare şi, adunându-şi forțele, încerca să-şi salveze ultima scânteie de viață.

Şi marele maestru Jacob de Molay a dat dovadă de un mare curaj, pornind de la convingerea falsă că, la un moment dat, anchetatorii, torționarii şi judecătorii nedrepți vor înceta să mai dea ascultare ordinelor criminale ale regelui şi ale lui Nogaret.

Marele maestru nu a rezistat însă multă vreme. Niciun alt confrate nu a fost mai crâncen torturat decât el.

Clement al V-lea a primit „depozițiile" lui Molay la toate punctele din capul de acuzare. Patru judecători au confirmat în scris că Molay a jurat pe Litera sfântă şi a depus mărturie de bună-voie.

Câteva săptămâni mai târziu, din ordinul lui Filip cel Frumos, noul arhiepiscop al Parisului a

citit sentința dată celor 54 de templieri.

„Noi, Conciliul provincial al Diocezei de Sena care a fost desemnat de Părintele Sfânt să pedepsească degradarea păgână şi deşertăciunea anumitor templieri din regatul Franței, am constatat şi ne-am convins, *Christi nomine invocato*, după ce am citit toate documentele şi depozițiile făcute de bună-voie de acuzați că…”

— Nu am recunoscut nimic de bună-voie. Marele inchizitor ne-a torturat! a exclamat Ponsard de Gis, unul dintre demnitarii Ordinului.

„…toți cei 54 de acuzați sunt vinovați”, a continuat arhiepiscopul, dar imediat a fost întrerupt de strigătul disperat al unui alt templier, tânărul cavaler Anricus de Angles:

— Suntem nevinovați!

Gardienii i-au bătut la sânge pe toți inculpații, iar arhiepiscopul a rostit calm, în fața templierilor, care aproape toți, îşi pierduseră complet cunoştința, următoarele cuvinte:

— Toți veți fi arşi pe rug în centrul Parisului şi transformați în cenuşă!

Parizienii mai credeau încă în rege, fiindcă nu aveau de unde şti că toate crimele templierilor fuseseră inventate numai pentru ca puterea lor să fie înfrântă, iar bogățiile lor confiscate.

— Recunoaşteți-vă vina, criminalilor! s-au auzit voci din mulțime în ziua execuției.

— Suntem nevinovați! a strigat Ponsard de Gis în timp ce flăcările îi mistuiau trupul.

În octombrie 1311, a avut loc o întrunire a Conciliului care urma să hotărască dacă templierii sunt sau nu vinovați. Nouă cavaleri ai Ordinului au pledat strălucit cauza confraților lor.

Pierre de Bologne, diplomatul şi procurorul Ordinului templierilor, a declarat plin de curaj în fața Comisiei papale de anchetă:

— Fiecare se poate convinge de ororile, amenințările, jignirile şi fărădelegile care au fost comise de cei care au depus mărturie în numele adevărului. Şi fiecare le poate compara cu favorurile, avantajele, libertatea şi multe alte promisiuni frumoase cu care au fost ademeniți martorii falşi.

Templierii au fost declarați nevinovați.

Regele Filip a IV-lea s-a prezentat la Conciliul care a avut loc la Viena, în martie 1312, şi imediat Comisia de anchetă a revocat hotărârea privind nevinovăția templierilor.

La şedința din 3 aprilie 1312, papa Clement al V-lea a anunțat că va dizolva Ordinul templierilor din Franța şi din întreaga Europă.

„Vă blestem!”

Filip cel Mare ținea foarte mult ca Jacob de Molay, fostul mare maestru al Ordinului dizolvat şi colaboratorul lui apropiat, Gaufroy Charney să-şi „mărturisească crimele mârşave”, în public, fiindcă populația din Franța şi din celelalte țări

europene nu mai credea în acuzațiile inventate împotriva lor.

Aceste mărturisiri l-ar fi bucurat pe rege mai mult chiar decât execuția propriu-zisă:

— În pragul morții, când cea mai mică înşelăciune îți apasă sufletul, a rostit cu o voce gravă Jacob de Molay, vreau să-mi descarc inima. Am comis un mare păcat şi merit cea mai grea moarte.

Chipul zâmbitor al lui Filip cel Mare s-a strâmbat:

— Ca să-mi salvez viața şi să evit chinurile îngrozitoare, a continuat să vorbească pe un ton ridicat fostul mare maestru, nu mi-am apărat suficient de bine Ordinul. Nu vreau să adaug amăgiri noi peste altele mai vechi. Declar că Ordinul este nevinovat! Ordinul şi membrii lui au fost întotdeauna cinstiți. Nu am comis niciuna dintre infamiile de care am fost acuzați! Am spus adevărul şi renunț la viață cu bucurie. Am cucerit Ciprul, templul lui Solomon, Akkon, Cetatea pelerinilor, Templum. Atunci când am fost atacați aveam cele mai bogate vistierii şi depozite de artă din lume. Din tot aurul nostru strâns în temple, din mumiile sfinte, clopote, chivoturi, icoane, altare, nu ne-a mai rămas altceva decât Gândul lui Dumnezeu.

Acestea au fost ultimele cuvinte rostite de Jacob de Molay, pe 11 martie 1314, după mai mult de şase ani de temniță şi chinuiri inumane.

— Îți dăruiesc viața şi libertatea, dacă ne divulgi locul unde sunt ascunse comorile templierilor, a strigat Filip.

— Sunt ascunse într-un loc foarte sigur şi sunt blestemate. Te blestem pentru că eşti un diavol, un ucigaş şi un hoț cu coroană de rege pe cap! Te blestem şi pe tine, Guillaume de Nogaret, împreună cu aliatul tău, Papa Clement!

Regele a ordonat ca Jacob de Molay să fie ars pe rug, foarte încet, pentru ca focul să-l mistuie cât mai lent.

Oamenii simpli adunați în jurul rugului au protestat, au strigat cuvinte de slavă la adresa lui Molay şi Charney, au cerut să fie eliberați şi copiii – binecuvântați.

— Sunt nevinovați! strigau parizienii, dar regele nu a vrut să îi audă.

— Ruşine vouă! a exclamat Molay în timp ce îi ardeau barba şi părul alb. Filip, priveşte cum mor oameni nevinovați! Ruşine ție şi celor care te înconjoară! Dumnezeu o să vă pedepsească! Vă blestem, pe toți, ticăloşilor!

Moartea a trei oameni nevinovați

Cronicarii medievali au notat că, înainte de a fi mistuit de flăcările rugului, Jacob de Molay i-a chemat pe rege, pe Nogaret şi pe Papă „în fața judecății drepte a lui Dumnezeu”.

Încă de pe 20 aprilie 1314, Papa Clement al V-

lea primise o scrisoare de la fostul reprezentant diplomatic al Ordinului templierilor şi de la procurorul Pierre de Bologne, care fugiseră la Torino, înainte de declanşarea valului de persecuții împotriva templierilor.

„Fuga mea este absurdă, scria Pierre de Bologne, fiindcă sunt bolnav de moarte. Doctorul mi-a spus că mai am câteva zile de trăit. Puteam să mor în temnița regelui. Dar nu vreau să respir pentru ultima oară, până când nu va fi rostită sentința împotriva adevăratului vinovat. Regele este un om rău, păcătos şi crud ca toți regii. Preasfinția Ta care eşti prințul prinților, propăvăduitorul adevăratei credințe, succesorul lui Petru, în loc să ne salvezi, ai ajutat să fim transformați în cadavre".

Clement nu a reuşit să citească scrisoarea până la capăt, fiindcă i-a căzut din mână.

Nu a mai avut putere nici măcar să-şi cheme slugile. Şi-a pierdut graiul, iar inima a încetat să-i mai bată.

Sicriul cu trupul neînsuflețit al Papei a fost depus în capela palatului regal din Roquemaure unde fusese găzduit cu două zile în urmă.

În timpul nopții, capela a fost mistuită de incendiu. Rămăşițele pământeşti arse ale Papei au fost îngropate la Useta, unde membrii bogatei familii de Got (care moştenise o avere imensă de la Clement) i-au construit un mausoleu superb, din marmură. În 1577, urmaşii hughenoți ai

templierilor au distrus mausoleul şi au aruncat în foc osemintele Papei.

La patru luni de la moartea lui Clement a încetat să mai bată şi inima lui Nogaret.

După un timp a ieşit la iveală că imensa avere strânsă de Enguerran de Marigny s-a datorat şi sumelor importante de bani pe care le-a primit de la englezi şi flani în schimbul informațiilor confidențiale furnizate. Enguerran de Marigny a fost spânzurat, fiind acuzat de înaltă trădare.

În dimineața zilei de 29 noiembrie 1314, regele Filip al IV-lea a plecat la vânătoare. Mistrețul rănit nu s-a ascuns în tufiş, ci s-a îndreptat spre duşman. Îngrozit, regele a căzut de pe cal, iar calul l-a târât până în curtea palatului regal din Fontainebleau, unde servitorii şi-au dat seama, numai după hainele zdrențuite şi pintenii de aur, că trupul sfârtecat, cu capul spart şi fără ochi, era al regelui Filip al IV-lea.

În Franța şi pretutindeni în Europa s-a răspândit vestea că moartea îngrozitoare a regelui a fost pusă la cale de templieri.

Astfel, blestemul lui Jacob de Molay s-a împlinit.

Enigmă sau blestem?

În anul 1745, la Paris, a fost găsită scrisoarea lui Jacob de Molay către nepotul său, tânărul conte Guichard de Beaujeu, prin care îl anunța că în sicriul bunicului său, care fusese marele maestru

al templierilor, se afla ascunsă o mare parte din comoara Ordinului. Scrisoarea mai conținea planul şi descrierea locurilor unde erau îngropate aurul şi alte bijuterii ale templierilor.

În cartea sa, *Tezaurele lumii* care a fost tradusă în mai multe limbi, scriitorul francez Robert Charroux scrie că Jacob de Molay, „proprietarul a peste 9.000 de castele şi palate răspândite în toată lumea creştină", i-a destăinuit, în închisoare, contelui de Beaujeu locul unde era ascuns tezaurul Ordinului templierilor, departe de iscoadele regelui francez:

— În mormântul strămoşului meu, care a fost bunicul tău, nu se găsesc rămăşițele lui trupeşti, ci documente de arhivă împreună cu numeroase obiecte de preț pe care am reuşit să le aducem din Țara Sfântă: coroana regilor de la Ierusalim, sfeşnicul cu şapte brațe al lui Solomon, icoanele de aur ale celor patru evanghelişti care au împodobit mormântul Domnului. Dar adevărata comoară a templierilor se află în alt loc, şi anume, în interiorul celor două coloane de la intrarea în cripta marilor maeştri. Prin rotirea capitelurilor, ies la iveală locaşurile unde sunt ascunse comorile Ordinului…

Mormântul marelui maestru al Ordinului templierilor, de Beaujeu, a fost căutat şi după cel de-al doilea război mondial. Nu a fost însă găsit, după cum nu au fost descoperite nici prezumtivele ascunzători ale templierilor, din vechile castele ale

Franței. Arheologul Maria de Grazi, împreună cu cunoscutul regizor de filme documentare J.J. Sirkis, a căutat comorile lor la Gizors, Valeros, Arginy.

Aceste căutări nu au fost încununate de succes, iar tezaurul templierilor continuă să fie învăluit în mister şi astăzi.

Sau poate mai planează asupra lui blestemul lui Jacob de Molay?

Prada moscovită a împăratului Franței

Soarta tezaurelor furate din țările ocupate a fost asemănătoare, indiferent dacă jaful a fost comis în timpul expedițiilor lui Gingis-Han, ale lui Attila sau Hitler.

Nici Napoleon Bonaparte nu s-a lăsat mai prejos. Înainte să plece în Italia, în aprilie 1793, el a avut grijă să-i încurajeze pe soldații înfometați şi prost îmbrăcați, povestindu-le despre bogățiile care îi aşteaptă.

S-a ținut de cuvânt, fiindcă în toate oraşele cucerite din Italia soldații lui au avut voie să fure şi să violeze după pofta inimii.

Dar cea mai importantă parte din captura formată din obiecte de aur şi alte lucruri de preț jefuite din palatele şi bisericile Italiei i-a revenit lui Napoleon.

Cuceritorul a fost necruțător

Ducele de Parma a fost una dintre primele victime ale lui Napoleon. Deşi nu i-a opus nicio rezistență, declarându-şi de la bun început loialitatea şi neutralitatea, Napoleon l-a obligat să-i plătească un impozit de 2.000.000 de franci din aur şi un impozit în natură de 1700 de cai.

De fapt, aceasta a fost soarta tuturor oraşelor prin care au trecut soldații lui Napoleon: Bologna, Milano, Piacenza, Veneția.

La Roma, Napoleon a prădat celebra Villa Borghese care adăpostea o renumită colecție de opere de artă şi nu s-a sfiit să devasteze chiar şi Vaticanul.

Napoleon nu a fost primul cuceritor francez care a jefuit Cetatea Sfântă. În 1494, regele Franței, Carol al VIII-a, a ocupat Vaticanul astfel încât „urmaşii degenerați ai lui Romulus au avut posibilitatea să cunoască deliciile ocupației galeze", nota istoricul Clemente Fusero.

Napoleon a înstrăinat din Vatican numeroase opere de artă şi l-a obligat pe Papa Pius al VI-lea să-i plătească 30.000.000 de monede de aur. Multe obiecte de preț şi alte piese sacrale din aur, pietre prețioase şi perle de o inestimabilă valoare istorică şi artistică au dispărut şi din bisericile Romei. Napoleon a ordonat să fie topită chiar şi statuia din aur a Papei Clement al II-lea. Soldații lui au devastat săptămâni în şir Catedrala Sfântul

Petru, iar mantiile preoților şi ale cardinalilor au fost arse pentru ca aurul şi argintul broderiilor să fie topit. Un ofițer, pe nume Massenas, a furat câteva tablouri celebre de Benvenuto Cellini, pe care le-a vândut apoi în magazinele din Paris.

Zadarnic, Papa Pius al VI-lea a cerut îndurare. Soldații lui Napoleon i-au scos din deget inelul masiv din aur încrustat cu pietre prețioase şi Papa a fost trimis în Franța unde a murit sărac.

Napoleon a ajutat Directoratul de la Paris cu aurul jefuit, finanțându-şi totodată expedițiile militare pe baza principiului bine cunoscut, conform căruia „un război trebuie să se autoalimenteze."

Mai târziu, el a înapoiat Vaticanului o parte din obiectele de preț furate. Printre acestea s-a aflat şi cunoscuta agrafă din aur şi pietre prețioase, cunoscută sub numele *Universul* despre care se spune că ar fi fost creată de Benvenuto Cellini. Dar diamantul din mijlocul agrafei era fals, fiindcă cel adevărat fusese dăruit de Napoleon uneia dintre surorile sale.

Bonaparte a oferit şi un dar personal Vaticanului pentru a-i ierta jafurile comise în reşedința papală: o tiară uriaşă din aur şi diamante care este atât de grea încât nu poate fi purtată.

Napoleon a prădat fiecare ținut pe unde a trecut. La Cairo a poruncit să fie executat şeicul Sidi Mohamed el Kohain, care refuzase să-i spună unde este ascuns tezaurul său. Apoi, în timp ce

capul tăiat al şeicului era purtat pe străzile din Cairo, bogătaşii speriați au început să aducă nemilosului cuceritor cantități uriaşe de obiecte de preț. Lui Napoleon i s-au părut insuficiente şi s-a liniştit numai după ce a poruncit alte câteva execuții, primind şi alte donații de aur.

Soldații lui Napoleon au furat şi ucis până în ultima clipă. Toți prizonierii au fost împuşcați, chiar dacă numărul lor era de ordinul miilor, iar cadavrele lor au fost jefuite.

O pradă bogată îl aştepta pe Napoleon şi la Londra unde visa să intre în posesia aurului adăpostit în seifurile Băncii engleze. Cu toate acestea, nu a reuşit să ajungă în Anglia.

În schimb, a cucerit şi jefuit Belgia, Germania, Spania, Portugalia, a fost rege al Italiei, a intrat în Elveția şi Olanda.

Până şi Curtea imperială de la Viena a tremurat în fața lui. Aşa de pildă, după ce arhiducele Carol a fost înfrânt în câteva bătălii, la palatul imperial din Viena au început să se adune în grabă bijuteriile Coroanei.

În urma armistițiului încheiat la 26 septembrie 1805, la Bratislava, Austria a plătit Franței 40.000.000 de florini de aur, sumă care a fost majorată după victoria repurtată de Napoleon asupra austriecilor, în iulie 1809, la Wagran. Cu acest prilej, Napoleon a cerut şi retrocedarea unor provincii din Austria, ca de pildă Istria, Triest, a unei părți din Galiția şi a impus un impozit de

144.000.000 de florini de aur pe care a consimțit să-l reducă, în cele din urmă, la 85.000.000.

În toate țările ocupate a ordonat să fie plantați arbuşti ai libertății – în amintirea trecerii trupelor lui prin acele locuri. Istoricul francez Mallet-Dupan, contemporan cu Napoleon, constata, pe bună dreptate, că „Franța suge Europa, aşa cum capra jumuleşte frunză după frunză".

Napoleon a devastat țările europene, iar pe soldați i-a întreținut din capturile de război. La împărțirea lor nu a uitat însă nici de mareşali, generali şi de ceilalți colaboratori apropiați lui. Astfel, mareşalul Lannes a primit 1.000.000 de franci de aur, mareşalul Ney – o rentă pe viață de 300.000, iar miniştrii şi diplomații au fost acoperiți cu daruri.

Toate oraşele şi statele înfrânte au fost obligate să-i plătească impozite mari în valoare de milioane de franci de aur şi numai el singur dispunea de aceste sume. Aşa de pildă, în 1812, Napoleon avea puşi de-o parte, pentru uzul său personal, 300.000.000 franci de aur.

Napoleon a copleşit-o cu daruri şi pe mama sa, Maria Laetitia care a trăit într-un lux exorbitant. Din cei 13 copii, i-au rămas în viață numai 8 şi a supraviețuit celebrului ei fiu, 15 ani, trăind însă în sărăcie. În ultimii ani ai vieții nu a mai avut nici măcar diamantul de 42 de carate, *Pigott,* pe care acesta i-l dăruise.

Vestitul, puternicul Napoleon a fost mărinimos

față de toți frații şi surorile sale care au primit daruri importante şi tronurile țărilor cucerite. Astfel, fratele său mai mare, Josef, conte de Survillers a ajuns rege al Spaniei; Ludovic, conte de St. Leu – rege al Olandei; Jérôme (Hieronym), prinț de Monfort, a devenit prinț de Westfalia, iar ultimul, Lucien, prinț de Canin, a refuzat tronul regal oferit, din cauza convingerilor sale republicane. Napoleon nu le-a uitat nici pe surorile lui: Maria Anna Elisa a primit regatul Piombino, devenind mai târziu arhiducesă de Toscana, Maria Paulina Carolina a fost prințesă franceză, iar Maria Annunciata Carolina – regină a Siciliei.

În primul deceniu al secolului al XIX-lea, aproape toată Europa tremura în fața lui Napoleon, dar mai ales străjerii vistieriilor statelor şi ai odoarelor din biserici.

Aur, foarte mult aur se găsea şi în Rusia.

Informațiile unui fost ambasador

Probabil că despre nicio altă țară pe care a atacat-o, Napoleon nu a ştiut atât de multe ca despre Rusia, unde avea zeci de spioni.

„Printre ei se aflau conți, prinți, doamne din înalta societate, căpitani de nave comerciale, negustori, funcționari de poştă, medici" scria J.V. Tarlé. „Rusia fusese invadată de spionii lui Napoleon, care până la invazie, au trăit liniştiți la

Moscova, Odessa, Riga, Petrograd sau au rămas la locurile lor, continuând să-l servească cu credință pe Napoleon care se apropia de Moscova. Polițiștii ruşi nu au reuşit să prindă pe niciunul dintre ei, deşi serviciul lor de contraspionaj avea o bună faimă".

Informațiile spionilor ajungeau şi la ambasadorul Franței la Petrograd, generalul Louis Marquisad Armand Caulaincourt, duce de Vicence şi la generalul Jacques Lauriston care a fost numit în locul lui, cu puțin timp înainte de război. Multe informații se refereau la tezaurele de aur şi la operele artistice de la Moscova, Petrograd şi din alte oraşe. Napoleon obişnuia să declare că va jefui din Rusia toate obiectele de valoare care îi vor plăcea.

Fostul diplomat, ducele de Vicence, singurul francez pe care împăratul Franței l-a luat cu el, în decembrie 1812, când a părăsit armata, fugind din Rusia mistuită de flăcări, i-a fost de mare folos. Cartea lui în două volume *Mémoires sur Napoleon, Souvenirs du duc de Vicence* (Bruxelles 1837 şi 1838) conține multe detalii interesante în acest sens.

La sfârşitul verii anului 1812, când Napoleon Bonaparte se apropia de Moscova, ducele de Vicence, care stătea alături de el în trăsură, i-a povestit confidențial multe lucruri interesante despre tezaurul din Kremlin:

— Maiestate, Muzeul Kremlinului, denumit şi

Tezaurul de la Moscova sau *Orujeinaia Palata* a fost constituit în secolul al XV-lea din tezaurele marilor prinți ruşi. Este cel mai vechi muzeu din Rusia care reuneşte colecții de arme, tunuri, însemnele țarului, tronuri, coroane, trăsuri, îmbrăcăminte de gală, încărcată cu aur, argint, pietre prețioase şi perle, daruri minunate primite de țarul Rusiei de la suveranii străini.

— Ce fel de daruri sunt acestea? a întrebat Napoleon în timp ce privea afară pe fereastra caleştii. Vreau să-mi povestiți mai mult despre ele.

Ducele de Vicence a scos o listă cu ilustrații colorate pe care le-a arătat împăratului.

— Maiestate, numărul lor este foarte mare, dar mă voi referi numai la cele mai importante. Acest ceainic de aur, de pildă, a fost dăruit de ambasadorul Angliei, John Merrick, țarului Mihail Feodorovici, în anul 1620, iar țarul Ivan cel Groaznic a primit o farfurie din argint aurit de la diplomatul englez Anthony Jenkinson. O altă farfurie din argint aurit, care a fost executată probabil de cunoscutul maestru aurar din Augsburk, David Bessemann, în secolul al XVII-lea, a fost adusă în Rusia de ambasadorul Poloniei, Kiprean.

— La Kremlin, mai există şi alte obiecte de preț primite de la englezi? a întrebat împăratul, punând de-o parte, cu un aer indiferent, desenul creației lui David Bessemann.

— Mai sunt încă, Maiestate. Aşa de pildă,

această panteră din argint aurit a fost adusă în Rusia la începutul secolului al XVII-lea de un diplomat englez cu nume rusesc, Fabian Ulianov. Tot el a adus şi un ulcior din argint aurit. Dintre cadourile oferite de diplomații englezi merită a fi amintite o carafă de vin din argint aurit trimisă de regele Jacob I țarului Boris Godunov, prin ambasadorul Thomas Smith. Această farfurie şi acest ulcior din argint aurit sunt de origine franceză, dar au fost aduse în Rusia de Charles Howard Carlis, ambasadorul regelui Angliei, Carol al II-lea. Valoarea artistică şi istorică este uriaşă, fiindcă, după cum se ştie, Maiestatea Voastră, majoritatea obiectelor de artă executate din argint, la sfârşitul secolului al XVII-lea, şi începutul secolului al XVIII-lea, au fost topite, din ordinul regelui Ludovic al XIV-lea, pentru a fi bătute monede din argint care să umple visteria statului francez.

Împăratul privea cu interes ilustrațiile, iar fostul ambasador al Franței în Rusia a continuat:

— Țarul Mihail Feodorovici a primit în 1644 acest vas mic şi plat, din porțelan chinezesc cu postament din argint aurit de la regele Cristian a IV-lea al Danemarcei. O istorie interesantă are şi această statuetă reprezentând un vultur din argint aurit la care regele Cristian al IV-lea a renunțat, împreună cu alte obiecte de preț, după înfrângerea suferită în războiul de 30 de ani. Vulturul a ajuns la Arhanghelsk şi de aici la Kremlin.

— Globul acesta din aur de unde provine? a întrebat Napoleon, privind o altă ilustrație colorată.

— Maiestate, nu este din aur, ci din argint aurit. Țarul Rusiei l-a primit în 1655 de la ambasadorul Suediei, Gustav Belke, ca un dar al regelui Carol al IX-lea. Acest corn superb renascentist, din fildeş, încrustat cu aur şi argint a fost executat de celebrul bijutier german Jacob Mores cel Bătrân. În acest vas din argint aurit executat în secolul al XVI-lea sunt aşezate şase rânduri de perle, diamante şi rubine. Acest pahar de cristal cu ornamentații din argint aurit a fost dăruit prințului Hvorostinin Dimitrie la nunta lui cu Maria Mnişkovova.

— Am înțeles că la Kremlin există şi însemne regale!

— Aşa e, Maiestate.

— Aveți desenele lor?

— Poftim, Maiestatea Voastră.

În timp ce privea desenele colorate ale superbelor bijuterii, de o imensă valoare istorică şi artistică, împăratul asculta atent ce-i povestea ducele de Vicence.

— Tronul țarului Ivan al IV-lea este acoperit cu plăcuțe de fildeş, ornamentat cu motive istorice, heraldice şi mitologice. Şi astăzi mai este folosit la ceremonialul de încoronare. Tronul țarului Alexei Mihailovici este încrustat cu aur, pietre prețioase, argint şi are 800 de diamante, fiind o creație

persană din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Superba coroană a lui Petru I a fost împodobită cu sute de diamante de preț şlefuite de giuvaergiii ruşi. Tronul pe care Boris Godunov l-a primit în dar, în 1604, de la şahul Persiei, Albas I, este placat cu aur şi încrustat cu pietre semipreţioase, mai ales cu turcoaze. Coroana lui Monomah, de la sfârşitul secolului al XIII-lea şi începutul secolului al XIV-lea, este probabil cea mai veche coroană de țar. În ilustrația aceasta este reprezentată bula țarului Alexei Mihailovici Romanov confecționată din aur, diamante, rubine, smaragde şi email.

— Superb, superb, nu putea să-şi ascundă uimirea Napoleon.

— Iar această farfurie, pe care țarul Mihail Romanov a primit-o de la mama lui, este executată dintr-o singură bucată de aur şi e împodobită cu perle şi pietre prețioase.

Împăratul stătea cu ochii închişi, ceea ce l-a făcut pe Caulaincourt să amuțească. Nu se mai întâmplase până atunci ca Napoleon Bonaparte să adoarmă în timp ce i se povestea despre aur şi obiecte de artă.

— De ce ai tăcut, duce de Vicence? Asta e tot? În vistierie nu se mai găseşte nimic altceva?

— Maiestatea Voastră, am avut impresia că dormiți.

— Stau numai cu ochii închişi. Puteți să continuați!

Caulaincourt a scos din nou lista cu obiectele de preț aflate în tezaurul de la Kremlin:

— În *Orujeinaia Palata* se găsesc arme şi armuri.

— Prin urmare, se găsesc acolo şi vechituri din fier? a întrebat împăratul care îşi ținea în continuare ochii închişi.

— Nu tocmai, Maiestatea Voastră. Aceste exponate au nu numai o valoare istorică şi artistică, ci şi una materială fiindcă, în marea lor majoritate, sunt din aur, pietre prețioase şi perle.

— Povesteşte-mi despre ele, în detaliu!

— Am înțeles, Maiestatea Voastră. Acest coif prețios şi platoşa au aparținut prințului Mstislavski. Au fost confecționate în Persia, în secolul al XVI-lea şi sunt placate cu aur, încrustate cu turcoaze, prețioase şi semiprețioase. Armura din oțel a țarului Mihail Feodorovici are ornamente din aur. Şi coiful acestui țar este împodobit cu diamante, smaragde şi rubine. O cantitate mare de pietre prețioase, perle şi aur, împodobeşte toate săbiile orientale. Priviți, de exemplu, această ilustrație. În tezaurul de la Kremlin se mai găsesc şi câteva trăsuri uriaşe din aur, pe care le putem topi pentru a separa aurul de argint şi fierul de lemn. Unul dintre agenții mei de la Moscova a aflat că mai există acolo şi trăsura primită de Boris Godunov de la împărăteasa Angliei, Elisabeta I. Multe figurine care împodobesc această trăsură din secolul al XVI-lea sunt din brocart de aur. Figurine asemănătoare

împodobesc şi superba trăsură pe care administratorul Ucrainei, Razumovski, a dăruit-o Elisabetei Petrovna. Maiestatea Voastră, trebuie să recunosc că trăsura a fost executată de celebrii maeştri francezi, Mournihall şi Boucher.

Ducele de Vicence a continuat să-i povestească încă multă vreme împăratului despre comorile Kremlinului.

În acest timp, marea armată a lui Napoleon, sigură pe victoria sa, înainta spre Moscova.

Zadarnic însă, cuceritorii francezi nu s-au bucurat de tezaurul moscovit. Încă de la 13 august 1812, din ordinul contelui Feodor Vasilievici Rastopcin, toate piesele lui componente au fost împachetate şi îmbarcate pe puntea unui vapor, având destinația Nijni Novgorod.

Incendiu, capturi, dar, în niciun caz, pace

La începutul lui septembrie 1812, mii de moscoviți şi-au părăsit locuințele, casele şi palatele. Se grăbeau fiindcă, din clipa în clipă, soldații francezi puteau să apară. Alte mii de oameni nu s-au temut şi au rămas acasă, fiind erau convinşi că generalul Kutuzov îl va înfrânge pe Napoleon şi nu-l va lăsa să intre în oraş.

Având aceeaşi convingere, înalții demnitari religioşi nu au dat ordin să fie evacuate din biserici obiectele sacrale din aur, pietre prețioase şi perle.

Guvernatorul general Feodor Vasilievici

Rastopcin a lansat mai multe apeluri către populația capitalei şi a jurat că „ticălosul de Napoleon nu va pune piciorul în Moscova”. În aceeaşi zi, câteva ore mai târziu, Rastopcin avea să părăsească oraşul.

A doua zi, după-amiază, de pe măgura Poklonnaia, Napoleon a văzut cupolele de aur ale Moscovei, strălucind în lumina soarelui şi, spre marea lui uimire, a aflat că îi era dat să cucerească această bogată metropolă, fără luptă, fiindcă fusese părăsită de armata rusă.

Cuceritorii au fost întâmpinați de un oraş mistuit de flăcările unui incendiu devastator. Ruşii dăduseră foc capitalei lor, iar acest tablou înspăimântător a constituit preludiul unei Europe cuprinse de flăcări, care, mai târziu, s-a răsculat împotriva lui Napoleon.

Pe vremea aceea însă, împăratul Franței mai spera că va încheia pace cu țarul Rusiei.

„Moscova arde, iar noi, ofițeri şi soldați, o devastăm” nota în jurnalul său Ludwig von Lossberg, un ofițer din Westfalia, comandant de detaşament în Marea armată. „La un moment dat s-a răspândit zvonul că Moscova are peste 500 de palate, incredibil de frumoase, construite în stil francez, care nu erau cu nimic mai prejos decât palatul Elysée, cazărmi şi spitale. Totul a dispărut. De patru zile flăcările mistuie oraşul. Casele modeste ale oamenilor, construite din lemn ard asemenea chibriturilor. Guvernatorul şi ruşii

înfuriați au dat foc acestui superb oraş. 200.000 de locuitori au fost lăsați la voia întâmplării, a sărăciei şi a disperării şi umblă dezorientați pe străzi. Soldații mei au găsit aici tot felul de bogății, căci în acest haos se fură ca în codru. Pentru Rusia este o pierdere uriaşă care va afecta foarte mult comerțul. Tâlharii de ruşi au mers până într-acolo încât au distrus sau au luat cu ei şi furtunurile de pompieri".

Napoleon a fost mult mai afectat de incendierea Moscovei, fiindcă a fost obligat să părăsească oraşul fără a semna pace şi fără a obține nicio victorie.

Împăratul Franței a făcut calea întoarsă, iar ofițerii şi soldații lui au cărat o pradă bogată formată din obiecte de preț furate de la Kremlin. Astfel, numai din superba biserică Uspenski au fost prădate 5000 kg odoare din argint şi 300 kg din aur.

Moarte lângă Berezino

Cuceritorii francezi şi aliații lor au început să se retragă din Moscova în seara zilei de 18 octombrie 1812. Împăratul Franței a părăsit-o a doua zi, dimineața.

Cuprins de furie, Napoleon, căruia țarul Alexandru I nu catadicsise să-i răspundă la niciuna dintre cele trei propuneri de a încheia pace, a ordonat soldaților lui să arunce Kremlinul

în aer, ceea ce aceştia aproape că au şi reuşit. Francezii au mai distrus şi alte monumente de valoare, printre care multe biserici, pe care însă, mai întâi, le-au devastat. Apoi au părăsit oraşul cu zâmbetul pe buze.

„În spatele armatei se întindea un convoi imens format din cele mai diferite trăsuri şi căruțe care transportau alimente şi obiecte de preț jefuite din Moscova", scria J. V. Tarlé. „Disciplina decăzuse în asemenea măsură încât nici măcar mareşalul Davout nu a ordonat să fie împuşcați vinovații care, sub diferite pretexte, încercau să încarce căruțele cu lucruri furate, deşi caii nu erau suficienți nici măcar pentru artilerie. Soldații, împreună cu prada lor de război, înaintau foarte încet. În seara zilei de 19 octombrie, după un marş neîntrerupt de o zi întreagă pe calea Kalujska, pe care abia încăpeau opt căruțe una lângă alta, armata, cu întreaga captură de război, încă nu ieşise din oraş.

Această retragere era foarte periculoasă şi prada de război îngreuna fuga. Academicianul Tarlé, un excelent cunoscător al lui Napoleon şi al documentelor epocii respective, aflate în prezent în arhivele din Paris, Moscova şi în alte capitale europene, menționa că Napoleon nu a fost de acord ca armata lui să transporte o încărcătură atât de mare cu obiecte de preț care, în timp de război, erau total inutile; de aceea fiecare soldat şi ofițer încerca să acopere țesăturile scumpe,

obiectele din aur şi argint, sacii cu cereale, făină şi tărâțe. Deşi era conştient de inutilitatea tuturor acestor lucruri, împăratul Franței nu a îndrăznit să ordone soldaților să le lase în Moscova, fiindcă nu voia să le ia iluzia că aceste bunuri le vor compensa suferințele. Pe atunci, soldații francezi încă nu bănuiau că cea mai mare parte dintre ei avea să-şi lase la Moscova nu numai întreaga pradă de război, ci şi propria viață.

Ludwig von Lossberg nota în jurnalul său, la 4 noiembrie: „A căzut prima zăpadă şi afară sunt – 26° C. Începe să viscolească şi noi nu mai avem de nici unele. Din detaşamentul nostru au mai rămas doar 302 soldați. Întreaga armată se descompune. Soldații fac comerț cu obiectele furate din bisericile Moscovei. Un ofițer a vândut o bijuterie sacrală pe 2000 de franci, deşi numai pietrele ei prețioase valorau de zece ori mai mult".

Un detaşament special al armatei franceze însoțea prada de război a împăratului, formată din obiecte sacrale din aur, o cruce uriaşă din aur, furată din turnul Kremlinului, tablouri de preț. Această pradă a fost transportată în mai multe căruțe care au format aşa-numitul *echipaj de aur.*

Echipajul de aur

Soldații şopteau că Napoleon a furat din tezaurul Kremlinului chiar şi bijuteriile Coroanei, împreună cu multe alte obiecte de o valoare

inestimabilă.

Retragerea armatei franceze din Moscova a fost o adevărată catastrofă. Soldații şi ofițerii ei au fost înfrânți de armata lui Kutuzov, de locuitorii oraşelor şi ai satelor, de boli şi de cumplita iarnă rusească. Pe deasupra, şi rezervele de alimente erau pe terminate.

Marea armată nu mai exista nici ca număr de soldați, nici ca forță, nici ca disciplină. Soldații, înghețați şi flămânzi, mâncau carne de cal şi cadavrele camarazilor lor. „Martori oculari i-au văzut pe soldații francezi cum îşi potoleau foamea, mâncând carnea soldaților morți, pe care o tăiau în bucăți şi o prăjeau. După ce începeau să slăbească şi să moară, le venea şi lor rândul să fie mâncați", scria istoricul rus A.N. Olenin.

Zadarnic soldații francezi şi aliații lor au încercat să schimbe aurul şi obiectele furate pe mâncare. Uriaşa pradă de război pe care o cărau devenise o adevărată povară. Pentru a-şi salva armata, Napoleon avea nevoie de cai şi, de aceea, a ordonat ca toată încărcătura să fie lăsată în Rusia. Ordinul avea însă în vedere numai lucrurile soldaților, care erau transportate în căruțe, fiindcă obiectele cele mai valoroase se aflau în trăsurile ofițerilor superiori, a generalilor şi mareşalilor. Dar, şi acestea au rămas în Rusia.

Francezii au reuşit să scoată, cu multe greutăți şi victime, numai lăzile umplute cu monede din aur şi argint care i-au ajutat mai târziu să-şi

cumpere alimente, mai ales în Prusia.

Unde a fost însă lăsată prada capturată la Moscova? Unde a fost ascunsă ea? Această problemă a început să-l preocupe pe țarul Alexandru I încă din 1812.

Generalul francez Aupias, căzut prizonier, a mărturisit că în timpul retragerii, între Viazma şi Smolensk, Napoleon a dat ordinul strict secret ca toate căruțele şi echipajele ce cărau prada de război furată din Moscova să fie arse deoarece încărcătura lor prețioasă nu putea fi transportată o cale atât de lungă.

Focul nu a reuşit să distrugă aurul. Iar pe deasupra, se pune întrebarea, câți soldați şi câți ofițeri au ascultat ordinul împăratului. În realitate, mulți soldați nefericiți s-au purtat ca hoții care îşi păstrează aurul furat până în ultima clipă, deşi sunt conştienți că, dacă l-ar arunca, ar mai avea o şansă de viață.

În afara depoziției scrise a generalului Aupias, mai există şi alte mărturii. Potrivit unora, în timpul retragerii, soldații francezi ar fi îngropat obiectele furate, iar potrivit altora, acestea au rămas la Berezino, împreună cu cadavrele miilor de soldați ce au pierit înecați şi înghețați.

La Berezino s-a produs o mare catastrofa. La un moment dat, podul de lângă Studjenka a fost luat cu asalt de aproape 14.000 de soldați francezi care se retrăgeau din fața cazacilor. Podul s-a năruit, a fost reparat şi s-a prăbuşit din nou, ceea ce a făcut

ca mii de soldați să se înece în apa rece a râului.

În efortul de a-şi salva armata aflată în descompunere, Napoleon a dat ordin să fie distruse două poduri, ceea ce a însemnat moartea altor mii de soldați francezi care nu au mai putut traversa pe partea cealaltă. Alții au căzut prizonieri la cazaci care s-au răzbunat pentru atrocitățile francezilor. Aceştia îi înfometau pe prizonierii ruşi şi, după ce prizonierii abia se mai țineau pe picioare, îi împuşcau în grupuri de câte 100, împiedicându-le astfel retragerea.

Să fi îngropat aceşti soldați nefericiți, părăsiți, trădați de împăratul Franței, comorile lor pe malul Berezinei, în ultimele clipe, înainte de a muri sau de a cădea prizonieri?

Tragedia generalului Sutter

— Nu cred! Asta e o nouă minciună! exclamă doamna Anna Sutter după ce termină de citit scrisoarea. Soțul ei, Johann August Sutter, care o părăsise cu 15 ani în urmă, într-un sat de lângă Basel, îi scria acum pentru prima oară, chemând-o la el, în America, unde zicea că se îmbogățise peste noapte. Sutter plecase de lângă soția şi copiii săi fără nicio lețcaie în buzunar şi fără acte în regulă.

— 15 ani a tăcut! țipa ea, indignată. Nu mi-a scris nici măcar un singur rând. E un escroc! Un hoț! Un farsor! Iar acum, chipurile, a devenit

proprietarul celor mai mari şi mai bogate zăcăminte de aur din lume! Este un hoț şi un vagabond în care nu am pic de încredere.

Şi, cu toate astea, Anna Sutter a plecat după soțul ei.

Martin Birmann, preotul baptist din satul Botmingen, care era şi dascălul copiilor lui Sutter, împreună cu tatăl Annei, a convins-o să plece, fiindcă nu de mult citiseră în ziar ştiri senzaționale din California legate de numele lui Sutter.

Anna Sutter a plecat în America, în decembrie 1849, şi curând avea să se convingă că bărbatul ei nu a mințit-o. Într-adevăr, ajunsese să dețină mari conturi în bancă şi să fie proprietarul unor terenuri a căror suprafață depăşea cu mult suprafața cantonului. Era un lucru incredibil, cu atât mai mult, cu cât ea îi plătise datoriile până în ajunul plecării.

La Banca domnului Pury, din Le Havre, a aflat că soțul ei comandase, nu de mult, în America, un pian pentru fiica lui.

Anna, împreună cu copiii, s-a îmbarcat în portul Le Havre pe puntea unui vapor unde mişunau tot felul de indivizi suspecți din întreaga Europă, care aveau aceeaşi destinație ca şi ea – îndepărtata Californie.

După o călătorie de câteva săptămâni a sosit, împreună cu cei trei băieți şi o fată, la San Francisco. Aici avea să afle însă vestea zguduitoare cum că soțul ei, care până nu de mult

fusese omul cel mai bogat din America şi din întreaga lume, a ajuns cerşetor…

Descoperirea lui James Marshall

S-a scris mult despre descoperirea senzațională a zăcămintelor de aur de pe terenurile lui Johann Sutter. Dar autorul celei mai fidele descrieri a acestui eveniment este însuşi Sutter. Iar această evocare se păstrează până în zilele noastre în arhiva Tribunalului Suprem al S.U.A, împreună cu alte sute de documente – hârtii îngălbenite de vreme, cu litere şterse. Sunt cuvinte care ne emoționează şi astăzi:

„La mijlocul lui ianuarie 1848, tâmplarul meu, domnul James Marshall din New Jersey, lucra cu un nou gater la Coloma, o fortăreață aşezată în vârful muntelui, la 18 ore depărtare de *ranch”,* scria J.A. Sutter. „Era o după-amiază ploioasă. Tocmai terminasem o scrisoare către un vechi prieten de la Locarno, când domnul Marshall a dat buzna în cameră, ud leoarcă şi foarte agitat. Mi-a spus că trebuie să-mi comunice un lucru foarte important, între patru ochi, şi a căutat un loc unde să nu fim deranjați.

Am urcat la primul etaj, dar nici acolo nu i s-a părut că suntem în foarte mare siguranță, deşi în afara unui funcționar nu mai era țipenie de om. Marshall a încuiat uşa.

La un moment dat, am coborât să iau un pahar

de apă, dar când m-am întors am uitat să încui uşa din nou. În timp ce Marshall scotea din buzunar un metal învelit într-o cârpă, funcționarul a intrat să intrebe ceva. Cu o mişcare rapidă Marshall l-a băgat înapoi în buzunar.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu v-am spus să încuiați uşa? a strigat la mine.

Era foarte nervos şi am încercat, pe cât am putut, să-l liniştesc şi să-l conving că funcționarul nu a intrat ca să ne spioneze.

Am încuiat uşa şi am aşezat în fața ei un dulap. Marshall a scos din nou metalul, care, de fapt, erau câteva granule. Am făcut un test cu apă regală şi am consultat *Enciclopedia Americană* la articolul AUR, de unde mi-am dat seama că acele granule erau într-adevăr din aur.

Primul gând al lui Marshall a fost să plece imediat la Coloma, rugându-mă cu cerul şi pământul să-l însoțesc. I-am atras atenția că afară a început să se întunece şi l-am sfătuit să plecăm împreună a doua zi, dimineața. Nu m-a ascultat până la capăt şi a ieşit val-vârtej, strigându-mi: «Veniți mâine cât mai devreme».

Se făcuse deja întuneric, când am intrat în cameră. Descoperirea aurului în nisipul râului de lângă gater nu mă lăsase deloc indiferent, dar cu toate astea, am primit vestea calm, ca de altfel toate surprizele, mai mult sau mai puțin plăcute, pe care mi le-a rezervai destinul. Nu am închis un ochi toată noaptea fiindcă îmi închipuiam ce

urmări ar putea să aibă această descoperire pentru mine”.

Pentru Sutter au început ani, săptămâni şi zile îngrozitoare. Aurul descoperit pe terenurile lui i-au provocat o mare nenorocire, schimbându-i, în mod fundamental, destinul.

Şi nu numai pe al lui.

Descoperirea aurului a avut consecințe nefaste şi asupra copiilor lui Sutter şi a altor oameni care s-au simțit atraşi, în mod irezistibil, de California.

Cu nouă zile înainte ca James Marshall să facă această descoperire, Uniunea Statelor Americane plătise Mexicului suma de 15.000.000 dolari pentru California. Americanii doreau să transforme acest ținut într-un ținut al fericirii.

În primii opt ani de febră a aurului, la San Francisco au fost înregistrate 1200 de crime.

Informații pentru milioane

Descoperirea aurului nu a rămas prea multă vreme un secret. În California au început să sosească mii de aventurieri care erau atraşi de această veste, ceea ce pentru Sutter a însemnat o adevărată catastrofă. „Morile mele s-au oprit”, scria el într-un raport mai amplu adresat Tribunalului Suprem din Washington. „Mă simt jefuit. Atelierele mele pentru argăsitul pieilor au dat faliment. Pieile brute au putrezit. Toți indienii mei au plecat împreună cu copiii lor să caute aur

pe care îl schimbă pe alcool. Ciobanii şi-au părăsit turmele, plantatorii – plantațiile, muncitorii – atelierele, iar cerealele nesecerate au început să mucegăiască pe câmpuri. Nu a mai rămas nimeni care să culeagă fructele din livezi şi să mulgă vacile. Băieții m-au implorat să mergem împreună la Coloma ca să căutăm aur. Numai Dumnezeu ştie cât de greu mi-a fost, dar până la urmă, am plecat cu ei. Nu mai aveam cale de întors…”

În ziare au început să apară articole despre descoperirea senzațională de la Coloma. Autorii lor aminteau că regiunea din împrejurimile Fort Sutter este deosebit de fertilă, ceea ce nu mai interesa pe nimeni, fiindcă toată lumea căuta numai aur.

Primul articol despre descoperirea zăcămintelor de aur pe terenurile lui Johann Sutter a apărut în numărul din 15.03.1848 al ziarului *Californian* din San Francisco, sub titlul *Descoperirea unei mine de aur.* „În albia râului de lângă noul gater construit recent de căpitanul Sutter, lângă American York, a fost descoperită o mare cantitate de aur. Hotelul a rămas fără portar, la frizerie un client a fost lăsat pe scaun cu barba săpunită, copiştii şi-au părăsit birourile, negustorii – magazinele, slugile – stăpânii şi, până la urmă, chiar şi stăpânii au plecat să caute aur”. A fost ultimul număr al ziarului, fiindcă şi redactorii lui au plecat în munți.

Un oraş aproape pustiu – a fost prima mare

surpriză a maiorului Masson, noul guvernator al Californiei, care, până nu de mult, aparținuse Mexicului; acesta primise ordin să vină la San Francisco pentru a se convinge la fața locului de bogăția zăcămintelor de aur descoperite în valea Sacramento.

În iulie 1848, maiorul Masson a trimis la Washington un raport prin care confirma autenticitatea poveştilor incredibile şi fantastice despre aurul din California. În raport se menționa că pe o rază de cinci mile se înalță culmi acoperite de steril care îşi etalează albul în soarele strălucitor, astfel încât întreaga regiune seamănă cu un adevărat furnicar de oameni care strâng granule de aur, cu plase sau coşuri indiene împletite des.

Din ordinul guvernatorului american, după maiorul Masson, în California a sosit imediat generalul Jessup. „Cred că este vorba despre descoperirea celui mai mare zăcământ de aur din lume“ a comunicat el la Washington. „În fiecare zi oamenii găsesc aici aur în valoare de 800–1000 dolari. În extremitatea cea mai îngustă a lui American York, la 16 mile depărtate de râu, am văzut cum domnii Neilly şi Croley împreună cu şase lucrători au strâns într-un timp record până la o jumătate de livră de pulbere de aur. În matca uscată a unui alt râu, domnii Daily şi McCooms, împreună cu un grup de indieni şi de albi, au extras aur în valoare de 17.000 dolari! În albia

unui alt râu au cules granule de aur valorând până la 30.000 de dolari. Şi aş mai putea continua această enumerare până mâine dimineață.”

Milioane de oameni din întreaga lume au aflat despre California, fiindcă ziarele nu mai conteneau să publice veşti senzaționale.

Febra aurului a cuprins aproape întreaga lume. În porturile americane, spaniole, franceze, germane şi chineze s-au îmbarcat mii de oameni care au luat calea Vestului Sălbatic. Navigau spre capul Horn, dar mulți dintre ei, nerăbdători, au preferat o calc mai scurtă şi mai periculoasă, traversând istmul Panama, unde curând avea să fie construită o cale ferată.

Aventurierii făceau tot ce le trecea prin cap, iar Sutter era complet neputincios, cu atât mai mult, cu cât căutătorilor de aur li s-au alăturat şi cei care trebuia să păzească ordinea.

În decembrie 1848, preşedintele S.U.A., James Knox Polk, a declarat:

— Ştirile despre descoperirea aurului în California sunt senzaționale şi se bazează pe mărturiile unor oameni responsabili.

„Slavă generalului!”

În ziua de 9 septembrie 1854, populația oraşului San Francisco a sărbătorit cinci ani de la constituirea oraşului şi patru ani de la intrarea Californiei în Uniunea Statelor Americane.

Oamenii fericiți l-au invitat la San Francisco şi pe Johann August Sutter dorind, în felul acesta, să-i mulțumească pentru faptul că a descoperit cel mai bogat ținut din lume. După misionari, Sutter a fost primul om care a pus piciorul aici. El era adevăratul părinte al Californiei.

În prezența unor înalți demnitari, domnul Kewen, primarul oraşului San Francisco, i-a înmânat bătrânului, în vârstă de 74 de ani diploma prin care era numit general al poliției din California. Aceasta era o recompensă şi pentru ajutorul pe care îl acordase Sutter unui detaşament militar american ca să cucerească această regiune.

Călare pe un superb cal alb, Sutter mergea în fruntea cortegiului, urmat de cei trei fii ai săi, de soldați şi de o mare mulțime de oameni veseli.

— Trăiască generalul Sutter! exclamau miile de oameni.

— Trăiască părintele oraşului San Francisco, inima Californiei! Trăiască generalul Sutter!

Deşi părea atent, Sutter nu percepea cuvintele primarului şi se gândea la ultimii 20 de ani din tumultuoasa lui viață, la Elveția, la cariera lui militară în slujba regelui Franței, Carol al X-lea, şi la activitatea lui de comerciant în Africa. Gândurile îi zburau la anul 1834, când a sosit la New York, un oraş suprapopulat cu cei mai diverşi emigranți din Europa şi Asia. Printre ei se aflau revoluționari înfrânți, dar şi patrioți, nobili

scăpătați, oameni sărmani care îşi pierduseră orice speranță de viață şi meseriaşi care vroiau să se îmbogățească în America.

Dar el a fost, poate, cel mai sărac dintre ei. Nu avea bani, nu avea nicio slujbă şi nu cunoştea limba. În doi ani a învățat engleza, franceza şi spaniola şi s-a inițiat în dialectele indienilor. A schimbat zeci de meserii, de la potcovar până la negustor şi profesor de matematică.

Între timp, primarul îşi continua discursul solemn la adunarea din sala teatrului:

— Şi aşa, precum Moise a stat odinioară în vârful muntelui Pisgah, Sutter s-a instalat pe culmile înzăpezite ale Sierrei, cu ochii strălucitori şi sufletul îmbătat de fericire. A avut însă mai mult noroc decât acel profet al Israelului, fiindcă i-a fost dat să intre în această țară înarmat cu forțe proaspete care l-au ajutat să-şi înfrângă anxietatea provocată de singurătate. Ele l-au ajutat să închine noua țară lui Dumnezeu, libertății şi Elveției care a rămas prima lui iubită.

— Trăiască generalul nostru! strigau oamenii afară, dar Sutter nu auzea nimic.

Se gândea la drumul anevoios pe care îl făcuse în 1838, în necunoscuta Californie, într-o căruță trasă de boi, împreună cu un mic grup format din doi ofițeri, cinci misionari şi trei femei. Toți au murit înainte de a ajunge la fortăreața din Vancouver, după un drum de trei luni. Numai el, singur, şi-a continuat drumul. Toți l-au considerat

nebun.

Şi-a croit drum printre indienii şi coioții flămânzi, a navigat pe o ambarcațiune fragilă pe valurile Oceanului Pacific, ajungând, în cele din urmă, în California, unde s-a stabilit într-un loc pustiu în care astăzi se înalță cunoscutul oraş, San Francisco. Aici, cu ajutorul guvernatorului mexican Alvarado şi al indienilor, a fertilizat acest ținut pe care l-a numit Noua Elveție. Ca recompensă pentru ajutorul acordat în lupta contra indienilor, Alvarado l-a ridicat la rangul de căpitan. Iar acum a ajuns general. Superbul golf San Francisco l-a fascinat. Aflase că a fost descoperit la începutul lui noiembrie 1769 de spaniolul Gaspar de Portola, care plecase de la San Diego spre nord, unde vroia să înființeze o colonie pentru misionari, lângă golful Monterey. A greşit drumul şi a mers mai departe, unde a descoperit un nou şi superb golf. Un membru al expediției, preotul franciscan Juan Crepsi, a trimis o scrisoare în Spania în care menționa că acest golf uriaş ar adăposti toate vapoarele din Europa. A avut dreptate, fiindcă el este cel mai mare golf natural din lume.

După o scurtă pauză, Kewen şi-a încheiat discursul festiv.

— Trăiască generalul Sutter! au început să ovaționeze şi cei prezenți în sală.

— Trăiască generalul nostru, Sutter! se auzea în acea zi pe străzile oraşului San Francisco, iar

strigătele nu au contenit până la miezul nopții.

„Moarte generalului!”

La 15 martie 1855, după o jumătate de an de la încheierea festivităților de la San Francisco şi la numai două ore după ce domnul Thompson, preşedintele Tribunalului Suprem din California, a închis dosarul cu 200 de pagini al lui Sutter, acesta a fost căutat de omul său de încredere, Jean Marchais.

— Domnule general! Domnule general! Ați câştigat! striga el fericit, fără să ştie că, după câteva ore, va fi spânzurat din cauza acestei veşti. Sutter nu părea foarte mirat, fiindcă era sigur că va câştiga procesul.

— Toate revendicările dumneavoastră au fost îndeplinite.

Generalul Sutter s-a aşezat, dar imediat a sărit în picioare pregătindu-se să plece la Washington. „Sentința mai trebuie confirmată de Tribunalul Federal Suprem, ceea ce ar trebui să se întâmple cât mai curând posibil”, se gândi Sutter.

Şi-a luat rămas-bun în grabă de la soție şi de la fiica sa, Mina, i-a lăsat o scrisoare fiului său şi, împreună cu câțiva indieni, a apucat pe o cale lungă până la celălalt capăt al Americii.

Pe drum a fost ajuns din urmă de un om călare, care i-a transmis o veste proastă, obligându-l să se întoarcă imediat. În zare, cerul era înroşit de

flăcările care mistuiau terenurile lui Sutter şi oraşul San Francisco.

Aflând care e sentința Tribunalului Federal Suprem, căutătorii de aur au dat foc clădirii Tribunalului şi altor câtorva clădiri. Nu mai lipsea mult şi l-ar fi linşat chiar şi pe judecătorul Thompson. Apoi, s-au îndreptat, în număr de câteva mii, spre *ranch*-ul şi plantațiile lui Sutter.

— Ce s-a întâmplat aici? a întrebat Sutter, dar nimeni nu a putut să-i răspundă. Trupul lui Jean Marchais se legăna de creanga unui copac.

Judecătorul Thompson l-a anunțat cu lacrimi în ochi:

— Este groaznic, domnule general! Copiii dumneavoastră nu mai sunt. Şi-au pierdut viața într-un mod cât se poate de tragic!

Sutter, care simțea că i se goleşte creierul, şi-a adus aminte că mai are o fată.

— Dar Mina, fiica mea, unde este?

— E întinsă în camera de alături, lângă soția dumneavoastră, a răspuns judecătorul. În timpul acestei nenorociri a suferit un şoc nervos, a şoptit Thompson, trecând sub tăcere faptul că fusese violată.

După mulți zeci de ani, Johann Sutter a început să plângă ca un copil, dar nu a simțit nicio uşurare.

Zadarnic, judecătorul Thompson a încercat să-l convingă să renunțe la lupta pentru drepturile lui. Generalul nu s-a lăsat înduplecat şi a plecat la

Washington. Aici a umblat cu sentința lui Thompson din birou în birou, din minister în minister, dar toată lumea l-a considerat nebun. Tot felul de escroci, care s-au dat drept funcționari superiori de la Casa Albă şi de la Ministerul Justiției, l-au şantajat, promițându-i, câțiva ani de-a rândul, că îi vor facilita o audiență la Preşedinte.

Singurul lucru care îi mai rămăsese era uniforma jerpelită de general pătată de fructele care fuseseră aruncate asupra lui.

— Soldați şi ofițeri, în felul acesta înțelegeți să-l cinstiți pe generalul Sutter? a strigat el. Aşa îl apreciați pe cel mai bogat om din America şi din întreaga lume, pe fondatorul oraşului San Francisco? O să vă arăt eu! Mâine o să vă prezint sentința şi, cu siguranță, că voi fi ridicat la gradul de mareşal.

— Eşti cel mai mare nebun şi cerşetor din Washington, din America şi din toată lumea! îşi băteau joc de el oamenii.

Odată, în timp ce se plimba pe o stradă din Washington, o voce cunoscută l-a trezit din gânduri. Era tâmplarul James Marshall care tocmai fugise de la ospiciu. Când l-a văzut pe general, a început să țipe:

— Domnule general! Acolo este mult aur! Să mergem acolo!

— Ştiu, ştiu, domnule Marshall, a răspuns Sutter, la fel de serios, în timp ce se grăbea să-şi

reia locul de pe treptele din fața Capitoliului din Washington, aşa cum făcea în fiecare zi, de câțiva ani.

În după-amiaza zilei de 18 iunie 1880, în timp ce nefericitul general Sutter stătea pe treptele Capitoliului şi aştepta sentința Tribunalului Federal Suprem, având în buzunar sentința judecătorului Thompson, din anul 1855, tragedia lui a atins punctul culminant. Inima, care rezistase la atâtea şocuri, a încetat să mai bată.

Pe piatra lui funerară scrie că Johann August Sutter s-a născut la 28 februarie 1803, la Kandern-Baden, în Elveția. Şapte luni mai târziu, soția lui, Anna, a fost îngropată în acelaşi mormânt.

În anii ’30 ai secolului al XX-lea, Ştefan Zweig scria în cartea sa, *Orele astrale ale omenirii*: „Până în prezent nimeni nu a revendicat moştenirea lui Sutter. Oraşul San Francisco şi toată regiunea înconjurătoare stau pe un teren străin. Încă nu s-a făcut dreptate”.

Aceste cuvinte sunt valabile şi astăzi, dar este cert că nu vor schimba nimic, niciodată.

Secretul împăratului Maximilian şi al revoluționarului Pancho Villa

În 1810, în Mexic a început răscoala împotriva colonizatorilor spanioli. Zeci de mii de indieni, metişi şi creoli, conduşi de preotul patriot Miguel

Hidalgo y Castilia s-au ridicat la luptă împotriva cuceritorilor europeni care exploatau nemilos țara şi poporul ei. Miguel Hidalgo cerea ca terenurile să fie date înapoi indienilor, sclavii – eliberați şi impozitele – anulate, ceea ce a făcut ca Biserica să-l expulzeze.

În 1811, Hidalgo a fost executat de spanioli, dar răscoala a continuat sub conducerea prietenului său, indianul José Maria Morelos y Pavon. Acest bărbat viteaz care a proclamat independența Mexicului la 6 noiembrie 1813, avea să fie şi el curând prins şi executat de spanioli.

În 1821, după lupte îndelungate, poporul mexican a reuşit să-i înlăture de la putere pe guvernanții străini spanioli, care au făcut parte din ramura spaniolă a Habsburgilor ce a stăpânit Mexicul încă din secolul al XVI-lea.

Victoria revoluției din 1821 nu a fost însă definitivă, fiindcă luptele interne între diversele grupări şi tabere au continuat. În timpul acestor războaie civile a curs, din nou, mult sânge şi nici măcar preşedintele Antonio Lopez de Santa Anna nu a reuşit să instaureze liniştea şi pacea, să consolideze şi să dezvolte această țară secătuită.

Din Europa soseşte un rege

Statele Unite ale Americii, aflate în plin avânt, au încercat să profite de situația internă încordată din Mexic: după războiul din 1846–1848, S.U.A.

Au preluat o mare parte din teritoriul Mexicului, au anexat Texasul (care încă din 1836 s-a desprins de Mexic), Oregon, California, New Mexico, Arizona şi alte state care astăzi fac parte din Statele Unite. Generalul de Santa Anna care s-a autoproclamat dictator pe viață a oferit o mare parte din aceste teritorii vecinului său puternic din nord.

În 1854, generalul Juan Alvarez l-a înlăturat pe dictator şi a creat un nou guvern. Unul dintre membrii lui a devenit juristul Benito Pablo Juarez, un om cinstit şi talentat, cu vederi democratice care provenea dintr-o familie săracă de indieni. Benito Juarez a elaborat prima Constituție democratică a Mexicului, (care garanta drepturile civile fundamentale şi abrogarea sclaviei), legea privind suprimarea privilegiilor religioase şi militare, şi s-a preocupat de dezvoltarea învățământului şi a culturii.

Curând, în Mexic a izbucnit un nou război civil. Forțele progresiste, partea democratică a intelectualilor şi a burgheziei mexicane au ieşit învingătoare, iar liderul lor, Benito Juarez, a devenit preşedinte. Prosperitatea țării era scopul suprem al lui Juarez şi de aceea a propus Congresului ca Mexicul să-şi amâne cu doi ani plata datoriilor externe.

Franța, Spania şi Anglia au profitat de această situație astfel încât, la sfârşitul lui 1861, trupele lor de intervenție au debarcat în portul mexican Veracruz. Juarez a încercat să aplaneze conflictul,

pe calea tratativelor, dar nu a reuşit să se împace decât cu Anglia şi Spania.

Împăratul Franței, Napoleon al III-lea, dorea să reînnoiască dominația franceză în America, chiar şi după succesele militare ale unchiului său, Napoleon Bonaparte. În Mexic a izbucnit un nou război sângeros.

În vara lui 1863, Napoleon al III-lea a reuşit să cucerească capitala Mexicului cu ajutorul oponenților preşedintelui Juarez şi a trupelor expediționare franceze, care au fost întărite sub conducerea mareşalului Achill Bazain. Juarez şi luptătorii lui curajoşi s-au retras în munți, preferând să moară decât să lase ca țara lor să-şi piardă din nou libertatea şi independența.

Napoleon al III-lea, care era conştient că în secolul al XIX-lea Mexicul nu mai putea fi stăpânit aşa cum fusese stăpânit de spanioli, în secolele trecute, i-a sprijinit pe colaboraționişti şi pe reacționarii mexicani care erau vasali Franței. Mai întâi a încercat să-l sprijine pe generalul Almonte, dar guvernarea acestui dictator aflat în serviciul francezilor nu a fost de lungă durată. De aceea, Napoleon al III-lea s-a hotărât să „dăruiască" Mexicului un împărat, în persoana ambițiosului arhiduce Ferdinand Josef Maximilian. Acesta era fratele mai mic al împăratului Austriei, Franz Josef I, care a stăpânit şi a oprimat mai mult de o jumătate de secol popoarele din Europa Centrală şi de Sud-Est.

Maximilian s-a născut în iulie 1832, în frumosul palat Schönbrunn din Viena. La 20 de ani a devenit căpitan de covertă, iar un an mai târziu, contraamiral, comandantul suprem al flotei militare austriece.

Maximilian a acceptat oferta „reprezentanților" Mexicului şi, în primăvara lui 1864, a plecat în America să devină împărat.

Nici prin gând nu-i trecea că poporul mexican nu-l doreşte. Singurul lucru care îl interesa era forța armatei franceze cu ajutorul căreia putea să domnească în slujba împăratului Franței. Soția lui, ambițioasa prințesă belgiană Charlotta, s-a bucurat şi mai mult de această ofertă.

Un început glorios şi un sfârşit jalnic

În ziua de 8 mai 1864, nava cu pânze Novara a aruncat ancora în portul mexican Veracruz. Pe țărm au coborât împăratul Maximilian împreună cu soția sa şi o mică suită formată din soldații unui detaşament de voluntari austriaco-belgian din care făceau parte mulți cehi şi polonezi. Aceştia din urmă participaseră la o răscoală împotriva țarului rus şi, după înfrângerea ei, au fost închişi la Brno şi Olomouc.

O lună mai târziu, colaboraționiştii şi armatele de ocupație franceze au organizat „primirea triumfală" a cuplului imperial, în capitală.

În acest timp, patrioții mexicani curajoşi au pus

mâna pe arme, pregătindu-se să apere libertatea şi independența țării lor.

Intrusul Maximilian care i-a persecutat nemilos pe toți mexicanii cu concepții democratice, a promulgat în octombrie 1865 aşa-numita „lege neagră”, pe baza căreia i-a declarat „trădători” pe toți patrioții. În decursul unui un singur an, el a ordonat executarea, prin spânzurare, a 20.000 de mexicani.

După terminarea războiului civil al Sudului contra Nordului, Statele Unite ale Americii au început să se amestece în treburile interne ale Mexicului, ajutându-i pe revoluționarii mexicani să lupte împotriva ocupanților francezi. Juarez şi luptătorii lui au primit arme, soldați voluntari şi bani. Mai târziu, Statele Unite au trimis la granița Mexicului propriile lor trupe, iar secretarul de stat american Seward l-a somat pe Napoleon al III-lea să-şi retragă imediat armata din Mexic.

Situația trupelor franceze staționate în Mexic devenea catastrofală. În plus, acestea nu erau bine văzute nici la Paris, fiindcă consumau milioane din bugetul statului. În cele din urmă, Napoleon al III-lea a devenit conştient de situația reală şi de eventualele consecințe ale unui război cu Statele Unite ale Americii.

La 10 ianurie 1867, mareşalul Bazain a primit ordinul de evacuare a trupelor franceze din Mexic.

Maximilian i-a dat acest ordin, în ciuda rugăminților soției sale, care a plecat imediat la

Paris. Potrivit unor surse, ar fi preferat să nască în Europa copilul ei nelegitim, dar cert este că nu a devenit mamă nici atunci, nici mai târziu.

La Paris, ea a intervenit pe lângă Napoleon al III-lea ca să-l ajute pe Maximilian. Întâmpinând refuzul lui, a exclamat:

— Regret această situație penibilă în care eu, membră legitimă a familiei domnitoare a Belgiei, m-am umilit în fața unui urmaş al uzurpatorului Napoleon Bonaparte!

Şi intervențiile ei pe lângă Papă au rămas inutile.

Împăratul Maximilian a refuzat să părăsească Mexicul, deoarece era convins că va reuşi să se mențină cu ajutorul opoziției mexicane şi al corpului de voluntari austriaco-belgian.

Între timp, masele de mexicani, detaşamentele de partizani conduse de Juarez au format o armată de eliberare, puternică şi hotărâtă.

În primăvara lui 1867, Maximilian a devenit conştient că a pierdut titlul, puterea şi gloria. Nu-i mai rămăsese decât viața şi visul despre felul în care va trăi în Europa. Dar nu a reuşit să-şi salveze nici măcar viața. Din capitală a plecat cu ultimii soldați spre nord-vest. Aici şi-a găsit adăpost într-o veche mânăstire din de la Cruz, care a fost ultima fortăreață apărată de un trădător, locotenentul Miguel Lopez.

Generalul republican Escobena a înconjurat oraşul Queretaro, încercând să cucerească mânăstirea. A reuşit abia după două luni, când

locotenentul Lopez l-a trădat şi pe împărat, lăsându-i pe soldații republicani să intre în mânăstire.

La 14 iunie 1867, un tribunal revoluționar a emis sentința de condamnare la moarte a lui Maximilian şi a generalilor colaboraționişti, Miramon şi Mejija. Aproape toți suveranii europeni şi chiar preşedintele Statelor Unite ale Americii au cerut grațierea lui Maximilian. Viena a oferit un preț imens de răscumpărare, dar preşedintele Juarez a confirmat sentința.

La 19 iunie 1867, Ferdinand Josef Maximilian şi-a exprimat ultima dorință: să mai asculte o dată melodia *La Paloma,* pe care o îndrăgise de pe vremea când era marinar.

Dorința i-a fost îndeplinită. În plus, ca să i se micşoreze suferința, a fost mințit, spunându-i-se că soția lui, Charlotta, a murit în Europa.

Nu a ascultat melodia până la capăt, fiindcă a fost împuşcat, împreună cu cei doi generali.

În felul acesta, s-a încheiat domnia împăratului Mexicului, considerată de istorici o aventură politică.

Corpul lui Maximilian a fost îmbălsămat, iar în noiembrie 1867, mareşalul Tegetthoff l-a transportat cu vaporul *Novara* până în portul Pola. De aici a fost dus la Viena şi depus în cavoul familiei Habsburgilor, sub Biserica Capucinilor.

Charlotta nu a aflat niciodată despre soarta lui, deşi a trăit până în 1927, când a murit, la vârsta

de 90 de ani.

După eşecul demersurilor pe care le-a întreprins pe lângă Napoleon al III-lea şi Papa Pius al IX-lea, pentru „a salva“ Mexicul, ea şi-a pierdut minţile, în 1867. De atunci şi până la sfârşitul zilelor a purtat tot timpul, la piept, o figurină care îl reprezenta pe soţul ei în ţinută de împărat al Mexicului.

— Dragul meu Max, împărat al Mexicului, l-a răsfăţat ea timp de 60 de ani.

Un colet trimis la Praga

Printre voluntarii cehi, membri ai corpului austriaco-belgian, care trebuia să-l ajute pe Maximilian să-şi consolideze puterea împotriva poporului mexican, s-a aflat şi dr. František Kaska, medicul personal al împăratului.

Conform documentelor păstrate în arhiva Muzeului Naţional din Praga, dr. Kaska a rămas în Mexic după căderea şi executarea lui Maximilian. A murit în 1908 şi a fost îngropat ca baron, cu toate onorurile cuvenite, fiindcă era membru plin şi membru de onoare a numeroase instituţii ştiinţifice din Mexic, purtător a importante distincţii mexicane şi austro-ungare.

Maximilian îl decorase cu *Clasa de ofiţeri a Ordinului imperial mexican Guadalupa,* iar după mulţi ani de la executarea lui, a devenit cavaler al *Ordinului austriac Franz Iosef* şi al *Ordinului papal*

al Sfântului Grigore cel Mare. În 1889–1890, cu prilejul călătoriei sale în Europa, a primit *Ordinul austriac al coroanei de fier, Ordinul reginei Spaniei Isabela de Castilia, Ordinul Sfântului Mihai* şi *Ordinul împăratului Franz Iosef I, cu stea.*

Ce merite deosebite a avut acest medic? Ce a făcut el pentru Maximilian sau pentru fratele împăratului de la Viena şi pentru prietenii lui de la celelalte curți domnitoare?

În 1909, la câteva luni după moartea baronului dr. Kaska, fostul consul al Austro-Ungariei în Mexic, Francisc Neugebauer, a dat ordin ca în portul Veracruz să fie încărcate pe o navă 20 de lăzi, având ca destinație finală Muzeul regatului ceh de la Praga. Lăzile au fost descărcate la Hamburg şi transportate cu trenul până la Praga, contra unei sume exorbitante de bani.

În lăzi se aflau diverse obiecte de artă care aparținuseră palatului imperial al lui Maximilian, din capitala Mexicului: tablouri în ulei, tacâmuri din argint, porțelan de masă şi decorativ.

Aproape fiecare dintre aceste obiecte purta monograma împăratului.

Transportul secret al Charlottei Lorenz

În lăzi nu se aflau însă obiectele cele mai de preț, fiindcă legislația mexicană interzicea scoaterea lor din țară şi pedepsea aspru pe toți cei care încălcau legea. De aceea, la câteva zile după ce nava, la

bordul căreia se aflau cele 20 de lăzi, a ridicat ancora din portul Veracruz, doamna Charlotta Lorenz, soția unui colaborator apropiat al lui Francisc Neugebauer, le-a ascuns printre bagajele ei personale.

Charlotta Lorenz, care nu se deosebea prin nimic de restul pasagerilor de pe navă, avea în sutien scrisoarea consulului Austro-Ungariei din Mexic prin care acesta ruga toate autoritățile din țările europene să o ajute.

Charlotta Lorenz a sosit la Viena la 15 septembrie 1909, şi chiar a doua zi, pe 16 septembrie 1909, încărcătura ei prețioasă a ajuns la Praga.

Cu mâinile tremurând de emoție, lucrătorii muzeului au aşezat pe masa acoperită cu o pătură groasă şi moale valoroasele distincții care aparținuseră împăratului Mexicului, soției lui şi medicului personal, dr. Kaska: *Lanțul cu Ordinul vulturul mexican (El Orden de la Aguila Mexicana),* cel mai înalt ordin care a fost instituit în 1865 din dispoziția lui Maximilian; *Lanțul Fecioarei din Guadalupa (El Orden de Nuestra Señora de Guadalupe),* o înaltă distincție care a fost instituită în 1822 din ordinul împăratului mexican Augustin Iturbid I; *Ordinul Sf. Karol (El Orden San Carlos); Insigna curții imperiale mexicane,* din aur şi pietre prețioase; *Crucea mexicană pentru serviciul militar.*

Ultimul obiect care a fost etalat pe masă a fost o acuarelă în care erau reprezentate diferitele

distincții primite de împărăteasa Charlotta de la un favorit al lui Maximilian, ministrul de război Juan de Dias Peza.

În total au fost 41 de distincții, dintre care 20 din aur, 9 din aur şi argint, 8 din argint, iar printre celelalte s-au aflat 4 împodobite cu pietre prețioase.

Diplomatul Schmit von Taver a obținut foarte puțin

Până astăzi a rămas o enigmă neelucidată modul în care dr. Kaska a dobândit aceste obiecte de preț. Enigma este cu atât mai mare, cu cât, potrivit unor surse, ce-i drept contradictorii, după ce a fost arestat i s-au luat toate obiectele valoroase, iar celelalte au dispărut în ultimele zile şi ore dinainte şi după execuție.

În lucrarea sa, *Tronul desființat al lui Maximilian al Mexicului,* apărută în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, un autor care semnează numai cu inițialele V.A.C. Afirmă: „... în ultima clipă, gardienii s-au năpustit asupra obiectelor personale ale lui Maximilian şi ale celorlalți deținuți, luând tot ce au găsit asupra lor".

E. C. Corti în cartea sa, *Die Tragödie eines Kaisers* (Leipzig, 1933), a reiterat o afirmație care a mai fost publicată: „După ocuparea cartierului său general, averea împăratului, mai ales lenjeria şi diverse piese de îmbrăcăminte, au fost parțial

jefuite”.

Acelaşi autor a menționat că, înainte de a fi executat, Maximilian a împărțit ultimele sale lucruri personale prietenilor, lăsând cu limbă de moarte, să fie transmise rudelor.

A. Storch, în cartea *Mexicul* sau *Republik und Kaiserreich* (Budapesta, Viena, Leipzig 1868) şi V. Měřička în articolul *Ordinele clasice mexicane* (Praga, 1958), afirmă că în testamentul pe care l-a scris în mânăstirea capucină Queretar, împăratul Maximilian a lăsat *Ordinul vulturul mexican* fratelui său, împăratul Austriei, Franz Josef I., iar *Ordinul fecioarei din Guadalupa* regelui Belgiei, Leopold al II-lea, fratele împărătesei Charlotta. Maximilian a venit la locul de execuție îmbrăcat în uniformă şi cu steaua acestui ordin la piept.

După trei zile de la executarea lui, secretarul ambasadei Austriei, Schmit von Taver, a sosit la Queretar pentru a identifica cadavrul. Cu această ocazie, el a reuşit să recupereze de la valetul împăratului, Tüdös, numai mantia şi haina.

Prin urmare, se pune întrebarea de la cine a primit dr. Kaska tablourile împăratului Mexicului, dar mai ales, ordinele acestuia? După părerea unor specialişti, le-ar fi cumpărat la licitație. În această situație, se naşte întrebarea de ce nu le-a dăruit împăratului Franz Josef I? Interesant este şi faptul că aceste distincții au fost predate de Charlotta Lorenz la Ministerul Afacerilor Externe din Viena de unde au fost trimise imediat la Praga.

Toate acestea s-au petrecut în timpul domniei lui Franz Josef I, fratele lui Maximilian.

Oare dr. Kaska şi-a respectat cuvântul dat?

Comoara bancherului Rubio

În memoriile sale, diplomatul Schmit von Taver subliniază că nu s-a mulțumit numai cu mantia şi vesta lui Maximilian, ci a încercat să găsească şi alte obiecte ale lui. La Queretar, s-a întâlnit cu bancherul Rubio care păstra în seiful său două lădițe închise cu lacăt, conținând obiectele personale ale împăratului Maximilian. Rubio primise aceste lăzi de la diplomatul Bahnsen care locuia la San Louis, unde activase şi preşedintele Juarez.

Bahnsen împreună cu baronul Magnus, ambasadorul Prusiei în Mexic, l-au vizitat pe împărat cu o zi înainte de execuție, devenind astfel martorii lui.

Diplomatul Schmit von Taver a încercat să intre în posesia celor două lădițe. Bancherul Rubio nu i le-a dat, fiindcă nu primise nicio împuternicire în acest sens de la Bahnsen, după cum a refuzat să i le dea şi ambasadorului Austriei în Mexic, baronul Lago, care l-a provocat la duel.

Mai mulți autori opinează că, probabil, în cele două lădițe s-au aflat decorațiile lui Maximilian, pe care dr. Kaska reuşise să le obțină, într-un fel sau altul, de la Bahnsen sau de la alte persoane.

Poate tocmai de aceea, la sfârşitul secolului al XIX-lea, fratele lui Maximilian, bătrânul Franz Josef I, l-a recompensat pe dr. Kaska cu cele mai înalte onoruri la care s-au adăugat înaltele distincții oferite de Papă şi de suveranii Bavariei şi ai Spaniei.

Aceste ordine se păstrează la Muzeul Național din Praga ca relicve istorice prețioase ale perioadei când un Habsburg a încercat să ocupe tronul îndepărtatului Mexic, dar a fost detronat şi condamnat la moarte de poporul mexican condus de eroul său național Benito Juarez.

Maximilian a adus în Mexic şi bijuteriile personale primite de la contele german Hans Hermann, pe care acesta le furase dintr-un templu indian, după ce mai întâi, omorâse doi preoți. Hermann le-a oferit arhiducelui Maximilian, la Viena, dar nu a apucat să se bucure prea mult de recompensa primită fiindcă a fost ucis de răufăcători necunoscuți.

După executarea lui Maximilian, preşedintele Benito Juarez a dat ordin ca bijuteriile fostului împărat să intre în tezaurul de stat al Mexicului. De aici au fost scoase mai târziu de dictatorul Porfirio Diaz, cu puțin timp înainte de a-şi pierde puterea, în mai 1911. Un colaborator apropiat al lui trebuia să le transporte, împreună cu alte obiecte de preț în Statele Unite ale Americii, dar vaporul *Merida,* pe care s-a îmbarcat, s-a ciocnit de nava americană *Admiral Ferragut* şi s-a

scufundat. Niciun membru al echipajului nu a reuşit să se salveze. Tezaurul lui Diaz era format din monede de aur, din peste 800 de lingouri de argint şi din bijuteriile de încoronare ale împăratului Maximilian, inclusiv superba lui coroană confecționată din aur şi încrustată cu perle şi pietre prețioase. Nici coroana nu a ajuns în Europa, iar la comemorarea morții lui este expusă o copie a ei, mult mai puțin valoroasă.

În Mexic nu se mai află nici superbul *Ordin al lânii de aur* pe care Maximilian îl purta la piept, în mai 1864, când a debarcat, îmbrăcat în uniformă de paradă, în portul mexican Veracruz. Aceasta a fost soarta bijuteriilor împăratului Maximilian.

Căutătorii tezaurului său mişună încă şi astăzi prin mânăstirea de la Cruz, din Queretar, şi în împrejurimile ei.

Un prieten al săracilor

Benito Juarez, preşedintele democrat şi învingătorul „împăratului“ Maximilian, a murit în 1872, iar după moartea lui puterea a fost preluată de Sebastian Lerda de Tejado. Trupele acestuia au fost însă înfrânte de armata generalului Porfirio Diaz care s-a instalat la conducerea țării şi a abrogat toate reformele democrate instituite de Juarez. Generalul Diaz a instaurat un regim dictatorial care a durat 35 de ani. În 1910, împotriva guvernării lui, a izbucnit o revoltă la

care au participat şi detaşamente de partizani formate din țărani, conduse de oameni simpli din popor.

Dintre personalitățile de seamă ale revoluției mexicane a făcut parte şi Doroteo Arango, cunoscut sub numele de Pancho Francisco Villa sau Pancho Villa. Alte nume ale lui au fost: Generalul invincibil, Eliberatorul, Speranța Republicii Indiene, Inspiratorul curajului şi al patriotismului.

Pancho Villa a fost un peon care nu a mers la şcoală nici măcar o singură zi. A învățat să scrie şi să citească abia la maturitate. În 1893, când avea 16 ani, l-a împuşcat pe Leonardo Lopez Negre, fiul paznicului de pe plantația unde lucra, pentru că îi violase sora. Din această cauză, Villa a fost nevoit să se ascundă 22 de ani. În cele din urmă, dintr-un om hăituit a ajuns un revoluționar.

„A obține informații precise despre activitatea de luptător a lui Villa este ceva aproape imposibil" scria un prieten al lui, cunoscutul ziarist american, John Reed. „În arhivele ziarelor locale se păstrează numeroase mențiuni ale fărădelegilor lui, dar aceste surse sunt unilaterale". Cert este că în jurul numelui lui Villa s-au creat numeroase legende, cântece şi balade populare. În nopțile friguroase, în timp ce se încălzesc la foc, păstorii îngână cântece pe care le-au auzit de la părinții lor sau improvizează altele noi. Aşa de pildă, unul dintre ele povesteşte cum, revoltat de sărăcia

peonilor de pe hacienda Los Alamos, Villa a strâns o mică armată şi a atacat Casa Grande. Prada jefuită a împărțit-o săracilor. Pancho îşi recruta oamenii din satele izolate aflate la mare depărtare de zgomotul şoselelor şi al căii ferate.

Curajul lui romantic şi neostoit constituie tema a numeroase poezii. Una dintre ele s-a inspirat dintr-un moment real: jandarmii l-au prins pe Reza, prietenul lui Villa, şi l-au constrâns să-l trădeze. Aflând despre trădare, Villa a intrat în plină zi cu calul în oraşul Chihuahua şi nu s-a lăsat până nu l-a prins şi împuşcat pe trădător, după care a dispărut.

Pancho Villa a salvat mii de oameni săraci în perioadele de secetă, foamete sau atunci când soldații îi alungau de pe plantații, prevalându-se de cumplita lege a pământului, promulgată de Porfirio Diaz. De aceea, el a fost supranumit Prietenul săracilor.

După izbucnirea revoluției, în 1910, Villa, care se mai afla încă în afara legii, a devenit unul dintre conducătorii ei. A ajuns căpitan şi apoi general.

Pancho Villa a fost un revoluționar dur. Oamenii lui nu aveau voie să jefuiască şi, dacă se îmbătau, erau împuşcați pe loc. Fără nicio judecată...

Atentatul

Şi istoria Mexicului de la începutul secolului al XX-lea a fost frământată. După căderea

dictatorului Porfirio Diaz, Francisco I Madero, principalul organizator al revoltei împotriva lui, a devenit preşedinte. La începutul lui 1913, Madero a fost trădat de generalul Victoriano Huerta, comandantul suprem al armatei. Madero a fost închis şi apoi împuşcat, fiindcă a încercat să evadeze, iar generalul Huerta s-a autoproclamat preşedinte.

Venustino Carranza, un aristocrat mexican de origine spaniolă, a strâns şi a înarmat o armată de peoni care l-au răsturnat pe Huerta, iar Carranza a devenit guvernator. La 21 mai 1920 a fost împuşcat. Această zi este considerată sfârşitul revoluției, deoarece Pancho Villa a depus armele. Înconjurat de un grup puțin numeros de oameni rămaşi fideli lui, el s-a retras în ținutul Durango din masivul muntos Sierra Madre, unde a trăit din renta anuală pe care o primea de la stat. De multe ori însă îşi făcea apariția pe plantațiile din Chihuahua, nu departe de oraşul Hidalgo del Parral.

Pancho Villa, împreună cu camarazii săi, ducea o viață liniştită şi uneori gândurile îi zburau la zilele revoluției. Dar noul preşedinte mexican Alvaro Obregon a decis să scape de el.

La începutul lui 1923, preşedintele i-a dat ordin lui Diputado Salas să îl aresteze. Salas nu a putut executa ordinul fiindcă garda de corp a lui Villa nu lăsa pe nimeni să se apropie de el, iar dacă totuşi cineva reuşea, era împuşcat pe loc. De aceea,

Salas a angajat un grup de ucigaşi care a reuşit să se strecoare în Hidalgo del Parral ca să-l pândească.

La 20 iulie 1923, Villa se pregătea să-şi viziteze avocatul din Hidalgo del Parral, care urma să-i scrie un nou testament. Se deplasa cu maşina personală şi, ca de obicei, era însoțit de o gardă de corp înarmată. În timp ce maşina rula pe şoseaua care ducea spre oraş, ucigaşii lui Salas au atacat-o şi l-au ucis cu 47 de gloanțe.

Deşi catafalcul cu trupul neînsuflețit al lui Villa a fost expus câteva zile în holul hotelului din Hidalgo del Parral, mexicanilor nu le-a venit să creadă că eroul lor nu mai trăieşte. Încă multă vreme după aceea au circulat ilustrate cu fotografia lui. Ceva mai târziu, răufăcători necunoscuți i-au profanat mormântul: au tăiat capul cadavrului şi au transportat trupul într-un loc necunoscut.

Pancho Villa a trăit numai 40 de ani.

Cinci ani mai târziu, a fost ucis şi preşedintele Mexicului, Alvaro Obregon.

Mărturisirea unei bătrâne

Unde a dispărut comoara lui Pancho Villa?

Conform mărturiilor prietenilor şi, mai ales ale duşmanilor lui, în timpul „activității sale revoluționare” Villa a strâns multe comori, pe care, se pare că le-ar fi ascuns în masivul muntos Sierra

Madre. În mod involuntar, l-au ajutat chiar şi polițiştii. În fiecare oraş pe care îl devasta, Pancho Villa lăsa în viață câțiva polițişti care trebuia să încarce aurul şi argintul furat pe catâri şi să-l care în munți. Aici erau obligați să sape gropi în care ascundeau aurul şi apoi ei înşişi erau îngropați.

Pancho Villa se întorcea singur din munți. Nu voia să aibă niciun fel de martor şi de aceea îi împuşca chiar şi pe oamenii săi, pe care îi îngropa.

De fiecare dată, Pancho Villa cobora din munți pe căi ocolite.

Unii temerari au reuşit să descopere gropile în care au fost îngropați polițiştii, dar nicăieri nu au găsit comorile pe care aceştia le-au ascuns înainte de a muri.

După ce s-a instalat în *ranch*-ul de lângă Hidalgo del Parral, Pancho Villa a început să facă dese incursiuni în masivul muntos Sierra Madre, care uneori durau câteva zile. De fiecare dată era singur... Se spune că aduna într-un singur loc – probabil într-o peşteră – toate comorile care fuseseră ascunse în munți.

Mulți cred că în masivul muntos Sierra Madre se află o comoară fabuloasă formată din aur, argint, monede de aur şi alte obiecte de preț.

În 1956, în jurul ei, s-a stârnit o mare agitație. În acest an, la *Imperial County Hospital* din El Centro, în California, a fost internată o bătrână. După câteva zile, ea şi-a exprimat dorința de a sta de vorbă cu un funcționar guvernamental „într-o

chestiune deosebit de importantă". Dorința i-a fost îndeplinită şi, a doua zi, la spital au venit reprezentantul guvernului, H.P. Ostrander, şi procurorul districtual Arthur Loekie însoțiți de o secretară.

— Mă numesc Dolores Aguliera Vasquez, s-a prezentat bătrâna. Am 76 de ani şi din 1913 am fost locotenent în armata revoluționarului mexican Pancho Villa, fapt ce poate fi verificat în arhive şi literatură. Am lucrat în serviciul sanitar.

În timp ce bea ceai, bătrâna a continuat:

— Simt că voi muri şi de aceea am vrut să vorbesc cu dv. Doresc să vă aduc la cunoştință că toate zvonurile despre comoara lui Pancho Villa sunt adevărate. Domnilor, vă rog, să nu credeți că sunt nebună. Un timp am fost prietena lui Villa... prietena lui bună. Înțelegeți, nu-i aşa? Cunosc foarte precis câteva locuri unde Villa a ascuns aurul, monedele de aur şi alte obiecte de preț pe care le-a furat chiar şi din Statele Unite. Vă rog, domnişoară, să vă notați:

O ascunzătoare se află sub un bolovan uriaş în vechiul cimitir *Corpus Christi,* din Texas.

În *ranch*-ul de lângă oraşul Cinenia din Texas se află patru terenuri virane care formează împreună un pătrat. În mijlocul acestui pătrat sunt îngropați câțiva saci plini cu aur.

Nu departe de oraşul Roma, din Texas, se găseşte un loc unde sunt ascunşi 500.000 de dolari de aur.

La 5–6 km depărtare de Robstown, în Texas, se află un loc unde erau sacrificate animalele. Lângă țeava de scurgere se găseşte, de asemenea, o ascunzătoare.

Un alt loc se află în grădina bisericii din San Antonio, care este înconjurată de un zid înalt. La 5 m depărtare de cel mai înalt portocal este îngropat aur şi multe alte obiecte de preț. Am fost acolo când Pancho Villa le-a îngropat.

— De ce nu v-ați luat aur măcar dintr-o ascunzătoare? a întrebat-o procurorul.

Fără a părea deloc surprinsă de întrebare, Dolores Vasquez a răspuns imediat:

— Pancho Villa a avut foarte mulți oameni care i-au fost devotați pe viață şi pe moarte. Astăzi poate mai trăiesc fiii sau nepoții lor. Îmi doresc ca banii pe care o să-i câştigați din aurul lui Villa să vă ajute să majorați pensiile luptătorilor şi ale urmaşilor lor care trăiesc aici, în California.

Peste puțin timp, Dolores Aguliera Vasquez a murit, iar ziarele locale s-au grăbit să anunțe oficial că funcționari şi experți guvernamentali au verificat toate ascunzătorile. Dar nu au menționat ce au găsit în ele.

După publicarea acestei ştiri, căutători necunoscuți au explorat din nou ascunzătorile indicate de Dolores Vasquez.

În acelaşi timp, văduva lui Pancho Villa, care trăia în Chihuahua City, a fost vizitată de un reporter american care nu a aflat nimic interesant

de la ea fiindcă, probabil, nu ştia nimic despre comoară.

Un alt reporter a stat de vorbă cu locotenentul José Maria Juarrieta, fostul comandant al statului major ai lui Pancho Villa, unul dintre cei mai buni prieteni ai lui.

Iată cum a comentat el declarațiile lui Dolores Vasquez:

— Este foarte puțin probabil ca Villa să fi îngropat aurul în Statele Unite. Oare în Mexic nu există destule locuri unde ar fi putut să-l ascundă?

— Şi dv., domnule locotenent, ați căutat comoara lui Pancho Villa?

În loc să răspundă, bătrânul a zâmbit cu subînțeles. Apoi s-a ridicat şi a aruncat o privire lungă spre masivul muntos Sierra Madre.

Blestemul celui mai mare anarhist

În ziua de 8 martie 1905, în oraşul francez Amiens, a început un proces mult aşteptat, care a fost comentat de toate ziarele şi urmărit de sute de mii de francezi şi de locuitorii din alte țări. Printr-un amplu rechizitoriu, procurorul l-a învinuit pe Alexander Marius Jacob, „regele hoților”, de un mare număr de fărădelegi.

Totul a început la 1 aprilie 1897, când tânărul în vârstă de 17 ani, Alexander Marius Jacob, împreună cu prietenul său mai mare, anarhistul

Roques, a jefuit o casă de amanet din Marsillia. Jacob i-a făcut rost prietenului său de acte false şi de o uniformă de comisar de poliție, iar el s-a autodeclarat „secretar al comisarului”. Apoi, au efectuat împreună o descindere „oficială” la casa de amanet. După ce l-au „arestat” pe patron şi l-au dus cu cătuşe la mâini la Procuratură, comisarul şi „secretarul” său au dispărut subit. Zadarnic, patronul enervat a solicitat Procuraturii să încheie acest caz.

După furtul de „1 aprilie”, care a amuzat toată Franța, Jacob şi Roques au fugit în Spania unde au pus la cale sustragerea unei statui de aur, de 400 kg greutate dintr-o catedrală din Barcelona. După ce s-au întors în Franța, Alexander Jacob şi Roques au jefuit palatul contesei de Cassagne, din Béziers, şi cel mai mare magazin de bijuterii din Toulon.

O criză de epilepsie

După primele lui succese în cariera de hoț, Alexander Jacob a fondat organizația anarhistă *Luptătorii nopții.*

— Nu vreau să avem printre noi niciun bețiv şi niciun om slab. Suntem, în primul rând, soldații unei revoluții. O parte din banii noştri va fi utilizată pentru dezvoltarea mişcării anarhiste din lume. Vreau să prestați o muncă sistematică ce necesită multă răbdare. La Montpellier vom

deschide un magazin de fierărie pentru a obține o reducere a costului caselor de bani blindate. Vreau să cumpărăm toate tipurile de case de bani şi să le studiem cu atenție. Sediul nostru va fi la Paris. Până la contramandarea ordinului, aveți voie să discutați tot ce vreți. În rest, vă cer supunere oarbă. Cine are de gând să se răzgândească, mai are timp şi o poate face imediat.

Una dintre primele acțiuni pe care a organizat-o Alexander Marius Jacob împreună cu *Luptătorii nopții* a fost jefuirea unui cunoscut magazin de bijuterii de pe strada Quicampoix. Jacob şi-a închiriat o cameră deasupra atelierului bijuteriei şi, într-o noapte, a făcut o mică gaură în podea. Prin ea a coborât o umbrelă şi a deschis-o în aşa fel încât în timp ce lărgea gaura, tencuiala cădea în umbrela deschisă, fără să facă nici cel mai mic zgomot. Jacob a furat în acest fel 7 kg de aur, 8000 de franci în aur, 200.000 de franci în bancnote, aproape 300 de perle şi 280 de pietre prețioase. Acest jaf l-a inspirat pe regizorul francez Dassin care a scris scenariul filmului *Rififi.*

Jacob şi oamenii săi au prădat zeci de castele, palate şi vile din Paris, Marsillia, Bordeaux, Grenoble şi din împrejurimile lor. Numai din castelul nobilului Galabrun au jefuit saci plini cu bijuterii, 22.000 de franci de aur şi bancnote în valoare de 200.000 de franci.

I-a jefuit şi pe jucătorii la ruletă de la cazinoul din Monte Carlo. Atunci când crupierul a anunțat

că pariurile sunt încheiate, Jacob, care participa la joc, a simulat o criză de epilepsie. Toată lumea s-a îngrămădit în jurul lui şi astfel partenerul de joc a putut să fure toți banii.

O pledoarie interesantă

După ce a dat citire lungului cap de acuzare, preşedintele completului de judecată din Amiens, a dat cuvântul inculpatului.

Jacob s-a ridicat încet, a cuprins dintr-o privire sala arhiplină şi a început să vorbească rar:

— Sunt de acord cu toate învinuirile care mi se aduc şi recunosc că sunt vinovat. Capul de acuzare banalizează însă faptele mele şi nu cuprinde întregul adevăr. Îi nedreptăţeşte chiar şi pe prietenii mei, aducându-le învinuiri false. Întreaga vină o port numai eu!

După primele fraze, procurorul l-a întrerupt:

— Inculpat Jacob, de ce nu recunoaşteți că ați avut numeroase amante de dragul cărora ați comis toate jafurile?

— Domnule judecător, nu tăgăduiesc că mi-au plăcut femeile frumoase. De fapt, cred că e un lucru firesc. Dar niciuna dintre ele nu m-a îndemnat la ceva necurat. Nimeni nu m-a luat de mână! Rădăcinile acțiunilor mele se găsesc în cu totul altă parte!

— Inculpat Jacob, ne-ați stârnit curiozitatea, a reacționat sever preşedintele completului de

judecată.

— Stimați domni, vă povestesc totul, dar cu condiția să nu mă întrerupeți.

În timp ce judecătorul şi procurorul se încruntau, Jacob a început să vorbească:

— Părinții mei au fost oameni sărmani şi cumsecade. Când eram mic, mama, o femeie inimoasă şi delicată, îmi cumpăra păpuşi şi eu mă jucam cu ele. În ianuarie 1890, m-am angajat ca matelot pe nava *Thibet.* Am început să colind porturile africane şi am aflat ce înseamnă să ai o viață grea. Mă sculam la ora 4 dimineața, puneam ceva în gură abia pe la 8 şi apoi munceam toată ziua, învârtindu-mă pe lângă ofițeri. Pe atunci aveam numai 11 ani. De multe ori, din cauza oboselii, seara uitam să mai mănânc şi adormeam buştean. Am navigat până în Egipt, Djibouti şi îndepărtata Australie. La Sydney, am fugit de pe navă, unde mă simțeam ca un sclav. Aveam 13 ani şi cu banii ascunşi în buzunarele pantalonilor jerpeliți nu mi-am putut cumpăra nici ceva de mâncare. Înfometat şi umilit, am început să fur. Furam lapte de la lăptari şi îl vindeam. În felul acesta am strâns ceva bani şi mi-am cumpărat o perie de ghete şi cremă. M-am făcut lustragiu şi am câştigat destul ca să-i trimit bani mamei mele, la Marsillia.

— Inculpat Jacob, vă rog să renunțați la aceste efuziuni sentimentale. Fiți concis şi la obiect! l-a întrerupt judecătorul. În sală s-a auzit rumoare:

— Vrem să aflăm totul! Lăsați-l să vorbească! Are acest drept!

Preşedintele completului de judecată a liniştit sala, amenințând că îi va da afară pe gălăgioşi. În acest timp, Jacob a continuat.

— După o bucată de vreme, în Australia, am cunoscut un marinar francez care mi-a promis că mă va ajuta să mă îmbarc pe o balenieră. Am fost de acord. Abia când am ajuns în largul mării mi-am dat seama că negrul, înalt de peste 2 m, care era căpitanul navei noastre, pescuia nu numai balene, ci şi alte ambarcațiuni. În timpul unei astfel de călătorii am fost martorul ocular al unui masacru îngrozitor. Căpitanul a dat ordin ca o navă care fusese atacată să fie scufundată împreună cu cadavrele pasagerilor. Din cei 1000 de franci pe care îi câştigam pe atunci îi trimiteam aproape pe toți mamei. M-am despărțit definitiv de piraţi şi m-am întors acasă. La scurt timp m-am angajat ca matelot pe o navă comercială care naviga spre Africa. Nava era proprietatea unui anume baron Hirsch care, după cum am aflat pe mare, era implicat, împreună cu un sultan din Africa, în comerțul cu sclavi. Nici această muncă nu mi-a plăcut şi am fugit, cu prima ocazie.

În 1895, am stat acasă pentru a mă vindeca de friguri şi de celelalte boli pe care le contractasem în coloniile din Africa. În această perioadă am citit foarte mult. Romanul „93“, de Victor Hugo, l-am citit de patru ori. Şi apoi, comparând propriile

mele trăiri şi experienţe cu acest roman minunat, mi-am dat seama cât de adevărate sunt cuvintele lui Proudhon: „Bogăția înseamnă hoție”.

Am învățat meseria de tipograf, dar am fost repede dat afară, fiindcă se aflase că suferisem o condamnare pentru apartenența la o organizație de anarhişti care lupta, prin mijloace specifice, împotriva bogătaşilor. Apoi, m-am angajat la o farmacie. Nici aici nu am rămas prea mult timp din cauza antecedentelor mele penale. De fiecare dată, când îmi găseam câte o slujbă, eram dat afară întrucât fusesem anarhist. Societatea care este împărțită, nedrept, în bogați şi săraci a vrut să mă arunce în categoria celor umiliți şi urgisiți de soartă. M-am revoltat împotriva acestei societăți în care oricine poate să strângă aur, şi de dragul lui, să comită cele mai oribile crime. Am vrut să-i sărăcesc pe bogătaşi. De aceea, am început să practic hoția pe scară mare, după cum s-a exprimat domnul judecător.

A doua zi, în cotidianul parizian *Aurore,* a apărut această ştire: „Nu societatea care e reprezentată de judecători îl acuză pe Jacob, ci invers. Jacob acuză societatea! În realitate, el conduce procesul. Tot timpul se află pe scenă şi atacă vehement. Pune întrebări şi răspunde la ele singur!”

Un sfârşit lamentabil

La 22 martie 1905, Tribunalul din Amiens a

rostit următorul verdict: inculpatul Alexander Marius Jacob este condamnat la muncă silnică pe viață”.

Pentru cele peste 150 de puncte din capul de acuzare, Jacob a stat închis 23 de ani pe celebrele Insule ale Diavolului de lângă țărmul estic al Americii de Sud. 8 ani şi 11 luni a stat singur într-o celulă, cu ghiulele la picioare, ca pedeapsă pentru cele 17 tentative nereuşite de evadare.

În 1928 a fost grațiat şi eliberat. Imediat a plecat în Franța, unde a dispărut, de parcă l-ar fi înghițit pământul.

Zadarnic a fost căutat de zeci de reporteri. La un moment dat, a început să circule zvonul că trăieşte undeva, izolat, dintr-o comoară fabuloasă, jefuită dintr-un castel. În 1939, ziarul francez *Aurore* a publicat un reportaj despre Alexander Jacob care cutreiera satele din Franța într-o căruță trasă de un cal costeliv şi vindea haine vechi. După puțin timp, acelaşi ziar a publicat ştirea că în căruța lui este ascunsă o comoară pe care o împarte săracilor.

În 1944, Alexander Jacob a fost vizitat de membrii din Rezistența franceză care i-au adresat următoarea rugăminte:

— Domnule Jacob, ştim că sunteți simpatizant al luptei noastre împotriva ocupanților fascişti ai Franței. Am venit aici să vă rugăm să ne sprijiniți cu aur şi cu alte obiecte de preț.

Bătrânul cu părul nins, de teama căruia, la

începutul secolului al XX-lea, fusese ascuns tot aurul din castelele, palatele şi vilele Franței, a dat neputincios din mâini. Nu avea nicio fărâmă din aurul blestemat care îi distrusese viața.

Într-o zi a anului 1954, bătrânul de 70 de ani, Alexander Marius Jacob, i-a strâns pe toți copiii de pe strada lui şi i-a invitat la o cofetărie unde le-a cumpărat tot ce au vrut. În aceeaşi seară, a trimis prietenilor săi o scrisoare de adio şi s-a sinucis.

Eşalonul de aur al lui Kolceak

În 1920, ultimele detaşamente ale fostei armate țariste, împreună cu soldații din cele 14 țări care au ajutat-o în războiul civil, s-au retras din fața înaintării Armatei Roşii. Pretutindeni, în porturi şi gări, membrii acestor detaşamente au fost întâmpinați de ziarişti curioşi să afle unde a fost ascuns tezaurul de stat al Rusiei.

Presa a urmărit cu o atenție deosebită plecarea legiunilor cehoslovace din portul Vladivostok, deoarece, în mod oficial, se ştia că tocmai aceste legiuni furaseră tezaurul statului rus. Agenții infiltrați în porturile şi oraşele din Rusia, Canada şi Germania, pe unde aceste legiuni se întorceau acasă, i-au anunțat pe unii politicieni, diplomați şi reprezentanți ai emigrației ruse că *Batalionul de şoc* – elita legiunilor ceho-slovace se întoarce din Rusia.

Batalionul de şoc a constituit avangarda armatei ceho-slovace staționată în Siberia care „a păzit cele mai pure valori militare şi morale ale armatei”, iar membrii lui au reprezentat „idealul luptătorului perfect”.

În ultimele zile ale lui 1919, tocmai acest batalion a primit ordin de la generalul francez Maurice Janin, comandantul suprem al armatelor aliate din Siberia, să preia tezaurul de la amiralul Kolceak, fostul „conducător” al Rusiei.

Dar tezaurul nu se afla în Siberia, deoarece era aproape imposibil ca obiectele lui, transportate la sfârşitul anului 1919, în 28 de vagoane de cale ferată, să fi fost expediate de Kolceak, în cea mai mare discreție, în America, Japonia sau Europa.

Acest amănunt a fost remarcat numai de anumiți reporteri străini care au scris despre tezaur, în timp ce membrii diferitelor asociații şi organizații ale emigranților ruşi l-au trecut cu vederea, cu bună-ştiință, preferând în schimb, să-i tragă de limbă pe ofițerii japonezi, englezi, americani şi ceho-slovaci care s-au întors din Siberia. Mai târziu, aceştia s-au adresat direct Ministerului de Război şi Ministerelor Apărării din Tokio, Washington, Londra, Paris şi, mai ales, de la Praga.

O pradă enormă luată din seifurile de la Kazan

La sfârşitul anului 1913, Rusia țaristă era

deținătoarea celor mai mari rezerve de aur din lume. Valoarea acestor comori risipite pe un teritoriu uriaş, din Statele Unite ale Americii până în Franța, depăşea 1122 de milioane de dolari. După izbucnirea primului război mondial, ele s-au împuținat tot mai mult. În octombrie 1914, din Rusia a plecat spre Marea Britanie – depozitara bunurilor de preț ale aliaților – primul transport de aur, în valoare de 75 de milioane de ruble. Navele, având la bord prețioasa încărcătură, nu au ajuns însă la Londra, fiindcă au fost scufundate de submarinele germane. Un alt transport de aur a plecat cu trenul de la Vladivostok, unde a fost preluat de nave japoneze, şi dus în Canada.

Începând din luna februarie 1917, aurul din seifurile băncilor de la Petrograd nu a mai ajuns peste hotare. În Rusia a izbucnit revoluția şi apoi războiul civil. Şi, tot atunci, a început istoria zbuciumată a tezaurului Rusiei.

În 1918, alb-gardiştii şi aliații lor au celebrat mai multe victorii. Teritoriul Rusiei sovietice s-a restrâns, alianța dintre alb-gardişti şi eseri s-a întărit, şi toată țara a început să fie frământată de lupte.

După ce, în februarie 1918, armatele germană şi austro-ungară au declanşat o ofensivă puternică împotriva Rusiei sovietice, pe un teritoriu imens cuprins între Marea Baltică şi Marea Neagră, ocupând Ucraina, Bielorusia şi Crimeea, Consiliul Comisarilor Poporului a emis un ordin secret

pentru a grăbi transportul şi a pune la adăpost rezervele de aur şi celelalte obiecte de preț ale Rusiei, depozitate la Moscova, Petrograd, Tambovo şi în alte oraşe amenințate.

Felix Djerdjinski, comisarul principal al Cekăi (Comisia de Stat pentru stare excepțională) a propus oraşul Kazan. În felul acesta, la jumătatea lunii mai 1918, cei mai curajoşi ofițeri ai Cekăi şi ai Armatei Roşii au condus la Kazan, în cel mai mare secret, primele transporturi de aur din trezoreriile de la Moscova.

La începutul lui august 1918 s-a produs însă o surpriză neaşteptată: la consfătuirea de la Simbirsk, Vladimir Lebedev, ministru adjunct în guvernul de la Samara, şi membru în Parlamentul constituțional al întregii Rusii, l-a convins pe Stepanov, comandantul detaşamentului ceho-slovac să deplaseze legiunile sale nu spre sud, unde acestea trebuia să se unească cu armata generalului alb-gardist Denikin, ci spre nord, respectiv în direcția oraşului Kazan.

„Intrarea albilor în Kazan a surprins comandamentul sovietic" notează V. Vegman în lucrarea *Furtul lui Kolceak şi al intervenționiştilor.* „Tezaurul a provocat această ofensivă neaşteptată..."

Guvernul sovietic a sistat imediat transportul de aur spre Kazan şi a dat ordin ca aurul din seifurile subterane ale Băncii de Stat din Kazan să fie puse la adăpost; oraşul nu avea însă un sistem de

apărare bine pus la punct, iar intervenționiștii înaintau foarte rapid. În seara zilei de 5 august 1918, reprezentanții guvernului sovietic au intrat în Banca de Stat din Kazan, în timp ce pe stradă răsunau împuşcăturile unităților ceho-slovace care se apropiau.

În oraş s-a creat un haos de nedescris. Navele, care ar fi trebuit să transporte aurul, înaintau pe Volga, fără încărcătură, iar membrii comisiei, care urmau să-l preia, s-au ascuns. În acest timp, preşedintele comisiei, Izmailov, împreună cu adjunctul său, Andruşkievici, s-au întâlnit cu comandantul Armatei Roşii, A R. Vacetis.

— Indiferent care ar fi situația, tezaurul trebuie salvat! a ordonat Vacetis.

Izmailov, Andruşkievici şi unitatea de soldați ai Armatei Roşii s-au apropiat cu camioanele de Banca de Stat. În zgomotul infernal provocat de împuşcăturile soldaților ceho-slovaci care asediau oraşul, ei au scos din seifuri lăzi cu aur şi cu alte obiecte de preț, le-au încărcat în câteva automobile, după care au dispărut din Kazan.

În aceeaşi zi, la 6 august 1918, membrii legiunilor ceho-slovace au cucerit oraşul şi au pătruns în Banca de Stat. Pe lângă platină, aur, argint şi hârtii de valoare, însumând câteva milioane de ruble, ei au sustras şi tezaurul rus, având o greutate totală de 500.621,94 kg.

A fost una dintre cele mai mari capturi din istoria tuturor timpurilor.

Începutul unui drum lung

La scurt timp după căderea Kazanului, J. M. Bruşvit, membru în Parlamentul constituant al întregii Rusii, a ordonat ca aurul să fie transportat la Samara; fără a asculta ordinul, autoritățile locale ale Kazanului au expediat doar o mică parte din tezaur, la Samara.

— Nu avem oameni de nădejde şi mijloace de transport suficiente pentru a-l transporta în întregime, au invocat ei ca pretext.

Bruşvit a emis un al doilea ordin, iar organul de presă al guvernului de la Samara, *Vjestnik ucreditelnevo sobranija,* a publicat, la 14 august 1918, un comunicat potrivit căruia adjunctul comandantului militar de la Samara, V. J. Lebedev, a primit instrucțiuni să transporte, de urgență, tezaurul, la Samara.

A doua zi, după publicarea acestei ştiri, la Kazan au sosit 300 de studenți ruşi, eseri şi soldați, ca să ajute la transportul tezaurului.

Numeroase documente aflate la Arhiva Centrală de Stat atestă că tezaurul rus a fost transportat cu trenul. J. M. Bruşvit menționează că tezaurul, în greutate de 13.400t inclusiv ambalajul, a fost încărcat în două garnituri de tren, respectiv în 800 de vagoane, în timp ce generalul ceho-slovac J. Syrový şi-a adus aminte de numai trei trenuri cu 120 de vagoane. În acest sens, există numeroase

documente şi mărturii contradictorii. Ele însă coincid într-un punct, şi anume că, tezaurul a fost transportat de la Omsk, spre est, într-un singur tren cu 28 de vagoane.

Acesta a fost celebrul *eşalon de aur* al amiralului Kolceak.

Prima escală a avut loc la Ufa unde, după discuții furtunoase, politicienii alb-gardişti au creat un „guvern al întregii Rusii", respectiv un directorat format din cinci membri, al cărui scop declarat l-a constituit „distrugerea rapidă a tuturor bolşevicilor din Rusia". Una dintre primele decizii ale directoratului a fost aceea ca tezaurul să fie pus imediat la adăpost, la Celiabinsk. Protecția transportului a fost încredințată legiunilor ceho-slovace conduse de generalul Syrový.

La scurtă vreme după aceea, tezaurul a ajuns la Celiabinsk, unde lăzile şi sacii grei au fost ascunşi într-un depozit cu ziduri din beton. Nici aici nu au rămas prea multă vreme, fiindcă au fost încărcate din nou în vagoane şi transportate pe magistrala siberiană până la Omsk.

Transportul a fost efectuat în octombrie 1918, din ordinul lui Ivan Michailov, membru în guvernul de la Omsk, care a avut grijă ca nici măcar membrii directoratului să nu afle despre el.

Eserii, discipolii lui Kolceak, membrii directoratului şi guvernele de la Samara şi Omsk au încercat să pună mâna pe tezaur. Au început

intrigile…

În noiembrie 1918, amiralul Kolceak a dat o lovitură de stat, înlocuind directoratul pe întreaga Rusie cu o dictatură personală. În felul acesta, el a ajuns în posesia tezaurului, fiind conştient că aurul îi va fi de mare folos.

Tezaurul a rămas la Omsk timp de un an. În ultimele zile ale şederii la Omsk a amiralului Kolceak, „cel mai mare stăpân al Rusiei", comisarii militari superiori şi comandanții armatelor de intervenție din Siberia au insistat pe lângă el să trimită tezaurul la Vladivostok.

— Şi de la Vladivostok, unde o să-l trimit? l-a întrebat enervat, Kolceak pe generalul francez Maurice Janin, comandantul armatelor aliate din Siberia.

— Cu voia dv., ar putea ajunge, de pildă, pe mare în Europa, a răspuns generalul Janin.

Kolceak nu a fost însă de acord. Cu toate acestea, în noaptea de 13 noiembrie 1919, cu două zile înainte ca Omsk-ul să fie ocupat de Armata Roşie, Kolceak a fugit împreună cu tezaurul şi cu întreaga sa armată spre răsărit.

În jurul magistralei siberiene au început să apară partizani. Oraşele aşezate de-a lungul căii ferate fierbeau de avânt revoluționar. Partizanii făceau eforturi uriaşe pentru a salva tezaurul rus, fiind ajutați şi de unii legionari ceho-slovaci care le furnizau informații prețioase în legătură cu itinerarul trenului şi cu escalele lui.

În gara Tatarskaia, partizanii au atacat vagoanele încărcate cu aur, iar la Baraninskaia au pus la cale ca trenul cu aur să intre în coliziune cu trenul ce sosea din direcția opusă. În urma acestei coliziuni au murit şi au fost răniți peste 100 de oameni, dar cu toate acestea, trenul a continuat să meargă spre răsărit. Kolceak era hotărât să nu se oprească deloc. Zadarnic, primul-ministru al guvernului, Victor Pepelaev, a încercat să-l sfătuiască:

— Dacă doriți cu adevărat să vă salvați viața, trebuie să abandonați tezaurul. Nu veți reuşi să vă puneți la un adăpost sigur împreună cu el!

— Înseamnă că trebuie să scap de tezaur? l-a întrebat iritat Kolceak.

— Să renunțați la el ca la un balast periculos. Desigur, nu cred că trebuie să-l dați bolşevicilor, dar îl puteți trimite, de pildă, atamanului care îl va scoate din Rusia.

— Nu, nu o să-l dau niciodată atamanului Semionov! Nu vreau să-l dau nimănui! Semionov ar risipi toți banii pe băutură.

În felul acesta, a continuat călătoria lui Kolceak şi a tezaurului său prin tundra sălbatică a Siberiei, mereu spre răsărit.

Telegrame trimise comisarilor din Marea Britanie, Franța, Statele Unite ale Americii şi Japonia

La sfârşitul lui decembrie 1919, Kolceak s-a

apropiat de Nijni Novgorod. În acest oraş se stabilise *batalionul de şoc,* respectiv aşa-numita avangardă a legiunilor ceho-slovace, care în 1918 încercase să ocupe Ecateringradul pentru a salva familia țarului de la execuție.

Mulți istorici marxişti au reproşat legiunilor ceho-slovace că au încercat să salveze familia țarului.

În noaptea de 16 spre 17 iunie 1918, 11 revoluționari roşii, conduşi de Jakov Jurovski, au împuşcat fără nicio judecată 11 membri ai familiei Romanov: pe țarul Nicolae al II-lea şi rudele lui. Printre ele se aflau soția sa, cele cinci fiice şi un băiat în vârstă de 14 ani.

La 25 decembrie 1919, comandantul regimentului legiunilor ceho-slovace, maiorul R. Hasek, a primit de la generalul Janin o telegramă prin care acesta îi transmitea lui Kolceak ordinul de a se opri în gara din Nijni Novgorod. La scurt timp după aceea, Hasek a mai primit o a doua telegramă prin care generalul Janin îi ordona să-l preia „sub protecția sa personală" pe Kolceak şi tezaurul rus. „Vor rămâne sub protecția dv. Până la primirea de noi ordine!".

Maiorul Hasek a convocat imediat o întâlnire a comandanților săi care au primit instrucțiuni precise cum să înconjoare gara de la Nijni Novgorod.

Kolceak era aşteptat cu puşti, mitraliere şi tunuri.

În noaptea de 27 decembrie, un telegrafist de la gara Kamâşev din Nijni Novgorod, a transmis următorul mesaj: „Azi-dimineață, eşalonul amiralului Kolceak va părăsi gara noastră. Vor pleca în următoarea ordine: trenul blindat cu vagoane însemnate cu litera A este urmat la o distanță de o verstă de trenul B în care se află amiralul şi statul său major, urmat de trenul D care transportă tezaurul. Eşalonul se încheie cu trenul blindat nr. 12 în care se află soldați…”

După ce a aflat de la şeful contraspionajului legiunilor cehoslovace că numai în ultimul tren blindat se află mai mult de 340 de soldați înarmați cu puşti, mitraliere şi tunuri, maiorul Hasek a cerut imediat întăriri. Legionarii au baricadat cu vagoane grele, încărcate cu tunuri, ieşirea din gară în direcția Irkutsk.

În cele din urmă, a fost evitată o ciocnire armată. După ce maiorul Hasek a adus la cunoştința comandantului trenului B conținutul celor două telegrame ale generalului Janin, soldații ceho-slovaci, îmbrăcați în uniforme de ceferişti au decuplat toate locomotivele, au stins focul care ardea în cazane, au dat drumul la apă şi au aruncat toate rezervele de cărbune.

Între timp, situația lui Kolceak se înrăutățea. Soldații lui au început să dezerteze şi să treacă de partea bolşevicilor. Aceştia din urmă au încercat să-l captureze pe amiral şi comoara lui, dar *batalionul de şoc* al legiunilor ceho-slovace le-a

zădărnicit încercarea. La fel ca în multe alte oraşe aşezate de-a lungul magistralei siberiene, şi la Nijni Novgorod s-a produs o lovitură de stat. Puterea a fost cucerită de aşa-numitul Centru politic, (eseri şi menşevici), căruia i s-a alăturat garnizoana rusă din oraş.

Şi partizanii au încercat să pună mâna pe tezaurul lui Kolceak, iar maiorul Hasek a aflat că o parte din populația oraşului Nijni Udinsk cerea ca aurul să fie împărțit săracilor din Siberia.

În acele ore, între statul major al armatei ceho-slovace, statul major al armatelor aliate şi gara din Nijni Udinsk s-au purtat discuții interminabile şi au fost trimise nenumărate ordine şi telegrame urgente.

În această situație încordată, la 1 ianuarie 1920, la Irkutsk a avut loc o întâlnire între comisarii din Marea Britanie, S.U.A., Franța, Japonia şi reprezentanții legiunilor ceho-slovace.

„După ce am părăsit Omsk-ul, i-a relatat generalul Janin ministrului Červen-Vodali, membru în guvernul lui Kolceak, i-am propus amiralului să preiau trenul cu tezaurul sub protecția mea. Amiralul m-a refuzat, fiindcă nu avea încredere în mine. Acum va fi dificil să mai facem ceva“ a adăugat el.

Červen-Vodali a ridicat din umeri. „Guvernele europene ar putea să-şi plătească datoriile către guvernul țarist pe care, desigur, bolşevicii nu le vor plăti niciodată” a continuat Janin.

După ce au apreciat că situația în care se află trupele lor în Siberia este disperată, participanții la consfătuire au ajuns la concluzia că vor captura tezaurul lui Kolceak şi îl vor trimite la Vladivostok, după care vor aştepta ca guvernele țărilor lor să ia o decizie în această privință.

După ce un ofițer ceho-slovac a comunicat această hotărâre amiralului Kolceak, „conducătorul suprem al Rusiei" a exclamat:

— Nu am încredere în voi! Nu mai cred în nimeni! Prefer să dau aurul bolşevicilor decât să-l predau aliaților.

Era însă țipătul unui om ajuns la capătul puterilor. În acest timp, după lupte crâncene, eserii şi menşevicii au cucerit puterea în oraşul Irkutsk, ceea ce a însemnat că amiralul Kolceak, împreună cu restul armatei sale, a rămas izolat în gara din Nijni Udinsk. Situația în care se afla era de-a dreptul catastrofală; în față şi în spate se purtau lupte, iar de-o parte şi de alta a magistralei siberiene se întindea natura siberiană, stăpânită de o iarnă nemiloasă. Nu avea unde să fugă, iar în plus, Kolceak ştia că în taiga sunt ascunşi partizani.

În cele din urmă, dându-şi seama că este înfrânt, Kolceak i-a dictat locțiitorului său următoarea telegramă: „Către înalții comisari ai Marii Britanii, Franței, Statelor Unite şi Japoniei. Îndeplinesc dorința marilor puteri şi astăzi consimt ca tezaurul rus să treacă sub protecția forțelor înarmate ceho-

slovace. Rog reprezentanții marilor puteri să preia sub aceeaşi protecție şi trenurile mele, cu toți însoțitorii şi aurul care se află în ele. Rog ca totul să fie expediat, sub protecția aliaților, în zona Mării Baltice sau în Extremul Orient…”

O comisie internațională specială condusă de ofițerul ceho-slovac Bláha a controlat numai trei vagoane, dar cu toate acestea, în procesul-verbal încheiat, este menționat că au fost verificate sigiliile de la toate cele 28 de vagoane în care se afla tezaurul rus.

Este imposibil ca fiecare vagon, în parte, să fi fost controlat, căci timpul era prețios. Găsind, chipurile, sigiliile intacte, comisia a concluzionat că tezaurul se află în deplină siguranță, iar maiorul Hasek a telegrafiat statului major al armatelor ceho-slovace: „În cele 28 de vagoane de cale ferată se găsesc 4 959 de lădițe cu monede de aur (de câte 5, 10 şi 15 ruble), având o greutate de 19 904 puduri şi 29 funți, 197 de lădițe cu lingouri de aur în greutate totală de 838 puduri şi 1689 de ranițe militare şi saci cu monede de aur, având o greutate de 5000 puduri”. Prin urmare, în momentul preluării lui de la amiralul Kolceak, tezaurul rus avea o greutate de 411.883, 60 kg.

În ziua de 7 ianuarie, Kolceak mai avea însă numai trei vagoane fiindcă, între timp, ofițerul de stat major şi colaboratorii îl părăsiseră, îmbarcându-se pe o navă în portul Vladivostok. Din ordinul generalului Janin, aceste trei vagoane

au fost cuplate la *eşalonul de aur.*

Eşalonul de aur în care se afla amiralul Kolceak a părăsit oraşul în noaptea de 8 ianuarie 1920. În al 12-lea ceas, fiindcă populația condusă de bolşevici punea la cale o insurecție armată.

În aceeaşi noapte, telegrafistul amiralului a trimis din vagonul lui două telegrame: una anunța că amiralul Alexander Vasilievici Kolceak „conducătorul suprem al Rusiei" a capitulat şi a cedat puterea generalului țarist Denikin. Prin cea de-a doua telegramă, amiralul Kolceak cerea ajutor şi protecție de la statui major al trupelor aliate.

Dorința lui Kolceak a fost îndeplinită, dar protecția aliaților s-a concretizat numai în arborarea steagurilor Japoniei, Marii Britanii, Statelor Unite ale Americii, Franței şi Ceho-Slovaciei deasupra ultimelor trei vagoane ale *eşalonului de aur.* Kolceak nu bănuia cât de puțin avea să dureze această protecție. De asemenea, el nu a aflat niciodată că generalul Denikin intrase cu restul trupelor sale în portul din Novosibirsk unde s-a îmbarcat pe o navă străină şi a părăsit Rusia.

După ce *eşalonul de aur* al lui Kolceak a ieşit din gara de la Nijni Udinsk, garnizoana din stația Tyret a anunțat că sigiliile unui vagon sunt rupte şi lipsesc din el 13 lăzi cu aur. Încălcând toate ordinele, legionarii ceho-slovaci au încercat să arunce în aer şi tunelurile ca să oprească

înaintarea Armatei Roşii care primise de la Lenin ordinul de a ajunge din urmă tezaurul rus. Au existat şi unii ofițeri ceho-slovaci care sperau că vor reuşi să fugă cu tezaurul în Europa, iar în caz contrar, erau hotărâți să-l arunce în Baikal, cel mai adânc lac din lume. Pe tot traseul de la Ninji Udinsk până la Irkutsk, *eşalonul de aur* a avut prioritate, deşi garnizoanele trupelor aliate din oraşele şi gările înşirate de-a lungul căii ferate nu bănuiau ce se află în acest tren. Ordinul cifrat transmis telegrafic de la statul major al generalului Janin i-a deschis drum liber până la Irkutsk, chiar şi în acele împrejurări deosebit de complicate şi periculoase.

Încărcătura trenului nu a ajuns însă intactă la destinație. Era penurie de cărbuni, iar partizanii, bine informați, urmăreau deplasarea trenului.

Generalul Vojciehovski a ordonat să fie
îndreptate tunurile asupra oraşului Irkutsk

Eşalonul de aur al lui Kolceak şi ultimii lui discipoli au ajuns la Irkutsk, la 15 ianuarie 1920.

Frânele maşinii lui Kolceak mai scrâşneau încă atunci când maiorul slovac al legiunilor ceho-slovace l-a anunțat în limba rusă:

— Domnule amiral, vă rog, să vă pregătiți. Veți fi predat organelor locale ale puterii.

— Ce spuneți? a urlat Kolceak. Aliații vor să mă predea? Asta se numeşte trădare! Unde este

garanția generalului Janin? De ce aliații m-au părăsit?

Întrebările lui Kolceak au rămas fără răspuns, în timp ce amiralul privea cu ură steagurile aliaților:

— De ce sunt aici? De ce m-au părăsit toți?

Kolceak a fost arestat în clădirea gării, dezbrăcat la pielea goală şi percheziționat. Asupra lui s-au găsit 10 000 de ruble de aur, mai multe ordine primite de la reprezentanții unor țări străine şi o sabie valoroasă din aur încrustat cu pietre prețioase, primită în dar de la japonezi.

Mai târziu, o comisie specială însărcinată cu cercetarea arhivei lui, a găsit suma de 48 500 de ruble false sub formă de bancnote şi matrițe pentru fabricarea bancnotelor de câte 50 de ruble.

Soarta lui Kolceak era deja pecetluită. La fel şi soarta tezaurului.

Tezaurul a suscitat şi interesul generalului rus Serghei Vojciehovski care a plecat la Irkutsk în fruntea unei armate înfrigurate şi înfometate. Generalul Vojciehovski a ordonat ca în oraş să se intre cu tunuri, iar bolşevicilor le-a trimis următorul ultimatum: „Trebuie să-mi predați imediat pe Kolceak, pe primul-ministru Pepelaev şi suma de 200 de milioane de ruble, din care 50.000 de milioane în aur. În caz contrar, Irkutskul va fi tranformat în ruine!”

Răspunsul locuitorilor oraşului nu s-a lăsat prea mult timp aşteptat. În oraş au început să fie ridicate baricade şi săpate şanțuri. Ceferiştii

încălzeau tot timpul locomotiva şi erau pregătiți să o trimită plină cu aburi împotriva *eşalonului de aur,* dacă acesta s-ar fi pus în mişcare.

Din Irkutskul amenințat soseau tot mai multe ordine şi apeluri ultimative: „Către toate comitetele revoluționare, către Comitetul executiv, către toate organizațiile revoluționare, către soldați, partizani şi întreaga populație de lângă calea ferată Zabaikal! Nu lăsați ca trenul cu tezaurul Rusiei să înainteze pe calea ferată Zabaikal, la est de Irkutsk, indiferent de cine îl însoțeşte! Distrugeți şinele, aruncați în aer trenurile, distrugeți toate mijloacele de transport!”

În această situație, locotenentul Hub, reprezentantul legiunilor ceho-slovace şi Smirnov, împuternicitul Sovietului comisarilor poporului al R.S.F. Ruse, care era şi membru al Comitetului revoluționar din Siberia şi al sovietului militar al Armatei a 5-a, au semnat la 7 februarie 1920, în gara Kuitun, un armistițu. Punctul 6 al acordului suna astfel: „Tezaurul care aparține R.S.F. Ruse nu va fi transportat, în niciun caz, spre est. Tezaurul va rămâne la Irkutsk şi va fi păzit de o garnizoană formată din soldați ceho-slovaci şi sovietici. Legionarii vor preda aurul unui comitet executiv numai atunci când ultimul eşalon ceho-slovac va pleca din Irkutsk”.

În felul acesta, legionarii ceho-slovaci au asigurat plecarea tezaurului din Rusia în condiții de securitate. Conform acordului încheiat, Armata

Roşie l-a urmărit la o distanță de o gară.

Protest în amintirea sicriului amiralului

Comitetul revoluționar din Irkutsk a hotărât să interzică punerea în aplicare a planului generalului Vojciehovski de a-l elibera pe amiralul Kolceak.

În timp ce întregul Irkutsk aflase despre armistițiul încheiat cu legiunile ceho-slovace, S. Ciudnovski, preşedintele Comitetului revoluționar din Irkutsk, a transmis preşedintelui Cekăi din Irkutsk ordinul de a-i executa pe Kolceak şi Pepelaev.

— Execuția trebuie să aibă loc imediat şi nu în secret! Când va afla despre execuție, Vojciehovski va pleca imediat împreună cu bandele sale din Irkutsk, îndepărtându-se astfel de tezaur.

Kolceak a întrebat cu vocea tremurătoare:

— Nu voi fi judecat de un tribunal legal? De ce nu va avea loc aici un proces?

— De când vă închipuiți că executarea pedepsei cu moartea este valabilă numai după judecarea procesului? l-a întrebat Ciudnovski. Noi suntem bolşevici!

Fostul prim-ministru Pepelaev a izbucnit în plâns, după care a început să strige:

— De multă vreme m-am împăcat cu ideea existenței unui guvern sovietic. Am făcut însă o cerere de grațiere pe care am adresat-o

Comitetului Central al întregii Rusii şi, totodată, am pus la dispoziția noului guvern experiența şi capacitatea mea. Vă rog să nu mă împuşcați până nu primesc un răspuns de la Comitetul Central.

— Noi executăm ordinul Comitetului revoluționar, iar în privința cererii dv., trebuia să vă fi gândit mai devreme, a răspuns Ciudnovski.

Kolceak şi Pepelaev au fost împuşcați, iar trupurile lor aruncate în apele năvalnice ale râului Angara.

Prin urmare, generalul Serghei Vojciehovski a fost nevoit să renunțe la visul său de a-l salva pe Kolceak şi tezaurul său. Împreună cu ultimii lui soldați, care erau decimați de tifos, foame şi ger, Vojciehovski a traversat apa înghețată a lacului Baikal pentru a cere ajutor atamanului Semionov şi detaşamentelor japoneze.

La sfârşitul lui februarie 1920, o comisie formată din reprezentanți ai legiunilor ceho-slovace, ai secției financiare a Comitetului revoluționar din Irkutsk, ai Controlului de stat, Cekăi şi ai Uniunii sindicatelor din ținutul Zabaikal au preluat tezaurul. Treptat, au deschis toate vagoanele, au numărat lăzile, sacii şi ranițele, după care au transferat conținutul lor în alte vagoane care nu parcurseseră un drum atât de lung şi de dramatic.

La 1 martie 1920, ora 19, ultimii legionari ceho-slovaci au părăsit Irkutskul. Din această clipă, tezaurul rus a fost păzit numai de membrii Comitetului revoluționar din Irkutsk, iar începând

de a doua zi, de un detaşament al Armatei Roşii.

După o săptămână, la Irkutsk au sosit detaşamentele Armatei a 5-a, ai căror comandanți au primit ordin de la guvernul sovietic să transporte cât mai repede cu putință tezaurul înapoi la Kazan.

Tezaurul a fost încărcat într-unul din primele trenuri care plecau spre vest şi pus sub protecția unui detaşament internațional format din revoluționari din Siberia, ajungând, din nou, în seifurile subterane ale Băncii de Stat din Kazan.

V.I. Lenin a comentat astfel acest moment: „E bine că de acum înainte vom putea face comerț liber cu Europa!”

100 de nebuni şi 750 de lăzi

Din tezaurul rus care a revenit la Kazan, în mai 1920, lipseau 180 844 kg aur, adică mai mult de o treime. Unde a dispărut el?

Soarta acestui aur dispărut nu a rămas învăluită în mister, fiindcă în arhive s-au păstrat numeroase documente în acest sens.

Cea mai mare parte din aur a dispărut în Omsk, în perioada când s-a aflat în posesia amiralului Kolceak. Amiralul a trimis periodic cantități mari de aur în Japonia, Franța, S.U.A. Şi în alte țări ca să cumpere arme şi să primească ajutor pentru planurile sale. Apoi, cu banii obținuți în schimbul aurului, i-a mituit pe generalii alb-gardişti Denikin

şi Judenici care, la rândul lor, i-au depus în băncile din străinătate pe numele lor, al rudelor şi prietenilor.

Atamanii Semionov şi Kamilkov, care împreună cu hoardele lor bântuiau ținutul din jurul magistralei transsiberiene, au capturat 10 kg de aur. În gara Cita, atamanul cazacilor din ținutul Zabaikal, Semionov, a pus mâna pe tot transportul de aur care urma să ajungă la Vladivostok. Mai târziu, Maşa, amanta lui, a fugit în străinătate cu 44 de puduri de aur, care au fost confiscate de vameşii chinezi, ca marfă nedeclarată. În ciuda protestelor ofițerilor care o însoțeau pe Maşa, vameşii au rămas neclintiți în hotărârea lor.

— Cea mai mare parte din marfă a fost deja expediată, a ripostat Maşa.

Cert este că, fiecare însoțitor al Maşei şi ofițerii lui Semionov, care au fugit în străinătate, au scos legal câte 5 puduri de aur fiecare, respectiv 82 kg.

După cum dovedesc documentele de arhivă, urmele acelei părți din tezaurul rus, care nu a fost încă descoperită, duc şi la Praga.

În arhiva Băncii legiunilor de aici se păstrează documente care fac dese referiri la bogățiile aduse din Siberia. S-a păstrat chiar şi protocolul care atestă trimiterea sumei de 69 445 ruble de aur şi a 3 010 dolari americani, de la Vladivostok la Praga, precum şi a trei vagoane cu argint şi platină.

În jurul tezaurului rus au circulat numeroase legende care probabil mai circulă şi astăzi. Un lucru este însă cert: deşi mai mult de o treime din tezaur a fost transferată de ciracii lui Kolceak în băncile din străinătate, iar o mică parte a fost adusă de legionarii ceho-slovaci la Praga, cele mai valoroase piese ale tezaurului au rămas în Rusia.

Împreună cu ele se află şi tezaurul României care, din ordinul guvernului de la Bucureşti, a fost transportat la Moscova între 1916–1917, când România era ameninţată de puterile centrale. Tezaurul era format din monede de aur, însemne regale, rezerve valutare şi diverse alte obiecte de valoare.

Guvernul român a cerut, în mai multe rânduri, să-i fie restituit tezaurul, dar guvernul bolşevic a trimis în România numai câteva tablouri şi documente. În 1990, guvernul rus a comunicat oficial că, din păcate, cea mai mare parte a tezaurului s-a pierdut după 1918, când legionarii ceho-slovaci au prădat tezaurul Rusiei.

Dar au mai existat numeroase asemenea „pierderi", fiindcă Rusia este o ţară uriaşă, iar drumul parcurs de *eşalonul de aur* al lui Kolceak a fost lung. Valoarea tezaurului României este estimată la 8 miliarde lei în aur.

În iulie 1990, revista românească *Baricada* a publicat un articol despre trista istorie a tezaurului de stat al României, care s-a pierdut în Rusia, unul dintre cele mai întunecate capitole din

istoria relațiilor româno-sovietice.

II
În căutarea El Dorado-ului

Un ținut fabulos

Descoperirea continentului american, în 1492, de către Cristofor Columb, a stârnit o mare senzație în Europa. Spre noul continent au început să se îndrepte zeci de corăbii care transportau mulți aventurieri atraşi de mirajul unei îmbogățiri rapide.

Spaniolii parcă înnebuniseră: nobili, soldați, tâlhari, criminali, preoți, tați onorabili, păstori, funcționari, aproape toate categoriile populației spaniole, au fost cuprinse de febra aurului.

Rodrigo de Bastidas, notar din Sevilla, a fost unul dintre ei. După ce şi-a abandonat firma prosperă, a împrumutat bani, a închiriat două corăbii şi, într-o zi a lunii octombrie, 1900, a ridicat ancora din portul Cadiz, îndreptându-se spre Lumea Nouă.

Pe una dintre corăbiile notarului din Sevilla s-a îmbarcat şi un tânăr modest pe nume Vasco Nuñez de Balboa. În felul acesta, el a devenit membru al expediției care avea să descopere istmul Panama, unde stăpânul lui a strâns mult aur şi argint. Rodrigo de Bastidas a dus toate

aceste comori în Spania în timp ce Balboa, care a fost unul dintre cei mai întreprinzători membri ai echipajului, s-a stabilit pe insula Haiti, unde a trăit 9 ani.

În tot acest timp el nu a încetat să fie atras de ținutul necunoscut, Panama, dincolo de care se întindea oceanul. Indienii povesteau că în ocean se varsă mii de râuri şi că fiecare dintre ele poartă aur.

Până atunci, mulți aventurieri au încercat să traverseze istmul Panama, dar toți au eşuat în jungla necunoscută şi străină, unde ploua torențial aproape tot anul.

În 1510, Martin Fernandez de Enciso, locțiitorul guvernatorului Haiti, a plecat spre istmul Panama; Balboa a fugit din Haiti şi s-a ascuns într-un butoi, pe nava lui Enciso. Acesta l-a descoperit şi a vrut să-l arunce în mare, dar, în cele din urmă, s-a răzgândit şi l-a debarcat pe cea mai apropiată insulă, chiar dacă, aparent, nu era populată. Vasco Nuñez de Balboa, în vârstă de 35 de ani, a primit pedeapsa resemnat, dar a ținut să-i reproşeze lui Enciso că a făcut o mare greşeală, neglijând că era un bun cunoscător al limbii băştinaşilor din Panama.

Ca un tip inteligent ce era, Enciso a regretat gestul său.

Curând, Balboa avea să-i ia locul, devenind liderul populației indigene. Spre deosebire de ceilalți căutători de aur din acest ținut, el a

manifestat înțelegere față de indieni. Se spunea că în acele locuri aurul se afla precum pietrele, iar adeseori pescarii prindeau în plasele lor bulgări de aur în loc de peşte.

Balboa aflase despre bogățiile acestui ținut de la mai multe căpetenii indiene. Ştia că dacă va reuşi să traverseze istmul Panama, va zări Oceanul, iar după aproape şase zile de navigație spre sud, va ajunge la Piru (Peru), unde oamenii mâncau şi beau numai din farfurii şi căni de aur. Ei nu apreciau deloc aurul, fiindcă îl aveau din abundență, şi în plus, nu cunoşteau valoarea banilor.

Balboa l-a informat pe rege în legătură cu descoperirea sa: „Am aflat un mare secret şi anume că aici se află o bogăție uriaşă, mine de aur şi alte metale prețioase. Am folosit diverse mijloace ca să-l pot extrage. Pe unii băştinaşi i-am convins, folosind arma torturii, pe alții i-am tratat cu dragoste şi le-am adus cadouri din Spania. Vă rog să trimiteți aici 1000 de spanioli care să se poată adapta condițiilor locale".

La scrisoare a mai adăugat un dar din aur şi perle, ca să-l convingă pe rege şi să-i câştige bunăvoința.

Clipe istorice

Ziua de 1 septembrie 1513 a fost pentru Vasco Nuñez de Balboa clipa mult aşteptată. În zorii

acelei zile, din ordinul lui, un detaşament format din 109 spanioli şi circa 1000 de indieni au plecat să cucerească istmul Panama.

Istmul are o lățime de circa 80 km, iar traversarea a fost deosebit de anevoioasă. Balboa şi oamenii săi au reuşit să-l traverseze în 23 de zile. 23 de zile lungi şi chinuitoare!

În tot acest interval, au avut de luptat cu apele năvalnice ale râurilor ieşite din albie, cu mocirlele, bolile, cu şerpii veninoşi, dar şi cu indigenii care nu erau deloc prietenoşi. Dar, poate, cel mai mare obstacol l-a constituit jungla pe care au fost obligați să o străbată cu pasul.

După numai câteva zile, numărul spaniolilor a scăzut la jumătate.

În acest răstimp, pe țărmul oceanului, s-a petrecut un eveniment remarcabil, pe care notarul Andres de Valderrabano avea să-l consemneze pe pergament. Vasco Nuñez de Balboa însoțit de 22 de oameni au intrat în apele oceanului până la genunchi şi, ținând în mână steagul Spaniei, au aclamat:

— Trăiască nobilii şi puternicii suverani Ferdinand şi Isabela! în numele lor şi în avantajul Coroanei regale a Castilliei ne declarăm deținătorii puterii reale, fizice şi absolute asupra acestor mări, ținuturi şi insule. Jurăm în fața oricărui preot, căpitan, creştin ori păgân, indiferent de naționalitate, care va dori să-şi revendice aceste ținuturi că, în numele regilor Castilliei, le vom

apăra acum şi pentru totdeauna, fiindcă am devenit stăpânii lor, atât timp cât lumea va fi lume.

Apoi, după cum a consemnat notarul Andres de Valderrabano, Balboa şi prietenii săi au gustat apa mării ca să se convingă că într-adevăr, e sărată. Şi, după ce s-au convins că au dreptate, i-au mulțumit lui Dumnezeu.

După o scurtă odihnă, Balboa a plecat cu o canoe de-a lungul țărmului. În timpul acestei călătorii, el a descoperit un golf, pe fundul căruia se aflau scoici cu perle, iar numeroase alte perle a primit de la băştinaşi. Printre ele se afla şi superba perlă *Pellegrina.*

În memorabila zi de 29 septembrie 1513, Balboa s-a întâlnit pe țărm cu Tumac, căpetenia indienilor care era îmbrăcat în veşminte din aur încrustat cu perle. Tumac i-a confirmat aventurierului că, undeva în amonte, se afla ținutul Piru (spaniolii l-au numit Peru), adevăratul El Dorado, unde se găseau cele mai mari cantități de aur.

Balboa i-a adus la cunoştință regelui noua sa descoperire, însoțind din nou scrisoarea cu daruri prețioase. Din păcate, scrisoarea a ajuns cu întârziere la Palatul Regal. Pe deasupra, Pedro Arias de Avila, poreclit Pedrarias, noul guvernator al regiunii Panama, plecase în Lumea Nouă.

Mai întâi, Pedrarias a distrus relațiile cordiale pe care Balboa le avea cu indienii. Istoricul Oviedo, care a sosit în Panama împreună cu Pedrarias, nota: „În timpul guvernării lui Pedrarias, torturile,

crima şi execuţiile prin spânzurătoare erau la ordinea zilei. De dragul aurului se comiteau crime înspăimântătoare. Pedrarias are pe conştiinţă 2.000.000 de indieni".

Au fost primele milioane de victime care au semănat drumul spre El Dorado.

Primele acuzaţii, procesul şi execuţia

Având consimţământul lui Pedrarias, Balboa a continuat pregătirile pentru expediţia sa în Peru. A traversat din nou, împreună cu prietenii indieni, istmul Panama şi a transportat spre Marea Sudică materialele necesare construirii a patru corăbii. O mare parte din ele, mai ales cele din lemn, s-au deteriorat pe drum, scândurile au fost mâncate de carii, ceea ce l-a determinat pe Balboa să ordone să fie tăiaţi mulţi arbori.

După ce corăbiile au fost gata, un *tornado* le-a distrus aproape în întregime.

Balboa nu a capitulat şi oamenii săi au reuşit să construiască, ce-i drept, cu mare greutate, alte două corăbii cu pânze.

În acest moment, Balboa a primit de la Pedrarias o scrisoare prin care acesta îi propunea ca înainte de a pleca în Peru să stea de vorbă cu el, în satul Acla, nu departe de Darien.

Balboa nu bănuia nimic. A fost întâmpinat de vechiul său prieten Francisco Pizarro care, fără a-i răspunde la salut şi cu o expresie imperturbabilă,

i-a comunicat că este arestat.

În clipa aceea, Pizarro a devenit conştient că va pleca în locul lui Balboa, în Peru. El, Francisco Pizarro, era cel menit să descopere El Dorado-ul de basme şi nimeni altcineva!

Vasco Nuñez de Balboa a fost învinovățit, în mod eronat, de înaltă trădare, iar pe 15 aprilie 1517 a fost spânzurat în piața din centrul satului Darien, pe care îl întemeiase cu câțiva ani în urmă.

Avea doar 40 de ani şi, dacă nu s-ar fi întâmplat acest tragic eveniment, ar fi intrat în istorie ca descoperitorul Perului. Pe eşafod, Balboa a întâmpinat moartea cu zâmbetul pe buze.

Balboa nu a fost prima victimă pe drumurile nesfârşite către El Dorado. Datorită cruzimii lui Francisco Pizarro, aceste căi au fost stropite cu sângele multor spanioli nevinovați. Dar şi Pizarro avea să moară de o moarte nenaturală.

Cel mai dramatic a fost însă drumul spre Peru şi spre tezaurul acestei țări, care a costat viața a milioane de indieni.

Un crescător de porci ajuns împuternicit al regelui

Nici cea de-a doua expediție a lui Francisco Pizarro, care la 10 martie 1526 a pornit cu două caravele, nu a fost încununată de succes. Conchistadorii i-au ucis fără milă pe indieni, le-au furat podoabele din aur, le-au siluit femeile şi

fiicele.

Iar atunci când s-a întâmplat să întâlnească pe mare o plută, ei au răpit un băiat de indian. L-au botezat Felipillo şi acesta a devenit translatorul şi colaboratorul lor apropiat. Mai târziu, Felipillo a luat parte la o răzmeriță împotriva stăpânilor săi şi a fost spânzurat.

Pe măsură ce au pătruns în ținuturile sudice din Panama, spaniolii au găsit tot mai mult aur, chiar şi în cătunele simple ale indienilor.

„Bogățiile imense pe care le vedeau la tot pasul, au provocat în rândul conchistadorilor o adevărată nebunie", notează Zenon Kosidowski în cartea sa *Regatul lacrimilor din aur*. „Ce comori existau în acest ținut, dacă oamenii simpli se împodobeau atât de frumos şi în viața de toate zilele?! Cu siguranță că ajunseseră în mult visatul El Dorado, unde îi aştepta fericirea şi o viață îndestulată...!"

Drumul spre acest El Dorado nu a fost însă lipsit de greutăți. Pizarro, împreună cu oamenii săi, a trăit cinci luni pe o insulă pustie (Isla del Gallo), în apropierea țărmului Americii de Sud. Peste puțin timp însă au avut din nou prilejul să cadă în extaz în fața strălucirii aurului şi să-şi înfrâneze pornirile pentru ca planurile lor să nu fie periclitate.

Aşa s-a întâmplat şi în timpul întâlnirii cu regele vecin, din Cuzco, care a avut loc la fabuloasa sa reşedință din Tumbes. Pe vremea aceea, niciunul dintre mercenarii lui Pizarro şi Almagro nu se

îndoiau că vor descoperi El Dorado. Dar nici cel mai mare nebun nu ar fi cutezat să-l cucerească cu o mână de oameni. Pizarro, împreună cu mercenarii săi, s-a întors în Panama şi, la începutul anului 1528, au plecat, bineînțeles cu o parte din aurul capturat ca să-l convingă pe rege că Peru, El Dorado-ul din basme, există în realitate.

L-a convins, dar la Toledo a trebuit să aştepte un an până când regele Carol al V-lea l-a primit în audiență. Abia în urma intervenției reginei, aşteptarea lui a dat roade.

La sfârşitul lui iulie 1529, Pizarro a aflat decizia regelui: era împuternicit să cucerească Peru, care urma să devină colonia spaniolă Noua Castillie, iar el – guvernatorul acestei provincii. În termen de cel puțin şase luni, trebuia să organizeze o expediție în Peru la care să participe 25.000 de oameni.

Almagro a fost numit comandantul cetății Tumbes, iar Pizarro – comandantul suprem al forțelor înarmate din Noua Castillie. Preotul Hernando de Luque a ajuns episcop, la Tumbes.

Imediat Pizarro a început să-şi recruteze oamenii. Cel mai mare succes l-a avut în oraşul natal Trujillo unde, în copilărie, fusese păstor de porci. Dintre primii care s-au lăsat recrutați au fost Hernando Pizzaro, unicul fiu legitim al tatălui său, cei doi frați vitregi Juan şi Gonzalo, precum şi mulți alți copii nelegitimi ai tatălui lui Pizarro.

În ianuarie 1530, Pizarro avea deja în portul

Sevilla cinci caravele pe care erau îmbarcați numai 180 de infanterişti şi 27 de cavaleri. În această situație, el a recurs la stratagema lui Cortez, lăsând numai două caravele în rada portului, în timp ce, celelalte trei navigau deja pe apele mării. În felul acesta, comisia regală a constatat că au fost respectate regulile.

Toate cele cinci caravele s-au întâlnit în dreptul insulei Gomora din Canare şi cortegiul s-a îndreptat spre țărmurile Panamei.

„Te cinstim, Atahualpa!”

Diego de Almagro se simțea nedreptățit că nu a fost numit el comandantul suprem al forțelor înarmate din Noua Castillie, aşa cum stabilise cu Pizarro, înainte ca acesta să plece la Toledo.

În Panama, Pizarro şi Almagro au început, independent unul de altul, pregătirile, pentru a cuceri Peru. În cele din urmă, au făcut un compromis şi, în ianuarie 1531, Pizarro a plecat în cea de-a treia expediție.

Pe vremea aceea, în Peru domnea incaşul Atahualpa. Tatăl lui, crudul Huaina Kapak, care îşi avea reşedința la Cuzco, subjugase multe triburi, cucerise oraşul Quito şi reuşise să intre în posesia ținuturilor stăpânite de regele de atunci, Kacea. Huaina Kapak s-a îndrăgostit de fiica acestui rege, prințesa Tozto Palia, şi a renunțat să se mai întoarcă la Cuzco, unde locuia soția lui

legitimă împreună cu fiul său, Huaskar, viitorul moştenitor al tronului (în afara lui, mai avea încă circa 200 de fii cu alte femei).

Atahualpa a fost fiul lui Huaina Kapak şi a lui Tozto Palia. După moartea lui Huaina Kapak, la Cuzco a fost încoronat rege Huaskar, iar Atahualpa a rămas în regatul Quito. După un timp, Atahualpa l-a învins pe Huaskar, l-a luat prizonier şi a devenit stăpânul tronului din aur, al incaşilor şi al întregului ținut.

În ianuarie 1532, în timp ce se pregătea să plece la Cuzco, a aflat că triburile subjugate s-au răzvrătit împotriva lui şi că oamenii albi, călărind nişte animale ciudate – incaşii nu cunoşteau calul – au debarcat pe țărm. Regele, stăpân pe sine, a ascultat atent despre jafurile comise în cătunele incaşilor de albii care, în căutarea aurului, se coalizaseră cu triburile răsculate împotriva lui.

Conchistadorii nu îşi puteau dori nimic mai mult: războiul fratricid pentru ocuparea tronului a slăbit foarte mult Peru.

Atahualpa, în fruntea unei armate de 30 000 de oameni l-a aşteptat pe Pizarro în oraşul Cajamarka. Nu erau pregătiți şi instalați în dispozitiv de luptă, deşi cuceritorii traversaseră deja Munții Arizi. Comandanții armatei l-au sfătuit pe Atahualpa să nu se teamă de mica oaste formată din străini, şi să o atace.

Regele nu s-a lăsat convins, fiindcă avea credința că trimişii zeului Virakoea îi vor veni în

ajutor.

S-a aşezat pe tronul său din aur, în faţa palatului, şi i-a aşteptat pe oamenii lui Pizzaro. În fruntea lor se afla Hernando de Soto, care era ajutat de translatorul Felipillo. Unii autori citează cuvintele lui Soto care s-a adresat astfel lui Atahualpa:

— Rege al sfintei împărăţii a incaşilor! Conducătorul meu Francisco Pizarro, ambasadorul binecuvântat al celui mai mare rege de pe pământ, Carol al V-lea, mi-a ordonat să vă asigur de toată prietenia lui. Faima victoriilor tale, mărite rege, a ajuns până la noi, cei care ne aflăm dincolo de mare şi, de aceea, ne-am gândit că trebuie să avem onoarea de a-l cunoaşte pe cel mai mare luptător din acest ţinut şi să-l ajutăm în războiul împotriva duşmanilor. Conducătorul meu, Francisco Pizarro, ar fi onorat, dacă aţi avea bunăvoinţa de a-i asculta rugămintea, acceptând invitaţia la ospăţul pe care doreşte să-l organizeze mâine ca semn de prietenie şi frăţie.

Atahualpa a primit invitaţia, lăsându-se indus în eroare, precum odinioară regele Mexicului, Montezuma Hernando, care a fost păcălit de Cortez.

Francisco Pizarro ştia că indienii sunt pierduţi fără regele lor pe care îl considerau un adevărat zeu.

Atahualpa a fost întâmpinat numai de dominicanul Vincente Valverde şi de Felipillo.

Călugărul a rostit un toast pregătit dinainte, pe care Felipillo l-a tradus cuvânt cu cuvânt. Din păcate, căpetenia indiană nu înțelegea nimic din frazele citate din *Biblie* care făceau referire la Adam şi Eva, la Papă, la creştinism şi la adevărata credință. Atahualpa nu a fost de acord să-l recunoască pe regele Carol al V-lea ca pe cel mai mare dintre regi. Valverde l-a făcut câine păgân şi a chemat mercenarii să îl aresteze.

Lupta nu a durat mai mult de o oră. Spaniolii au rănit mii de indieni şi au ucis alte două mii. Pizarro a fost singurul rănit din rândul atacanților. A fost rănit de propriii săi oameni care l-au atacat pe Atahualpa, vrând să-l prindă viu. Înfuriați la culme, spaniolii i-au smuls podoabele prețioase şi, dacă nu ar fi fost Pizarro, Atahualpa ar fi fost omorât pe loc. Conducătorul lor l-a eliberat, când era deja complet despuiat şi acoperit de răni.

Marea armată indiană, formată din aproape 30.000 de luptători a rupt-o la fugă, dând dovadă de laşitate.

Pizarro avea numai 100 de infanterişti şi câteva zeci de cavaleri.

Reprezenta numai o jumătate din numărul total al mercenarilor lui; cealaltă jumătate murise în timpul înaintării spre centrul Perului. Şi toți aceşti mercenari erau obosiți de moarte şi bolnavi.

Cu toate acestea, nu au scăpat prilejul şi au smuls toate podoabele de aur de pe veşmintele înalților demnitari care fuseseră ucişi.

Era 15 noiembrie 1532…

Cel mai mare preț de răscumpărare din lume

La început, Pizarro s-a purtat față de Atahualpa aproape cu condescendență. I-a dat voie să trăiască întocmai ca un adevărat rege şi să primească delegații ale supuşilor săi. Atahualpa a rămas însă indiferent la rugămințile acestora şi a continuat să dea ordine dure şi să-i umilească, fără să-i treacă prin cap să organizeze o răzmeriță împotriva intruşilor. Nu i-a venit această idee poate şi din cauză că fusese trădat de Raminahui care, în loc să-l elibereze, plecase în nord, proclamându-se rege după ce, mai întâi, îi ucisese toate rudele şi alte mii de indieni care au refuzat să-l asculte.

Huaskar, succesorul legitim al lui Huaina Kapak, care fusese înfrânt de Atahualpa, i-a oferit lui Pizarro mult aur, argint şi pietre prețioase, cu condiția de a-i facilita drumul spre tron. Aflând despre aceste uneltiri, Atahualpa parcă s-a trezit dintr-un vis urât şi a ordonat lichidarea lui Huaskar.

Francisco Pizarro era furios, fiindcă moartea lui Huaskar compromitea planurile lui de a-i manipula pe cei doi conducători.

Atahualpa i-a oferit lui Pizarro, în schimbul eliberării sale, un preț incredibil, cel mai mare cunoscut vreodată în istorie: aur cât să acopere

pardoseala încăperii unde stăteau de vorbă. Camera avea o lungime de 6,10 m şi o lățime de 5,20 m, având, prin urmare, o suprafață de 34 m^2.

De uimire, Pizarro şi-a pierdut graiul. Atahualpa, care se temea că viața lui ar putea fi în pericol, avea impresia că lui Pizarro prețul redobândirii libertății i se pare prea mic; de aceea l-a mărit, promițându-i că, în cel puțin două luni va primi atât aur şi argint, cât să acopere doi metri din înălțimea camerei.

Pizarro a zâmbit cu subînțeles şi a făcut un semn la înălțimea de doi metri. În aceeaşi zi, solii lui Atahualpa s-au răspândit în toate cele patru colțuri ale lumii. Peste puțin timp însă, indienii au început să transporte la Cajamarka obiecte de preț din aur şi argint, de o inestimabilă frumusețe şi valoare.

La un moment dat, caravanele care transportau aceste daruri s-au împuținat: preoții din Cuzco şi băştinaşii de pe insulele din Titikaka şi din alte oraşe au început să ascundă aurul şi celelalte obiecte de preț.

Din această cauză, Pizarro l-a trimis la Pacakamaka pe fratele său, Hernando, pe ofițerul Miguel de Este şi pe Xerez, împreună cu doi călăreți. Xerez, pe numele său întreg Francisco de Xerez, care a fost secretarul lui Pizarro, a scris o carte foarte interesantă despre cucerirea Perului – *Verdadera Relacion de la Conquista del Peru - Adevărata istorie a cuceririi Perului.* Iată ce notează

autorul în această carte:

„Dacă ar fi fost să număr toate obiectele din aur pe care le-am adunat la Cajamarka, ar fi trebuit să muncesc enorm. Printre aceste obiecte se aflau un tron mare din aur şi o fântână cu conducte prin care apa se scurgea în lacul din jurul ei; în lac se aflau statui din aur care reprezentau păsări şi oameni ce beau apă. Atahualpa avea statui care reprezentau păstori şi oi, în mărime naturală, pe care ni le-a promis nouă". Despre comorile lui Atahualpa au circulat poveşti incredibile.

Prada

În februarie 1533, Almagro, împreună cu noi întăriri, au ajuns la Cajamarka, unde s-a îmbrăţişat cu Pizarro ca doi fraţi. Câteva ore mai târziu, mercenarii lor urmau să se certe la împărţirea prăzii. Soldaţii lui Almagro aveau pretenţia să primească o parte egală cu soldaţii lui Pizarro, iar aceştia nu erau de acord.

Nimănui nu-i trecea prin cap că e un păcat să distrugă vazele, paharele şi celelalte obiecte din aur care aveau o valoare istorică şi artistică inestimabilă.

Tot aurul a fost adunat în piaţa din centrul oraşului Cajamarka şi, începând de la 13 mai 1533, a fost topit timp de o lună de zile, ca să poată fi mai uşor împărţit. Fiecare cavalerist a primit peste 40 kg de aur şi 21 kg de argint, iar

infanteriştii – pe jumătate. A fost o cantitate uriaşă care însă nu a însemnat nimic pentru un ținut cucerit, în care domnea legea mitei. Prețurile au crescut vertiginos, iar o puşcă obişnuită a ajuns să coste aproape o jumătate de kilogram de aur.

Mercenarii jucau zile şi nopți întregi jocuri de noroc, în care mizele erau obiecte din aur şi argint. Chiar şi potcoavele cailor erau confecționate din aur, fiindcă nu aveau fier.

Francisco Pizarro l-a trimis pe fratele său, Hernando, în Spania ca să ducă regelui o parte din aceste comori capturate. În felul acesta, a scăpat de principalul vinovat al divergențelor care apăreau mereu între conducători şi mercenari.

Sfârşitul lui Pizarro

După moartea lui Atahualpa, comorile incaşilor au fost căutate nu numai la Cuzco, dar şi în alte oraşe, mai ales la Quito, capitala Ecuadorului.

Şi Quito a devenit scena multor vărsări de sânge provocate de cuceritorii spanioli.

Deşi, practic, nu a găsit nimic în acest oraş, spaniolul Hernan Suarez a avut un mare noroc.

În casa lui trăia un indian pe nume Cantana, un om curajos şi înțelept. Suarez era o excepție printre cuceritorii spanioli, fiind o adevărată pildă de bunătate. Cantana l-a îndrăgit şi, după ce stăpânul său a ajuns la ananghie, a început să-i aducă noaptea obiecte strălucitoare din aur. În

felul acesta, spaniolul Suarez a devenit unul dintre cei mai bogați oameni din oraş, chiar din tot ținutul.

În 1564, Cantana a murit, luând împreună cu el secretul ascunzătorii cu obiecte prețioase. Unii autori sunt de părere că ştia doar una dintre ascunzătorile unde era pusă de către indieni o parte din aurul ce constituia prețul de răscumpărare al lui Atahualpa.

La 18 ianuarie 1535, marchizul şi viceregele Francisco Pizarro a ordonat să fie aşezată piatra de temelie a noii capitale a ținutului respectiv – Ciudad de los Reyes, adică Oraşul regilor, care a devenit mai târziu Lima. Miile de sclavi indieni au construit palatul de reşedință al lui Pizarro, primăria, catedrala, palatele şi vilele.

Şi tocmai în acest oraş, pe care l-au îndrăgit atât de mult, Francisco Pizarro avea să-şi piardă viața. O mare contribuție în acest sens a avut-o tânărul Diego de Almagro, după eşecul expediției sale în Chile.

A năvălit împreună cu prietenii săi în reşedința lui Pizarro şi i-au ucis pe gardienii şi servitorii acestuia, iar ofițerul Diego de Almagro i-a înfipt lui Pizarro pumnalul în gât.

Era 26 iunie 1541. Diego de Almagro l-a omorât pe Pizarro pentru a răzbuna moartea tatălui său şi a devenit guvernatorul Perului. Nu s-a bucurat însă prea multă vreme de noua lui funcție, fiindcă a fost destituit de Vaco de Castro, noul trimis al

regelui în Peru care i-a pus în vedere că trebuie să i se supună. Diego de Almagro a refuzat, şi de Castro i-a declarat război. Ajutat de foştii mercenari ai lui Pizarro l-a învins, l-a luat ostatic şi l-a condamnat la moarte.

A murit la Cuzco, în acelaşi oraş unde a fost executat şi tatăl său.

Înfrângerea de sub Cotopaxi

Unul dintre cei mai destoinici ofițeri ai lui Francisco Pizarro, Sebastian de Belalcazar, (cunoscut şi sub numele de Benalcazar), a căutat aur şi pe teritoriul Ecuadorului de astăzi.

A ajuns până la Quito, dar nu a găsit niciun grăunte de aur în palatele şi templele din oraş, fiindcă indienii avuseseră grijă să îl pună la adăpost. Indienii erau conduşi de Raminahui (Rimanahui), cel mai viteaz conducător de trib al lui Atahualpa.

Raminahui a dat ordin ca tot oraşul să fie evacuat, în aşa fel încât nu a rămas în el nici urmă de indian, aur, argint sau pietre prețioase. În plus, a organizat împotriva spaniolilor o armată formată din circa 2000 de luptători. Deşi se aflau în minoritate, ca număr, cuceritorii au ieşit învingători.

În această victorie au fost ajutați de vulcanul înzăpezit Cotopaxi. Indienii, superstiţioşi, credeau, de când lumea, că atunci când vulcanul

„îşi aruncă căciula albă”, adică începe să erupă, este supărat ceea ce însemna că nu îi va mai apăra.

Cotopaxi a început să erupă exact în momentul în care Raminahui se pregătea să atace armata obosită a lui Belalcazar. În felul acesta, Sebastian de Belalcazar a reuşit uşor să cucerească oraşul Quito şi Ecuadorul.

Cotopaxi, cel mai înalt vulcan activ din lume (5 879 m înălțime) a jucat un rol funest, fiindcă nu i-a ajutat pe cei care se temeau de el şi îl venerau de sute de ani, ci dimpotrivă, le-a venit în ajutor duşmanilor.

De atunci, el a devenit martorul tăcut al oprimării dureroase a indienilor.

Mai târziu, Belalcazar l-a luat ostatic pe Raminahui, dar în ciuda torturilor îngrozitoare la care a fost supus, acesta nu a destăinuit locul unde se aflau ascunse aurul şi pietrele prețioase.

Fernandes de Oviedo, un cronicar spaniol al acelor timpuri, a notat că Belalcazar a ordonat ca toți apropiații lui Raminahui să fie torturați, în mod bestial, dar, cu toate acestea, niciunul nu a divulgat ascunzătoarea.

Au urmat alte expediții.

Căpitanul Erskine Loch nu a fost singurul…

În secolul al XX-lea, călătorul şi scriitorul suedez Rolf Blomberg a fost cel care a acordat timp, bani

şi efort căutării comorilor incaşilor.

„Din prima mea călătorie în America de Sud m-am întors în Suedia cu numeroase animale interesante, dar fără aur”, scria Rolf Blomberg. „Eram convins că această căutare a aurului şi a comorilor incaşilor este o adevărată nebunie, căreia am reuşit să-i rezist definitiv. Dar, după ce m-am reîntors în Ecuador, la un interval de zece ani, am fost cuprins din nou de febra aurului”.

Mai întâi, Rolf Blomberg a căutat comorile incaşilor pe insulele Galapagos şi apoi în partea de nord a Ecuadorului, în ținutul neexplorat, Llanganati, aflat la circa 250 km de capitala țării, Quito.

Este o regiune foarte ciudată şi neospitalieră, unde plouă foarte des, pământul este zgâlțâit de cutremure şi clima este aspră.

Poate numai botaniştii, zoologii şi geologii pot fi interesați să ajungă în aceste ținuturi. Dar nu ei sunt furnizorii primelor informații despre Llanganati, ci căutătorii de aur. Aşa cum odinioară, prietenul lui Pizarro, Francisco de Orellana, a descoperit, în goana lui după aur, cel mai mare fluviu din lume – Amazonul – tot aşa, căutătorii de aur au furnizat primele informații modeste despre Llanganati. Principala lor forță motrice a constituit-o aşa-numita comoară a lui Valverde – aurul incaşilor de o valoare inestimabilă.

Legenda despre comoara lui Valverde l-a atras la

Llanganati şi pe Rolf Blomberg.

Juan de Valverde a fost soldat în armata lui Pizarro; după ce s-a însurat cu fiica unui şef de trib indian, acesta i-a destăinuit că incaşii au ascuns undeva, în Llanganati, o comoară uriaşă. Valverde a adus o parte din ea în Spania, devenind unul dintre cei mai bogați oameni. Înainte de a muri a trimis o scrisoare regelui, în care mărturisea că a intrat în posesia unei comori fabuloase, folosind, uneori mijloace necinstite şi nu a cedat nimic din ea statului. Se mai povesteşte că pe patul de moarte, Valverde i-ar fi şoptit preotului, făcând o ultimă sforțare:

— Dezleagă-mă de toate păcatele şi o să te răsplătesc cu aur. Tatăl soției mele a fost şef de trib şi a condus de la Quito la Cajamarka o caravană încărcată cu aur, argint şi pietre prețioase. După ce a aflat că spaniolii l-au ucis pe Atahualpa, el a ascuns comoara, dar mie mi-a arătat locul unde se află. Preotul l-a dezlegat de păcate şi a scris ce i-a dictat muribundul: „Când vei ajunge în oraşul Pillaro, întreabă de hacienda lui Moya şi înnoptează lângă ea; apoi întreabă de Cerro Guapa, vârful muntelui Guapa. Dacă urci pe acest vârf, întoarce-te cu spatele la Ambato, priveşte spre răsărit şi, dacă cerul va fi senin, vei zări Cerros Llanganati – munții Llanganati de formă triunghiulară; în văile lor se află un lac artificial unde indienii au găsit aur şi l-au oferit spaniolilor în schimbul eliberării lui Atahualpa,

căpetenia incaşilor”.

Potrivit versiunii lui Valverde, comoara a fost căutată de mai multe expediții spaniole şi ecuadoriene. Nu se cunoaşte câte au fost în total, dar cert este că nu au găsit nimic.

Veridicitatea documentului lăsat de preotul care i-a închis ochii lui Valverde a fost confirmată de o serie întreagă de oameni de ştiință care au încercat să găsească comoara lui.

Unul dintre primii a fost botanistul şi călătorul englez Richard Spruce. Înzestrat cu un spirit de aventură deosebit, în 1857, el a plecat în căutarea comorii, deşi ştia că toți membrii expediției conduse de Longo au căutat-o zadarnic, dispărând în deşertul necunoscut, Llanganati.

Călătoria lui Spruce a avut un sfârşit tragic: organizatorul ei a înnebunit din cauza setei şi a singurătății.

Nici geograful ecuadorian, Luciano Andrea Marin, nu a descoperit nimic, chiar dacă a folosit o hartă veche a călătorului şi omului de ştiință spaniol, Atanasie Guzman, care a murit în împrejurări necunoscute, în 1806.

La începutul secolului al XX-lea, comoara lui Valverde a fost căutată şi de locotenentul american în rezervă E.C. Brookes. Soția lui a murit tragic, în Llanganati, apoi l-au părăsit hamalii şi, în cele din urmă, locotenentul a înnebunit ca şi Spruce, din cauza singurătății.

O echipă de salvare a reuşit să-l găsească, dar la

puțin timp după aceea, a murit. După el, în Llanganati a sosit un călător elvețian cu nume ciudat, Thour de Koos, care a găsit bijuterii din aur, ceasuri şi lanțuri, reprezentând doar o mică parte din comoară. Koos intenționa să vândă bijuteriile în Europa şi apoi să se întoarcă în Ecuador. După ce a debarcat într-un port din Portugalia, a murit subit.

Au urmat alți căutători de aur: francezul Richard d'Orsay, englezul G. N. Dyott, spaniolul Carlo de Zalada, italianul Tullio şi alții.

Şi căpitanul scoțian Erskine Loch a căutat comoara lui Valverde, împreună cu prietenii şi ajutoarele sale, în acel ținut neospitalier, unde ploua veşnic. A îndurat mari suferințe şi, în cele din urmă, s-a împuşcat.

Fiecare expediție a fost inutilă

Rolf Blomberg a plecat în Llanganati la cinci ani după terminarea celui de-al doilea război mondial. Pe lângă alți prieteni, era însoțit şi de Georg Howden, fost ofițer al *Royal Air Force,* şi de Louis Andrade „cel mai mare nebun", care până atunci organizase 11 expediții în căutarea comorii lui Valverde.

Mai întâi, Rolf Blomberg a survolat terenul cu avionul şi apoi a plecat în expediție. Alimentele şi toate obiectele necesare i-au fost aruncate din avion de încercatul pilot Georg Howden. Curând

însă, acestea s-au pierdut şi, astfel, membrii expediției au avut de înfruntat multe necazuri.

În cele din urmă, după îndelungate zile chinuitoare, s-au întors acasă cu mâinile goale.

După un an, Rolf Blomberg s-a reîntors la Llanganati, iar, după încă un an, în 1952, a fost nevoit să revină în Suedia, ceea ce nu l-a împiedicat să finanțeze expediția. A reuşit să strângă bani din filmele turnate şi din grădina zoologică pe care a organizat-o şi, din nou, a plecat la Llanganati, de data aceasta, dotat cu un detector ultramodern. Nici detectorul nu l-a ajutat să găsească comoara, şi Rolf Blomberg a plecat în îndepărtata Americă de Sud.

Şi de data aceasta, călătoria a fost inutilă.

După Blomberg, comoara incaşilor a fost căutată de un alt suedez, inginerul Stellan Mörner, al cărui nume a făcut înconjurul lumii.

Enigma castelului Niedzica

Despre nicio altă comoară nu s-a scris atât de mult ca despre tezaurul incaşilor şi El Dorado. Este de la sine înțeles că de numele lor se leagă şi foarte multe neadevăruri şi legende, astfel încât este greu să se facă o distincție între adevăr şi ficțiune.

Una dintre aceste legende se referă la o parte din istoria castelului Niedzica din sudul Poloniei. Castelul a fost ridicat în secolul al XIV-lea de

familia de nobili Bersevitchy. Unul dintre membrii familiei, Sebastian Bersevitchy, a străbătut în secolul al XVIII-lea toată America de Sud, unde s-a îndrăgostit de prințesa incaşilor şi s-a însurat cu ea. Din această căsătorie a rezultat o fetiță pe nume Umina. Cazul Uminei a fost relatat de toate revistele din lume.

În 1781, când peruanii s-au răsculat împotriva spaniolilor, Umina s-a măritat cu incaşul Tupak Amaro, nepotul conducătorului marii răscoale a indienilor împotriva cuceritorilor europeni. Răscoala a durat câțiva ani şi, în cele din urmă, a fost înăbuşită în sânge de spanioli.

Tupak Amaro a fugit cu soția sa, Umina, şi cu fiul lor, în Europa, unde au locuit aproape 15 ani la tatăl Uminei, în Italia. Când au început să făurească planuri pentru a se reîntoarce în propria lor țară, Tupak Amaro a fost ucis în împrejurări necunoscute.

Sebastian Bersevitchy se temea pentru viața fiicei şi a nepotului său care erau urmăriți de spanioli. De aceea, a preferat să se ascundă împreună cu ei, în castelul Niedzica. Umina, devenită moştenitoarea tronului, în urma morții soțului ei, a fost ucisă şi ea.

La scurt timp după ce s-a instalat în castelul Niedzica, Umina a fost vizitată de rudele ei de peste ocean, care i-au adus mai multe documente istorice scrise într-un alfabet ciudat. Se spune că documentele conțineau descrierea exactă a locului

unde era ascunsă comoara incaşilor.

Fiul Uminei, Antonio Tupak Amaro, şi-a schimbat numele pentru a scăpa de cuceritorii spanioli.

Pe 31 iulie 1946, în prezența autorităților poloneze, urmaşii lui au dezgropat de sub scara de la intrarea palatului Niedzica o ladă din plumb cu documente secrete, legate şi sigilate cu un sigiliu din aur.

Dar, după cum au anunțat mai multe ziare din Europa şi din Statele Unite, până astăzi nu s-a reuşit descifrarea alfabetului în care au fost scrise documentele. Singurul lucru constatat a fost că numai o parte dintre ele se referea la comoara incaşilor.

O serie de documente se află expusă într-o vitrină în castelul Niedzica. Poate va sosi ziua când vor fi găsite şi celelalte documente, despre care se spune că ar fi ascunse în zidurile castelului.

Epilog

Nimeni şi niciodată nu a jefuit o cantitate atât de mare de metale prețioase precum conchistadorii spanioli în Lumea Nouă. După înăbuşirea în sânge a revoltei mexicanilor, conchistadorii au adus în Europa 4 889 kg aur şi 148 kg argint, iar după cucerirea regatului incaşilor au jefuit 14 466 kg aur şi 86.193 kg argint. În zece ani au dobândit pe continentul american 24.957 kg aur şi 177.573 kg

argint, iar după alți 10 ani, respectiv, în perioada 1551–1560, 42.620 kg aur şi 303.121 kg argint.

Dar niciun kilogram de aur sau argint nu a provenit din El Dorado.

Căutarea El Dorado-ului în ținuturile sud-americane a avut consecințe nefaste. Pizarro a fot primul care a vărsat mult sânge, mai ales, al indienilor nevinovați.

Aproape în toate dicționarele de limbi străine, multvisatul El Dorado poate fi găsit cu următoarea explicație: „El Dorado – ținut de basm, bogat în aur, care se găseşte probabil în America de Sud; în sens figurativ, El Dorado înseamnă locul unde poți întâlni bogăție şi, în general, tot ce ai visat”.

III
Fărădelegi pentru dobândirea aurului pe continentul negru

Secretul obiectelor de preț din seifurile de la Pretoria

Dorința de a găsi aur i-a ajutat pe europeni să descopere ținuturi întinse nu numai în nordul şi sudul Americii, dar chiar şi în Africa. Navigatorii şi misionarii au fost urmați de vânători şi emigranți aflați în căutare veşnică de animale, pământ şi, mai ales, de aur care nu prisosea deloc în Europa.

În 1434, căpitanul portughez Gil Eannes a atins capul Bojavor de pe coasta vestică a Africii,

considerată a fi „capătul lumii”, iar prietenul lui, căpitanul Afonso Goncalves Baldayo, a ajuns până la izvoarele unui râu, în apele căruia credea că se găsesc granule de aur. De aceea, el a botezat acest râu Rio d’Oro – Râul de Aur.

Portughezii nu au descoperit în apele lui atât aur cât bănuiau şi de aceea au coborât de-a lungul țărmului african, ajungând până în ținuturi neexplorate până atunci de picior de european.

Portughezii erau pregătiți să exploreze pământul african unde, conform legendelor, aurul se găsea, precum pietrele.

În 1471 au ajuns în Golful Guineea, pe țărmul pe care l-au numit Coasta de Aur sau a Sclavilor, fiind convinşi că au descoperit ținutul visat. Încă din anul 891, autorul arab al-Jakubi (al Bakri) nota că în Guineea până şi câinii poartă lanțuri de aur. Portughezii erau convinşi că aceste afirmații sunt adevărate. În plus, mai credeau că regele acelui ținut are cel mai mult aur din lume, atât de mult, încât nu-l putea transporta un singur car.

Niciun alt ținut din Africa sau din alt colț al lumii nu a fost martorul unor atrocități atât de zguduitoare ca Africa de Sud, după cum în nicio altă parte a lumii nu au murit, la începutul secolului nostru, atâția oameni pentru aur şi diamante. Colonizatorii englezi au repetat fărădelegile monstruoase ale lui Cortez, Pizarro şi ale celorlalți conchistadori care au cucerit America.

În Capetown se găsesc monumentele căpitanului portughez Bartolomeo Diaz şi ale medicului olandez Jan van Riebeck. Diaz a fost primul european care a aruncat ancora în aceste locuri, în 1487, (după unii autori, un an mai târziu), şi a întreprins o misiune exploratorie în jurul coastelor continentului african. În 1652, van Riebeck a constituit aici, din ordinul Societății olandeze pentru Indiile de răsărit, o stație de alimentare a corăbiilor care navigau din Europa spre India şi înapoi.

În scurt timp, acest punct de alimentare s-a transformat într-o adevărată aşezare. Din Olanda au venit aici burii, (în limba olandeză *boer* înseamnă țăran), iar mai târziu, Africa de Sud a devenit locul unde s-au adunat câteva sute de hughenoți francezi, persecutați religios. Europenii şi-au deschis ferme în Africa de Sud şi au început să intreprindă dese incursiuni în interiorul țării: au ocupat terenurile băştinaşilor hotentoți, crovaci, şi ale altor triburi de negri, iar proprietarii acestora i-au luat sclavi sau i-au împuşcat ca pe nişte animale sălbatice.

Burii au mai adus sclavi din Africa de Vest şi din Madagascar. În 1776, colonizatorii au ajuns până la Marele râu, aflat la circa 700 km nord de Capetown unde au descoperit tribul Bantu condus de Xoxa.

Din nou a curs sânge şi burii au dat dovadă de o mare cruzime. În zadar, negrii au încercat să

opună rezistență. Săgețile şi scuturile nu i-au putut apăra în fața gloanțelor.

În 1795, burii s-au răzvrătit şi ei împotriva englezilor care ocupaseră Capetown şi împrejurimile lui, astfel încât, curând aveau să sosească aici emigranții englezi. Numai în 1820 au debarcat aproape 5000 de persoane.

Neliniştiți, burii şi-au încărcat averea în căruțe trase de boi şi au plecat spre ținuturile din nord, unde locuiau zuluşii şi alte triburi. Zuluşii nu au rămas însă pasivi la invazia burilor şi le-au opus rezistență. În bătălia decisivă, care a avut loc la 16 decembrie 1838, lângă râul Inkhome, burii, ajutați de englezi, i-au învins pe zuluşi.

Râul Inkhome se numeşte astăzi Blood River – Râul de sânge, iar 16 decembrie a rămas, până în zilele noastre, cea mai mare sărbătoare a burilor. Treptat, ei au pus stăpânire pe aproape toată regiunea Natalului. Stăpânirea burilor nu a durat însă prea multă vreme, deoarece Natalul a fost ocupat de englezi, iar burii au fost nevoiți să plece în altă parte. În 1853 a fost proclamată Republica Africa de Sud Transvaal, iar un an mai târziu, Statul liber Orange, (denumit şi Statul Liber).

Proclamarea noului stat independent a stârnit nemulțumirea englezilor, cu atât mai mult cu cât, în 1867, în Orange au fost descoperite zăcăminte importante de diamante.

Producția anuală: 120 000 kg de aur!

La rândul lor şi băştinaşii au început să-şi revendice drepturile, iar triburile zuluşe i-au atacat pe buri. Englezii au încercat din nou să profite de această situație, anexând Transvaalul la Colonia Capului. La 10 ianuarie 1879, englezii, ajutați de trupe înarmate cu artilerie grea şi arme moderne trimise de la Londra, i-au înfrânt pe zuluşi şi au cucerit țara lor, Zulia, care, mai târziu, a fost proclamată protectorat şi anexată la Natal.

La sfârşitul anului 1880, burii s-au răsculat împotriva englezilor care încercau încă din 1877 să ocupe Transvaalul. Trei ani mai târziu, l-au ales ca preşedinte pe Paul Krüger care a organizat o altă expediție, de data aceasta, spre apus. Scopul ei îl constituia ocuparea ținutului Beciuana şi stabilirea legăturii cu colonizatorii germani din Africa de Sud-Vest, (astăzi acest ținut se numeşte Namibia).

În 1884, la Witwatersrand, în Transvaal, au fost descoperite zăcăminte de aur, extraordinar de bogate, schimbând iar destinul acestui ținut care a fost invadat de mii de emigranți, mai ales din Marea Britanie.

Peste puțin timp, la Witwatersrand au început să se extragă anual până la 120.000 kg de aur.

În 1886, pe câmpurile aurifere de aici a apărut o colonie formată din cocioabe şi corturi murdare numită Johannesburg. În zece ani, în acest „oraş

de aur“ au ajuns să locuiască 10.000 de căutători de aur!

Burii şi republica lor, Transvaal, s-au îmbogățit, iar preşedintele Krüger a declarat că, în urma creşterii anuale a producției de aur şi diamante, bugetul statului a crescut vertiginos.

Înfrângerea burilor

La 11 octombrie 1899, englezii au atacat cele două republici ale burilor din Africa de Sud: Transvaal şi statul Orange, invocând refuzul acestora de a acorda căutătorilor de aur şi oamenilor de afaceri britanici dreptul de a alege.

La 9 octombrie 1899, după o serie întreagă de tratative fără succes cu sir Alfred Milner, guvernatorul britanic, preşedintele Krüger a cerut burilor, în termeni ultimativi, să-şi retragă armata din zona de frontieră. Slujitorii fideli ai reginei Victoria i-au răspuns prin invadarea militară a celor două state.

La început, burii s-au aflat în superioritate numerică. Generalul Piet Joubert conducea circa 50.000 de oameni, în timp ce numărul englezilor nu depăşea 20.000. După primele înfrângeri, Africa de Sud a început însă să fie asaltata de soldați britanici trimişi de la Londra şi din India, astfel încât numărul acestora avea să crească, în curând, la 200.000. Majoritatea lor era dotată cu arme moderne. După ce seria de înfrângeri a

continuat, locul lui sir Redners Büller, comandantul suprem al trupelor britanice, a fost luat de mareşalul lord Roberts, un general cu experiența războaielor coloniale din Afganistan şi India.

La 13 martie 1900, trupele britanice au intrat în Bloemfontein, capitala statului liber Orange. Burii, care ocupau oraşul Natal, au fugit, iar la sfârşitul lui mai, englezii au ocupat oraşul Johannesburg.

La 27 mai 1900, englezii au transformat statul liber Orange, aşezat pe malul râului cu acelaşi nume, într-o colonie, iar trei luni mai târziu, respectiv, pe 2 septembrie, au proclamat colonie şi Transvaalul.

Londra jubila fiindcă imperiul ei colonial se mărise din nou, prin includerea ținutului cu cele mai mari zăcăminte de aur şi diamante din lume! Lordul George Nathaniel Curzon, unul dintre cei mai mari politicieni ai acelor timpuri, (în perioada 1899–1905 a fost viceregе al Indiilor, iar mai târziu ministru al afacerilor externe), a declarat: „Drapelul Marii Britanii nu a fluturat niciodată deasupra unui imperiu atât de mare şi de puternic. Vocea noastră nu a avut niciodată o importanță atât de mare la consfătuirile reprezentanților guvernelor statelor sau în luarea deciziilor privind destinul omenirii. A sosit veacul nostru de aur…”.

În ultima zi a lunii mai 1902, când devenise

iminent pericolul exterminării burilor de către englezi, căpeteniile bure Christian de Wet şi Louis Both au semnat la Vereeniging un armistițiu „celebru”. Prin acest act, burii au fost nevoiți să recunoască suveranitatea Marii Britanii asupra unor teritorii întinse care, în felul acesta, au devenit colonii, păstrându-şi doar autonomia internă. Mai târziu, respectiv în 1906 şi în 1907, Transvaalul şi statul Orange au dobândit statutul de colonie independentă, iar în fruntea guvernelor lor au fost numite căpetenii din timpul războaielor bure. În anul 1909 a fost creată Uniunea Sud-Africană. Primul ei preşedinte a fost Louis Botha, iar după moartea lui i-a succedat un alt conducător bur celebru, John Smuts care a fost preşedinte până în 1924. Smuts a murit cu gradul de mareşal.

Botha, Smuts şi ceilalți conducători buri, împreună cu englezii, foştii lor inamici, au contribuit, în mare măsură, la exploatarea negrilor din Africa.

Colonizatorii, indiferent că au fost buri sau englezi, le-au jefuit pământurile, le-au furat vitele şi i-au înglodat în datorii. Zuluşii s-au răsculat în 1906, dar răscoala lor a fost înăbuşită în sânge şi 12 căpetenii au fost spânzurate în piața din centrul oraşului.

În Capetown nu există niciun monument sau nicio tăbliță care să amintească jertfa lor.

Fuga din Pretoria

La începutul lui iunie 1900, locuitorii Londrei, Hagăi, Berlinului şi ai celorlalte metropole europene au citit în ziare comunicatul Agenției de presă *Reuter,* potrivit căruia, la 5 iunie, trupele engleze conduse de mareşalul lord Roberts au ocupat şi Pretoria, capitala Transvaalului. Preşedintele Paul Krüger a fugit în nord-vest, lăsând-o singură acasă pe soția lui bolnavă căreia medicii îi interziseseră să călătorească şi care, la puțin timp după aceea, a murit.

Preşedintele Krüger a luat cu el aur în valoare de două milioane şi jumătate de dolari. Domnul Smuts, procurorul de stat, i-a obligat pe funcționarii de la bancă să îi predea tot aurul înainte de a pleca.

Aceste afirmații au fost adevărate, după cum aveau să constate, cu regret, funcționarii superiori englezi din Pretoria ocupată. Englezii nu au găsit în capitala Transvaalului rezervele uriaşe de aur şi diamante despre care aflaseră ofițerii *Intelligence Service*-ului (Serviciul de spionaj al Marii Britanii). Tezaurul statului bur Transvaal dispăruse.

Un detaşament militar special format din ofițeri de la *Intelligence Service,* (îmbrăcați în haine civile, dar bine înarmați), a plecat imediat să îl ajungă din urmă pe preşedinte. Krüger şi oamenii lui parcă intraseră în pământ.

Paul Krüger s-a ascuns la Machadodorp, de

unde transmitea generalilor săi să continue lupta şi îi îndemna pe locuitorii civili din Pretoria şi din alte oraşe să nu dea crezare promisiunilor lordului Roberts: „Nu vă lăsați bătuți şi luptați în numele Domnului, fiindcă cei care dezertează din armată şi părăsesc oraşul, vor ajunge direct pe insula Sfânta Elena!”

De la Machadodorp, Krüger a plecat la Waterval Ondero şi de aici la Nelspruit, unde Consiliul celor două republici bure a hotărât să plece în Europa şi să încerce să obțină sprijin militar împotriva englezilor.

La 10 septembrie, Krüger a plecat din Nelspruit şi a ajuns în portul mozambican Lourenço Marques (astăzi Maputo), trecând prin Krokodilpoort şi Hektorspruit. S-a instalat la reşedința consulului general bur, Pott, pe care a fost însă nevoit repede să o părăsească şi să se mute în locuința guvernatorului portughez Machado.

La 21 octombrie 1900, Krüger, împreună cu câțiva prieteni, s-a îmbarcat la bordul navei olandeze *Gelderland,* care s-a îndreptat spre Europa, lăsând în urmă coasta de sud-est a Africii.

În Europa a fost bine primit, dar cu toate acestea, nu a reuşit să obțină niciun fel de ajutor militar. Împăratul german, care în mai multe rânduri, îl instigase să lupte împotriva englezilor, a refuzat să-l primească.

Bolnav şi bătrân – trecuse bine de 75 de ani –

Paul Krüger nu s-a mai întors niciodată în Africa. A murit în anul 1904, în Elveția.

Goana după aurul lui Krüger

Englezii, îmbrăcați în haine civile şi înarmați cu acte false, au debarcat în portul Lourenço Marques unde au constatat că Krüger şi prietenii lui nu au avut geamantane atât de grele încât să poată căra tot tezaurul din aur şi diamante al statului bur.

De aceea, englezii au început să caute comorile din seifurile de la Pretoria în mai multe oraşe din Africa de Sud. Aurul şi diamantele găsite la Bremersdorp, au reprezentat însă doar o mică parte din comoara burilor.

În jurul tezaurului de stat de la Pretoria au început să circule cele mai diferite zvonuri. Aşa de pildă, mulți buri au afirmat că aurul îi va ajuta să pregătească o nouă confruntare înarmată cu englezii.

Tezaurul a stârnit interesul şi oficialităților guvernamentale de la Londra. Din Capetown, Johannesburg, Pretoria şi din alte oraşe au început să plece expediții de stat şi particulare care încercau să găsească „milioanele lui Krüger în aur", cum denumeau burii tezaurul statului lor, deoarece conținea multe milioane de monede din aur.

În anii care au urmat, ziarele din Africa de Sud

au inserat informații despre găsirea unor părți din comoara de stat a burilor.

Aşa de pildă, la sfârşitul lui august 1904, un anume domn Kemp din Johannesburg a găsit, nu departe de Spelonken, o cantitate de aur în valoare de circa 250.000 livre, patru ani mai târziu între Machadodorp şi Belfast a fost scoasă la iveală o altă cantitate de aur.

În anul 1920, Martin van Niekerk, participant la războiul bur, a găsit, cu ajutorul hărții, un loc unde trebuia să fie depozitate circa 14 lăzi cu aur. Când a ajuns însă la fața locului, nu a găsit niciun fir de aur, ci doar urme de lăzi.

În 1947, lângă Barberton, au fost descoperite cinci lăzi pline cu suveniruri din aur. În felul acesta, au fost confirmate vorbele spuse cu zece ani înainte de Andries Baantjes, fostul vizitiu al lui Paul Krüger potrivit cărora, din ordinul preşedintelui, în ultimele zile de existență ale statului Transvaal, în locul acela fuseseră transportate multe monede de aur din Monetăria de la Pretoria.

Toate aceste descoperiri nu au constituit însă decât o mică parte din tezaurul statului bur. Este foarte probabil ca însemnate cantități de aur şi diamante să fi rămas ascunse fiindcă, începând din 1904, „milioanele lui Krüger“ puteau fi căutate numai cu o autorizație specială şi fiecare căutător era obligat să predea guvernului două treimi din obiectele de preț găsite.

Au existat mulți asemenea căutători.

Unii autori afirmă că tezaurul burilor a fost expediat din ordinul preşedintelui Paul Krüger, cu o corabie, în America de Sud, dar corabia s-a scufundat în timp ce ieşea în larg din golful Delagoa. Epava navei a fost scoasă la suprafață în 1904 de marinarii de pe nava *Victoria,* care nu au găsit însă niciun obiect de preț.

Potrivit altor afirmații, tezaurul a fost transportat în Europa de nava germană *König.* Unii martori ai ascunderii tezaurului burilor pe teritoriul Africii de Sud au avut, se pare, dreptate. Să ne oprim mai îndeaproape asupra a doi dintre aceştia: englezul Harold Vincent şi germanul Theodor Wild.

Domnul Vincent călătoreşte din nou în Africa

La sfârşitul războiului bur, englezul Harold Vincent era membru în corpul de pază al unui lagăr de prizonieri. După terminarea războiului a continuat să slujească în unitățile armate britanice şi a ieşit la pensie cu gradul de maior. După cel de-al doilea război mondial a trăit în azilul de bătrâni de la Redhill House de lângă Londra.

În 1956, a aniversat în azil împlinirea vârstei de 70 de ani. La scurt timp după aceasta, în ziarele locale au început să apară diverse declarații pe care le făcuse cu acest prilej: „Într-una din zilele

lui 1903, în timp ce eram de pază în lagăr, prizonierul bur Jan Viljoen a intrat în vorbă cu mine. Mi-a mărturisit că i s-a făcut dor de soție şi dacă eu, împreună cu un alt gardian, l-am ajuta să evadeze ne-ar destăinui cel mai mare secret al fostei republici a burilor, Transvaalul. Pe de o parte, eram foarte curioşi, iar pe de altă parte, ne era foarte milă de el. Am convenit că, în momentul în care va evada din lagăr, ne vom face că nu am observat nimic. În acelaşi timp, i-am atras atenția că nu suntem singurii paznici şi, prin urmare, nu îi putem garanta o reuşită sigură. S-a hotărât totuşi să rişte. Apoi a început să ne povestească.

Făcuse parte dintr-un grup de soldați buri care primise ordin de la Krüger să ascundă o cantitate mare de aur în masivul muntos Komati din provincia Lydenburg. După aprecierile lui, soldații au ascuns circa 30t de aur într-o peşteră din acest masiv.

Două zile mai târziu, a încercat să evadeze, dar a fost prins şi împuşcat înainte de a ajunge la sârma ghimpată care înconjura lagărul. Mi-a fost tare milă de el.

Prietenul care a ascultat împreună cu mine relatarea lui Jan Viljoen a fost ucis în timpul revoltei din Natal, în 1906, astfel încât sunt singurul care ştie unde este îngropată comoara. De atunci au trecut peste 50 de ani, iar Jan Viljoen a subliniat că toți burii care au ascuns comoara erau oameni în vârstă.

Mi-am fixat bine în memorie informațiile detaliate ale lui Jan Viljoen, dar ascunzătoarea comorii se afla la câteva sute de mile depărtare, ceea ce însemna un drum lung de câteva săptămâni, pe care nu îl puteam face, fiindcă eram încă ofițer activ.

O dată cu trecerea timpului, acest episod mi s-a şters treptat din memorie. M-am întors în Anglia, am luptat în primul şi în al doilea război mondial şi de atunci am rămas în Europa.

Abia în 1947, când am citit în ziare că a mai fost descoperită o parte din comoara burilor, am început să mă gândesc din nou la marele secret al nefericitului Jan Viljoen. Atunci am aflat, cu totul întâmplător, că toate informațiile lui erau exacte. În timpul unei vizite la Londra am cunoscut la Casa de cultură a Africii de Sud un funcționar care îl ajutase pe preşedintele Krüger să fugă. Acesta mi-a descris fuga lui Krüger la Lourenço Marques. Închipuiți-vă ce bucuros am fost, când funcționarul şi-a adus aminte de locul unde preşedintele a înnoptat. Se afla la numai o aruncătură de băț depărtare de peştera despre care ne povestise în şoaptă Jan Viljoen. M-am hotărât să plec în Africa de Sud ca să găsesc peştera. Ca să fiu sincer, m-am gândit că nu mi-ar strica deloc să trăiesc tot restul vieții ca un mare bogătaş. La început, i-am scris primarului din oraşul care era cel mai apropiat de peşteră, interesându-mă, dacă în împrejurimi există o

peşteră, dacă este interesantă din punct de vedere turistic şi dacă se găseşte pe un teren de stat sau particular. După puțin timp am primit răspuns nu de la primar, ci de la un fermier care îmi scria că peştera se află pe domeniul lui şi că este atât de mare şi de adâncă încât îți trebuie cel puțin o oră ca să ajungi la fundul ei.

Apoi urma o frază care mi-a tăiat respirația. Fermierul îmi scria că, în mod sigur, peştera este deosebită fiindcă, cu ani în urmă, câțiva domni din Capetown au vrut să o cumpere împreună cu terenurile învecinate, dar el i-a refuzat, cu toate că i-au propus sume uriaşe de bani. Mai târziu, i-a surprins dând târcoale, într-o noapte, peşterii şi i-a alungat cu focuri de armă. El însuşi a explorat-o, dar nu a găsit nimic interesant.

Am început să-mi doresc să ajung la peşteră, dar nu aveam bani. De aceea, am căutat un sponsor care să-mi finanțeze călătoria în Africa. Sunt un om sărac care trăieşte de 15 ani în acest azil, iar pensia îmi ajunge numai pentru traiul modest de aici.

Am scris şi la Preşedinția guvernului Africii de Sud ca să aflu în ce condiții aş putea începe căutarea comorii burilor. Mi s-a răspuns că, dacă voi găsi comoara, voi fi obligat să cedez guvernului o jumătate, iar cealaltă jumătate care îmi va reveni mie, va trebui să o împart cu proprietarul terenului.

Nu am reuşit să găsesc pe nimeni dispus să-mi

finanțeze călătoria în Africa de Sud. În cele din urmă, am avut noroc. Un prieten mi-a dat adresa domnului W.H. Mead, un avocat american care efectua ocazional călătorii în Africa. Prietenul m-a convins că domnul Mead va fi dispus să mă asculte şi chiar să mă ajute din punct de vedere financiar. I-am scris şi am avut noroc! Domnul Mead m-a sfătuit să intru în legătură cu reprezentantul lui de la Londra.

Am fost împreună cu acesta la notar şi am semnat un contract de împărțire a comorii, în eventualitatea că o vom găsi. Conform prevederilor contractului, jumătate din comoară urma să fie împărțită între mine, domnul Mead şi fermier. Sponsorul american mi-a comunicat recent că îmi va finanța călătoria cu avionul în Africa de Sud şi mi-a promis că mă va ajuta să-mi dotez expediția cu tot echipamentul necesar. Am convenit că, dacă nu vom găsi nimic, timp de 13 zile, îmi va plăti biletul de avion înapoi. Sunt convins că cele 13 zile îmi vor fi suficiente şi că voi fi în stare apoi să-mi plătesc singur avionul".

Acestea au fost relatările maiorului Vincent.

În februarie 1957, la scurtă vreme după ce a făcut aceste dezvăluiri unui reporter curios, el a plecat în Africa de Sud cu sprijinul financiar al avocatului american.

Nu s-a mai întors la azil şi nu s-a mai auzit nimic despre el. Se pare că bătrânul domn Vincent a dorit să mai vadă o dată oraşul unde trăise cu o

jumătate de secol înainte. Nu avea bani pentru drum şi de aceea a inventat povestea cu prizonierul bur şi a găsit un sponsor bogat.

Sau, poate excursia l-a costat atât de mult, încât nu a mai avut bani să se întoarcă.

Sau, poate a reuşit să găsească comoara şi a dispărut, undeva la Monte Carlo, în Florida, la Las Vegas sau la Acapulco, unde îşi petrece ultimele zile din viață, în bunăstare.

Enigma neelucidată a celor doi Theodor Wild

În 1964, s-a făcut auzit un alt veteran al războiului bur; germanul Theodor Wild. Pensionar la fel ca şi maiorul Harold Vincent şi-a petrecut ultimii ani de viață într-un azil de bătrâni din orăşelul Idar-Oberstein, în fosta Germanie Democrată.

Aici s-a întâlnit, din întâmplare, cu un tânăr om de afaceri, Günter Falk, din Frankfurt pe Main. Amintirile lui despre această întâlnire şi, mai ales, despre calvarul pe care l-a trăit în timpul căutării comorii burilor în Africa de Sud, precum şi declarațiile lui Theodor Wild sunt deosebit de interesante: „În noaptea de Anul Nou a lui 1964 am plecat cu mama la Idar-Oberstein, capitala şlefuitorilor germani de diamante. Ne-am dus să-l vizităm pe un unchi care trăia în azilul Crucii Roşii. Era o după-amiază însorită şi eu, împreună cu mama, stăteam pe o bancă în grădina azilului.

Mama şi unchiul discutau despre evenimente de mult uitate, petrecute în familia noastră. Lângă ei s-a aşezat pe bancă un domn mai în vârstă. Unchiul ne-a făcut cunoştință cu el. S-a prezentat cu numele Wild.

— Theodor Wild, a completat unchiul, şi a continuat: dl. Wild, prietenul meu, este un cunoscut specialist în diamante. Încă din secolul trecut mergea la vânătoare de lei în Africa de Sud şi şlefuia diamante.

Pe vremea aceea aveam 25 de ani. Prin urmare, eram la o vârstă când mai ascultam încă cu interes poveştile despre vânătoarea de animale sălbatice. De aceea, în timp ce mama discuta în continuare cu fratele ei probleme de familie, eu îl ascultam cu atenție pe domnul Wild, care era bucuros că şi-a găsit un interlocutor".

Theodor Wild i-a povestit lui Günter Falk cum a căutat el în tinerețe aur şi diamante, la Kimberley şi Witwatersrand: „Într-o zi am plecat cu câțiva prieteni în nord, fiindcă regiunea unde se aflau diamante fusese ocupată de englezi. Am ajuns la Pretoria, capitala Transvaalului, unde se afla reşedința guvernului bur. Întâmplător am cunoscut acolo o fată frumoasă. Pe vremea aceea, eram încă ucenic şlefuitor de diamante şi nu mi-am permis să umblu cu ea. Pe deasupra, foarte curând a izbucnit războiul bur. L-am căutat pe locotenentul Schiel, comandantul detaşamentului german de voluntari şi l-am rugat să mă

recomande comandantului poliției de la Pretoria. Pe vremea aceea, aveam doar 16 ani, dar arătam mult mai mare, astfel încât nu mi-a fost greu să par de 19 ani, aşa cum scria în documente. La jumătatea anului 1899 am fost angajat la poliție şi, la scurtă vreme după aceea, unitatea mea păzea *State Model School* – Şcoala de stat model, de la Pretoria. Era o clădire modernă care nu servea ca şcoală, ci ca lagăr de concentrare pentru ofițerii englezi. Avea încăperi luminoase, o sală mare de gimnastică şi un teren de tenis încât, dacă intrai acolo prima oară, aveai impresia că te afli mai degrabă într-un club decât într-un lagăr. În plus, mai exista un pian şi o mică bibliotecă.

Şcoala şi împrejurimile ei erau îngrădite şi bine păzite.

Sarcina mea era să mă plimb cu puşca în mână, de jur-împrejurul gardului, însoțit de un tânăr bur din Kimberley, al cărui tată şi doi frați fuseseră uciși de englezi. Am cunoscut acolo şi un prizonier care se ducea foarte des la bibliotecă. Se numea Winston Churchill... Nu credeți? Mai târziu, am purtat împreună corespondență. Vă pot arăta chiar acum o scrisoare de la el. La începutul lui 1901, am fost repartizat la o unitate de cavalerie care păzea guvernul bur, asigura securitatea miniştrilor de la Pretoria, a arhivelor şi a tezaurului de stat. Într-o zi am fost dus la Deneysvill, la circa 60 km sud de Johannesburg.

Am călătorit împreună cu patru colegi şi un

ofițer de poliție într-o garnitură de tren formată dintr-o locomotivă, un vagon de marfă şi un vagon de rezervă. La Deneysvill, trebuia să preluăm un anume transport special şi să-l punem la adăpost în fața înaintării englezilor. După aproape două ore, trenul nostru s-a oprit în mijlocul unui câmp, lângă stația de cale ferată Vereeniging.

Era o noapte friguroasă şi înstelată, iar în depărtare se auzeau salve de tun. Linia roşie de la orizont arăta cât de aproape este frontul. De-a lungul liniei de cale ferată înainta o căruță trasă de cai.

În ea se aflau un general împreună cu doi bărbați. După câteva minute s-a apropiat de noi trenul care venea dinspre sud şi am fost obligați să descărcăm din el câteva lăzi grele, cu muniții, pe care le-am încărcat într-o căruță. Unul dintre cei doi bărbați îmbrăcați în civil i-a dat câteva ordine ofițerului nostru, după care a plecat împreună cu generalul. Celălalt domn îmbrăcat în haine închise la culoare s-a alăturat grupului nostru. Căruța încărcată cu lăzile grele cu muniții şi-a continuat drumul încet, în bezna nopții. Trenul a dispărut imediat. După ceasuri de mers anevoios prin câmp am ajuns la țărmul râului Vaal, în locul unde râul se varsă în lacul Vrystaatsesee.

Se crăpase de ziuă când am descărcat lăzile, lopețile şi târnăcoapele. Ofițerul şi domnul în haine închise la culoare au căutat un loc uscat şi

toți am început să săpăm o groapă adâncă, în timp ce unul dintre noi ne păzea. În groapă am aşezat lăzile şi le-am acoperit cu pământ şi pietre în aşa fel ca să nu se mai vadă nimic.

După ce ne-am odihnit puțin, am plecat spre Vereeniging, unde am luat trenul spre Johannesburg.

Bineînțeles că nu l-am întrebat pe ofițer ce se află în lăzi. Fiecare ladă cu muniții, care în mod normal putea fi cărată de doi oameni, a fost transportată de patru. Şi, pe deasupra, cu mare greutate!

În iarna lui 1902, după un an de la terminarea războiului bur – când burii, printre care mă număram şi eu, continuau să lupte ca partizani – detaşamentul nostru a primit ordin să plece imediat în împrejurimile Nilstroomului. Cu puțin timp înainte să plecăm, ni s-a alăturat domnul cu ochelari şi haine închise la culoare care fusese împreună cu noi, cu un an în urmă, lângă lacul Vrystaatsesee.

După patru zile de mers neîntrerupt şi ocolit, într-o dimineață, am ajuns într-un loc aşezat la aproape cinci kilometri nord de Nilstroom, pe malul Nilului. Eram 15 care am călătorit într-o căruță supraîncărcată, trasă de numai doi cai. Însoțitorul nostru îmbrăcat în civil şi un ofițer au preluat căruța, iar burii bărboşi au dispărut în tufişuri.

După ce am mâncat, ne-am continuat drumul

spre nord, de-a lungul firului apei. La căderea serii, ne-am instalat tabăra în tufişurile de pe malul râului, nu departe de satul Naboomspruit. În ziua următoare, am început să săpăm o groapă de aproape trei metri adâncime în locul indicat de ofițer. Am terminat lucrul o dată cu întunericul.

La fel cum procedasem cu un an în urmă, la Vrystaatsesee, am coborât în groapă, una după alta, opt lăzi foarte grele. Apoi le-am acoperit cu pământ şi am netezit locul, pentru ca nimeni să nu-şi dea seama ce a fost acolo. A doua zi ne-am continuat drumul ca să ne unim cu burii care renunțaseră la luptă.

Era seară şi acum îmi aduc aminte cum apunea soarele. În timp ce ne apropiam de fermă, care părea a fi nelocuită, am auzit un răpăit de mitralieră şi am văzut cum pământul era spulberat de gloanțe. O clipă mai târziu mi s-a făcut negru înaintea ochilor şi am simțit că mă cufund într-o prăpastie fără fund. Mi-am revenit când eram deja întins într-un pat de campanie, în cort. În jurul meu auzeam glasuri care vorbeau englezeşte. La un moment dat s-au apropiat de mine trei ofițeri englezi, cu pieptul acoperit de decorații".

Peste puțin timp, Wild avea să afle că se găseşte în spitalul de campanie al lordului Kitchener şi este singurul supraviețuitor din grupul celor 15 care au fost împuşcați. Englezii se purtau față de el îndatoritor şi curând avea să afle care era

motivul acestui comportament.

„În timp ce medicul militar mă consulta, la capul patului s-au aşezat trei ofiţeri şi unul a scos un bloc-notes.

— Domnule Wild, vă rog să ne spuneţi unde v-aţi aflat înainte de a ajunge în acest loc? m-a întrebat ofiţerul cel mai în vârstă.

— Nu ştiu, nu am idee.

— De unde aţi venit? m-a întrebat un alt ofiţer, în timp ce întindea pe pat o hartă. Arătaţi-ne pe ce drum aţi mers.

Theodor Wild a început să le povestească şi a sfârşit prin a le mărturisi tot ce ştia despre lăzi şi locul unde fuseseră ascunse.

— Aţi putea găsi acest loc?

— Desigur, a răspuns Wild, care era mirat de interesul pe care îl manifestau englezii faţă de lăzile cu muniţii.

— Domnule Wild, dacă ne veţi ajuta să găsim aceste lăzi, veţi primi 10 la sută din conţinutul lor, mi-a spus primul ofiţer.

— La ce mi-ar folosi, sir?

— Câţi ani aveţi?

— 19.

— Şi nu ştiţi ce înseamnă aurul şi diamantele? Cred că glumiţi!

Abia în clipa aceea Theodor Wild a început să-şi dea seama despre ce este vorba. Dar nu a avut timp să reflecteze prea mult timp, fiindcă ofiţerul mai în vârstă i-a dictat următoarea declaraţie:

„Prin prezenta, declarăm în mod solemn şi ne obligăm ca domnul Theodor Wild să primească de la guvernul Maiestății Sale 10 la sută din conținutul lăzilor ascunse de un grup de buri într-un loc, deocamdată necunoscut, dar care va fi descoperit cu ajutorul domnului Wild. După aceea, domnul Wild va putea pleca împreună cu partea sa acasă sau oriunde în altă parte…”

În timp ce scria mecanic declarația, Theodor Wild devenea tot mai conştient de faptul că detaşamentul lui ascunsese cu câteva zile în urmă aur şi diamante din tezaurul burilor.

— Nu ştiu nimic despre aur şi diamante, ştiu doar că în lăzi se aflau muniții, a început să țipe el, dar nu a reuşit să-i convingă.

Ofițerul cu ochelari ținea în mână un plic negru în care se aflau toate documentele legate de acest transport, pe care Wild îl văzuse şi în mâna unui ofițer bur.

— Ştim aproape sigur că în opt lăzi se află aur şi diamante în valoare de circa 2.000.000 livre, l-a anunțat ofițerul cu un aer superior. Domnule Wild, medicul crede că peste trei zile veți fi sănătos. Astăzi e miercuri, duminică plecăm.

Wild era disperat: căzuse prizonier şi pe deasupra era rănit, deci nu avea de ales. Duminică a fost din nou consultat de medic care a decis că poate merge călare. În fața cortului era deja aşteptat de trei ofițeri călări.

Au plecat. După două zile au ajuns pe malul

Nilului unde nu au găsit nimic, fiindcă Wild se încăpățâna să nu divulge locul unde era ascunsă comoara. Procentul de 10 la sută oferit nu îl mulțumea, fiindcă vroia ca toată comoara să fie a lui. De aceea, se hotărâse să-şi păstreze secretul pentru el.

Cu toate amenințările englezilor că îl vor spânzura sau, în orice caz, îl vor ucide, Theodor Wild a jurat cu vocea cea mai convingătoare din lume că nu mai ştie să găsească ascunzătoarea. În toate cele patru locuri indicate, englezii nu au găsit nimic.

După un timp, Wild a fost internat într-un lagăr de concentrare din Capetown. Aici a fost supus mai multor interogatorii şi eliberat abia după încheierea războiului bur.

S-a întors în Europa şi a încercat de câteva ori să ajungă în Africa de Sud. Toate încercările au fost zadarnice şi, în cele din urmă, a ajuns la azil. Bineînțeles că fără banii necesari pentru un drum atât de îndepărtat.

Se spune că Wild şi-a descărcat sufletul lui Günter Falk căruia i-a promis o hartă pe care era indicată ascunzătoarea comorii şi i-a arătat scrisoarea lui Churchill. După cum au afirmat doi specialişti de la München, scrisoarea era autentică.

După două săptămâni, Wild şi Falk s-au întâlnit la Idar-Oberstein:

— Dacă aş fi fost de acord cu propunerea

englezilor, a spus bătrânul cu o voce scăzută, aş fi avut acum mai mult de 10 la sută din comoară, iar viața mea ar fi fost cu totul alta. În zilele noastre, aurul este mai scump. Lăzile acelea valorează acum circa două miliarde de mărci. Mă refer numai la lăzile îngropate la Naboomspruit, pe malul Nilului. Lăzile de lângă lacul Vrystaatsesee au aceeaşi valoare.

După ce au semnat contractul de împărțire a comorii, Wild i-a furnizat lui Falk ultimele informații. În plus, era necesar să obțină o autorizație de la oficialitățile sud-africane pentru căutarea comorii şi nu avea voie să arate nimănui harta.

Peste câteva zile, Günter Falk a coborât din avion pe aeroportul *Yohn Smuts* din Pretoria. Nu avea autorizație de căutare a tezaurului burilor, ci s-a prezentat ca specialist „ornitolog“ venit în Africa de Sud într-o călătorie de studii de două-trei luni. În realitate, Günter Falk era hotărât să nu plece din Africa de Sud până ce nu va găsi comoara.

La Pretoria, Falk şi-a închiriat un *Volkswagen* şi a plecat imediat în orăşelul Naboomspruit, situat la circa 200 km de capitală.

În registrul hotelului s-a înregistrat ca specialist ornitolog german. În aceeaşi zi a făcut cunoştință cu proprietarul hotelului care l-a anunțat, cu zâmbetul pe buze, că la Naboomspruit şi în împrejurimile lui trăiesc câțiva conaționali de-ai

lui: un vânător, poreclit „Gusto cel înalt”, medicul Müller, un inginer de drumuri şi bătrânul domn Wild.

— Cine ați spus? a exclamat surprins Falk.

— Theodor Wild, a răspuns liniştit patronul hotelului. Locuieşte într-un mic bungalou la marginea oraşului, nu departe de râu. Este un fost şlefuitor de diamante. Acum este pensionar şi, în general, un tip straniu. De muți ani frecventează cafeneaua hotelului meu, dar în ultimele zile nu l-am mai văzut. Probabil, e bolnav.

— Credeți că l-aş putea vizita? l-a întrebat „ornitologul”.

— Bineînțeles. În plus, cred că i-ar face plăcere.

Günter Falk a făcut un duş, a luat o sticlă de coniac şi s-a dus în vizită la domnul Wild.

A sunat la poarta unei căsuțe aşezate în mijlocul unei grădini de zarzavat şi i-a deschis un negru cu păr cărunt. Acesta l-a condus în camera bătrânului domn care îşi dădea pasiențe.

— Bună ziua, l-a salutat Falk în germană pe bătrânul de 80 de ani. Bătrânul domn a rămas foarte surprins.

— Bună ziua, bună ziua... a repetat el. Mă numesc Theodor Wild, dragul meu concetățean. Cu ce vă pot ajuta?

Günter Falk a observat că bătrânul Wild vorbea într-o germană impecabilă, iar sticla de coniac i-a făcut plăcere.

— Spune-mi tinere, ce te-a adus la mine?

— Sunt ornitolog şi am venit aici în călătorie de studii. Patronul hotelului din Naboomspruit mi-a spus că locuiți aici şi de aceea mi-am permis să vă inoportunez cu o vizită. Nu mi se întâmplă în fiecare zi să întâlnesc un conațional.

Bătrânul domn Theodor Wild a început să-l descoasă despre Germania şi Falk avea impresia că totul îl interesează.

După ce a băut puțin mai mult coniac, Wild a devenit foarte vorbăreț. Şi-a adus aminte mai întâi de anii din tinerețe petrecuți pe câmpurile cu zăcăminte din Kimberley, apoi de luptele dintre buri şi englezi, de perioada când a lucrat la *State Model School* din Pretoria, care pe vremea aceea era lagăr de prizonieri pentru ofițerii britanici, de prizonierul Churchill. Şi el avea o scrisoare de la Winston Churchill!

A scos fotografia din sertarul de jos al biroului şi i-a arătat-o lui Falk. Era aceeaşi scrisoare pe care Falk o mai văzuse la Theodor Wild, în Idar-Oberstein.

Lui Günter Falk a început să-i bată inima cu putere. L-a rugat pe Wild să-l servească cu o cafea tare şi a ascultat cu atenție amintirile lui despre detaşamentul care încercase în condiții foarte grele să asigure protecția membrilor guvernului de la Pretoria, a arhivei şi a tezaurului țării, care fusese ascuns în lăzi speciale. Din acest detaşament numai el, Theodor Wild, mai rămăsese încă în viață.

— Ofițerii englezi v-au promis 10 la sută din aurul şi diamantele găsite, dacă îi veți ajuta să descopere locul unde au fost îngropate, l-a întrerupt Falk, care nu se mai putea stăpâni.

Cu câteva zile în urmă, discutase la Idar-Oberstein cu un anume Theodor Wild care îi povestise aceleaşi lucruri.

— De unde ştiți? l-a întrebat liniştit bătrânul domn.

Falk nu a mai avut încotro şi i-a povestit amfitrionului său tot ce ştia despre Theodor Wild care trăia într-un azil de bătrâni al Crucii Roşii, la Idar-Oberstein, în Germania. Bătrânul l-a ascultat cu atenție. În cele din urmă s-a ridicat în picioare, s-a apropiat de fereastră şi apoi s-a aşezat din nou:

— Cu puțin timp înainte de izbucnirea celui de-al doilea război mondial am trăit la Pretoria o întâmplare ciudată. Domnule Falk, trebuie să mă înțelegeți că sunt un om bătrân şi am obosit. Treceți mâine dimineață pe aici ca să vă povestesc această întâmplare. În general, nu am prieteni şi de aceea mă bucur foarte mult că noi doi vom putea elucida enigma tezaurului burilor. Mâine dimineață o să vă conduc într-un anumit loc. Sunt singurul care îl ştie. Vă rog însă foarte mult ca până mâine să-mi împrumutați harta.

După câteva clipe de ezitare, Falk i-a dat harta şi cei doi s-au despărțit cordial.

A doua zi dimineață, la ora stabilită, Günter Falk a sunat din nou la uşa căsuței lui Theodor Wild. I-

a deschis o tânără negresă care nu i-a dat însă voie să intre.

— Domnul Wild a fost nevoit să plece urgent azi dimineață la Pretoria şi vă roagă să reveniți mâine seară, l-a anunțat ea.

Falk a plecat să se plimbe în jurul lacului Vrystaatsesee pe malul căruia fuseseră, de asemenea, îngropate lăzi cu aur şi diamante, iar seara s-a întors la hotelul din Naboomspruit.

— Domnule Falk, ați auzit vestea îngrozitoare despre domnul Wild? l-a întrebat proprietarul hotelului, în chip de salut.

— Ce s-a întâmplat cu el?

— A murit. Aseară a fost găsit mort în maşina lui, la marginea şoselei. Avea trei gloanțe în cap.

Falk şi-a adus aminte de bătrânul Theodor Wild de la azilul din Idar-Oberstein. L-a cuprins o frică de nedescris şi dorința de a se îmbogăți de pe urma comorii burilor l-a părăsit complet. A urcat repede în cameră, şi-a împachetat lucrurile şi a plătit nota la recepție. Apoi s-a despărțit în fugă de patronul uimit, s-a urcat repede la volanul maşinii şi a zburat cu primul avion la Frankfurt pe Main.

La scurtă vreme după decolare, stewardesa a împărțit pasagerilor bomboane, Coca-cola, reviste şi ziare. Günter Falk a primit ziarul *Sunday Express,* din 18 aprilie 1965. Nu i-a acordat atenție, fiindcă era preocupat de cei doi Theodor Wild, de hartă şi de banii pe care îi plătise pentru o călătorie atât de scurtă în Africa de Sud. În cele

din urmă, atenția i-a fost atrasă de un articol care i-a tăiat răsuflarea:

„Harta este cheia în căutarea milioanelor lui Krüger. Bogățiile lui Krüger, estimate la 60.000.000 de mărci constituie țelul unei expediții vest-germane care a plecat în această săptămână din Johannesburg spre Nilstroom. Membrii expediției au o hartă pe care sunt marcate locurile unde au fost ascunse aceste bogății, în apropierea Nilstroomului, în partea de nord a Transvaalului şi pe malul Vaalului. Harta a fost desenată de un pensionar german, în vârstă de 82 de ani, care a declarat că în 1902 a fost unul dintre cei care au ascuns lăzile cu milioanele lui Krüger".

Aceasta este totul. Günter Falk nu a mai făcut niciun fel de declarație, nici măcar ziaristului polonez Janusz Piekalkiewiez care i-a luat un interviu pentru cartea sa despre tezaurele ascunse ale lumii.

Günter Falk nu mai locuieşte la Frankfurt pe Main şi se spune că ar fi plecat demult, împreună cu întreaga familie, în Africa de Sud.

Şi Theodor Wild care trăia în azilul din Idar-Oberstein a dispărut fără urmă.

Milioanele lui Krüger, care formează comoara burilor, sunt legate şi de numele unui alt neamț care trăieşte de zeci de ani în Africa de Sud. Numele lui este Martin Müller.

Proprietar al unor ferme de lângă Durban, el le-a vândut într-o bună zi, şi de atunci caută mereu

comoara burilor. Lucrătorii lui au săpat multe gropi, mai ales în jurul orăşelului Nylspruit, nu departe de granița cu Mozambicul, pe unde preşedintele Paul Krüger a fugit şi s-a ascuns în portul Lourenço Marques. În 1972, ziarele din Capetown au anunțat că Martin Müller nu mai are bani să-şi plătească lucrătorii şi de aceea s-a hotărât să caute comoara singur, chiar până la sfârşitul vieții.

Enigma regelui Lobengula

După cucerirea teritoriilor din Africa de Sud, colonizatorii englezi au încercat să-şi extindă dominația şi asupra ținuturilor din nord. În goana lor nemăsurată după aur şi alte bogății naturale, ei au comis şi aici fărădelegi cutremurătoare.

Acestea au fost însă camuflate de „acordurile" sau drapelele „de protecție şi ajutor".

La începutul secolului al XIX-lea, Dindiswayo (Dingiswajo) a început să unifice triburile ngune la Natal, dintre care multe subjugate cu forța. După moartea lui, în timpul unei expediții militare, succesor a devenit Ceaka (Shaka, Şaka), fiul căpeteniei zuluşilor, primul rege al zuluşilor.

Ceaka a continuat să organizeze expediții militare în ținuturile învecinate, consolidându-şi treptat puterea absolută şi statul. În 1828, când împlinise 40 de ani, a fost ucis de propriii săi frați care, probabil, fuseseră instigați de englezi. Unul

dintre ucigaşi, Dingaan, a devenit noul conducător al statului zuluşilor.

În ultimii săi ani de domnie, Ceaka, fiind un uzurpator crud, homosexual, cu predispoziții de psihopat – aşa de pildă, îi plăcea să-i spânzure pe duşmani – fusese părăsit de şefii de triburi. Unul dintre aceştia a fost Mzilikazi, care împreună cu luptătorii zuluşilor şi cu familiile lor, au traversat culmile Dracului, ajungând la țărmul râului Vaal. Aici, Mzilikazi a întemeiat regatul matabelilor, după ce, mai întâi, a supus triburile mai slabe.

După 1831, regatul lui a fost slăbit în mod sistematic de burii care se refugiau din calea englezilor. De aceea, Mzilikazi a dat ordin să fie organizată o nouă expediție. În 1836 a traversat râul Limpopo, unde şi-a întemeiat un nou regat, a cărui capitală a devenit cătunul Bulawayo.

Mzilikazi, care, la fel ca şi Ceaka, se caracteriza printr-o cruzime ieşită din comun, a subjugat toate triburile, inclusiv pe cel mai puternic al maşonților care erau crescători de vite. I-a amenințat chiar şi pe portughezi, vecinii lor din Mozambic.

După moartea lui Mzilikazi, în 1868, puterea a fost preluată de fiul său, Lobengula. Băştinaşii îl numeau Lobengula „Cel iute ca vântul”, dar lui îi plăcea mai mult porecla „Marele mâncător de oameni” deşi, în comparație cu tatăl său, era mai blând şi mai paşnic. Îi plăceau femeile, mâncărurile alese şi „apa de aur” *(whisky),* pe care

o primea de la negustorii şi călătorii europeni.

Numele paşnicului Lobengula s-a înscris pentru totdeauna în istoria Africii de Sud, în istoria expedițiilor europenilor pe continentul negru şi în istoria acestui metal scump care a făcut să curgă mult sânge.

Scrisoarea reginei Victoria

În spatele tuturor deciziilor lui Lobengula şi mai ales a contractelor lui cu străinii albi a stat, începând din 1883, secretarul său John Jacobs, membru al tribului Abelungilor (Angolezilor) din Bonvana. Jacobs a fost un negru cu pielea mai deschisă la culoare (membrii tribului erau probabil amestecați cu naufragiații albi de pe țărmul de sud-est al Africii).

În 1888, Cecil Rhodes a trimis la Lobengula o nouă delegație formată din: funcționarul superior sir Sidney Shippard, maiorul Gould Adams, misionarul John Moffat şi episcopul oraşului Bloemfontein.

Regele Lobengula a promis membrilor delegației că, fără acordul englezilor, nu va ceda nici unui stat nici o singură bucată de pământ din regatul său şi nu îi va lăsa pe străini să calce în țara lui.

Nemții şi portughezii au protestat vehement. Protestele lor au fost însă inutile.

La câteva zile după plecarea delegației condusă de sir Sidney Shippard, la Bulaway a sosit

negustorul Charles Rudd. În ziua de 22 octombrie 1888, analfabetul Lobengula a „semnat” un acord prin care oferea englezilor dreptul exclusiv de a căuta şi extrage aur din toate provinciile regatului matabelilor, prin urmare, şi în ținutul maşonților şi în împrejurimile lui. Regatul nu avea granițe în partea de nord, ceea ce a convenit de minune englezilor. Ca răsplată, Rudd i-a promis lui Lobengula 1000 de puşti marca *Henry Martin* cu 100.000 de cartuşe, o mică corabie şi o subvenție anuală de 100 livre în aur.

Englezii au interpretat prevederile acordului în felul lor astfel încât, la scurt timp, au revendicat şi teritoriile care nu-i aparțineau lui Lobengula, ci demnitarilor lui.

— Am dat voie *ingleşilor* să mulgă vaca, iar acum ei nu mai vor doar lapte, ci toată vaca! a declarat Lobengula în fața demnitarilor lui neliniştiți. În cele din urmă, a ascultat sfatul lor şi s-a hotărât să anuleze acordul cu englezii. În clipa aceea a intervenit un alt agent şi colaborator al lui Rhodes, încercatul doctor Leander Jameson.

Jameson i-a promis regelui matabelilor „marea cu sarea”. Dar, în acelaşi timp, l-a şi amenințat. Acordul trebuia să rămână valabil. Rhodes ținea foarte mult la acest acord fiindcă anunțase deja constituirea lui *British South Africa Company* cu un capital de 1.000.000 de livre, el şi prietenii lui, care lucrau la societățile prospere *De Beers Minings Company* şi *Johannesburg Goldfields,*

fiind deținătorii principali ai acțiunilor acestora.

În timp ce Jameson procura la Bulaway morfină şi o provizie serioasă de „apă de aur şi de foc” pentru regele bolnav, Lobengula, pentru a-l convinge să nu anuleze acordul, Rhodes se afla deja la Londra, unde încerca să vândă acțiuni şi să obțină autorizația reginei pentru înființarea unei noi societăți.

A reuşit să-şi ducă la îndeplinire şi primul şi cel de-al doilea plan.

În ianuarie 1890, la Bulaway a descins o delegație reprezentativă de englezi. Trăsura trasă de un atelaj format din opt cai albi împodobiți cu panglici colorate l-a impresionat puternic pe Lobengula căruia i-a fost înmânată o scrisoare din partea reginei Victoria.

A citit scrisoarea încet şi cu un aer foarte important, în timp ce John Jacobs îi traducea în şoaptă conținutul ei:

— Regina Victoria a acordat lui *British South Africa Company* o autorizație valabilă timp de 25 de ani. În această perioadă, ea are dreptul să încheie în regatul matabelilor contracte, să mențină ordinea şi liniştea, inclusiv cu ajutorul polițiştilor, să construiască drumuri, căi ferate, linii de telegraf, să înființeze bănci, să împartă pământuri, să practice orice fel de meşteşuguri şi de negoț, să sprijine colonizarea albilor.

20 de atelaje încărcate cu pietre prețioase

La începutul anului 1893, situația s-a acutizat, datorită în primul rând englezilor, care au luat păşunile matabelilor şi i-au obligat să muncească în fermele şi minele lor. După ce matabelii au distrus liniile de telegraf în semn de răzbunare, confecționându-şi din ele podoabe din sârmă, englezii i-au împuşcat ca pe nişte animale sălbatice. Indigenii s-au răzvrătit şi i-au atacat pe *ingleşi*.

Regele matabelilor şi-a dat seama că nu va mai rămâne mult timp la reşedința sa de la Bulaway:

— Albii l-au alungat pe tatăl meu în acest ținut, a declarat el în fața negustorilor europeni, şi acum vor să mă alunge şi pe mine de aici. Spiritele mă sfătuiesc să trimit câțiva oameni înarmați care să exploreze zona din nord-vest, din spatele mlaştinilor. Voi porunci să se ridice acolo o nouă aşezare. Sper că vom avea suficiente vite fiindcă ținutul este bogat. După ce a rămas cu oamenii credincioşi lui, le-a mărturisit că va lua şi toate obiectele de preț.

Tezaurul regatului matabelilor a fost uriaş, fiindcă fusese adunat de tatăl lui Lobengula, de-a lungul multor zeci de ani. Aurul şi pietrele prețioase proveneau din numeroase ținuturi sud-africane unde trăiau şi munceau mii de matabeli.

În mai 1893, Lobengula a dat ordin ca toate obiectele de preț să fie încărcate în 20 de căruțe

trase de boi. Lăzile conțineau aur neprelucrat, monede de aur ale burilor, ale portughezilor şi englezilor, precum şi monede de aur care fuseseră bătute de matabeli, la Bulaway, pe utilaje aduse de la Londra.

Căruțele au fost însoțite de un singur *imti* – un detaşament format din circa 100 de luptători selecționați, conduşi de trei bărbați: John Jacobs, fratele vitreg al lui Lobengula şi un vrăjitor.

În fața caravanei care transporta încărcătura prețioasă mergeau mai multe detaşamente care croiau drumul prin junglă şi prin mlaştini.

După câteva zile de mers, Jacobs a dat ordin ca toți luptătorii să se întoarcă, cu excepția *imtiului.* Căruțele încărcate şi luptătorii înarmați au schimbat direcția spre vest.

Într-o zi, în timp ce caravana făcea un popas, Jacobs, fratele vitreg al regelui şi vrăjitorul au plecat călări să caute o ascunzătoare pentru comoară. Au găsit-o într-o poiană pe malul râului Kabompo.

Luptătorii au săpat două ascunzători subterane uriaşe. Apoi au îngropat comoara, au aruncat pământ deasupra, l-au nivelat, au arat tot ținutul, l-au semănat cu cereale, l-au împrejmuit, de parcă l-ar fi protejat de animale sălbatice. Conducătorii expediției au lăsat pe pietrele şi copacii din jur semne, iar vrăjitorul a „descântat" locul ca nimeni să nu găsească comoara.

În prima noapte, când au făcut un popas pe

drumul de înapoiere, conducătorii i-au ucis pe toți luptătorii care ştiau unde se află ascunzătoarea. După cum a declarat mai târziu Jacobs, unii au reuşit să fugă în junglă unde, cu siguranță, au murit.

Focul războiului a izbucnit la Fort Victoria

După ce s-a întors la Bulaway, împreună cu doi prieteni, John Jacobs a găsit acolo un dezastru total. Lobengula îi pedepsise din nou pe maşonți pentru că furau vite. În realitate, aceştia fuseseră pârâți de unul dintre colaboratorii apropiați ai lui Rhodes care vroia să-l provoace pe Lobengula să intervină, din nou brutal, împotriva maşonților, oferindu-le astfel englezilor prilejul de a-i lua sub „aripa lor ocrotitoare".

Adepții fideli ai lui Lobengula îi persecutau şi îi ucideau pe maşonți chiar sub ochii englezilor şi nu s-ar fi dat în lături să-i extermine şi pe cei care locuiau în cetatea Victoria de pe malul râului Tokwer. Matabelii au înconjurat fortul Victoria, somându-i pe maşonți să se predea. Deşi avea o armată puțin numeroasă, conducătorul fortăreței le-a cerut să se retragă. Matabelii, care se aflau în superioritate numerică, au răspuns cu strigăte de război.

În felul acesta, a izbucnit războiul. Băştinaşii nu ştiau nici măcar să tragă cu puşca, iar cei care încercau, nu nimereau ținta.

Pe câmpul de luptă au rămas mii de matabeli iar ceilalți s-au retras la Bulaway.

Lobengula a ordonat tuturor luptătorilor să pună mâna pe arme, dar nici englezii nu au întârziat, promițându-le recruților că tot ce vor cuceri pe câmpul de bătaie va fi al lor. Cecil Rhodes a făgăduit fiecăruia până la 2500 ha din pământul matabelilor, 20 de părți de teren aurifer şi o cotă din prada capturată.

Aceste promisiuni generoase au atras mulți aventurieri albi. Ce aveau ei de pierdut dacă luptau împotriva oamenilor lui Lobengula care nici măcar nu ştiau să tragă? Trebuia oare să le fie teamă de vrăjitorii care „blestemau" mereu drumul până la Bulaway pentru ca nimeni să nu poată trece pe acolo?

Englezii făceau pregătiri serioase de luptă nu numai în fortăreața Victoria, dar şi la Salisbury, Beciuana şi în partea de sud.

Soldații bine înarmați care luptau împotriva matabelilor erau însuflețiți de iluzia câştigului şi, mai ales, a tezaurului lui Lobengula despre care căpitanul Allan Wilson şi maiorul Gould Adams le povestiseră lucruri incredibile.

Din oraşul Bulaway, care era amenințat, a plecat ultima delegație care trebuia să fie primită de Rhodes. În fruntea ei se afla omul de afaceri alb, James Dawson, prietenul lui Lobengula.

Imediat după ce au intrat în Tati, primul cătun, Dawson s-a dus la cârciumă. După ce i s-a

raportat că în sat şi-au făcut apariția matabelii, maiorul Gould Adams a ordonat să fie arestați. Matabelii au opus rezistență şi englezii i-au împuşcat imediat. Unul singur a reuşit să scape şi s-a întors la Bulaway.

— Albii sunt nişte mincinoşi! a exclamat Lobengula, aflând despre cele întâmplate în cătunul Tati şi imediat a dat ordin să înceapă războiul. Armata lui era formată din aproximativ 18 000 de soldați înarmați, mai ales cu arcuri şi săgeți. Unii aveau puşti pe care nu ştiau să le folosească. Cei 2 000 de englezi erau dotați cu tunuri de câmp, mitraliere, cai şi o cantitate suficientă de muniție.

La 1 noiembrie 1893, la puțină vreme după ce englezii au trecut granița matabelilor, dinspre sud spre vest, Lobengula a ordonat ca ultimele obiecte prețioase să fie încărcate în căruțe, iar Bulaway – incendiat.

Lobengula a rostit atunci următoarele vorbe, pline de tâlc:

„Albii l-au alungat pe tatăl meu din acest ținut, iar acum vor să mă alunge şi pe mine!”

O ştire lapidară din *Times*

Pe 4 noiembrie 1839, în fosta capitală a regatului matabelilor – Bulaway – a intrat primul detaşament militar din Maşon. Conducătorul lui s-a oprit în fața ruinelor care mai fumegau încă şi,

în timp ce soldații lui arborau steagul lui *British South Africa Company* condusă de Rhodes, acesta stătea de vorbă cu doi negustori albi. Erau prietenii lui Lobengula, pe care îi salvase de mânia matabelilor, lăsându-i să intre în satul mistuit de flăcări.

Cecil Rhodes a ordonat ca Lobengula să fie găsit cu orice preț, fiindcă vroia să semneze împreună cu el „un armistițiu", ceea ce însemna victoria primului şi înfrângerea celui din urmă.

Maiorul Forbes, care trebuia să-l găsească pe Lobengula şi să-l transporte în colonia Capului, nu avea o misiune uşoară. Regele avea asupra lui un ascendent şi, în plus, se apropia anotimpul ploilor.

Deprimat, bolnav şi epuizat, regele negru a fugit împreună cu ultimii săi slujitori şi soldați fideli în căruțe trase de boi spre țărmul râului Kabompo, unde era îngropată comoara. A fost un drum istovitor: soldații şi animalele nu aveau timp să se odihnească şi începeau să cadă.

Lobengula s-a hotărât să facă un ultim gest disperat: a dat toate monedele de aur şi obiectele de preț strălucitoare care erau transportate de cortegiul său unui *idumas* şi l-a trimis în întâmpinarea englezilor cu următorul mesaj verbal:

— Oameni albi, mă simt deja depăşit. Luați aurul şi nu mă mai urmăriți! Puteți să-mi luați țara, dar lăsați-mă pe mine şi pe oamenii mei să

plecăm în linişte de aici!

Ca un om fricos ce era, *idumasul* s-a ascuns imediat, de cum i-a văzut pe englezi şi pe însoțitorii lor. A reuşit să predea aurul şi mesajul abia seara, târziu, ultimilor doi oameni care mergeau în ultimul rând al detaşamentelor de soldați englezi.

Aceştia au reținut aurul şi, pentru ca nimeni să nu afle nimic, i-au ucis pe negri.

În felul acesta, vânătoarea după regele Lobengula a continuat până pe țărmul râului Sangani, unde cei care fugeau şi cei care se ascundeau au fost surprinşi de primele zile ale anotimpului ploios.

Numai maiorul Allan Wilson, împreună cu 22 de oameni bine aleşi, a reuşit să traverseze râul, ca să-i ajungă din urmă pe matabeli.

După puțină vreme, cinci dintre ei s-au întors cu vestea că au găsit tabăra lui Lobengula şi că englezii care au mai rămas acolo sunt amenințați să fie înconjurați şi înfrânți. Imediat maiorul Forbes a trimis 20 de soldați, iar la miezul nopții, când dinspre râu a început să se audă vuiet, a traversat râul împreună cu restul soldaților. Curând însă avea să dea înapoi din fața negrilor care atacau sau mai degrabă se apărau cu o îndârjire cumplită.

Maiorul Allan Wilson nu a mai apărut în fruntea oamenilor săi, fiindcă toți au fost înfrânți şi ucişi de matabeli.

Lobengula şi-a continuat drumul anevoios. Printre matabelii care fugeau nu se mai găseau aproape deloc femei şi copii. Alături de ele începeau să cadă şi bărbaţii.

Într-una din zile, caravana a traversat un ţinut invadat de muşte *tse-tse,* acestea făcând ravagii în rândurile soldaţilor care se împuţinaseră.

Simţindu-şi aproape sfârşitul, Lobengula, grav bolnav, i-a chemat pe cei trei fii ai săi, pe iubita lui preferată, Losikei, pe John Jacobs şi pe ultimii *idumaşi,* ca să-şi ia rămas bun de la ei. După cum afirmă unii autori, ultimele lui cuvinte ar fi fost acestea:

— Ţineţi-vă bine, trăiţi împreună cu albul Rhodes… El va fi prietenul, protectorul şi regele vostru.

Lobengula a murit în ziua de 23 ianuarie, 1894. Probabil, a murit de variolă, iar după unele afirmaţii ar fi fost otrăvit de propriii săi oameni.

Autorii africani contemporani afirmă că regele a avut un sfârşit subit, deoarece „inima i-a plesnit de supărare”.

În ziarul *Times,* din 2 martie, 1894 a apărut următoarea ştire în legătură cu moartea lui Lobengula: „Mr. Dawson returned here from Lobengula’s camp today, after… (Domnul Dawson s-a întors astăzi din tabăra lui Lobengula, unde s-a dus să verifice, dacă ştirea morţii lui Lobengula este adevărată. A găsit şi cadavrele soldaţilor din grupul condus de maiorul Wilson, pe care le-a

îngropat…)”.

Englezii au distrus regatul matabelilor, au dat foc şi ultimelor cătune, au furat vitele şi au pus stăpânire pe tot ținutul.

Mii de matabeli au ajuns într-o stare de sărăcie de neimaginat, fiind obligați să muncească din greu pe plantațiile şi în minele care aparțineau acum *ingleşilor.*

După foametea cumplită, din 1896, s-au revoltat, dar au fost înfrânți de trupele engleze conduse de Cecil Rhodes. Şi-au pierdut viața şi multe femei, şi copii, iar cei care au supraviețuit au fost duşi în rezervații.

În ținuturile matabelilor au început să sosească şi alți emigranți albi. De pildă, în 1901 au sosit 11.000, în 1921 – peste 34.000.

Decenii de-a rândul, negrii au avut de suferit în țara lor de origine care din 1895 s-a numit Rodezia – după numele lui Rhodes, cel care a cucerit-o primul. Mormântul lui (a murit în martie, 1902) poate fi văzut pe colina Matopos, nu departe de Bulaway, unde se ridică şi un monument închinat englezilor care au căzut în războiul cu matabelii.

În Rodezia, milioane de negri au ajuns să fie conduşi de câteva mii de albi. Guvernarea albilor a fost dură, nedreaptă şi nemiloasă. Albii au stăpânit acest ținut până în aprilie 1980, când Rodezia a dispărut şi în locul ei s-a format cel de-al 50-lea stat independent african, Zimbabwe.

Secretul enigmaticului John Jacobs

Comoara lui Lobengula a început să fie căutată imediat după moartea lui. Cei mai înverşunaţi au fost aceia care s-au lăsat atraşi în războiul împotriva regatului matabelilor, nu atât de ideea câştigării pământurilor, cât a dobândirii unei părți din comoară. În Bulawayul distrus de flăcări nu mai rămăsese însă nici urmă din comoara lui Lobengula.

Printre căutători s-a aflat şi „prietenul alb“ al lui Lobengula – negustorul James Dawson. El a fost cel care a găsit ultima tabără a regelui, fiind astfel primul care a confirmat moartea lui, după cum anunțase ziarul londonez *Times.* Aventurierii au încercat să-i găsească pe matabeli, mai ales pe *idumaşi,* şi să-i constrângă, prin diverse mijloace, începând cu daruri şi sfârşind cu torturi, să le dezvăluie locul unde era ascunsă comoara. Goana înverşunată după tezaurul regelui matabelilor, despre care circulau zvonuri fantastice, a provocat moartea multor indigeni.

Comoara a stârnit interesul şi primului-ministru Cecil Rhodes, dar cu toate acestea, ordinul lui de a fi găsite obiectele de preț ale lui Lobengula nu a putut fi îndeplinit.

După dispariția regatului matabelilor, John Jacobs, ultimul martor ocular al ascunderii tezaurului, a fost luat prizonier şi închis la Fort Salisbury. Încă din prima zi de detenție, el a

solicitat o convorbire cu comandantul închisorii, Marshal Hool, căruia i-a dezvăluit marele său secret, manifestându-şi disponibilitatea de a arăta englezilor ascunzătoarea, cu condiția de a fi pus în libertate. Hool nu l-a crezut şi a refuzat să mai stea de vorbă cu el.

După un timp, Jacobs a fost eliberat şi apoi expulzat din Rodezia. Informațiile lui nu interesau însă pe nimeni; poate, fiindcă nimeni nu credea că există, în realitate, un tezaur sau, poate tocmai fiindcă îl descoperiseră deja.

În 1906, după 13 ani de la îngroparea comorii, Jacobs şi-a făcut apariția, pe neaşteptate, în orăşelul Livingstone, în compania unor specialişti din partea locului. La puțină vreme după aceea a dispărut însă împreună cu frații Sussmann şi cu alți câțiva negustori din Europa.

Expediția lor nu a rămas secretă, fiindcă dintre hamalii negri care i-au ajutat, unii au murit pe drum, iar alții au fugit.

Jacobs însuşi a pus capăt tuturor acestor piedici. După ce au reuşit să-i ocolească pe canibali şi să se apropie de locul unde se spunea că ar fi îngropată comoara, fostul secretar al lui Lobengula şi-a adus aminte, deodată, că trebuie să rămână fidel regelui său defunct şi regatului său şi a refuzat să mai conducă expediția.

— Oricum, nu vom găsi comoara, fiindcă ascunzătoarea ei este blestemată! a exclamat John Jacobs.

— Şi acest lucru nu-l ştiaţi la Livingstone? au început să ţipe la el negustorii care l-au luat la bătaie, pentru ca imediat după aceea să-şi schimbe atitudinea şi să devină prudenţi. Dar, cu toate acestea, Jacobs a refuzat să mai conducă expediţia.

— La Livingstone, la Capetown, la Edinburg sau Londra vei avea slugi şi multe iubite, au încercat să-l convingă.

Toate încercările au rămas însă inutile, indiferent că era vorba de promisiuni sau ameninţări. Înfuriaţi, negustorii au vrut să-l ucidă imediat, dar unul dintre ei, Ivan Salagen, le-a atras atenţia că vor mai avea nevoie de el pentru drumul de întoarcere.

În 1908, comoara lui Lobengula a fost căutată şi de doamna Mackenz, una dintre puţinele văduve albe ale războiului matabelilor, care nu s-a mai întors însă de pe meleagurile îndepărtate unde a căutat comoara.

În acelaşi an, un anume Sidney Willson a cerut o autorizaţie oficială pentru căutarea comorii regelui Lobengula. A primit-o însă numai după ce a semnat o declaraţie, conform căreia se obliga să cedeze două treimi din obiectele de preţ, pe care le va găsi, lui *British South Africa Company* – „succesoarea de drept“ a regatului matabelilor.

Din expediţia lui Willson a făcut parte şi fostul gardian de la Fort Salisbury, de pe vremea când John Jacobs fusese întemniţat acolo. Gardianul

avusese grijă ca Jacobs să primească, din când în când, o hrană mai bună, puțin *whisky* sau rom şi chiar să i se aducă, pentru o noapte, câte o băştinaşă albă. Drept răsplată, fostul secretar al lui Lobengula, i-a povestit cu lux de amănunte despre locul unde era ascunsă comoara. Cu siguranță însă că Jacobs l-a înşelat pe gardian.

Expediția lui Willson nu a găsit nimic, deşi fostul gardian primise de la Jacobs un plan detaliat care indica locul unde se afla ascunzătoarea şi drumul care ducea la ea.

La sfârşitul lui 1908, patru oameni obosiți de moarte au reuşit să ajungă până la fortăreața Baloval, nu departe de granița cu Angola. I-au mărturisit comandantului fortăreței, J.H. Vennig, că au plecat să caute comoara lui Lobengula şi au rătăcit drumul, riscând aproape să-şi piardă viața. Maiorul Vennig a aflat numele conducătorului lor, care nu era altul decât John Jacobs. După ce au rămas singuri, Jacobs i-a mărturisit că se aflau foarte aproape de comoară, când i-au auzit într-o noapte pe albi, vorbind în şoaptă, că-i vor omorî imediat după ce vor descoperi comoara pentru a nu o împărți cu nimeni. De aceea, el a început să simuleze că a uitat locul unde se află ascunzătoarea, dar în cele din urmă, i-a propus maiorului să-i arate locul respectiv, dacă vor împărți comoara pe jumătate.

După ce au pus tot planul la punct, Vennig şi-a luat concediu, dar, între timp, Jacobs dispăruse.

După toate probabilitățile, acesta a plecat la Windhoek, capitala Africii de Sud-Vest, de atunci, ocupată de germani, (astăzi Namibia), fiindcă, între timp, şi nemții începuseră să se intereseze de comoara lui Lobengula. Un anume fost funcționar german de la Windhoek a declarat ziariştilor, după întoarcerea sa la Berlin, că ceilalți colegi ai săi au încercat să „returneze Germaniei datoriile lui Lobengula". În oraşele germane a reuşit să adune o sumă considerabilă pentru organizarea unei expediții în Africa, dar curând avea să izbucnească primul război mondial, iar despre expediția germană, pornită pe urmele comorii lui Lobengula, nu s-a mai auzit nimic.

Expediția maiorului de la *Intelligence Service*

Toate declarațiile făcute de John Jacobs la Windhoek au fost notate şi au ajuns în mâinile maiorului J.G.W. Leipoldt, şef de sector la *Intelligence Service* din Africa de Sud. În plus, comandantul care avea să devină, mai târziu, locotenentul J.V. Vennig, i-a relatat despre peripețiile pe care le-a avut împreună cu Jacobs, în 1908.

Timp de cinci ani, maiorul Leipoldt a adunat toate informațiile posibile despre comoara lui Lobengula, l-a căutat pe Jacobs şi, în cele din urmă, şi-a dat demisia, deşi mai avea mult până să iasă la pensie. A devenit conducătorul unei

expediții numeroase şi bine echipate care a plecat în ținuturile îndepărtate cuprinse între râurile Limpopo şi Kabompo.

În 1921 a reuşit să găsească drumul! Totul coincidea cu povestirile lui Jacobs: câmpul imens era împrejmuit de un gard care fusese ridicat cu mulți ani în urmă, iar stâncile şi arborii din apropiere aveau urme de marcaje secrete. Lucrătorii lui Leipoldt au săpat mult, dar nu au găsit nimic.

În anii următori, maiorul Leipoldt a mai revenit de câteva ori în acest loc, dar la fel de inutil.

Între timp, în 1926, deci după mai bine de 30 de ani de la ascunderea comorii şi de la moartea lui Lobengula, John Jacobs şi-a făcut din nou apariția, de data aceasta, la Johannesburg. Aici a făcut cunoştință cu un negustor pe nume Thomas L. Ellison, un pasionat vânător de animale sălbatice din jungla africană. Cu toate darurile pe care i le-a dat, Ellison nu a reuşit să obțină autorizația de a intra pe teritoriul Rodeziei, ceea ce l-a determinat să plece „la vânătoare", neoficial, în apropierea râului Kabompo. Pe drum s-a întâlnit cu un *idumas* foarte bătrân, ultimul supraviețuitor al *idumaşilor* lui Lobengula care, în schimbul a numeroase daruri şi monede de aur, i-a furnizat câteva informații foarte prețioase.

Curând însă, expediția lui Ellison avea să se întoarcă, fiindcă pe drum au murit majoritatea hamalilor, ceea ce i-a pus în imposibilitatea de a

mai continua drumul.

În 1929, maiorul J.G. Leipoldt a reuşit să se întâlnească cu John Jacobs pe care îl căuta de multă vreme. Amândoi erau deja bătrâni şi slabi. Întâlnirea cu Jacobs l-a însufleţit însă foarte mult pe Leipoldt. Încă de la prima lor discuţie a ieşit la iveală că misionarul S.T. Esselen, care îl ajutase cu mult timp înainte pe Jacobs să se instruiască pentru a face carieră la curtea lui Lobengula, era o rudă a maiorului. Acesta a fost şi motivul pentru care maiorul nu punea la îndoială autenticitatea informaţiilor lui Jacobs, fiind convins că, de data aceasta, va reuşi să găsească comoara. Un singur lucru îl deranja, acela că nu reuşise să obţină pentru Jacobs autorizaţie de intrare în Rodezia.

În vara anului 1930, zeci de lucrători negri au săpat timp de trei luni în câmpia de pe ţărmul râului Kabompo, urmând indicaţiile hărţilor lui John Jacobs.

Într-o zi însă, s-a produs o surpare de teren în urma căreia au murit câţiva săpători, ceea ce i-a determinat pe ceilalţi să refuze să mai muncească chiar în schimbul unor mari sume de bani. Se temeau de moarte, iar unii dintre ei îşi aminteau de vrăjitorul lui Lobengula şi de blestemul pe care acesta l-a proferat asupra comorii ascunse.

Nevrând să se dea bătut, maiorul a continuat săpăturile împreună cu patru prieteni şi ajutoarele lor. Curând însă, a venit anotimpul ploilor şi s-a îmbolnăvit de malarie, astfel încât a trebuit să fie

transportat de urgență din acel loc blestemat.

S-a tratat ani de-a rândul fără a ajunge să se facă bine niciodată şi numai moartea a pus capăt suferințelor lui. A continuat să viseze comoara lui Lobengula până a închis ochii. În ultimii ani de viață – bătrân şi grav bolnav – cutreiera oraşele şi aşezările din Africa de Sud, povestind despre peripețiile lui legate de căutarea comorii lui Lobengula. În schimbul unei mici recompense, ori a unei invitații la cină sau la prânz, dădea sfaturi cum poate fi căutată comoara. Şi, dacă primea bani ca să-şi cumpere medicamente, era dispus să deseneze planurile locului unde era ascunsă comoara şi calea de acces. Pe fiecare plan scria: „Conform informațiilor autentice ale lui John Jacobs, secretarul regelui Lobengula şi a experienței sale acumulate de-a lungul multor ani…", după care urma semnătura „J.G.W. Leipoldt, maior la *Intelligence Service,* actualmente pensionar, decorat cu Ordinul pentru servicii extraordinare…".

Maiorul Leipoldt a murit în 1936, iar John Jacobs cu câteva luni înaintea lui. Amândoi au murit săraci, iar Jacobs a sfârşit într-o rezervație de negri. A fost îngropat în nişte haine peticite, pe care nu le mai schimbase de câțiva ani.

Comoara ultimului rege al matabelilor continuă să fie învăluită şi astăzi de mister. Nici măcar expediția rodeziană condusă de J.P. Berhman, în 1963, nici alte expediții internaționale efectuate în

ultimul sfert de secol nu au reuşit să o descopere.

— Nimeni nu va reuşi să găsească comoara, obişnuiesc să afirme locuitorii negri din cătunele aşezate de-a lungul râurilor Limpopo, Kabompo şi Zambezi, fiindcă vrăjitorul lui Lobengula a blestemat ascunzătoarea, în 1893.

Jefuitorii unui ținut bogat

Ofirul – ținutul de unde corăbiile regelui evreu Solomon şi ale prietenului său, regele Feniciei – Hiram, au transportat, încă înaintea erei noastre, cantități uriaşe de aur, a fost căutat în India, peninsula Malaesiei, în insulele Solomon din Oceanul Pacific, în America şi în Africa de Sud: Sudan, Ghana, Nigeria, dar, mai ales în partea de sud-est a continentului negru.

Superbul Ofir…! Corăbiile cu pânze ale lui Solomon şi Hiram au transportat de aici circa 420 de talanți sau mai precis, 181 de aur, (în Grecia antică un talant era echivalent cu 26,2 kg, după alte surse, cu 4 kg), iar după alții, circa 20t.

Şi regii fenicienii au transportat mult aur din Ofir. Profetul Zacharias scria că „fenicienii şi-au ridicat o cetate în care au adunat argint cât colbul de pe drumuri şi aur curat cât noroiul…”

De multe secole, Ofirul tulbură omenirea.

Succesele şi insuccesele portughezilor

Printre cei care erau convinşi că Ofirul se găseşte undeva, în Africa de Sud, au fost şi portughezii. Corăbiile lor, care în secolul al XV-lea au acostat lângă țărmul Africii de Sud, au găsit aici porturi bogate: Sofalu, Kilwu, Mombasu şi au constatat că negustorii indigeni făceau comerț cu aur.

Negustorul şi cuceritorul portughez Pedro da Covilha, (cunoscut şi sub numele Covilham, Covilhão), scria în 1540, într-un raport adresat Curții Regale: „Negustorii mauri afirmă că lângă Sofalu se găseşte o mină bogată în aur, de unde se aprovizionează regele Solomon…”

Aceeaşi informație fusese furnizată încă din 1498 de navigatorul Vasco da Gama care aflase acest amănunt interesant în timp ce naviga spre India. După ce a aflat şi de la alți navigatori portughezi că negustorii arabi aduceau în fiecare an tone de aur din portul Sofalu, regele Portugaliei a dat ordin să fie ocupat portul şi împrejurimile lui.

În perioada 1502–1512, portughezii au ocupat țărmul de sud-est al Africii, alungându-i de aici pe arabii care făceau comerț de 500 de ani.

Dar bucuria portughezilor că vor descoperi ținutul Ofir, a fost zadarnică. Cantitățile uriaşe şi mult dorite de aur nu soseau. Pedro de Soares, reprezentantul regelui Portugaliei la Sofalu, a adresat în 1513 o plângere la Lisabona, potrivit căreia negustorii indigeni aduceau foarte puțin aur. Succesorul lui, Francisco de Brito, a

confirmat această constatare, ceea ce i-a determinat pe portughezi să încerce să pătrundă în interiorul continentului african, folosindu-se şi de divergențele existente între triburi.

Mai întâi, misionarii şi negustorii au fost cei care au încercat să pătrundă în regatul lui Monomotap, (sau al lui Manamutap – „regele minelor”), care se întindea între râurile Limpopo şi Zambezi pe teritoriul statului Zimbabwe de astăzi şi al unei părți din Mozambic. Aceştia au fost primii care au aflat cum pot fi alungați din acele locuri musulmanii. Misionarul Gonzalos da Silveiro a reuşit să ajungă în 1560 până la regele de atunci al ținutului, dar nu s-a mai întors. Negustorii musulmani au avut grijă să-l lichideze.

Opt ani mai târziu, regele portughez a aprobat planul de ocupare a minelor de aur din interiorul țării, organizând dese incursiuni de pe țărmul Africii de sud-est, respectiv din Mozambicul de astăzi. Francisco Barreto a fost primul care a încercat să pătrundă în fruntea unei armate, dar a căzut răpus în luptele din 1571.

În 1572, un alt portughez Vasco Fernandez Homo a vrut să pătrundă în interiorul țării, dar efortul lui a rămas la fel de inutil.

Abia în 1621, colonizatorii au obținut primul mare succes: Mavura, suveranul regatului Monomotap, s-a creştinat şi s-a autoproclamat vasal al regelui Portugaliei.

Europenii, care nu reuşiseră să intre în posesia

minelor de aur şi nici să ajungă peste tot unde ar fi dorit, au început să facă negoț cu sclavi. Cu părere de rău au fost nevoiți să constate că aurul nu se afla din belşug, aşa cum îşi închipuiseră ei; în plus, era extras cu multă greutate. Pe deasupra, negrii ascundeau aurul găsit şi fugeau din mine.

Cu toate acestea, metalul galben a continuat să-i fascineze pe cuceritorii portughezi care, în cele din urmă, au primit toate minele de aur de la Gassa Lucero, regele de atunci al ținutului Monomotap:

„Consider oportun să împrumut Maiestății Sale, regelui Portugaliei, toate minele de aur, cupru, fier, plumb şi zinc care se găsesc în regatul meu, atât timp, cât regele Portugaliei îmi va da dreptul să stăpânesc la fel ca predecesorii mei", şi a semnat acordul cu trei cruciulițe, vasalul regelui Portugaliei.

Mai târziu, cuceritorii portughezi au dezlănțuit războaie coloniale cumplite în urma cărora au subjugat complet toată țara, iar suveranii indigeni au devenit simple marionete în mâna lor. Ultimul suveran s-a numit Cioko, iar autorii unei istorii a expedițiilor portughezilor în Africa menționează succint că în 1917 acesta a fost „detronat şi condamnat la moarte pentru revoltă împotriva autorităților coloniale".

De atunci, nimeni nu a mai purtat acest titlu. Expresia sau numele de „monomotap" a apărut abia după 1964, când în Mozambic a izbucnit

lupta pentru eliberare națională, iar numele respectiv a fost preluat de una dintre grupările aflate în luptă.

Şi cetatea Jesus din oraşul Mombaso, Kenia, aminteşte de expedițiile organizate de portughezi pe țărmul Africii de Est. Mombaso este un orăşel vechi şi pitoresc cu un port aflat pe o insulă de corali, în golful Kilindini, întemeiat de negustorii arabi, încă din secolul al VIII-lea.

Mombaso a fost distrus în întregime la sfârşitul secolului al XV-lea şi apoi cucerit de portughezi care, în 1593 au construit aici o fortăreață puternică, numită Jesus. În următoarele zeci şi sute de ani ea a devenit martoră a numeroase evenimente, inclusiv a rezistenței populației locale în fața cuceritorilor. În 1630, țărmul Africii de Est a fost cuprins de o mare mişcare anticolonială.

„În timpul unei vizite la comandantul fortăreței Jesus, temerarul Jusuf ibn Ahmed a pus mâna pe cheile cetății, iar oamenii lui i-au lichidat imediat pe străjerii portughezi”, nota un autor anonim. „Urcat pe zidul fortăreței, Jusuf a dat semnalul de începere a răscoalei. Toți locuitorii din Mombaso au pus mâna pe săgeți otrăvite, iar unii chiar şi pe puşti. După ce au cucerit fortăreața, învingătorii au folosit tunurile capturate pentru a se apăra şi a continua ofensiva. Portughezii, împreună cu familiile şi cu toată averea lor, s-au refugiat în mânăstirea Sf. Anton care aparținea augustinienilor…”

Portughezii au ajuns la Mombaso abia după un an. Au găsit oraşul şi fortăreaţa transformate în ruine, fiindcă rebelii distruseseră totul în calea lor şi se retrăseseră în interiorul ţării, de unde organizau incursiuni împotriva europenilor. Portughezii au refăcut cetatea Jesus abia în 1634.

Mai târziu, au transformat-o în închisoare pe care au folosit-o şi colonizatorii englezi şi germani de mai târziu ai Keniei. Astăzi fortăreaţa este muzeu. Printre multe alte exponate valoroase, mărturii ale istoriei frământate a Mombasoului şi a Keniei, se păstrează aici şi scrisoarea mai sus amintită.

La loc de onoare se găseşte şi fotografia lui Jomo Kenyatta, fost deţinut al închisorii Jesus care, în 1964, a devenit primul preşedinte al Keniei libere.

Germanul Karl Mauch nu a fost primul

În 1860, regele matabelilor a ordonat distrugerea oraşului Zimbabwe, a tuturor minelor aurifere şi exterminarea locuitorilor din oraş şi împrejurimile lui „pentru ca aurul să nu mai atragă niciun picior de alb”.

De aceea, primul alb a văzut oraşul Zimbabwe abia după ce a fost distrus şi părăsit, respectiv în 1868. Acesta s-a numit Adam Randers, un american care trăia în Africa de Sud, unde se ocupa cu vânătoarea de elefanţi, expediindu-le colţii în Statele Unite sau în alte ţări din Europa.

Într-o zi, Randers a observat un elefant bătrân şi bolnav care abia se mai mişca. Vânătorul a rămas convins că elefantul bătrân, care mergea ajutat de alți doi, se îndreaptă spre legendarul cimitir al elefanților.

Elefanții mergeau spre nord, iar Randers îi urma îndeaproape. Nici prin cap nu-i trecea că ar putea să moară de foame în ținuturile necunoscute către care se îndrepta. După câteva zile de mers, atenția i-a fost atrasă de nişte ruine mari, cum nimeni nu mai văzuse până atunci în Africa.

Vânătorul a uitat imediat de elefanți, iar imaginația i-a fost aprinsă de aceste ruine. Bănuia că se află în fața vestigiilor oraşului Zimbabwe, în care nimeni nu reuşise până atunci să intre şi, prin urmare, să găsească acolo aur.

Curând însă, Adam Randers a fost nevoit să se întoarcă în Transvaal, altfel ar fi murit de foame. Imediat a început să organizeze o expediție în Zimbabwe, iar în 1871, împreună cu prietenul său, George Philip, a traversat râul Limpopo, îndreptându-se spre ruine.

Nu a apucat însă să le vadă, fiindcă a murit pe drum.

George Philip a povestit despre aceste vestigii germanului Karl Mauch, care până astăzi este considerat a fi descoperitorul vestigiilor oraşului Zimbabwe, deşi l-a văzut după Randers. Karl Mauch a fost primul care a adus la cunoştința Europei şi a lumii întregi existența acestor ruine

în valea Mapudzi, la câteva zeci de kilometri est de Bulaway. După părerea lui, ele atestă existența unei civilizații de mult dispărute.

Ruinele oraşului Zimbabwe se întind pe o suprafață considerabilă şi toate construcțiile de atunci au fost ridicate fără mortar, fiind alcătuite din bucăți de granit mai mari sau mai mici. Unele ziduri înalte de trei metri au fundațiile săpate la o adâncime de patru metri sub pământ şi după aprecierea experților mai conțin şi astăzi circa 100.000t de granit.

Cine a construit fortăreața Zimbabwe şi când? Cercetătorii europeni s-au întrebat ironic dacă acei negri înapoiați au fost în stare să construiască aşa ceva. În caz că nu, cine şi de ce a ridicat fortăreața? După cum, la fel de învăluit în mister, era şi motivul pentru care aceasta a fost distrusă.

După ce a cercetat ruinele descoperite, Karl Mauch a declarat că ele constituiau vestigiile construcțiilor unui popor de mult dispărut, iar templul din vârful colinei – Acropole – era o copie a templului regelui evreu Solomon de pe colina Moria. Prin urmare, după părerea lui Mauch, împărtăşită şi de alți cercetători, fusese descoperit legendarul ținut Ofir. Iar ruinele uriaşe de sub Acropole nu erau decât o imitație a palatului în care locuia regina din Saba, în timp ce vizita Ierusalimul.

Unii oameni de ştiință au emis ipoteza că Zimbabwe a fost capitala în care îşi avea reşedința

un rege negru care, după cum scria istoricul John Aglivie, în 1670 „locuia într-un palat cu acoperiş din aur”.

Cercetătorul J.T. Bent a găsit în Zimbabwe câteva forme pentru turnarea aurului, care mai păstrau încă urme de pulbere de aur. Aceste forme sunt asemănătoare cu cele descoperite în portul Falmouth şi probabil sunt de origine feniciană. De aceea, Bent afirma că negustorii din îndepărtatul Zimbabwe aprovizionau piețele din Fenicia cu produse din aur.

O societate de impostori pentru studierea monumentelor antichității

Cuceritorii europeni au căutat comori şi, în general, aur chiar şi în ruinele oraşului Zimbabwe. După descoperirea lui de către Karl Mauch, aventurierul englez H. Posselt, împreună cu prietenii săi, a plecat să le prospecteze în speranța că va găsi aur.

În 1895, după ce regatul matabelilor a fost cucerit şi devastat, dr. Leander Jameson, unul dintre copreşedinții lui *British South Africa Company* – „succesoarea de drept a regatului dispărut” a acordat curajoşilor matabeli – R. Neal, M. Gifford şi J. Clark dreptul de a constitui „Societatea pentru cercetarea monumentelor antichității” care era împuternicită „să exploreze” toate vestigiile aflate la sud de Zimbabwe.

Membrii societății nu erau însă oameni de ştiință, ci nişte aventurieri ordinari care au vrut să se îmbogățească rapid.

Din această cauză, ei „au explorat" oraşul Zimbabwe ca nişte adevărați hoți, cărând de acolo zeci de kilograme de aur, diverse bijuterii şi alte obiecte de preț, având o valoare artistică, dar mai ales istorică, inestimabilă. În afară de aur, au devastat tot ce le-a căzut în mână. De aceea, se poate afirma că au distrus oraşul mai mult decât au făcut-o furtunile şi stihiile naturii timp de sute de ani.

Neal şi prietenii lui au devastat Zimbabwe până în 1900, când oficialitățile le-au retras autorizația. În aceşti ani, „exploratorii" au jefuit şi au distrus 42 de ruine.

În felul acesta, au acumulat o pradă considerabilă care, potrivit declarației oficiale, a reprezentat circa 500 de uncii de aur (aproximativ 16 kg). Prada a fost constituită din diverse obiecte de o deosebită valoare artistică şi istorică. Poate au reuşit să găsească şi mormintele regilor monomotapi, pe care arheologii le mai caută şi în zilele noastre.

Muntele sfânt Mapungubwe

Mapungubwe este o colină înaltă de 300 m şi lungă de 300 m cu coaste abrupte care se ridică în mijlocul unui ținut aproape pustiu, la circa 300

km sud de Zimbabwe. S-a întâmplat uneori ca burii să audă informații lapidare despre această colină enigmatică. Ori de câte ori vorbeau despre ea, negrii se întorceau cu spatele, fiindcă se temeau de „muntele sfânt“ şi nu aveau curaj să îl arate cu degetul. Mai mult decât atât, erau convinşi că cel care se va apropia de munte şi va încerca să se cațere în vârful lui, va muri.

Băştinaşii şi-au transmis din generație în generație superstiția că, în timpuri străvechi, strămoşii lor şi-au îngropat acolo comorile.

În 1932, fermierul van Graan a reuşit să-l convingă pe un anume negru să nu mai dea crezare zvonurilor care circulau şi să-i destăinuie locul unde se ridică „muntele sfânt”.

Graan bănuia că o căpetenie locală ascunsese, cu multe sute de ani înainte, aurul şi obiectele sale de preț în colina Mapungubwe, după care răspândise zvonul că cine va încerca să escaladeze muntele, va muri.

Van Graan a ajuns în vârful colinei în ultima zi a lui 1932. Mai întâi, l-au surprins nişte bolovani uriaşi care, probabil, fuseseră pregătiți cu zeci de ani în urmă de băştinaşi, în eventualitatea unui atac. Van Graan a început imediat căutarea.

Nu a durat prea mult şi a descoperit diverse figurine de aur. A mai găsit şi un schelet de om care s-a pulverizat la primul contact cu aerul.

Fermierul s-a hotărât să nu divulge nimănui secretul, dar fiul său a vorbit despre această

descoperire profesorului său de la Universitatea din Pretoria, L. Fouche, şi chiar i-a dăruit câteva „obiecte” din comoara descoperită la Mapungubwe, ca să-l treacă la examen.

R. Pearson, directorul-adjunct al Monetăriei regale de la Pretoria a stabilit că toate obiectele erau din aur curat.

Vestea s-a răspândit cu iuțeala fulgerului şi profesorul van Riet Lowe, împreună cu un batalion de polițişti, a plecat la ferma lui van Graan. În timp ce polițiştii făceau inventarul obiectelor găsite, profesorul van Riet Lowe a plecat la Mapungubwe şi a început explorarea colinei. De asemenea, a avut grijă ca ferma Greefswald, pe terenul căreia se afla colina „sfântă”, să fie cumpărată imediat de guvern, iar şantierul arheologic de aici – decretat ca proprietate a statului.

Peste puțin timp, profesorul a dat publicității vestea că a făcut o descoperire senzațională la Mapungubwe: vârful colinei era din gresie şi constituia o comoară neatinsă!

Profesorul Lowe şi alți cercetători, care au explorat locul, au descoperit şi alte schelete împodobite cu ornamente din aur.

Afo-A-Kom s-a întors acasă

Cuceritorii, colonizatorii şi aventurierii europeni nu au jefuit din țările africane ocupate numai obiecte din aur de o excepțională valoare artistică

şi istorică. Ei au sustras şi au dus în muzee şi în colecţii particulare sute de opere ale artiştilor indigeni, confecţionate din fildeş, lemn de abanos şi din alte materiale. Astăzi, aceste opere fac parte din patrimoniul unor mari muzee, precum: *British Museum* din Londra, *Museum für Völkerkunde* din Berlin, *Musée Royal de l'Afrique Centrale* din oraşul belgian Tervurene, *Musée de l'homme* din Paris, precum şi *Museum of African Art* din Washington. Se cuvine remarcat că în ultimii ani interesul colecţionarilor particulari pentru arta africană a crescut foarte mult.

Jefuirea nerușinată a obiectelor de artă africane continuă şi azi.

Cu câțiva ani în urmă, Camerunul a fost zguduit de dispariția unei sculpturi din lemn de irik care a reprezenta pe regele negru Afo-A-Kom, o veche şi sfântă relicvă a tribului komilor. Această figurină avea o valoare inestimabilă pentru membrii tribului, iar dispariția ei a fost deplânsă de mii de băştinaşi.

După un an de la dispariție, figurina a fost expusă de colecționarul particular şi negustorul de antichități, Aaron Furman, la Galeria *Darmoth College* cu mențiunea că poate fi achiziționată în schimbul sumei de 60.000 de dolari.

Funcționarii de la Ambasada Camerunului, din Washington au mobilizat imediat toate forțele pentru a recupera prețiosului obiect, iar problema a fost studiată şi la Casa Albă. Nimeni nu şi-a găsit

însă timp să afle ce rudă a fostului rege al komilor a furat statueta şi a introdus-o ilegal în Statele Unite.

Aaron Furman a refuzat să spună de la cine a primit valorosul obiect şi s-a arătat interesat numai de preţul lui. Primul-secretar al Ambasadei Camerunului din Statele Unite a declarat în faţa ziariştilor: „Afo-A-Kom valorează mai mult decât orice, fiindcă ea reprezintă inima komilor. Statueta este un adevărat simbol naţional!”

În cele din urmă, figurina a fost cumpărată de Muzeul de Artă Africană, din New York, care a vândut-o proprietarului ei iniţial. Figurina a fost transportată cu avionul în oraşul Leika unde a fost primită cu emoţie de zeci de mii de oameni.

Afo-A-Kom s-a întors acasă, dar, din păcate, nu acelaşi lucru se poate afirma şi despre alte obiecte de artă africane. Să menţionăm cel puţin un exemplu. În 1977, în timp ce în capitala Nigeriei, Lagos, se pregătea Expoziţia Mondială de Artă Africană, organizatorii ei au vrut să expună şi un pandantiv sub forma unei măşti de fildeş din secolul al XVI-lea furată de mercenarii englezi, din Benin, în 1897, care astăzi se păstrează la *British Museum* din Londra. Directorul acestui muzeu celebru, care adăposteşte mii de obiecte de artă de valoare, adunate din toate colţurile lumii, a promis organizatorilor că le va împrumuta acest pandantiv. După ce a fost ambalat şi chiar asigurat pentru suma de 2 000 000 de dolari,

directorul s-a răzgândit şi a trimis o telegramă, în acest sens, la Lagos.

Decizia lui, susținută probabil de cercurile influente din Londra a provocat o mare indignare în capitala Nigeriei.

Pandantivul prețios din secolul al XVI-lea nu a fost singura pradă a englezilor din Benin, care a fost cucerit şi distrus de aceştia. Englezii au cărat de aici 2 600 de obiecte de artă din bronz şi lemn de o mare valoare care până atunci împodobeau superbul palat al regelui Beninului. Palatul nu mai există, din 1897, când a fost mistuit de flăcări, după trei zile de la cucerirea oraşului.

Obiectele de artă ale Beninului sunt expuse la muzeele din Viena, Berlin şi din alte metropole ale lumii.

IV
Insulele comorilor

Tragedie pe Insulele Solomon

Insulele Solomon fac parte din grupul aşa-numitelor insule cu comori din Oceanul Pacific. Din timpuri imemoriale se spune că de pe aceste insule au fost transportate cantități imense de aur pentru a fi dăruite regelui Solomon. Se mai spune că tot de aici a cărat mult aur incaşul Tupac Yupanqui care a guvernat Peru aproape 80 de ani, înaintea venirii oamenilor lui Pizarro în America de

Sud.

Despre existența comorilor de pe Insulele Solomon a fost convins şi Pedro Sarmiento de Gamboa, un conchistador instruit care a fost persecutat de Inchiziție. La începutul lui 1567, el a propus viceregelui Perului, Lope Garcia de Castro, planul unei expediții pentru căutarea aurului ascuns pe aceste insule. Viceregele l-a aprobat şi a numit conducător al expediției pe nepotul său, un tânăr lipsit de experiență, în vârstă de 21 de ani, Alvaro Mendano de Neira. Pedro Sarmiento de Gamboa a devenit locțiitorul lui şi comandantul uneia dintre cele două nave.

La 17 noiembrie 1567, corăbiile cu pânze au părăsit portul Gallao. Au fost primele corăbii care s-au desprins de țărmul Americii de Sud, navigând în Oceanul Pacific.

Insulele descoperite au fost botezate Insulele Solomon, iar Mendano a primit mai târziu de la regele Spaniei titlul de marchiz. Dar, cu toate că a rămas pe insule aproape o jumătate de an, nu a găsit nicio comoară.

După mulți ani, Alvaro Mendano de Neira a organizat o nouă expediție pe Insulele Solomon, unde a continuat să caute aur. Nici de data aceasta nu a descoperit nimic. În schimb, în 1595, s-a rătăcit şi a descoperit un alt mic arhipelag – Santa Cruz.

Mai târziu, Insulele Solomon au fost uitate, poate şi fiindcă Mendano a avut grijă să ascundă

hărțile, înainte de a muri de malarie, pe insulele Santa Cruz.

După ce arhipelagul a fost redescoperit, nimeni nu a mai căutat acolo aur, fiindcă nimeni nu mai credea în această legendă.

În 1896, o nouă expediție de tineri din Imperiul Austro-Ungar, animați de dorința de a găsi mina de aur a regelui Solomon, a aruncat ancora pe țărmul acestor insule. Printre ei se afla şi un ceh al cărui nume a rămas necunoscut. Toți tinerii au fost însă uciși şi mâncați de canibali.

Dar, cu toate acestea, numele insulei a rămas cel dat de Alvaro Mendano…

Atracția arhipelagului Seychelles

Arhipelagul Seychelles este format din aproape 100 de insule din granit şi coral, risipite în Oceanul Indian, lângă țărmul răsăritean al Africii şi deasupra Madagascarului; unele dintre ele se găsesc la o depărtare de 300–400 km.

Despre arhipelagul Seychelles se afirmă că se află undeva, la capătul lumii, fiind cel mai îndepărtat arhipelag din lume. Încă din secolul al XVIII-lea, în emblema lui se află cuvintele „Din toate părțile 1000 de mile!…”

Aceasta nu îi împiedică însă pe căutătorii de comori să fie convinşi că şi aici se găsesc bogății fabuloase. În istoria „comorilor” de pe arhipelagul Seychelles nu figurează incaşii, nici vreun Morgan,

Kidd sau alți piraţi celebri, ci numai un singur lup de mare, mai puțin bogat şi mai puțin cunoscut – La Buse (Mamlas).

„Piraţii au fost primii care au explorat temeinic arhipelagul” scria autorul englez Lawrence Belling. „Aici au găsit o mare abundenţă de alimente, apă potabilă şi lemn bun pentru repararea navelor. Au ascuns prada, formată din coliere cu diamante şi grămezi de monede şi lingouri de aur, în locurile cele mai puțin accesibile. Soarta băştinaşilor a fost ca, cel puțin o dată în viaţă, să caute comori legendare…”

Piraţii care au cunoscut foarte bine insulele arhipelagului Seychelles au desenat primele lor hărți amănunţite. De fapt, ei au fost unicii stăpâni ai insulelor aproape 100 de ani.

Piraţii nu au dus-o rău nici pe vremea când francezii au încercat să cucerească arhipelagul, iar Europa a fost zguduită de războaiele napoleoniene. De comun acord cu guvernatorul arhipelagului, cavalerul Jean Baptiste Quéau de Quincy, ei atacau corăbiile engleze care se întorceau sau navigau spre India. Autorităţile engleze au început să se neliniştească şi, de aceea, la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea navele britanice au atacat, de mai multe ori, insulele Seychelles.

Se spune că piratul La Buse ar fi ascuns aici mai multe comori. Pe numele său adevărat Olivier Le Vasseur, el a fost unul dintre puținii piraţi

„inteligenți”. În 1716 a fost numit căpitan al flotei comerciale înarmate a Franței.

În această funcție nu a adus niciun serviciu stăpânilor săi de la Paris, ci dimpotrivă, cu prima ocazie s-a făcut pirat, ajungând ca împreună cu prietenul său englez, Taylor, să devină cel mai temut om din Oceanul Indian. Nu de puține ori, cei doi au atacat navele foştilor lor stăpâni, care transportau obiecte de preț furate din India.

La Buse a jefuit cea mai bogată pradă de pe nava cu pânze *Vierge du Cap* pe care viceregele Indiilor Portugheze, contele d'Ericeira, transporta diamante, cupe din aur, celebra Cruce cu diamante şi alte obiecte de preț. Charles Johnson a făcut o descriere detaliată a lor în cartea *Istoria Pirateriei*, scrisă în 1724. Navele militare l-au urmărit pe La Buse cinci ani în apele Oceanului Indian. Nu au reuşit să-l prindă pe niciuna din insule şi, în plus, piratul a refuzat oferta de grațiere a regelui, fiindcă nu vroia să cedeze comorile jefuite.

După mulți ani, La Buse a fost prins şi condamnat la moarte. Cu toate acestea, el nu a divulgat locul ascunzătorii. În drum spre eşafod, a aruncat în mijlocul mulțimii de gură-cască câteva hărți şi a exclamat:

— Luați-vă comorile. Numai să le găsiți…!

Aceste hărți se păstrează până în zilele noastre în mai multe biblioteci ale universităților europene, dar nimeni nu a reuşit să le descifreze.

Sunt pline de cifre, cuvinte şi semne enigmatice.

Nu o dată, reprezentanții diverselor ministere şi ai altor instituții din Paris, Lisabona şi Londra au căutat comorile lui La Buse pe insula Mahé şi pe alte insule ale arhipelagului Seychelles. În 1920 a început să le caute şi soția lui Charles Savy, descendentul unei vechi familii franceze care stăpânea insula Mahé de mai bine de 200 de ani. Atenția doamnei Savy a fost atrasă de câțiva bolovani uriaşi cu inscripții ciudate, de câteva schelete omeneşti şi de bijuteriile de aur care le împodobeau. În 1949, doamna Savy a fost vizitată de Reginald Cruise Wilkins care venise să se vindece de malarie. S-a vindecat, dar în schimb, el a fost cuprins de o nouă boală: dorința febrilă de a găsi comoara lui La Buse. Specialiştii l-au ajutat să descifreze documentele piratului şi, cu ajutorul lor şi al lucrătorilor angajați, a schimbat înfățişarea insulei Mahé.

Wilkins a căutat comoara mai bine de 20 de ani.

Cu această ocazie a descoperit şi o insulă submarină care l-a făcut să se simtă ca Edmond Dantès pe insula Monte Cristo.

Peştera era însă pustie.

Cu toate acestea, arhipelagul Seychelles continuă să stârnească şi astăzi interesul aventurierilor.

O mare cantitate de monede de aur şi de argint se găseşte probabil şi pe epava navei germane *Königsberg* care a fost scufundată de englezi în

apropierea insulei Aldabra încă din timpul primului război mondial. În ultimii ani, monedele au fost căutate, în mai multe rânduri, de câteva societăți vest-germane şi de grupuri de scafandri, fără acordul autorităților de pe insulele Seychelles, care revendică o jumătate din obiectele de preț găsite în epavă. Până în prezent, nu se cunosc rezultatele acestor căutări.

Insula nisipului, a morții şi a singurătății

Navigatorii se feresc să ajungă în apropierea peninsulei Noua Scoție, trecând prin golful Sfântul Laurențiu şi pe lângă insula New Foundland de lângă țărmul răsăritean al Canadei. Acesta este un ținut aflat în bătaia numeroaselor furtuni în timpul cărora valurile mării ajung uneori la o înălțime record, de până la 16 m. Multe insulițe, golfuri, capuri şi promontorii de aici poartă nume triste, ca de pildă: Insula naufragiaților, Golful disperării, Golful fantomelor, Stânca morții, Capul diavolului, Stânca marinarului dispărut.

Se găsesc aici câteva cimitire de epave. Numai pe lângă țărmul peninsulei Noua Scoție au naufragiat – conform documentelor de arhivă păstrate – aproape 2 000 de nave. Cea mai mare catastrofă a înregistrat-o vaporul *Atlantic* care, în 1873, s-a ciocnit de malurile stâncoase ale insulei Mars, fiindcă, din cauza ceții, marinarii nu au observat farul. În această catastrofă şi-au pierdut viața 560

de călători şi au scăpat 240. Nu a supraviețuit nicio femeie, iar dintre copii a reuşit să se salveze doar un băiețel de 7 ani, ai cărui părinți s-au înecat.

Multe nave şi mulți oameni au dispărut în ceață şi furtună şi înaintea intrării în Halifax, cel mai mare port al peninsulei Noua Scoție. Astfel, din cei 240 de soldați care erau îmbarcați pe puntea navei cu pânze *Tribune,* numai 16 au supraviețuit naufragiului din 1797. Alte nave au naufragiat lamentabil, deşi portul se afla în raza lor vizuală, astfel încât din întregul echipaj şi dintre călători, nu a supraviețuit nici măcar un singur om.

Astăzi, lângă țărmul Canadei nu se mai produc asemenea catastrofe deoarece navele sunt dotate cu aparatură modernă, iar malurile sunt păzite de faruri puternice.

Locul cel mai temut şi cel mai sinistru cimitir de nave naufragiate din această zonă este insula Sabie. Aşezată la circa 150 km sud-est de țărmul peninsulei Noua Scoție, la aproximativ 250 km est de portul Halifax, ea are o lungime de 320 km şi o lățime de 120 km. Partea nordică a insulei lungă de 40 km şi lată de 1,5 km se ridică la 26 m deasupra nivelului mării.

Sabie Island este singura insulă din lume care îşi schimbă forma de când a apărut. Aproape în fiecare an, malurile ei dobândesc altă poziție şi o altă configurație, astfel încât nicio hartă a insulei nu poate fi valabilă mai mult de câțiva ani.

Vântul care suflă continuu şi nisipul care acoperă plaja distrug totul şi nu permit să crească niciun copac. Fluxul modifică tot timpul țărmul şi doar trei săptămâni pe an vremea este mai caldă şi fluxul mai domol; iar, atunci, se poate arunca ancora.

Isla del Coco – cea mai mare comoară a piraților

Isla del Coco (Insula de Cocos), care apare pe hărțile englezeşti şi cu numele Cocos Island este supranumită Mekka căutătorilor de comori, cel mai mare seif al piraților şi cea mai bogată insulă din lume.

Se găseşte în Oceanul Pacific, la aproape 500 km vest de Costa Rica. Este o insulă singuratică, lungă de 6,5 km (după alte surse de 8–10 km) şi lată de 3,2 km. A primit acest nume de la cocotierii care domină vegetația abundentă. Chiar şi în zilele noastre este o insulă nelocuită şi greu accesibilă; fiecare pas în interiorul insulei trebuie pregătit cu multă grijă…

Pe insulă trăiesc mulți oameni ciudați şi multe animale sălbatice, iar de-a lungul țărmului înoată rechini periculoşi. Malurile stâncoase ale insulei sunt înalte şi abrupte, iar navele pot să-şi arunce ancora numai în Golful Chatham şi Wafer.

Golful Wafer a primit acest nume de la chirurgul englez Lionel Wafer care, împreună cu naturalistul William Dampier, a devenit celebru ca pirat.

Insula a fost devastată de mai multe cutremure care i-au modificat configurația, alături de ploile tropicale şi deplasările de teren.

Poate că nici măcar Robert Stevenson nu a imaginat în romanul său *Insula Comorii* o acțiune mai palpitantă decât cea care s-a petrecut aici, în realitate. După cel de-al doilea război mondial, insula a fost vizitată de câteva zeci de expediții de căutători de comori din Canada, Statele Unite, Brazilia şi din alte câteva țări europene.

Dar câte expediții nu au poposit aici înaintea lor?

Nimic nu a putut să le înspăimânte: nici eşecurile expedițiilor precedente, nici jungla periculoasă cu insecte şi şerpi otrăvitori, nici anotimpul insuportabil. În anotimpul rece, pe insulă plouă aproape tot timpul şi este ceață, în timp ce vara e o căldură tropicală.

Zecile şi sutele de căutători au fost atraşi aici de ştirile care au fost, de multe ori, publicate în ziare, potrivit cărora „căutătorii profesionişti de comori au găsit în materialele de arhivă, testamente, liste cu marinari, însemnări ale călătorilor şi alte probe care atestă că pe insulă au fost îngropate lăzi cu briliante, perle, rubine şi alte pietre prețioase, aur şi argint. Valoarea lor reprezintă câteva sute de milioane de dolari. Insula este greu accesibilă şi de aceea a constituit întotdeauna o ascunzătoare bună pentru pirați".

Conform altei surse, pe această insulă s-au ascuns ultimii incaşi, împreună cu comorile lor,

refugiindu-se astfel din fața spaniolilor. Nu lipsesc nici alte afirmații neverosimile din a doua jumătate a secolului nostru, potrivit cărora şi astăzi mai trăiesc pe aceste insule incaşi care se ascund în părțile ei greu accesibile, iar căpeteniile lor îşi au reşedința pe cel mai înalt promontoriu al insulei – Monte Iglesias.

Rămâne însă un lucru cert, şi anume, că pe Insula de Cocos au poposit foarte des pirați, care, după unele mărturii, şi-au îngropat aici comorile.

De aceea, dintre toate insulele aşezate în această parte a lumii, Isla del Coco este învăluită în cel mai romantic trecut.

Comoara pierdută, din Lima

În 1820, cu puțin timp înainte ca trupele lui José de San Martin şi ale lui Simon Bolivar, cunoscuții conducători şi luptători pentru eliberarea țărilor latino-americane de sub stăpânirea spaniolă, să înceapă lupta, guvernatorul spaniol al Limei, José de la Cerna, avea foarte multe griji.

Îl preocupa propria sa soartă, a familiei şi a prietenilor săi, dar şi soarta tezaurelor adăpostite în catedralele şi în vistieria reşedinței sale de vicerege. Acestea erau formate din cantități uriaşe de monede din aur, pietre scumpe şi alte obiecte de uriaşă valoare istorică şi artistică. Este foarte probabil ca unele dintre ele să fi ajuns în mâinile conducătorilor incaşilor.

Când pericolul de a fi ocupați a devenit iminent, José de la Cerna a încredințat toate bunurile sale de preț căpitanului Gonzalo Vasquez. Acesta trebuia să le transporte, în cel mai desăvârşit secret, pe puntea navei cu pânze, *Santa Barbara,* din portul Callao, de lângă Lima până în Panama, neamenințată, pe vremea aceea, de spanioli.

Secretul transportului comorilor din Lima a fost însă divulgat de cineva. L-a aflat lordul englez Thomas Cochrane, tovarăşul de luptă al lui Martin şi Bolivar. Acesta s-a îmbarcat imediat pe o navă rapidă şi a plecat după *Santa Barbara.* A ajuns-o după şase zile.

Observând că este urmărit, căpitanul Vasquez a dat ordin să fie întinse toate pânzele, iar încărcătura de prisos să fie aruncată în valurile mării ca să nu încetinească viteza de înaintare a navei. Curând însă s-a lăsat întunericul şi Vasquez s-a pierdut în negura nopții.

O dată cu răsăritul soarelui, nava care îi urmărea a apărut din nou la orizont. Se impunea luarea unor măsuri radicale. Tot echipajul s-a strâns pe puntea din spate şi abia atunci membrii lui au aflat despre comoară. Toți s-au hotărât să reziste până la ultimul om.

Curând Vasquez avea să se convingă că lordul Cochrane are o navă superioară ca viteză şi dotare militară. A început lupta care, în asemenea condiții inegale, era o adevărată absurditate. De aceea, Gonzalo Vasquez a dat ordin ca nava să

intre în golful panamez Dariem, unde nu mai era urmărit. Lordul englez l-a aşteptat pe mare, fiindcă ştia că o urmărire pe uscat, fără alimente şi apă, nu poate dura prea mult timp. În prima noapte, marinarii lui Vasquez au îngropat comorile în junglă.

La puțin timp însă, înfometați şi însetați, au fost nevoiți să pornească în larg, unde au fost ajunşi din urmă de soldații lordului Cochrane şi capturați. Vasquez i-a promis lordului că îi va arăta locul unde sunt ascunse comorile cu condiția să-l elibereze pe el şi pe marinarii lui, după care a lăsat cu bună-ştiință ca *Santa Barbara* să naufragieze. Desigur, nu i-a trecut prin minte că ar putea pieri şi el împreună cu membrii echipajului.

Au reuşit să scape cu viață numai doi marinari care, după ce au dezvăluit locul unde se afla ascunzătoarea, au fost executați din ordinul lordului Cochrane. Apoi marinarii au dezgropat comoara şi au ascuns-o în altă parte, după care au fost lichidați şi ei, iar trupurile lor aruncate în mare.

Ceva mai târziu, lordul Cochrane s-a întors la Londra. După mulți ani, a organizat o nouă expediție spre țărmurile Americii, ca să aducă acasă comoara ascunsă la Lima. Pe vremea aceea, avea deja 80 de ani. Nu a mai apucat să vadă coasta Americii, fiindcă a murit pe drum.

Spre deosebire de cei ucişi din ordinul lui, el a

murit de moarte naturală.

Harta pe care era notat locul unde oamenii lui au îngropat comoara, în apropierea oraşului Lima, a circulat din mână în mână.

Mulți au încercat să găsească ascunzătoarea, dar toate încercările au fost inutile, inclusiv cele de pe Insula de Cocos.

Într-o zi a anului 1915, în timp ce vâna animale sălbatice, cetățeanul panamez Ignacio Polaco a descoperit o grămadă de monede vechi din aur, de proveniență spaniolă. Imediat s-a răspândit zvonul că ele provin din comoara ascunsă lângă Lima. Nu se ştie prin ce a trecut Polaco în jungla panameză, dar cert este că aproape a înnebunit. Astăzi monedele sunt expuse în muzeul din capitala statului Panama.

În acelaşi an, căpitanul Julio Aviles a găsit întâmplător câteva obiecte de preț în pădurile de pe țărmul vestic al Panamei, pe aşa-numita Coastă a Morților, unde naufragiase cu barca. Imediat a început să caute comoara, împreună cu fiul său, dar fără niciun rezultat. După ce a naufragiat, nu i-a mai rămas nici măcar o bucată de hârtie pe care să noteze locul ascunzătorii, iar semnele lăsate pe copaci au dispărut.

Potrivit altei versiuni, comoara din Lima a fost descoperită de căpitanul scoțian, Jack William Thompson, care a aruncat ancora navei *Mary Dear* pe Insula de Cocos.

După ce a îngropat comoara, împreună cu

prietenii săi, pe insulă şi-au făcut apariția spaniolii care îi urmăreau. Toți au fost uciși şi spânzurați, cu excepția lui Thompson şi a locțiitorului său. Cu toate torturile la care au fost supuşi, ei nu au deconspirat locul ascunzătorii. Curând, ajutorul lui Thompson avea să moară de friguri, dar Thompson a reuşit să evadeze.

După ce s-a ascuns mai mult de 20 de ani, Thompson a vândut harta Insulei de Cocos, pe care era marcat locul ascunzătorii, căpitanului englez John Keating, care a plecat imediat pe insulă împreună cu prietenul său, Baugh. Cei doi au reuşit să găsească numai una dintre ascunzători, dar membrii echipajului s-au revoltat, fiindcă partea primită de ei era mult prea mică şi i-au părăsit.

Ceva mai târziu, în acelaşi loc şi-a aruncat ancora, din întâmplare, o balenieră. Baugh nu mai trăia, iar Keating era pe jumătate nebun.

Pe patul de moarte, acesta i-a dat prietenului său, Nicolas Fitzgerald, harta insulei cu toate informațiile necesare. Fitzgerald a scris cu mâna lui un inventar al comorilor de pe Insula de Cocos: „…sunt îngropate acolo o mulțime de lăzi. În ele se găsesc țesături cu fir de aur, chivoturi şi pocale împodobite cu 1244 de topaze, smaragde şi 12 diamante… trei relicvarii de câte 160 de livre cu 860 de rubine, diamante şi alte pietre prețioase… peste 4000 de dubloni spanioli, 124 de săbii din aur, 63 de pumnale, 8 scrinuri din lemn de cedru

cu 3840 de diamante şlefuite şi 4 265 diamante neşlefuite…

La 28 de paşi spre nord-vest şi la 8 paşi adâncime sunt îngropate în nisipul galben 7 lăzi… Printre obiectele din aceste lăzi se află şi o statuie înaltă de doi metri care o reprezintă pe Fecioara Maria cu pruncul în brațe, având o coroană şi un colier din aur. Întreaga statuie este înveşmântată într-o pelerină din aur împodobită cu 1684 pietre prețioase…" Nu se ştie de ce Fitzgerald a scris acest inventar.

Toată viața a fost sărac şi nu a pus deoparte nimic. După ce a vizitat Insula de Cocos, doctorul Hans Hass a publicat o altă versiune despre comoara din capitala Perului. Potrivit acestei versiuni, viceregele s-ar fi hotărât să salveze nava comercială engleză *Mary Reed,* (majoritatea autorilor britanici indică un alt nume al ei – *Mary Dear),* care şi-a aruncat ancora în portul Callao. Comandantul navei era căpitanul englez Thompson, un om deosebit de hrăpăreț. Acesta a ordonat oamenilor săi să-i ucidă pe oamenii viceregelui, într-o noapte, şi, la adăpostul cetii, nava cu pânze a plecat spre Insula de Cocos.

„Comoara care a fost îngropată în golful Wafer are o valoare inestimabilă", scria H. Hass. „Pe lângă alte obiecte de preț se afla acolo şi statuia din aur curat a Fecioarei Maria, în mărime naturală.

Mary Reed a fost capturată de oamenii

viceregelui şi toți membrii echipajului au fost spânzurați, cu excepția căpitanului Thompson şi a unui marinar care au primit ordin să le arate ascunzătoarea. Amândoi au reuşit să fugă. Marinarul a murit, la scurt timp după aceea, în timp ce Thompson s-a împrietenit cu un anume Keating şi, până la moarte, s-a ascuns în casa acestuia din New Foundland. A devenit un om închis şi veşnic încruntat, care nu a mai ieşit deloc afară, în timpul zilei.

Pe patul de moarte, i-a divulgat lui Keating marele său secret şi i-a dat o hartă. Keating a găsit un negustor bogat care i-a plătit drumul până pe Insula de Cocos. Din păcate, călătoria s-a încheiat cu o revoltă şi Keating abia a reuşit să fugă cu o mică parte din obiectele de preț găsite care l-au ajutat să supraviețuiască. Scriitorul Robert Louis Stevenson a prelucrat detaliile acestei istorii, auzită într-o cârciumă din San Francisco, în celebrul său roman, *Insula comorilor.*

Mai există şi o altă versiune. Spaniolii au încărcat în cinci corăbii comorile descoperite la Lima. Corăbiile au fost însă atacate de un „fost gentleman englez", Alexander Graham, fostul comandant al navei *Devonshire,* care a luptat alături de celebrul amiral Nelson, la Trafalgar. Graham, devenit un pirat celebru, a îngropat comorile jefuite de pe cele cinci nave, într-un loc pe Insula de Cocos, care până acum nu a fost descoperit de nimeni.

Numeroase alte versiuni, care circulă în jurul comorii de la Lima confirmă cel mai bine cât adevăr şi câtă fantezie sunt cuprinse în istoria comorilor piraților.

Multe obiecte de preț au fost transportate pe Insula de Cocos şi de „regele piraților", Henry Morgan, probabil în jurul anului 1671. După el a urmat Edward Davis, temutul pirat care a operat pe țărmul Noii Spanii între 1683 şi 1700. Davis a fost comandantul unei flotile alcătuită din nave ale piraților, cu un echipaj format din 1000 de membri.

A. Gissler, M. Campbell şi chiar F.D. Roosevelt

Fostul căpitan german de marină August Gissler a fost unul dintre primii căutători ai comorii ascunse pe Insula de Cocos. El a plecat într-acolo, fiind convins că va găsi nu numai comorile piraților, ci şi pe cele ale incaşilor.

Gissler a trăit pe această insulă neospitalieră, împreună cu soția sa, 17 ani, timp în care a căutat neostoit comorile. După câteva luni a fost părăsit de toți prietenii, dar a văzut perindându-se pe acolo mulți căutători. Gissler a găsit pe insulă doar câteva vechi monede spaniole.

În 1897, preşedintele statului Costa Rica l-a numit guvernator al insulei, chiar dacă nu avea nici măcar un singur funcționar şi niciun birou. August Gissler a fost primul şi până acum

singurul guvernator al acestei insule neobişnuite.

În 1914, soții Gissler au părăsit insula; August Gissler, în vârstă de peste 75 de ani, a murit – după cum au notat mai multe ziare – la 8 august 1935, într-un cartier muncitoresc din New York. Cu puțin timp înainte de a muri, a declarat unui reporter: „Pe Insula de Cocos sunt îngropate comori fabuloase. Dacă aş avea putere, nu aş pregeta să reiau căutarea lor".

Pe Insula de Cocos au căutat comori nu numai aventurierii. În 1935, pe insulă a debarcat Franklin Delano Roosevelt, preşedintele S.U.A. Care, încă din 1910, de pe vremea când era un avocat anonim, căutase cu târnăcopul şi lopata comorile de pe insula Oak. Roosevelt a sosit pe Insula de Cocos la bordul navei *Houston.* A stat de vorbă cu cei câțiva zeci de căutători de aur de aici, după care i-a invitat la un picnic, unde le-a povestit despre propriile lui încercări de a găsi comorile de pe insula Oak şi a plecat. A plecat? Sau a dispărut într-un alt loc de pe legendara insulă unde a putut săpa, în cel mai mare secret?

În 1926, pe Insula de Cocos a petrecut câteva săptămâni sir Malcolm Campbell, un cunoscut alergător de curse automobilistice. În cartea sa, *My Greatest Adventure (Cea mai mare aventură a mea),* se pot citi, printre multe altele, şi aceste fraze interesante: „Într-o noapte tropicală mă chinuiam să adorm. Deodată, în bezna nopții, câinele care dormea lângă mine a început să latre

într-o anumită direcție. Apoi, cuprins de furie a ieşit din cort cu blana zbârlită şi a pornit să urle.

Era prima oară când îl vedeam atât de înnebunit. Am pregătit revolverul şi am ieşit din cort. Nu am văzut însă pe nimeni. Cerul senin era acoperit de o mulțime de stele, copacii stăteau nemişcați, marea fremăta, iar în văzduh se auzea bâzâitul insectelor. Nimic altceva nu se auzea. Am înconjurat prudent cortul în fața căruia lătra furios câinele meu. Deodată am avut senzația că cineva ne pândeşte din întuneric. Am intrat repede înapoi în cort cu fruntea acoperită de broboane reci de sudoare.

Aceeaşi impresie am avut-o şi în nopțile următoare. Dar nu am reuşit să observ nimic. Pe insulă trăiesc numai mistreți. Cine putea fi atunci acel vizitator nocturn? Tot timpul am trăit pe Insula de Cocos cu o teamă permanentă şi inexplicabilă. Insula aceea era blestemată...!“

Este interesant că şi căpitanul australian Max Stanton s-a întors la Melbourne cu impresii asemănătoare.

Comorile de pe Insula de Cocos au fost căutate şi de oamenii de afaceri londonezi din asociația *Treasure Search Limited,* precum și de întreprinzătorul american John A. Forbes.

Ultimele două victime?

Într-o zi a anului 1962, marinarii de pe o navă

costaricană, care pescuiau foci în Oceanul Pacific, au observat un fum care se ridica deasupra Insulei de Cocos. Căpitanul navei a crezut că este vorba de un semnal sau că cineva strigă după ajutor.

Imediat, de la țărmul insulei s-a desprins o barcă de cauciuc. În ea se afla un tânăr slab, înfometat şi pe jumătate nebun.

— Au murit... le-a şoptit el pescarilor care i-au salvat viața, în timp ce privea cu lacrimi în ochi insula care se pierdea în zare.

Îl chema Robert Verne şi era un cunoscut speolog francez care luase parte la mai multe expediții conduse de vulcanologul H. Tazieff. Împreună cu doi prieteni, ziaristul Jean Portell şi scriitorul Claude Charlier din Paris, el a căutat pe Insula de Cocos comorile piraților şi ale incaşilor.

În călătoria lui a avut o hartă a insulei despre care se spunea că fusese desenată de John Keating şi folosită de lordul Malcolm Campbell. De asemenea, reuşise să intre în posesia testamentului lui Thompson, a originalului jurnalului de însemnări al lui Keating şi a notelor prietenului acestuia, Nicolas Fitzgerald, care indicau locul şi modul în care trebuia căutată comoara pe Insula de Cocos.

„La două lungimi sud de ultimul estuar se află o peşteră... Cristie, Ned şi Anton au explorat peştera, dar niciunul nu s-a întors de acolo. La cea de-a patra scufundare, Ned a găsit intrarea la o mare adâncime, iar după a cincea scufundare nu

s-a mai întors. În loc de caracatițe acolo trăiesc rechini. În peşteră se poate pătrunde dinspre vest. Trebuie să debarcați în Golful Speranței, între două insule mici... înaintați apoi de-a lungul cursului apei 350 de paşi, vă abateți la nord-est... şi veți întâlni o stâncă... la apus soarele conturează în vârful ei umbra unui vultur cu aripile desfăcute... în locul unde lumina soarelui se întrepătrunde cu umbra se află o peşteră... marcată cu o cruciuliță... acolo se găseşte comoara...!"

Convinşi că vor găsi comoara, trei francezi au plecat pe insulă, în cel mai mare secret, ca să nu fie obligați să împartă aurul cu oficialitățile.

„Într-o vineri navigam din nou spre golful Chatham ca să explorăm peştera" scria mai târziu Robert Verne. „Marea era întunecată, iar valurile ei se spărgeau de malurile stâncoase. Barca noastră era foarte încărcată. Cu toate acestea, am reuşit să ajungem la destinație. Ne legănam din ce în ce mai mult. La un moment dat, motorul a amuțit. Am țipat: «Aduceți repede vâslele!» Vâslele erau însă puse bine deoparte. La un moment dat, un val înalt a acoperit barca. Un alt val m-a luat cu el şi m-a izbit de o stâncă. Am încercat să mă târăsc pe suprafața ei alunecoasă. Mă uitam în jurul meu şi strigam: «Jean, Claude!». În afara vuietului valurilor nu auzeam nimic. Mă simțeam neputincios. Zadarnic strigam după ajutor. Un alt val m-a curățat de pe stâncă. Barca noastră a fost

aruncată pe țărm aproape 50 m mai încolo.

Poate au ajuns pe țărm din cealaltă parte. Încerc să mă cațăr pe mal. Am picioarele zdrelite până la sânge, sunt gol puşcă şi toate lucrurile mele au dispărut în apă. Malul este pustiu. Un roi de furnici înaripate m-a înconjurat din toate părțile. Am căzut de câteva ori. Am ajuns în tabără noaptea, târziu, şi nu am găsit pe nimeni. Am scos o sticlă cu alcool, am dat-o pe gât, apoi am turnat alcool pe rănile de pe corp. S-a sfârşit. Prietenii mei au pierit…”

Două luni, Verne a aşteptat o barcă pentru a fi salvat. În cele din urmă, l-au salvat nişte marinari costaricani.

— Este o insulă blestemată! a declarat Verne la o conferință de presă organizată la Paris.

Nu a fost primul care a făcut o asemenea mărturisire. Şi, probabil, nici ultimul.

O dispariție cumplită

Port Royal a dăinuit până la 7 iunie 1692. În acea zi, oraşul piraților, ridicat în bună parte pe un promontoriu nisipos, a dispărut. Oraşul a fost distrus de un cutremur îngrozitor care a atins întreaga coastă estică a continentului sud-american. Cutremurul a nimicit majoritatea aşezărilor de pe țărm, dar mai ales capitala Port Royal care s-a scufundat pe fundul mării. Din cei 16.000 de locuitori ai lui au reuşit să se salveze

doar câțiva, iar din zecile de corăbii a rămas doar una singură.

„Pământul urca şi cobora ca valurile mişcătoare" nota Emanuel Heath, un martor ocular al tragediei oraşului Port Royal. „În multe locuri pământul se despica, se deschidea şi iar se închidea. Oamenii cădeau în crăpăturile pământului din care nu mai puteau să iasă şi erau îngropați de vii. În depărtare vuiau munții care se prăbuşeau, cerul era de un roşu incandescent..."

Cutremurul i-a surprins pe majoritatea locuitorilor din Port Royal în timp ce se odihneau după petrecerile nocturne. Sclavii au fost primii care au observat cerul brăzdat de fulgere înspăimântătoare. Câteva minute mai târziu, un *tornado* puternic a cuprins tot oraşul care, în vijelia lui, a desprins acoperişurile caselor. Apoi pământul a început să vibreze.

Pirații speriați, iubitele lor şi ceilalți locuitori au încercat să se ascundă, cuprinşi de o panică îngrozitoare. Nici o singură casă nu a rămas întreagă. Chiar şi impunătoarea catedrală San Jago de La Vega s-a prăbuşit şi toți oamenii care s-au ascuns în ea au pierit. Nici măcar cei care au încercat să se ascundă în port nu au scăpat cu viață. Marea învolburată a distrus portul, iar navele ancorate au fost desprinse şi duse în largul mării.

„Femeile şi bărbații speriați au început să iasă în fugă din case, în timp ce o vijelie puternică scotea

arborii din rădăcini, smulgea acoperişurile şi oamenii scoteau țipete disperate” scriu despre această îngrozitoare tragedie G. Linde şi E. Brettschneider. „La un moment dat apa a început să urce... Pământul s-a cutremurat din nou. S-au căscat găuri imense şi în ele au dispărut oameni şi case. Panica i-a cuprins pe toți cu o viteză amețitoare. Nefericiții care îşi căutaseră adăpost între zidurile caselor ce se prăbuşeau au fost cuprinşi de o panică nebună...”

Vestea despre dispariția oraşului piraților s-a răspândit pe insulele din Marea Caraibilor şi pe coasta de est a Americii şi a fost întâmpinată cu exclamații de uşurare.

Cel mai mult s-au bucurat marinarii spanioli care nu mai trebuia să se teamă de pirații din oraşul înspăimântător.

Raiul arheologilor

E. Heath, un cunoscut preot de la biserica Sf. Paul, despre care se spune că ar fi prezis dispariția oraşului, a considerat că tragedia care a cuprins Port Royal a „fost pedeapsa dată de Dumnezeu celui mai păcătos oraş”.

Mai târziu, geologii au reuşit să stabilească adevărata cauză a catastrofei: cea mai mare parte a oraşului Port Royal fusese construită pe nisip şi nămol uscat, pe care marea a ridicat, de-a lungul secolelor, o proeminență din calcar. Cutremurul a

despicat terenul care nu era solid şi, în felul acesta, 90 la sută din oraş a fost inundat de apele mării care au atins o înălțime de până la 16 m.

Locuitorii care au reuşit să se salveze au început imediat să ridice un nou oraş, la o depărtare de câțiva kilometri, pe o porțiune mai solidă a țărmului. Se numeşte Kingston şi astăzi este capitala insulei Jamaica.

După primul război mondial, câțiva oameni de afaceri au încercat să scoată Port Royal, „mormântul de aur al piraților", din adâncurile mării, dar fără niciun succes.

În primăvara lui 1959, Port Royal a început să fie explorat de prima expediție ştiințifică aflată sub patronajul Societății Naționale de Geografie din Washington. Conducătorul expediției, Marion Clayton Link, s-a bucurat cel mai mult de găsirea unui ceas de aur, după care s-a putut stabili cu precizie ora la care s-a produs catastrofa: 11.43, la 7 iunie 1692.

În 1964, oraşul scufundat a fost explorat de o expediție de scafandri şi arheologi conduşi de Robert Marx, care au recuperat de pe fundul mării o mulțime de obiecte din aur.

Nu de mult, guvernul jamaican a lansat planul de salvare a oraşului Port Royal. Conform planului, se doreşte ca pe lângă înlăturarea depunerilor de mâl şi nisip, turiştii să poată vedea oraşul, din bărci cu fundul de sticlă.

Dar arheologii sunt cei care se bucură cel mai

mult de acest plan. Ei sunt convinşi că vor găsi pe fundul mării numeroase obiecte de preț şi că depunerile vechi de 300 de ani nu le vor sta în cale.

Misterioasa Oak

Mica şi nepopulata insulă Oak, care se află în Oceanul Atlantic, la circa 70 km de oraşul canadian Halifax, a fost înscrisă pe lista insulelor cu comori, în 1795, când într-o zi de octombrie, trei tineri canadieni au sosit în golful Mahon: J. Smith, A. Vaughan şi D. Meginnis. În mijlocul unei păduri de stejari ei au descoperit o poiană, iar în centrul ei un stejar înalt şi singuratic. Pe scoarța lui erau săpate semne, simboluri şi figuri misterioase.

„De jur-împrejurul lui, pământul avea forma unei adâncituri, la fel ca o gaură proaspăt săpată", nota Victor Andruşov. „Cei trei prieteni au bănuit că acolo se află ascunsă comoara şi au început să sape…

La o adâncime de trei metri, lopețile lor au dat de o platformă din bârne de stejar. Sub ea se afla un strat de argilă şi mai tare. Au mai săpat încă trei metri şi s-au lovit din nou de o altă scândură de stejar aflată la o adâncime de nouă metri, după care şi-au dat seama că nu vor putea găsi ei singuri comoara. Iarna începea să se facă simțită prin vânturi reci.

În timpul iernii, cei trei căutători ai comorii au

încercat să facă rost de bani pentru a cumpăra burghiuri. Toate încercările lor au rămas inutile. Insula avea faima proastă că este bântuită de fantome. Bătrânii care locuiau pe mal îşi aduceau aminte că, în tinerețea lor, nu o dată văzuseră pe insulă vetre care scoteau fum…”

Anii au trecut… Cei trei prieteni: D. Meginnis, J. Smith şi A. Vaughan s-au însurat şi s-au instalat pe insulă împreună cu familiile lor. Au botezat insula Oak (Stejar). După ce au strâns bani, au reînceput să caute comoara de pe insulă.

Au săpat o groapă adâncă de 24 m. Săpând în continuare, la adâncimea de 27 m au dat de un strat de chit tare, ca o cărămidă. Sub el se afla o piatră netedă cu diverse litere şi semne necunoscute, incizate, pe care nimeni nu reuşise să le descifreze, în Canada sau în Statele Unite.

Cei trei căutători erau convinşi că piatra acoperită cu aceste semne reprezintă o confirmare a existenței comorii şi, însufleţiţi de această convingere, au continuat să sape. La 30 m adâncime s-au lovit de o nouă placă rigidă. Era deja seara, târziu, şi s-au dus să se culce.

A doua zi dimineață au găsit groapa inundată. Au început să scoată apa, dar după câteva săptămâni de muncă istovitoare, şi-au dat seama că toate eforturile lor sunt inutile. Au hotărât să sape alături o nouă groapă, dar şi aceasta avea să fie curând inundată de apă în timp ce nivelul apei din prima nu scădea deloc.

Au renunțat să mai caute comoara. Vaughan a plecat, împreună cu familia la Toronto, în timp ce Smith şi Meginnis au rămas mai departe pe insulă şi au devenit agricultori.

Nu au fost de folos nici excavatoarele uriaşe, nici aparatele electronice

În 1849, a fost înființată prima societate a căutătorilor de comori de pe insula Oak. Reprezentanții ei nu erau aventurieri visători, ci întreprinzători ambițioşi ce colaborau strâns cu specialiştii. Geologii au efectuat o prospectare serioasă a insulei, reuşind chiar să scoată la iveală câțiva bulgări de aur, pe care specialiştii i-au estimat a fi fragmente ale unui lanț de aur.

Pe insulă s-a instalat o mare agitație, dar entuziasmul tuturor, inclusiv al ziariştilor, avea să fie foarte curând temperat de apa rece a mării care a inundat gropile mai vechi şi mai noi săpate cu atâta trudă.

Deoarece stratul freatic nu se întinde perfect orizontal, din loc în loc apar adevărate pungi. Dacă, într-o asemenea pungă, se formează o pantă, apa din pătura freatică scade conform principiului vaselor comunicante. Fluxurile şi refluxurile îndeplineau aici funcția de pompă şi de motor, pompând apa potabilă în puț.

După ce sistemul format din cinci găuri de scurgere a început să funcționeze, a ieşit la iveală

că la o adâncime de 45 m se găsea un nou strat freatic. De aceea au astupat puțul şi, de jur-împrejurul păturii freatice, au ridicat un perete de beton. Dar nici în felul acesta nu s-a reuşit limitarea procesului de infiltrare a apei sărate, ceea ce i-a determinat să sape până la o adâncime de 27 m. Pe vremea aceea, apa pătrundea numai din stratul superior unde era adusă de fluxul regulat. Aşa încât e foarte posibil ca, după un timp, căutătorii să fi părăsit insula şi nimeni nu a mai folosit apa potabilă. Fântâna a fost astupată de mâl, fluxul a încetat să mai revină şi apa s-a scurs. Prin urmare, dacă cineva ar fi încercat să ascundă comoara, ar fi fost de ajuns să coboare în fântâna secată, să o adâncească şi să ascundă comoara la o adâncime de 30 m, astupând puțul fântânii cu argilă.

Societatea a dat faliment, iar cei doi coacționari au pierdut toți banii economisiți o viață întreagă şi s-au sinucis.

Pe insula Oak s-a instaurat liniştea. Dar nu pentru multă vreme.

Să amintim numele câtorva căutători de comori care şi-au încercat norocul pe Oak. În 1894, pe insulă şi-au făcut apariția Frederick L. Blair şi prietenii săi. După ce a săpat până la o adâncime de 46 m şi a dat de beton, Blair a început să jubileze, fiind convins că, peste puțin timp, va deveni fericitul posesor al comorii.

Din nou, apa a distrus totul. De data aceasta, nu

apa oceanului, ci apa din cer. Ploile torențiale au inundat toate gropile şi canalele săpate.

Blair şi prietenii săi au rămas fără bani şi nu au mai putut continua săpăturile.

Chiar şi în zilele noastre se mai pot întâlni pe insula Oak bărbați sau femei, purtând numele Blair. Sunt urmaşii lui F.L. Blair, fiindcă această familie a fost pur şi simplu vrăjită de insulă. Isaac Blair, unul dintre ei, a declarat unui reporter:

— Am văzut destule ca să fiu convins că aici este îngropată o comoară. Şi am îndurat atât de multe încât sunt convins că nu o voi găsi niciodată.

Cu toate acestea, a continuat să sape…

La 18 martie 1909, ziarul *New York Herald* anunțase că un inginer navalist, un aviator încercat, un scufundător împreună cu căpitanul Harry L. Bowdoin s-au hotărât să descopere taina insulei Oak cu ajutorul utilajelor moderne.

— Acestea va trebui să înlăture toate obstacolele care au fost inventate de căpitanul William Kidd pentru a ascunde mai bine comoara, a declarat H.L. Bowdoin.

Doi ani mai târziu, la 18 august 1911, căpitanul Bowdoin a publicat în *Collier's Magazine,* din New York, un amplu reportaj intitulat *Elucidarea enigmei de pe insula Oak.* Reportajul începea astfel: „Pe insula Oak nu a existat niciodată o comoară a piraților sau vreun alt fel de comoară…"

Probabil că acest articol a fost citit şi de milionarul american Gilbert D. Hedden care a

început să o caute. Utilajele lui au pompat apa din gropi, dar „oceanul” le-a umplut imediat.

În 1967, pe Oak a sosit Daniel C. Blankenship dotat cu cele mai moderne utilaje. Peste puțin timp, acesta avea să devină unul dintre acționarii lui *Triton Alliance Ltd.* Cu toate că, în patru ani această societate a investit în căutarea comorii de pe insulă aproape o jumătate de milion de dolari, iar lucrătorii au folosit o tehnică modernă, nu au găsit nimic.

Nici ei nu au reuşit să biruie sistemul de canale, atât de ingenios construit, care întotdeauna era inundat de apă.

Specialiştii au reuşit să elucideze o singură problemă a insulei – au descifrat desenele şi semnele misterioase de pe piatra netedă care fusese găsită de primii căutători de pe insulă. Profesorul James Liecht din Halifax, autorul descoperirii interpretează astfel semnificația acestor semne:

„La o adâncime de 40 de picioare sunt îngropate obiecte de preț în valoare totală de 2.000.000 lire sterline…”

Piatra s-a pierdut, dar inscripția incizată pe suprafața ei i-a inspirat şi pe alți căutători. Dintre aceştia, se cuvin amintiți: geologul Robert Dunfield, un grup de petrolişti bogați din Texas, oameni de afaceri din Toronto şi Montreal şi mulți alții. Pe insulă au fost aduse excavatoare uriaşe şi aparatură electronică. Nu au ajutat însă la nimic.

Aceştia nu au fost ultimii căutători.

Oficialitățile din Noua Scoție (provincie canadiană cu capitala la Halifax) continuă să emită autorizații pentru căutarea comorii de pe insula Oak, bineînțeles, contra plată. În schimb, fiecare căutător şi fiecare societate trebuie să semneze un angajament, conform căruia se obligă să cedeze o parte din comorile găsite, oficialităților din Noua Scoție.

Incaşii sau piratul William Kidd?

Toți căutătorii de pe insula Oak sunt derutați de ascunzătoarea ingenioasă şi de sistemul neobişnuit de puțuri şi canale. Până în zilele noastre a rămas o enigmă cine le-a proiectat, cine şi de ce a îngropat la o adâncime atât de mare o țesătură de cocos care a fost apoi betonată...

Scriitorul englez Edward Rowe Snow a lansat ipoteza că incaşii ar fi fost aceşti ingineri constructori. „Există mai multe versiuni în legătură cu originea comorii de pe insula Oak, menționa E.R. Snow, dar eu sunt convins că acolo se găsesc comorile incaşilor care au fost aduse aici din America de Sud pentru a fi ascunse de spanioli. Pirații nu au avut nici obiceiul şi nici timpul necesar să ascundă comorile la o adâncime atât de mare".

Se pune acum întrebarea de ce incaşii şi-au transportat comorile atât de departe şi dacă, într-

adevăr, au reuşit să-şi ducă la bun sfârşit planul?

O variantă mai plauzibilă este cea, potrivit căreia, pe insula Oak au fost ascunse comorile celui mai mare pirat al tuturor timpurilor, Henry Morgan, sau ale altui pirat celebru, Edward Teach, cunoscut sub numele de Barbă Neagră. La fel de posibil este ca aceste comori să fi aparținut cunoscutului lup de mare scoțian, William Kidd.

În jurul persoanei lui Kidd s-a produs o mare senzație, în 1929, când un colecționar de antichități din Londra a găsit în două sertare ale unui sipet, care se presupune că ar fi aparținut lui Kidd, hărțile vechi ale unei insule necunoscute. Specialiştii de la *British Museum* au stabilit că hărțile reprezentau insula Oak. Piratul desenase pe hărți câteva litere şi semne misterioase.

Căpitanul William Kidd a fost unul dintre cei mai cunoscuți pirați, de numele lui fiind legate numeroase legende. S-a născut în 1645, în satul Breenock din Scoția, şi a devenit, de foarte tânăr, căpitan de navă. În 1696 a fost numit comandantul fregatei *Adventure Galley* care trebuia să „curețe“ marea de pirați. Decretul de numire a fost semnat de rege însuşi.

Decretul avea însă o greşeală care a influențat soarta lui Kidd. Regele nu menționase nimic în legătură cu valoarea recompensei, ceea ce l-a determinat pe guvernatorul oraşului New York să-i promită lui Kidd „o răsplată sub formă de procente din fiecare comoară descoperită”.

William Kidd a încercat să-i găsească pe piraţi, chiar şi pe insula Madagascar, dar nu a reuşit să prindă niciunul. Între timp, ofiţerii şi marinarii au început să fie nemulţumiţi. În urma presiunilor echipajului, Kidd a început să atace nave străine, chiar dacă nu erau ale piraţilor, fiindcă nu voia să se întoarcă acasă fără nicio pradă. În felul acesta, din urmăritor al piraţilor a devenit pirat.

După ce a atacat şi jefuit mai multe corăbii, Kidd a distrus *Adventure Galley*, care devenise o corabie celebră de piraţi, şi a transportat în America tot aurul şi obiectele de preţ furate la bordul unei noi corăbii care se numea *Quedagh Merchant.*

În octombrie 1698, nava a ancorat lângă ţărmul insulei Anquille, unde Kidd, împreună cu membrii echipajului său, a ascuns probabil cea mai mare parte din comorile furate. Cu cealaltă parte de aur au încercat să-şi salveze reputaţia, dar cu toate acestea, Kidd a fost declarat pirat, arestat şi transportat în Anglia. La 8 mai 1701 a fost condamnat la moarte împreună cu alţi nouă membri ai echipajului său. Zadarnice s-au dovedit încercările lor de a se apăra, divulgând locul unde erau ascunse comorile.

În următorii câţiva zeci de ani, comorile lui Kidd au fost căutate nu numai pe insula Oak şi Anquille, ci şi pe insula Yokoate (lângă arhipeleagul japonez) şi chiar în Filipine.

Vikingii sau căutătorii de metale?

Unii oameni de ştiinţă canadieni au emis ipoteza că gropile şi puţurile de pe insula Oak au fost săpate de vikingii care şi-au ascuns aici obiectele de preţ furate din oraşele bătrânei Europe. Alţi istorici şi publicişti sunt de părere că francezii au îngropat pe insula Oak comorile salvate din fortăreaţa de pe insula Cape Bretton din faţa atacului englezilor. La fel de verosimilă pare să fie şi ipoteza că aceste gropi au fost săpate de primii colonişti ai insulei – căutătorii de metale.

Cine a săpat gropile? Refugiaţii de pe continent care încercau să se ascundă pe insulă din cauza abuzurilor autorităţilor oficiale? Sau marinarii naufragiaţi? Şi unii şi alţii căutau o sursă permanentă de apă potabilă pe această insulă pustie şi nelocuită.

După ce au săpat până la 24 m adâncime, ei au descoperit o pătură freatică foarte subţire şi, de aceea, au continuat să sape. După ce au atins adâncimea de 50 m s-au lovit însă de un obstacol de netrecut – o stâncă ce le-a dat de gândit, dacă mai este cazul, să continue sau nu…

Probabil că unuia dintre săpători i-a venit ideea să sape un canal prin care apa să fie transportată din mare în fântână şi, în acelaşi timp, curăţată de săruri.

Poate că orice om care păşeşte pe ţărmul insulei Oak este cuprins de dorinţa de a începe să caute

imediat comorile de aici, scormonind pământul, chiar şi cu mâinile goale aşa cum s-a întâmplat pe Insula de Cocos sau în alte cuiburi ale piraților.

Până acum, toate căutările s-au dovedit inutile. O dovedesc gropile umplute cu apă, utilajele mâncate de rugină şi celelalte scule, toate abandonate pe insulă de căutătorii din ultimii zeci de ani.

Magnetul insulei Gotland

Pitoreasca insulă este unul dintre locurile memorabile ale istoriei suedeze. Istoria bogată şi, în acelaşi timp, dramatică a locuitorilor ei a păstrat numeroase monumente, dintre care cele mai multe provin din Evul Mediu. Insula a început să se dezvolte în epoca bronzului, a fost cunoscută de vikingi, iar cu secole în urmă, aici s-au încrucişat interesele suedezilor, danezilor şi ale nemților.

În 1361, pe insulă au năvălit danezii, urmați de piratii conduşi de temutul Klaus Störtebeker, de celebrii frați Vitalien, de fostul rege al Danemarcei, Erik (în 1439 a fost detronat şi, timp de 20 de ani, a organizat expediții de jaf pe insula Gotland) şi de mulți alții.

Din 1645, insula aparține Suediei. În 1855, în timpul războaielor din Crimeea, insula a fost ocupată de marinarii englezi şi francezi care au încercat să blocheze astfel Petrogradul, capitala

Rusiei.

O dată cu trecerea timpului, interesul pentru această insulă a crescut. De când lumea, pe țărmurile ei au ancorat corăbii cu pânze care navigau spre Suedia, din Rusia şi Finlanda spre Germania şi înapoi în Danemarca, Franța, Spania şi în alte oraşe din Europa şi din afara ei. Visby a fost un depozit avantajos şi un port căutat care s-a extins şi treptat s-a îmbogățit.

Gotland a fost în Evul Mediu o republică puternică ce a influențat viața şi activitatea din Marea Baltică şi de pe țărmurile ei.

Atacul lui Waldemar al IV-lea

După ce s-a urcat pe tronul Danemarcei, vicleanul şi ambițiosul rege Waldemar al IV-lea (contemporanii l-au poreclit *Cel Rău,* fiindcă a fost un rege lipsit de scrupule, iar mai târziu, l-au numit *Atterdag – O nouă zi* – datorită meritelor pe care le-a avut în apărarea independenței țării) a început să se preocupe intens de Gotland.

În cele din urmă, s-a hotărât să cucerească insula ca să poată controla porturile din sudul Suediei care aparținuseră predecesorilor săi, punând astfel stavilă expansiunii nemților, cu atât mai mult cu cât Lübeck a făcut parte, până la începutul secolului al XIII-lea, din Danemarca. Bineînțeles că regele visa la o pradă bogată.

Atacul insulei a fost pregătit îndelung şi cu

multă grijă.

Cu o jumătate de an înainte de atac, se spune că regele ar fi poposit pe insulă deghizat într-un negustor. Fiica unui giuvaergiu s-a îndrăgostit de el şi i-a dezvăluit numeroase secrete…

Waldemar al IV-lea a început expediția în Marea Baltică în vara anului 1361. Soldații lui au cucerit mai întâi Öland, o insulă lungă şi îngustă care se află la peste 40 km de Gotland.

În ziua de 22 iulie 1361, locuitorii Gotlandului au observat primele corăbii ale flotilei daneze. Clopotele au început să bată, iar bărbații au pus mâna pe arme.

Din păcate, nu au avut un conducător capabil, nu au fost pregătiți şi nu au ştiut să folosească avantajele poziției geografice deosebite ale insulei.

„Asemenea vikingilor s-au grupat în cete numeroase pe câmpul deschis în fața armatei lui Waldemar“ notează J. Piekalkiewiez. „Cuceritorii aveau un mic detaşament de cavalerie, o infanterie excepțional antrenată şi un detaşament numeros de trăgători cu arcul. Mai întâi, aceştia din urmă au tras o ploaie de săgeți de fier, de la o depărtare de 150 m, după care au intrat în luptă cu săbiile…”

Lupta în mlaştinile din aşezarea Fjäl a durat două zile. Între timp, bărbații din cătunele Bro şi Rute au venit la Visby ca să se alăture localnicilor. Zadarnic însă au rugat să le fie dat drumul în interiorul zidurilor. În cele din urmă s-au postat în

fața porților orașului şi s-a dezlănțuit o bătălie sângeroasă.

Era 27 iulie 1361. În luptă au pierit circa 2 000 de locuitori ai insulei Gotland. Domnii din capitala Visby au deschis porțile…

La câteva ore după terminarea luptei, Waldemar a semnat o listă cu toate privilegiile orașului Visby, confirmând astfel „drepturile şi libertățile pe care acesta le avea demult”.

Nu a fost o măsură inutilă, fiindcă orăşenii a trebuit să plătească aceste privilegii cu aur, argint şi obiecte de preț.

Bătălia din 1361 este amintită până astăzi de o cruce din piatră care se înalță singuratică lângă zidurile orașului. Pe cruce se află următoarea inscripție în limba latină: „În anul 1361, într-o zi de marți, în ziua Sf. Iacob, locuitorii insulei Gotland au căzut în mâna danezilor, în fața porților de la intrarea în Visby. Toți au fost îngropați aici. Rugați-vă pentru ei”.

O altă inscripție veche care atestă cucerirea insulei de către Waldemar al IV-lea, scrisă de asemenea în limba latină, se află pe unul dintre pereții interiori ai bisericuței din satul Fid: „Casele au fost incendiate, oamenii au căzut răpuşi de sabie…”

Trei butoaie cu aur

Waldemar al IV-lea a atacat insula Gotland mai

ales pentru a intra în posesia prăzilor mult visate. Poziția strategică a insulei a constituit cel de-al doilea motiv al lui, aşa cum o dovedesc vechile cronici.

Regele danez era convins că va găsi pe insulă comoara vikingilor. De mic copil ascultase poveştile despre aceşti temerari navigatori scandinavi care, de la sfârşitul secolului al VIII-lea, au organizat peste 200 de expediții în numeroase ținuturi pe care le-au jefuit: Rusia, Anglia, Franța, Spania. Au devastat zeci de biserici, reşedințele arhiepiscopilor, preoților şi regilor. Istoricul Adam din Brem scria, în secolul al XI-lea, că biserica vikingilor din Uppsala „era împodobită în întregime cu aur şi cu alte obiecte de preț…”

Când regele Waldemar al IV-lea a părăsit oraşul Visby, la sfârşitul lunii august 1361, corăbiile lui erau încărcate cu multe obiecte din aur şi argint. Nu se ştie însă dacă printre ele se afla şi comoara vikingilor.

Trei dintre corăbiile cu pânze încărcate cu obiecte de preț s-au scufundat imediat după ce au ridicat ancora. Într-o cronică versificată suedeză de la jumătatea secolului al XV-lea, acest eveniment este pus pe seama Sfintei Providențe.

Locul unde au naufragiat navele a rămas necunoscut.

În lucrarea sa, *Danmarckis rigis krönicke,* apărută în 1650–1652, istoricul danez Arild

Huitfeldt afirmă că naufragiul s-a petrecut lângă țărmul vestic al Gotlandului, în apropiere de mica insulă Lille Karisö.

Acelaşi loc este indicat şi de preotul protestant din Gotland, Hans Nielssön Strelow, în cartea sa, *Cronica Guthilamdorum,* din 1633. Acelaşi istoric este şi autorul unei cunoscute afirmații, potrivit căreia Waldemar al IV-lea a ordonat locuitorilor din Visby „să umple, în trei zile, trei butoaie mari, cu aur…”

Afirmațiile vechilor istorici au fost confirmate, de-a lungul anilor, de simpli pescari, care nu o singură dată au văzut, strălucind pe fundul mării, lângă Lille Karisö, aur şi argint. Niciunul dintre ei nu a încercat să-l scoată din adâncurile mării.

Primele monede şi obiecte de preț au fost găsite în Gotland, în secolul al XVIII-lea. Sunt mici tezaure de familie ale negustorilor bogați care le-au îngropat sau le-au ascuns din calea danezilor şi apoi a atacurilor piraților.

Multe insule, mai mari sau mai mici, vor continua să tulbure imaginația aventurierilor care încearcă să găsească comorile piraților.

V

Şi Fasciştii Au Căutat Metalul Galben

Ocupanții au găsit goale şi seifurile băncilor

Şi în secolul al XX-lea, cuceritorii şi aventurierii

politici au fost cuprinşi de furia stăpânirii cât mai multor comori. Ele au fost căutate, cu cea mai mare asiduitate, în Africa, în timpul celui de-al doilea război mondial, dar şi înaintea lui, mai ales, de italieni.

Fasciştii germani au intrat în posesia tezaurelor din multe țări ocupate. Ei au consumat însă foarte repede toate rezervele de aur şi valută pentru înarmare, în aşa fel încât, în septembrie 1939, Germania avea foarte puțin aur în comparație cu Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Italia şi cu alte țări, mai exact, numai 17 milioane de dolari aur față de Statele Unite care aveau 8126 milioane, Marea Britanie – 2396 şi Franța – 1435. Acesta este şi unul dintre motivele pentru care fasciştii au încercat, din primele zile ale ocupației lor, să deschidă seifurile băncilor naționale.

„Tancurile şi coloanele de infanterişti ale Wehrmachtului erau urmate de detaşamentele SS şi de reprezentanții, nu mai puțin periculoşi, ai monopolurilor germane şi ale ministerelor, împreună cu hoardele lor militare" scria publicistul german Julius Mader. Numai în primii patru ani de război, fasciştii au jefuit bunuri în valoare de circa 80 de miliarde de mărci germane de la popoarele polonez, ceh, francez, belgian, olandez, danez, norvegian, iugoslav, grec şi sovietic.

Fasciştii au capturat o pradă bogată şi în Austria, care a fost prima țară invadată. Numai

monedele de aur furate de aici au cântărit 90t.

Belgienii au izbutit să pună la adăpost tezaurul lor în Franța, respectiv 221.730 kg de aur, care a încăput în 4944 de lăzi; din Franța, lăzile au fost expediate în Africa de Vest, unde nemții au reuşit să intre în posesia lor cu ajutorul colaboraționiştilor francezi.

O parte din aurul ascuns de căpeteniile fasciste la sfârşitul războiului, într-o mină de sare, a fost descoperită la sfârşitul lui 1945 de soldații generalului american George S. Patton.

În total, americanii au găsit pe teritoriul ocupat al Germaniei aproximativ 220t de aur din care 50t au fost depuse în Elveția şi 7t în Suedia. Dar acesta nu a fost tot aurul celui de-al treilea Reich, fiindcă multe tone de metal galben s-au pierdut.

Aşa de pildă, la sfârşitul lui 1945, au dispărut, nu se ştie unde, 60 de lăzi cu circa 3 000 kg de aur furat de fascişti din seifurile Băncii Naționale a Ungariei de la Budapesta.

În Norvegia, Franța şi Iugoslavia ocupanții fascişti au găsit numai seifuri goale. La Londra nu au ajuns. Dar, oricum, aurul din seifurile lui *Bank of England* dispăruseră la timp pe malul celălalt al Oceanului Atlantic.

Decepție la Predappia şi secrete la Monte Soratto

„*Scotland Yard*-ul londonez a comunicat autorităților italiene locul unde ar putea fi ascuns

tezaurul lui Mussolini. Tezaurul este format din bijuterii, tablouri valoroase şi aur în valoare de circa 5.000.0000 de lire... *Scotland Yard*-ul a cercetat multă vreme această problemă şi fiind convins că informațiile lui sunt reale acum le pune la dispoziția autorităților italiene…" (Comunicat de la Londra din 1965).

Când Italia a atacat Etiopia, în zorii zilei de 3 octombrie 1935, armata formată din circa 400.000 soldați era urmată nu numai de 100.000 de muncitori care trebuia să-i ajute pe soldați să construiască oraşe, dar şi de membrii unei grupe speciale. Misiunea lor era cunoscută numai de mareşalul de Bono.

Conducătorul fascist Benito Mussolini încredințase acestui grup sarcina, deloc uşoară, de a pune mâna pe bijuteriile de încoronare şi pe tezaurul regelui etiopian Haile Selassie I.

Italienii s-au gândit la comorile etiopienilor încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, când au invadat această țară din estul Africii, dar au fost înfrânți lângă Adue, în 1896 şi obligați să părăsească țara. Mussolini aştepta în fiecare clipă să primească vestea ocupării întregii Etiopii, dar băştinaşii se apărau cu dârzenie, deşi erau desculți şi slab înarmați. Ducele a ordonat să fie folosite gaze toxice şi *yperit* (un lichid otrăvitor) şi l-a destituit pe mareşalul de Bono, numindu-l în locul lui pe mareşalul Badoglio. Africanii au reuşit totuşi să reziste atacurilor cuceritorilor europeni, deşi

echipamentul lor militar era format din circa 300 de puşti de tip vechi, 50 de tunuri, 7 avioane de transport pasageri. Spre deosebire de ei, italienii aveau tancuri, maşini blindate şi avioane de luptă moderne.

În Anglia, dar şi în Elveția...

Addis-Abeba, capitala Etiopiei, a căzut abia la 5 mai 1936.

În ziua de 9 mai, Mussolini a anunțat solemn anexarea Etiopiei, în timp ce regele Italiei, Victor Emanuel al III-lea nu s-a sfiit să accepte titlul de împărat al Etiopiei.

Membrii grupei speciale au percheziționat cu atenție palatul lui Haile Selassie I, pe care acesta îl părăsise în ultimul moment, îmbarcându-se la bordul crucişătorului britanic *Enterprise* care şi-a ridicat ancora din portul Djibouti, capitala coloniei franceze vecine, Afar a Issa, cu destinația Marea Britanie.

În palatul suveranului celei mai vechi monarhii din lume nu a fost găsit niciun tezaur.

Haile Selassie I trimisese multe obiecte de preț ale împăraților etiopieni la Londra încă înainte de izbucnirea războiului. Zeci de obiecte strălucitoare din aur, platină, pietre prețioase şi fildeş adunate secole de-a rândul, probabil din timpul regelui Solomon şi al reginei din Saba, din care se trăgeau regii etiopieni (Haile Selassie I a fost cel de-al 225-

lea rege din acest neam), au devenit marfă de schimb pentru achiziționarea de arme şi muniții.

Haile Selassie I a investit în lupta împotriva ocupanților italieni şi o parte din tezaurul său personal care conținea aur din Nilul albastru. Numai o singură parte din acest tezaur a fost estimată, la Londra, la uriaşa sumă de 25.000.000 de lire!

În băncile din Londra au ajuns şi mii de taleri de aur din vremea Mariei Tereza, care constituiau daruri ale prinților, bogătaşilor şi negustorilor înstăriți etiopieni. Astfel, numai prințul Ayenn a cedat, pentru apărarea țării, taleri de aur în valoare de peste 1.000.000 de lire.

După cinci ani, la 5 mai 1941, Haile Selassie I s-a întors cu trupele britanice la Addis-Abeba.

În războiul italo-etiopian au căzut circa 300.000 de etiopieni, iar mai târziu, în cei cinci ani de ocupație italiană a țării, au murit de foame 300.000 de oameni, 35.000 de bărbați, femei şi copii au fost închişi în lagăre de concentrare, 78.000 de partizani au murit în luptă sau în captivitate, iar 30.000 de etiopieni au fost ucişi, după atentatul asupra guvernatorului italian al oraşului Addis-Abeba, din 1937.

Cu toate nelegiuirile făptuite şi a încercărilor disperate de a găsi tezaurul împăratului Haile Selassie I, Benito Mussolini nu a avut succes.

Suveranul etiopian ținea foarte mult la tezaurul său, după cum s-a dovedit în septembrie 1974,

când a fost detronat de reprezentanții armatei, după o domnie de 43 de ani.

Ultimul împărat etiopian şi-a provocat singur căderea deoarece a adunat foarte mult aur şi obiecte de preț pe care le-a depozitat în băncile din Elveția, în timp ce sute de mii de etiopieni mureau de foame. Cu câteva zile înainte de a fi arestat de Comitetul de coordonare al forțelor înarmate etiopiene, ar mai fi putut influența pozitiv evoluția situației interne, inclusiv propriul său destin, chiar prin simplul acord, ca unele palate să fie transformate în şcoli.

După căderea monarhiei, în aceste palate s-a descoperit aur ascuns şi dolari, pe care Haile Selassie I, fiul său, prințul moştenitor Merid Azmach Asta Wossen, fiica sa, prințesa Tagagna Work şi celelalte rude nu reuşiseră să îi transfere în străinătate.

În ziua de 1 decembrie 1974, de la Addis-Abeba s-a răspândit în toată lumea o veste interesantă: „După cum a anunțat Consiliul militar provizoriu al Etiopiei, fostul împărat al Etiopiei, Haile Selassie I a cedat, după îndelungate şovăieli, uriaşa sa avere, împreună cu averea familiei imperiale, Comitetului pentru combaterea urmărilor secetei.

Într-o scrisoare semnată de el însuşi, Haile Selassie I anunța că renunță la toate conturile din băncile etiopiene şi din străinătate, la rezervele sale de aur şi la întreaga avere”.

Un vis urât despre Imperiul Roman

După ce trupele italiene au năvălit la 7 aprilie 1939 în Albania vecină, o grupă specială de soldați italieni a încercat să pună mâna pe tezaurul regelui albanez Ahmed Zogu I şi pe bijuteriile soției sale, contesa maghiară Geraldin Appony. Regele a reuşit să părăsească Tirana în ultima clipă. Mai înainte, fugise soția lui împreună cu fiul lor în vârstă de trei zile, Lek. La început, s-au stabilit în Grecia, de unde au plecat în Franța şi apoi în Marea Britanie. Regele albanez a fugit împreună cu obiectele de preț personale şi cu o parte din tezaurul de aur al țării.

Ahmed Zogu I nu şi-a luat coroana de rege în emigrație. Ea a rămas la Tirana şi, imediat după ocuparea Albaniei, o delegație albaneză formată din slugile umile ale ocupanților, a dus-o la Quirinale, reşedința regelui Italiei.

Zogu I a ordonat ca întreaga sa avere, împreună cu o parte din tezaurul de stat, să fie transportată în 22 de camioane, iar acoperirea retragerii lor a costat viața a mii de soldați albanezi.

Soldații lui Mussolini au furat din Albania numai o parte din tezaurul de stat. La sfârşitul celui de-al doilea război mondial, el a ajuns în mâinile soldaților americani care l-au transportat în America. În decembrie 1982, guvernul Statelor Unite a comunicat din nou Albaniei că îi va ceda

aurul, dacă ea îşi va plăti vechile datorii faţă de Washington, Londra şi Paris. Multă vreme, guvernul albanez nu a dat niciun răspuns la această propunere. Tăcerea a fost întreruptă numai de fiul lui Ahmed Zogu I, Leku I, care trăia în Africa de Sud. Acesta s-a arătat dispus să plătească datoriile către cele trei guverne, dar nu avea din ce. Tatăl lui, care a murit în 1961, se afla într-o situaţie asemănătoare.

În 1989, o parte din aurul albanez depozitat în Marea Britanie reprezenta suma de circa 3.000.000 lire. Londra a cerut ca Tirana să-i plătească numai pagubele pricinuite de naufragierea, în 1946, a două nave britanice în canalul Korfu. Albania şi-a declinat însă orice fel de răspundere în această problemă.

Grupele speciale de soldaţi italieni au furat mult aur şi obiecte de artă din ţările ocupate de Italia în timpul celui de-al doilea război mondial.

Ministrul italian al afacerilor externe, contele di Cortelezzo di Buccari Cavallero Galeazzano Ciano, şi-a notat în jurnalul său o discuţie pe care a avut-o cu Göring la Roma, la 6 aprilie 1942, când, împreună cu Mussolini, i-a cerut să returneze tablourile celebre ale maeştrilor italieni care fuseseră jefuite de nemţi, în Franţa. Contele Ciano se interesase mai ales de tablourile aflate în posesia bogaţilor evrei americani şi, îndeosebi, de cele ale familiei Rothschild. Mareşalul Reichului i-a dat următorul răspuns:

— Din păcate, în palatul lui Rothschild nu se mai află nimic…

Mussolini şi Ciano l-au blamat pe nesătulul Göring. Un an mai târziu, când acesta şi-a serbat a 50-a aniversare, ducele i-a trimis în dar o sabie de aur, iar Ciano – steaua superbă cu diamante a Ordinului Sfântului Mauriciu.

Fasciştii nu au precupeţit darurile, fiindcă adunaseră aur şi bijuterii pe vremea când fuseseră la putere, ei îngemănând visul de reînnoire a Imperiului Roman cu dorinţa de îmbogăţire a suveranilor acestui imperiu. Visul a costat viaţa a zeci de mii de italieni.

Italienii nevinovaţi au pierit pe câmpurile de luptă din Africa şi Europa, ca şi în Uniunea Sovietică, unde au luptat alături de cuceritorii germani. Soldaţii italieni au fost trimişi pe front de criminalul fascist Benito Mussolini.

Dar visul lor nu avea să se realizeze niciodată.

La sfârşitul celui de-al doilea război mondial, Mussolini a convocat o întrunire cu miniştrii săi şi cu căpeteniile fasciste, cerând fiecăruia, în parte, să semneze că a preluat o sumă mare în valută străină sau aur. Aşa de pildă, ministrul transporturilor, rămas fără portofoliu, a primit 25 000 de franci elveţieni, 5 000 000 de lire şi doi saci plini cu monede de aur. Mussolini a reţinut însă partea leului.

Nava se scufunda, iar şobolanii începeau să fugă şi să se muşte între ei.

În ianuarie 1944, Benito Mussolini a dat ordin să fie judecat şi împuşcat ginerele său, ministrul italian al afacerilor externe, contele di Cortelezzo di Buccari Cavallero Galeazzano Ciano pentru „trădare”. În realitate, era supărat pe el şi pentru cele 18 kg de aur pe care i le furase.

Fuga

După ce Benito Mussolini a fost arestat, la 25 iulie 1943, din ordinul regelui Italiei, mareşalul Pietro Badoglio a ordonat să fie închis în cea mai secretă închisoare. Criminalul a fost mai întâi ascuns pe bordul navei militare *Persefone,* apoi transportat pe insulele mai puțin cunoscute, La Maddalena şi Ponzo, iar în cele din urmă, în hotelul *Campo Imperatore,* din masivul muntos Gran Sasso d'Italia. De aici a fost răpit, din ordinul lui Hitler, de ofițerul SS Otto Skorzeny.

Ducele a redevenit dictator, dar numai în Italia de nord şi pentru scurt timp, fiindcă sfârşitul lui se apropia în mod inevitabil.

În ziua de 26 aprilie 1945, în timp ce aliații traversau râul Pad şi înaintau repede spre nord, la reşedința cardinalului din Milano a fost convocată o consfătuire extraordinară. Au participat la ea: Benito Mussolini, miniştrii şi ofițerii fascişti Graziani, Zerbino, Barracu, primarul oraşului Milano, Bessi, şi alții.

Consfătuirea a fost întreruptă, pe neaşteptate,

de un ofițer care a adus vestea cutremurătoare a capitulării armatelor germane şi a retragerii lor din Italia.

Mussolini a început să țipe:

— Trădare! Nimic nu mă mai leagă de nemți! O să mă duc la ei şi o să-i scuip în față! Sunt nişte trădători! În schimb, ei au fost cei care ne-au considerat laşi, timp de cinci ani! Mă duc să-i scuip între ochi şi mă întorc!

L-au aşteptat zadarnic. Între timp şi-a schimbat repede hainele şi a plecat cu geamantanele pline. În geamantane se aflau aur şi bijuterii.

Mussolini era conştient că partizanii vor ocupa nordul Italiei. Nu apucase să-i spânzure pe toți… Şi nu în mod obişnuit, ci în stilul său „original", cu capul în jos. În acelaşi timp, îşi dădea seama că trebuie să fie foarte atent. Acum îi părea rău că refuzase propunerea generalului SS Karl Wolff de a-l pune în legătură cu iubita sa, Claretta Petacci, pentru a pleca împreună în Spania, luând cu ei şi tezaurul.

„Mâine, dacă nu se va întâmpla nimic, voi fi în cetatea inexpugnabilă a lui Hitler, din Alpi, de unde voi pleca în Elveția".

„Ducele îşi punea mari speranțe în Elveția" scria Leonid Kolosov. „De aceea, în ultimele luni ale războiului, şi-a umplut geamantanele cu aur, dolari, lire şi franci elvețieni…"

Mussolini a fost trezit din visele sale de un ofițer care i-a adus raportul detaliat al şedinței

Comitetului pentru eliberare națională, în dimineața zilei de 25 aprilie 1945, ce aprobase decretul privind legitimitatea noilor autorități. În prima parte a decretului se menționa:

„Membrii guvernului fascist şi liderii fascişti care s-au făcut vinovați de încălcarea drepturilor constituționale, de lichidarea libertăților poporului, de instaurarea regimului fascist şi de aducerea Italiei pe marginea catastrofei, vor fi condamnați la moarte…”

Ducele, care până nu de mult vorbise, urlând, de la tribună şi la radio, a început să tremure.

Sentința

În dimineața zilei de 27 aprilie 1945, convoiul format din circa 40 de automobile încărcate cu soldați germani, care se retrăgeau din nordul Italiei spre granița cu Elveția, a fost oprit de partizanii Brigăzii 22 *Garibaldi.* A fost suficient o singură rafală trasă de partizani, ca avertisment, pentru ca steagul alb să fie arborat pe unul dintre automobilele fasciştilor.

Conducătorul convoiului, căpitanul german Otto Kisnatt, i-a comunicat tânărului comandant de brigadă, ducelui Piero Luigi Bellini delle Stelle, într-o italiană curgătoare:

— Convoiul meu se îndreaptă spre Merano. De acolo vom pleca în Germania. Nu avem de gând să luptăm împotriva italienilor. Acesta este ordinul pe

care l-am primit şi care trebuie îndeplinit.

Bellini a răspuns:

— Nemții pot să-şi continue drumul până la Dongo, unde vor fi controlați. Italienii şi civilii trebuie să coboare însă imediat din maşini!

Partizanul Giuseppe Negri s-a apropiat, o clipă, de comandantul adjunct al brigăzii, Lazzaro Urban (Billi), care controla maşinile şi documentele soldaților:

— Într-o maşină din spate se află cel mai mare porc din lume! Benito Mussolini! i-a şoptit.

— Ce vorbeşti?

— L-am văzut cu ochii mei! Jur!

Lazzaro Urban s-a apropiat de soldatul german cu casca trasă adânc pe frunte şi cu ochelari negri de soare.

Negri avea dreptate.

Câteva minute mai târziu, au mai fost descoperiți secretarul partidului fascist, Pavolini, ministrul Roman şi alții.

Mussolini şi amanta lui, Petacci, au fost transportați la Dongo, pe malul lacului Como.

În aceeaşi zi, la Milano, a avut loc adunarea Comitetului de eliberare națională şi a Asociației luptătorilor voluntari pentru libertate. Imediat după terminarea şedinței, o maşină a părăsit Milano, îndreptându-se, în cea mai mare viteză, spre lacul Como.

În maşină se afla locotenentul Walter Audissio, cunoscut sub numele de locotenentul Valerio. În

buzunarul de la piept avea o împuternicire specială care îi dădea voie să confişte obiectele de preț ale lui Mussolini, să îi aducă la cunoştință sentința şi să o îndeplinească pe loc.

Era o sentință dură, cea mai dură posibilă, dar dreaptă.

— Benito Mussolini şi Claretta Petacci! Eu, Walter Audissio, vă aduc la cunoştință că ați fost condamnați la moarte prin împuşcare, de către comandamentul general al Comitetului de eliberare națională şi Adunarea luptătorilor voluntari pentru libertate. Sentința va fi adusă la îndeplinire imediat. Aceasta este voința poporului italian.

— Nu, nu are voie să moară! a început să țipe Claretta Petacci.

Mussolini a bâiguit:

— Domnule Au-dis-sio, vă rog…

Din puşca automat şi din pistolul lui Walter Audissio nu a ieşit niciun glonte, fiindcă amândouă armele s-au blocat. Locotenentul a împrumutat automatul de la partizanul aflat în imediata lui vecinătate şi a tras de cinci ori…

Era 28 aprilie 1945, ora 16.10. Mussolini şi iubita lui erau morți.

Audissio a chemat doi partizani şi le-a ordonat să încarce cadavrele în maşină.

După război, Walter Audissio a dispărut. Ziarele au publicat cele mai diferite prezumții şi învinuiri în legătură cu modul în care şi-a însuşit valizele

lui Mussolini. După doi ani, Walter Audissio, devenit membru al Comitetului Central al Partidului Comunist din Italia a început să-şi publice memoriile, sub formă de serial, în ziarul *L'Unità.* Într-un număr, i-a acuzat pe doi tovarăşi de luptă că au intrat în posesia comorii lui Mussolini, justificându-se totodată că a dispărut doi ani, de teamă ca neofasciştii italieni să nu-l urmărească.

După cel de-al doilea război mondial Walter Audissio a fost deputat, timp de 20 de ani, în parlamentul italian, în calitate de reprezentant al Partidului Comunist. A murit în octombrie 1973, la vârsta de 64 de ani.

„Virtuți frumos mirositoare…"

În martie 1946, gangsterul Barbieri a pus la cale o revoltă în penitenciarul din Milano, pentru înăbuşirea căreia au fost mobilizați toți polițiştii şi gardienii, inclusiv cei care păzeau mormântul lui Benito Mussolini. După ce şi-au reluat locul, au găsit mormântul deschis şi gol, iar în el, următoarea scrisorică:

„Duce!

În sfârşit, eşti alături de noi. Te vom acoperi cu trandafiri, dar parfumul virtuților tale va fi mai puternic decât parfumul trandafirilor…

Fasciştii democrați."

Poliția a găsit cadavrul lui Mussolini abia după

două luni.

În timpul acesta, Ministerul de Finanțe al Italiei a emis un comunicat despre averea acumulată de Mussolini, în vremea guvernării sale, dar mai ales, în timpul celui de-al doilea război mondial. Aceasta a fost estimată la peste zece miliarde de lire, din care numai bijuteriile Clarettei Petacci valorau 25.000.000 de milioane de lire.

Ziarele de atunci au publicat dovezi care atestau că Mussolini a fost ajutat în cariera sa şi de ziarul *Popolo d'Italia* din Milano.

Benito Mussolini a avut multe „virtuți". Două dintre cele mai importante au fost dorința de a deveni un om cu puteri dictatoriale depline şi goana după aur şi bijuterii.

În ultimele zile ale războiului şi-a ascuns o parte din „comoară" în apropierea lacului Como.

Curând după încheierea războiului, în împrejurimile lacului şi-a făcut apariția unul dintre cei mai mari bărbați ai secolului nostru – primul-ministru britanic Winston Churchill. Împreună cu ofițerii de contrainformații venise să „picteze" superbul lac, adică să caute o parte din geamantanele lui Mussolini care, printre alte documente valoroase conțineau, chipurile, şi scrisorile lui Churchill care nu dorea ca ele să ajungă în mâna adversarilor săi pentru a fi folosite în alegeri contra lui.

Comoara lui Benito Mussolini a fost căutată şi de un anume cetățean polonez, luptător

antifascist din Italia. Acesta a urmărit multă vreme un ofițer italian, despre care se spunea că ar fi primit ordin de la duce să ascundă comoara în satul lui natal, Predappia.

După ani îndelungați de căutări, polonezul nu a reuşit să o găsească, şi de aceea a divulgat marele său secret *Scotland Yard*-ului. La sfârşitul lui septembrie 1965, *Daily Telegraph* din Londra a publicat următoarea veste senzațională, preluată imediat de cele mai importante ziare din lume: „*Scotland Yard*-ul a anunțat poliția italiană că bunurile de preț ale lui Mussolini în valoare de opt miliarde de lire sunt ascunse la Predappia…"

Imediat după publicarea acestei ştiri, poliția, împreună cu ziariştii din câteva metropole europene şi americane, acreditați la Roma, a năvălit la Predappia.

Locuitorii acestui sat au confirmat că, puțin timp înainte de terminarea celui de-al doilea război mondial, satul a fost vizitat de un ofițer înalt şi străin. Renato Nicolai, reporter la ziarul *Vie Nouve,* a aflat că ofițerul necunoscut era generalul Zauli, devotat lui Mussolini.

Ascunzătoarea „minată" a tezaurului Norvegiei

La începutul lui aprilie 1940, mii de soldați şi ofițeri germani îmbarcați în avioane de luptă sau nave de război au început să pregătească un nou atac. Mulți dintre ei erau însuflețiți de speranța că

vor primi Crucea de Fier sau o altă distincție.

În dimineața zilei de 9 aprilie 1940, Germania fascistă a efectuat un nou „atac fulger” asupra Danemarcei şi Norvegiei.

Au participat 9 divizii şi o brigadă condusă de generalul Nikolaus von Falkenhorst formată din 96 nave de război, 35 nave de transport, 35 submarine şi peste 500 de avioane.

Navele germane au intrat, în liniște, în fiordul din fața capitalei norvegiene. Primul care le-a observat a fost N. Olsen, căpitanul navei de pază *Pol III* care a transmis imediat o radiogramă comandantului fortăreței Oskarsborg şi a ieşit înaintea navelor germane.

Această manevră curajoasă l-a costat viața pe el şi pe mulți soldați, fiindcă agresorii au scufundat nava de pază norvegiană *Pol III.*

Fapta eroică a căpitanului Olsen a avut o importanță uriaşă: artileriştii din Oskarsborg au scufundat crucişătorul german *Blücher* şi au scos din luptă un alt crucişător, *Emden,* ceea ce a întârziat atacul nemților pentru câteva ore.

Cele câteva ore au fost deosebit de importante: în capitală s-a aflat despre atac, iar regele Haakon al VII-lea şi guvernul său au reuşit să fugă.

Acest răstimp a fost folosit şi de ministrul de finanțe N. Torp, care a dat ordin ca imediat, din Banca Națională a Norvegiei să fie scoase şi transportate în vagoane de cale ferată 1503 lăzi.

În lăzi se afla tezaurul de stat norvegian, adică

aproape 80 t de metal galben.

În timp ce fasciştii năvăleau în Oslo, garnitura de tren ce transporta aurul se îndrepta spre nord. Lăzile cu încărcătura prețioasă erau supravegheate de inginerul Frederik Haslund, un patriot curajos şi de alți doi funcționari ai Băncii Naționale norvegiene.

În seara zilei de 9 aprilie 1940, Hitler a fost anunțat că soldații generalului von Falkenhorst au ocupat capitala Norvegiei, dar nu au găsit tezaurul de stat.

Imediat, căpitanul Hans Spiller, ataşatul aerian la Ambasada Germaniei la Oslo a primit ordin, personal de la Hitler, să găsească tezaurul norvegian, împreună cu unitatea sa de aviatori militari. Era singurul mijloc prin care fasciştii puteau să pună mâna pe aurul care se îndrepta spre nordul țării, fiindcă abia mult mai târziu, au reuşit să ocupe Stavanger, Bergen, Trondhein, Namsos şi alte oraşe.

Bucurându-se de posibilitatea unei iminente avansări, căpitanul Spiller s-a străduit în toate felurile să ducă la îndeplinire ordinul, dar totul s-a dovedit a fi inutil.

La Lillehammer, un orăşel la nord de Oslo, inginerului Frederik Haslund, care conducea trenul cu aur, i s-a alăturat cunoscutul publicist norvegian Nordahl Grieg împreună cu un grup de oameni bine înarmați.

Şalupe pescăreşti l-au urmărit pe rege până la Tromsö

Din Lillehammer, trenul s-a îndreptat, mai departe, spre portul Molde, în nordul țării unde, după o înțelegere rapidă cu englezii, norvegienii au început să încarce obiectele de preț în cala unui crucişător britanic. Când mai rămăseseră de transportat în cală doar 700 de lăzi cu aur, bombardierele germane s-au apropiat de port. În timp ce sirenele urlau, comandantul crucişătorului a dat ordin de ridicare a ancorei, deoarece bombele ar fi atins foarte uşor nava, iar pe deasupra, în cabinele ei se aflau câțiva membri ai familiei regale, deputați şi alte personalități de vază care se grăbeau să-şi găsească adăpost la Londra.

În port au rămas multe lăzi pline cu zeci de tone de aur.

Nordahl Grieg nu şi-a pierdut deloc capul: a ordonat imediat ca lăzile să fie încărcate în cinci bărci pescăreşti cu motor care au luat direcția spre nord. Bineînțeles că navigau numai noaptea, iar în timpul zilei se ascundeau de avioanele şi navele germane.

Hitler, Göring, generalul von Falkenhorst, maiorul Fehmer, şeful Gestapoului din Norvegia şi mulți alții turbau de furie.

Căpitanul Spiller a primit de la Berlin ordinul de a-i împiedica, cu orice preț, pe norvegieni să

ajungă cu aurul în Suedia. În acelaşi timp, au fost trimise întăriri formate dintr-o escadrilă de aviatori şi paraşutişti.

Chiar a doua zi, aviatorii germani au descoperit lângă oraşul Mellingsmo, o coloană de camioane îndreptându-se spre Narvik, în care au crezut că se găsesc lăzi cu tezaurul de stat norvegian.

În realitate, în camioane se aflau soldați polonezi care se grăbeau să vină în ajutor norvegienilor în lupta lor contra ocupanților. Soldații polonezi au sărit din camioane şi i-au lichidat pe paraşutiştii germani.

Şi bărcile pescăreşti cu motor au continuat să navigheze noaptea, spre nord, către oraşul Tromsö unde se aflau regele cu miniştrii lui.

La Tromsö, încărcătura de aur a fost transferată pe puntea crucişătorului britanic *Devonshire,* dar nu au putut fi încărcate toate lăzile. De oraş se apropiau nemții, iar regele, prințul moştenitor şi membrii guvernului s-au grăbit să se pună la adăpost, emigrând în Marea Britanie.

Fasciştii au ocupat imediat oraşul Tromsö, dar nu au găsit aici nici măcar un singur lingou de aur. Patrioții norvegieni îngropaseră, în tundră, în mare secret, restul de 18t de aur.

La scurt timp după aceea, la 10 iunie 1940, soldații fascişti au ocupat întreaga Norvegie.

Colaboraționistul Quisling, blestemat de milioane de norvegieni şi numit de nemți prim-ministru, a dat imediat ordin ca tezaurul să fie

găsit. Toate căutările s-au dovedit a fi deşarte. Cei ce îl îngropaseră păstrau tăcerea şi, pe deasupra, încercau să răspândească zvonul că tot aurul a fost transportat la bordul crucişătoarelor britanice.

Nemții însă nu au dat crezare acestor zvonuri.

Un procedeu neobişnuit: un aparat de lipit sub tone de trinitrotoluen

Partea de nord a Norvegiei a fost eliberată de sub ocupația germană de către trupele sovietice. La sfârşitul lui mai 1945, sovieticii i-au ajutat pe norvegieni să găsească ascunzătoarea tezaurului, care s-a dovedit a fi minată. Locotenentul Anatolii Skobelev a fost cel care a îndepărtat minele din ascunzătoare, punându-şi în pericol propria viață.

Nu a fost o manevră deloc uşoară, fiindcă lăzile erau tapetate cu mine. Locotenentul Skobelev a respins propunerea ca minele să fie aruncate în aer, după care aurul să fie adunat. El a ordonat ca sub ascunzătoare să fie săpat un tunel şi apoi neutralizate minele din partea de jos care erau cele mai periculoase. Terenul umed amenința mereu să se surpe şi, dacă una dintre lăzi s-ar fi mişcat cu cel puțin un centimetru, ar fi provocat o explozie uriaşă şi moartea sigură a lucrătorilor.

Skobelev a reuşit să ajungă, cu multă greutate, sub ascunzătoare şi să neutralizeze aprinzătorul unei mine. Nu a reuşit să le neutralizeze pe toate,

fiindcă se oxidaseră în cei cinci ani de când stăteau îngropate în pământ.

Locotenentul Skobelev nu a ezitat să rişte a doua oară. Pirotehnicienii sovietici şi norvegieni s-au îngrozit când au aflat ce plan are. Toți trebuia să se îndepărteze şi să se culce la pământ, fiindcă aprinzătoarele puteau fi încălzite şi îndepărtate cu un aparat de lipit.

În jurul ascunzătorii se aflau câteva zeci de mine, dintre care cele mai mici conțineau 250 kg de trinitrotoluen. Era suficient ca una singură să explodeze ca să producă cea mai mare detonație de la sfârşitul celui de-al doilea război mondial; iar locotenentul ar fi fost sfârtecat în bucăți. A avut însă curaj şi noroc fiindcă planul i-a reuşit.

Regele Haakon al VII-lea l-a decorat personal pe Skobelev cu Crucea militară norvegiană şi a trimis la Moscova o scrisoare:

„Cu respect îmi permit să vă propun înaintarea în grad a lui Anatolii Skobelev datorită excepționalului său curaj".

Nimeni până la regele Haakon al VII-lea nu a semnat şi nu a trimis o asemenea scrisoare suveranului altui stat.

Şi Nordahl Grieg a primit Crucea militară norvegiană, *în memoriam,* pentru ajutorul acordat în salvarea tezaurului norvegian. Grieg a murit în decembrie 1941, într-un avion britanic care a fost doborât deasupra Berlinului.

Aurul norvegian ascuns de fascişti şi transportat

apoi în Marea Britanie, a fost transferat în Statele Unite unde, cu acordul autorităților de la Oslo, a rămas multă vreme până după terminarea războiului.

Abia în 1986, cele 39 t de aur au fost transportate în noua clădire a Băncii Naționale din capitala Norvegiei.

Colaboraționiştii au fost amabili, dar nu au avut aur

Cu multă vreme înainte de ocuparea Franței, liderii fascişti de la Berlin intraseră în posesia unor informații demne de crezare, potrivit cărora, la Paris erau ascunse peste 240t de aur; de aceea, au încercat, în toate felurile, ca soldații lor să pună mâna pe unul dintre cele mai mari tezaure de stat din Europa, din lume şi din întreaga istorie a omenirii.

În ciuda tuturor căutărilor lor disperate, soldații fascişti nu au reuşit să găsească nici măcar un singur sac cu monede de aur şi niciun lingou.

În portul Cherbourg, soldații Wehrmachtului au transferat tezaurul de stat al Franței de pe crucişătorul *Montcolme* într-un vagon de tren personal care urma să plece spre Paris.

Dar, pe vremea aceea, soldații Wehrmachtului erau deja prizonieri de război. Era primăvara lui 1945…

În ziua de 21 iunie 1940, mareşalul Keitel,

comandantul general al Wehrmachtului a primit o delegație militară franceză în trenul muzeu, la Compiègne, lângă Paris.

Hitler se lăfăia în fotoliul care fusese ocupat la 11 noiembrie 1918 de mareşalul francez Foch când, în acelaşi vagon de cale ferată, reprezentanții Germaniei învinse au semnat, după primul război mondial, scrisoarea de capitulare.

Toți ascultau condițiile dure şi umilitoare pentru Franța învinsă.

Hitler, Keitel şi celelalte căpetenii germane nu au acordat francezilor niciun fel de onoruri militare, păstrând acelaşi ceremonial ca mareşalul Foch, în urmă cu 22 de ani.

Această zi de doliu din istoria Franței a fost precedată de ocuparea Parisului şi de invadarea a trei cincimi din teritoriul francez de către trupele fasciste.

A fost o înfrângere ruşinoasă legată de fapte incredibile, de multă laşitate şi trădare.

Linia Maginot, celebra fortăreață de apărare a francezilor a fost înconjurată de nemți. Generalul Giraud, numit comandant al Armatei I a sosit la locul unde trebuia să se afle cartierul său general, dar a căzut prizonier în mâna trupelor germane. Generalul Dentz, conducătorul militar al Parisului, a dat ordin să fie împuşcați toți cei care opuneau rezistență nemților. Membrii guvernului de la Paris au început să dea semne de capitulare.

Premierul Reynaud a rostit la postul de radio un

discurs disperat, declarând că numai un miracol ar mai putea salva Franța, iar „eu cred în miracole, deoarece cred în Franța!”

Nici aliații nu i-au ajutat prea mult pe francezi.

Şi italienii au vrut să cucerească coloniile franceze şi departamentele navale astfel încât, la 10 iunie 1940 au declarat război francezilor.

Cea de-a treia Republică Franceză sângera, era ocupată, jefuită şi trădată. Generalul Charles de Gaulle a încercat să creeze la Londra Comitetul național francez, fiindcă autoritățile franceze îi ascultau pe ocupanții germani cu care încheiaseră un pact mârşav.

Preşedintele Lebrun a abrogat, pur şi simplu, Constituția pentru ca, imediat a doua zi, la 11 iulie 1940, să facă public decretul în baza căruia mareşalul Pétain devenea şeful „statului francez”. Astfel, s-a renunțat la alegerea preşedintelui republicii de către Adunarea generală, iar în schimb, Pétain şi-a instaurat propria sa dictatură.

Mareşalul Pétain, nu o dată, şi-a strâns mâna cu Hitler şi Göring, le-a zâmbit, a fost amabil cu ei, dar nu a putut să le îndeplinească dorința cea mai mare oferindu-le tezaurul de stat. Tonele de aur nu se mai găseau demult pe pământul Franței.

A fost un tezaur uriaş care exprima puterea Franței, a unui mare stat şi a unei mari puteri coloniale. El a simbolizat fosta ei putere fiindcă, în realitate, o Franță puternică nu mai exista demult.

Ştiri alarmante despre submarinele germane

Căpeteniile fasciste de la Berlin nu au reuşit să intre în posesia tezaurului de stat al Franței şi datorită intervenției directorului Băncii Naționale Franceze, Pierre Fournièr. Acest om cult şi prevăzător a intuit la timp pericolul care plana de la Berlin, fiind conştient că în Europa nu va fi pace, iar Hitler îşi va ascuții dinții şi împotriva țării lui. De aceea, încă din 1938, a început să se preocupe foarte serios de găsirea unui adăpost pentru tezaurul de stat. În acelaşi timp a îndeplinit ordinul guvernului de a trimite în Statele Unite 300t de aur, ca plată, pentru armele moderne care urmau să mărească considerabil capacitatea de apărare a Franței.

După ce a obținut acordul ministrului finanțelor, P. Fournièr, a dat ordin ca din seifurile subterane ale Băncii Naționale Franceze de la Paris să fie scoase 2226t de aur şi transferate în seifurile băncilor din oraşele de pe malul Mării Mediterane, şi mai ales, la banca din peninsula Breton, aşezată în extremitatea vestică, între Golful Laman şi Oceanul Atlantic.

Evacuarea aurului în porturi a început după 10 mai 1940, când trupele fasciste au ocupat Olanda, Belgia şi Luxemburg, fiind grăbită foarte mult după năvălirea fasciştilor în Franța.

„Cel mai complicat a fost transportul aurului la Verdon”, scria A Draper. „Calea ferată din jurul

oraşului fusese distrusă şi funcționarii de la bancă au fost obligați să facă rost de camioane. În cele din urmă, au folosit numai o parte dintre ele. Începând cu 15 mai, orice legătură pe calea ferată la nord de râul Loara a fost întreruptă complet şi pretutindeni s-a instaurat haosul.

Aurul a fost transportat la Brest cu cele mai diferite mijloace de transport, inclusiv cu taxiuri. Majoritatea vehiculelor s-au împotmolit pe drumul care era înțesat de căruțe, biciclete, maşini în care oamenii fugeau dinaintea nemților".

În portul Toulon a aruncat ancora nava portavion modernă *Bearne,* care după o escală în portul Casablanca, trebuia să navigheze spre portul Halifax din Canada, având la bord o încărcătură de aproape 200t de aur. În dreptul insulelor Canare urma să se întâlnească cu crucişătoarele *Émile Bertaine* şi *Jeanne d'Arc* care plecaseră cu o altă încărcătură de aur din Brest.

Nu a fost un plan uşor şi, după cum a constatat mult mai târziu A Draper, a stârnit destule emoții, nervozitate şi teamă.

În momentul în care se pregătea să dea ordin de ieşire din rada portului Brest, căpitanul Pierre Rouille, comandantul crucişătorului *Jeanne d'Arc* a auzit la radio o „urare" de vânt bun, spusă într-o franceză cu un pronunțat accent german.

Prin urmare, fasciştii aflaseră despre transportul secret al tezaurului de stat! Căpitanul, în vârstă de 50 de ani, şi-a dat seama, cu durere, că nemții,

care erau deja în Brest, vor trimite submarine după cele două crucişătoare.

Bănuiala avea să fie confirmată în curând de o fonogramă primită de la căpitănia portului Casablanca, care dovedea că, lângă țărmul Portugaliei şi în apropierea insulelor Canare, navigau submarine germane, iar unul dintre ele se îndrepta spre crucişătoarele franceze. Comandanții celor două crucişătoare conveniseră că nu vor naviga împreună, ci vor face un ocol mare, ceea ce însemna că drumul lor era mai lung, dar mai sigur.

Şi deținuții au dat o mână de ajutor

În ziua de 25 mai 1940, crucişătoarele Jeanne d'Arc şi Emile Bertaine trebuia să se întâlnească cu nava port-avion Bearne. Pierre Rouille se bucura că pe Bearne se află avioane care erau foarte importante pentru drumul lung către țărmul de răsărit al continentului american.

Dar, pe puntea navei *Bearne* nu se afla niciun avion.

Abia în dimineața zilei de 1 iunie, comandanții celor trei nave militare franceze au fost informați de englezi că vor primi avioane care să le asigure protecția. Avioanele au însoțit navele până în portul Halifax.

Aici aurul a fost încărcat în vagoane de cale ferată şi transportat la New York unde a fost pus

la adăpost în seifurile Băncii Federale.

La puțin timp după aceea, în portul Halifax a ancorat crucişătorul francez *Pasteur,* la bordul căruia se aflau, de asemenea, tone de aur. Abia atunci, căpitanul Robert Batter, comandantul crucişătorului *Émile Bertaine* a dat ordin de întoarcere la Brest pentru a lua o nouă încărcătură de aur. Între timp, crucişătorul *Ville d'Oran* se îndrepta spre Casablanca. Aurul de pe puntea lui a fost depozitat, pentru un timp, în seifurile Băncii marocane.

În acele zile furtunoase s-a făcut auzită şi vocea preşedintelui american. H. Bullit, ambasadorul S.U.A la Paris, a anunțat guvernul francez că, din ordinul preşedintelui a pornit spre Casablanca crucişătorul *Vansenne* însoțit de alte câteva nave.

În banca de la Brest mai erau depozitate alte câteva mii de tone de aur. La 22 iunie 1940, când mareşalul Pétain a fost de acord să semneze armistițiul între Franța şi Germania, acestea se mai aflau în seifurile băncii.

Între timp, soldații germani se apropiau de Brest.

„Pentru transportul aurului în port erau necesare cel puțin 50 de camioane, în timp ce funcționarii de la bancă au făcut rost de numai 10“ a afirmat după ani de zile A. Draper. „Cele mai multe erau camioane vechi cu gabarit redus. O echipă de oameni curajoşi a încărcat aurul, zi şi noapte. Şoferii făceau mereu drumul între bancă

şi port. A fost o competiție obositoare, aproape epuizantă, deoarece fasciştii se apropiau de oraş”.

Amiralitatea a dispus ca aurul să fie transportat de o flotilă compusă din cinci nave: *El Cantara, El Desair, El Monsur, Ville d’Algerie, Ville d’Oran.*

Două zile mai târziu, încărcătura prețioasă era deja la bordul navelor şi, mai ales, în cală. Toată operațiunea s-a efectuat sub raidurile aviației germane.

A. Draper menționează că, după ce tot aurul a fost adus în port, germanii au început să-l înconjoare. La încărcarea aurului au ajutat şi marinarii de pe alte ambarcațiuni, precum şi deținuții cărora li s-a promis că vor fi puşi în libertate. Niciodată până atunci, deținuții nu au muncit cu mai multă plăcere.

În acest timp, duşmanul se apropia tot mai mult. Ultimele tone de aur au fost încărcate pe puntea crucişătorului la 18 iunie, ora 17.30, iar câteva ore mai târziu, crucişătorul a ridicat ancora.

După trei ore, germanii au înconjurat portul. Cu puțin timp înainte, ofițerii fasciști observaseră cu binoclul că la orizont dispăreau siluetele a cinci nave. Nu aveau însă de unde şti că navele transportau zeci de tone de metal prețios.

Peste trei zile, flotila a aruncat ancora în portul Casablanca Comandantul ei a primit ordin să nu se îndrepte spre Halifax, ci spre Dakar, capitala Senegalului şi spre Bamako, capitala statului Mali. Cele două țări vest-africane erau de multă

vreme colonii franceze. Încărcătura prețioasă a fost transportată aici sub protecția navelor britanice.

În felul acesta, tezaurul Belgiei şi al Poloniei, care până atunci fusese salvat de fascişti şi depozitat în seifurile Băncii Naționale Franceze a ajuns în aceste țări.

Generalul Charles de Gaulle scria în *Memoriile de război din 1940–1944* că englezii voiau ca aurul ascuns în Africa să fie folosit „ca mijloc de plată directă a materialelor militare din America... Adevărul este că Statele Unite nu vindeau pe vremea aceea nimic, dacă nu era plătit în bani lichizi. În cele din urmă, în spiritul primei mele propuneri, am convenit ca aurul francez de la Bamako să fie utilizat ca plată pentru o serie de achiziții pe care Anglia urma să le facă din Statele Unite pentru unitățile de luptă franceze..."

Curând crucişătorul *Émile Bertaine* s-a întors în portul Halifax, având la bord alte lingouri şi saci sigilați cu pecetea Băncii Naționale a Franței.

Soldații însă nu au descărcat aurul, fiindcă au apărut o serie de greutăți şi complicații imprevizibile. Comandantul crucişătorului, căpitanul R. Batter, a primit ordin de la noul guvern francez colaboraționist să nu dea aurul canadienilor, ci să-l transporte imediat în portul Fort-de-France, capitală a insulei Martinica şi departament naval francez din Marea Caraibilor.

R. Batter, a cărui întreagă familie se afla în

Franța, a preferat să dea ascultare ordinelor guvernului profascist şi să plece la Fort-de-France, deşi ştia că va fi urmărit de amiralul englez Bohaim Carter.

Din Halifax au plecat imediat după el trei nave militare engleze, dar nu l-au ajuns din urmă.

Mobilizare şi intervenție de la Washington

Alte crucişătoare franceze care aveau o încărcătură prețioasă la bord au aruncat ancora în portul Fort-de-France, iar în apropierea insulei Guadelupa – un alt departament naval francez – a apărut crucişătorul *Jeanne d'Arc.* Şi pe puntea lui se afla aur.

În după-amiaza zilei de 25 iunie, în portul Fort-de-France a intrat crucişătorul britanic *Dundee,* urmat la scurt timp de alte nave militare. Comandantul crucişătorului *Dundee* primise ordin de la Londra să discute cu amiralul George Robert, guvernatorul francez al insulei Martinica şi să-l câştige de partea Marii Britanii, adică împotriva propriului său guvern trădător. În acest sens, guvernatorul englez al insulei Trinidad i-a remis lui Robert un mesaj personal de la ministrul britanic al afacerilor externe.

Prin aceste presiuni şi jocuri diplomatice, englezii se pregăteau ca, în caz de forță majoră, să scufunde crucişătoarele şi nava portavion *Bearne.*

Ei nu ştiau că o parte din încărcătura lor

prețioasă fusese pusă la adăpost de francezi, sub protecția întunericului, în vechea fortăreață Fort Desaix de lângă portul Fort-de-France.

După cum a constatat şi a scris, la câțiva ani după terminarea celui de-al doilea război mondial, publicistul englez H. Montgomery Hyde, canadianul William Stephenson, care în timpul războiului a colaborat foarte bine cu serviciul de spionaj american şi englez, (regele George al VI-lea l-a avansat la gradul de cavaler, iar preşedintele american Truman l-a decorat cu medalia *Pentru merit* – cea mai importantă distincție americană) pregătea, pe vremea aceea, o lovitură de stat în Martinica, în urma căreia englezii împreună cu americanii urmau să pună stăpânire pe navele de război, având la bord încărcătura prețioasă.

Aceste pregătiri au fost întrerupte de vestea cutremurătoare că flotila franceză a fost distrusă lângă țărmul algerian. Escadrila engleză a intrat pe 3 iulie 1940 în baza marină franceză de la Mers-el Kebir din Algeria, unde era ancorată cea mai importantă parte a navelor de război franceze, iar comandantul ei, amiralul Sommervill a cerut ca francezii să ocupe toate porturile engleze sau să scufunde toate navele, fiindcă devenise iminentă ocuparea lor de către nemți. Francezii au refuzat să execute ordinele, iar Sommervill a dat dispoziție ca navele franceze să fie scufundate.

Au murit peste 1000 de marinari francezi. Sub impresia acestei veşti, guvernatorul insulei

Martinica a decretat mobilizare generală şi a cerut comandanților navelor de război britanice să părăsească imediat Fort-de-France şi apele teritoriale franceze.

Evoluția situației din Fort-de-France era urmărită cu atenție şi de F.D. Roosevelt, preşedintele Statelor Unite ale Americii. Roosevelt nu dorea ca englezii să repete atacul din oraşul algerian Mers-el-Kebir pe insula Martinica, care se afla aproape de coasta Statelor Unite. De aceea, a ordonat amiralului J.W. Griennsland să câştige colaborarea guvernatorului Robert, iar în caz de nereuşită, să blocheze toate navele franceze. Robert refuzase însă, cu multă vreme înainte, propunerea de a ascunde tot aurul.

Şi primul-ministru britanic W. Churchill era interesat de soarta aurului din Martinica. La 16 mai 1941, el a trimis o telegramă generalului Ismayl, şeful statului major: „Care e situația din Martinica? Se mai găseşte acolo aur în valoare de 50.000.000 lire sterline? Ce unități franceze sunt staționate pe insulă? Ce nave franceze sunt ancorate în port?”.

Berlinul era, de asemenea, atras de aurul de pe Martinica…

Numai *Empire Manor* a fost scufundată

Aproape în acelaşi timp cu arborarea steagului Marelui imperiu german pe Turnul Eiffel din Paris

a început lupta pentru salvarea unui alt uriaş tezaur de stat.

În Marea Britanie se ştia că invazia trupelor fasciste era iminentă, iar noul ei prim-ministru, Winston Churchill, a declarat:

— Vom lupta până la capăt! Vom lupta în Franța, vom lupta pe mări şi oceane, ne vom apăra insula cu orice preț! Nu vom pregeta să luptăm în deşert, pe câmp şi în munți...! Nu vom capitula cu niciun preț!

La mijlocul lui iunie 1940, într-o situație neobişnuit de grea, poate cea mai grea din istoria Angliei, pe care fasciştii germani se pregăteau să o invadeze şi să o subjuge, aşa cum procedaseră cu multe alte țări europene, cabinetul de la Londra s-a întrunit într-o şedință strict secretă. Primul-ministru Winston Churchill l-a invitat la şedință şi pe directorul lui *Bank of England* şi pe câțiva ofițeri superiori de marină. După cuvântul introductiv, privind tezaurul de aur, rostit de ministrul finanțelor, a luat cuvântul Churchill:

— Este clar că fasciştii ne vor ataca pe calea aerului, deja în cursul acestui an. Trebuie neapărat să punem la adăpost tezaurul de stat. Propun să îl ducem în Canada...

— În mod categoric nu va fi posibil, domnule prim-ministru, a răspuns Craig, directorul Băncii Angliei, fiindcă avem nevoie de cel puțin două săptămâni ca să putem aduna toate obiectele de preț din Londra. Hârtiile de valoare vor trebui luate

în evidență şi ambalate în lăzi speciale. Menționez că din ordinul guvernului am copiat toate hârtiile.

— Ştim că strângerea lor şi a altor asemenea bunuri este o treabă migăloasă, dar în niciun caz nu trebuie să dureze două săptămâni, a spus Churchill cu țigara în gură. Acum fiecare minut contează!

— Nici măcar nu consider Canada un loc ideal, a replicat amiralul Ernst Russel Archer care fusese şi el invitat să participe la şedința de guvern. Această acțiune de salvare necesită un număr sporit de nave de război bine echipate, iar în momentul de față acestea nu ne prisosesc.

— Punerea tezaurului la adăpost este o sarcină deosebit de importantă şi de aceea navele nu trebuie să constituie niciun fel de problemă, a reacționat dur primul-ministru.

— Este însă o realitate, a continuat amiralul Archer, că submarinele germane scufundă în fiecare zi nave. De aceea, vreau să vă atrag atenția asupra marelui pericol care poate să amenințe tezaurul în largul Oceanului Atlantic. După cum bine ştim cu toții, nu există aproape zi ori săptămână în care submarinele germane, din partea de nord a Oceanului Atlantic, să nu scufunde o navă britanică, a aliaților sau una neutră!

— Este de preferat să riscăm ca nemții să scufunde o parte din aurul şi hârtiile noastre de valoare, decât să ne expunem riscului, mult mai

mare, de a pierde tot tezaurul aici, la Londra, a răspuns Churchill. Trebuie pregătit totul în aşa fel, încât să reducem la minimum pericolul unui eventual atac german asupra navelor care transportă tezaurul. Serviciul secret va pune la punct o acțiune-replică. Nu trebuie să transportăm în Canada tot aurul deodată, ci vom efectua mai multe transporturi însoțite de o puternică pază militară.

— Chiar şi cea mai mică informație privind transportul aurului în Canada ar putea avea consecințe inimaginabile, a atras atenția ministrul apărării. Iar acest lucru i-ar demoraliza pe soldații noştri care, şi aşa, sunt marcați de victoriile fulgerătoare ale fasciştilor. Dacă duşmanii noştri ar afla că transportăm tezaurul în Canada, ei ar interpreta acest lucru ca pe un semn de iminentă capitulare.

— Nimic din toate astea nu trebuie să ne sperie! a exclamat Churchill. Încă din noaptea asta vom începe elaborarea planului de evacuare a tezaurului nostru, în Canada.

Nervozitatea directorului de la *Bank of England*

La patru zile după întrunirea secretă a cabinetului britanic, din Londra a plecat spre portul Greenock, nu departe de Glasgow, primul tren cu încărcătura prețioasă scoasă din seifurile subterane ale lui *Bank of England.* Lăzile cu aur şi

hârtii de valoare au fost transbordate din tren în cala crucişătorului *Emerald.*

În ziua de 24 iunie 1940, la ora 18.00, *Emerald* a ridicat ancora şi a intrat în apele Oceanului Atlantic însoțit de torpiloare. Disperat, Craig, directorul Băncii Angliei, s-a plimbat toată noaptea pe puntea crucişătorului. A intrat în cabină abia atunci când valurile au început să crească atât de mult, încât au umplut puntea cu apă.

Peste puțin timp, *Emerald* se legăna deja pe valurile învolburate ale mării, în timp ce torpiloarele care o însoțeau au rămas în urmă.

În acele momente de mare încordare, comandantul navei, Francis C. Flynn, a primit o radiogramă prin care i se atrăgea atenția că submarinele germane se apropie.

Căpitanul a luat o decizie de moment. A ordonat ca torpiloarele să-şi continue drumul pe traseul stabilit, iar *Emerald* să se îndrepte, fără escortă, pe calea cea mai scurtă spre țărmul canadian.

Toată noaptea directorul Craig s-a rugat în cabina sa pentru salvarea încărcăturii prețioase din cala vaporului.

Uraganul a durat patru zile.

Seifuri inexpugnabile

În dimineața zilei de 2 iulie 1940, crucişătorul Emerald a aruncat ancora în portul Halifax, care

fusese închis de poliția canadiană cu puțin timp înainte. Încărcătura a fost transbordată în două trenuri personale speciale. Unul, în care se aflau 488 de lăzi cu hârtii de valoare, însumând circa 100.000.000 de lire sterline a plecat spre Montreal, iar celălalt cu 2229 lăzi cu lingouri de aur – spre Ottawa, capitala Canadei.

În acele clipe, directorul Băncii canadiene, David Mansur, l-a informat pe Craig:

— La Ottawa vom folosi seifurile lui *Bank of Canada* de pe Wellington Street, iar la Montreal încăperile subterane ale clădirii uriaşe din granit a casei de asigurări *Sun Life Assurance Company* din Dominion Square.

— Cunosc clădirea în care se află *Sun Life Assurance Company,* l-a întrerupt Craig. Am fost în ea înainte de a începe războiul. Dar, după cum îmi amintesc, în subteranele ei nu se află seifuri.

— Ai dreptate, dragul meu prieten, a încercat să-l convingă Mansur. Am aprobat însă un proiect de transformare a sălilor în seifuri inexpugnabile, iar cei mai cunoscuți specialişti canadieni au pus la punct un sistem de siguranță foarte bun.

— Dorim să vă rugăm, a şoptit Craig, ca la Ottawa şi Montreal, lăzile să fie descărcate din trenuri şi ascunse în seifuri în timpul nopții.

— Ne-am gândit şi la asta. Transportul va fi efectuat sub protecția poliției canadiene.

Secretul nu a fost divulgat

În ziua de 8 iulie 1940, un alt convoi secret a ridicat ancora de pe țărmul Angliei. Convoiul era format din crucişătorul Bonaventure, din nava de război Revenge, din fosta navă particulară Monarch of Bermuda şi din navele poloneze Sobiesky şi Batory. În calele lor se aflau sute de lăzi cu aur şi hârtii de valoare, însumând aproape 500.000.000 de lire; în cei 50.000 de saci se găseau monede de aur, din cele mai diferite perioade şi țări, care formau cea mai mare şi mai valoroasă colecție numismatică din lume şi o parte importantă din tezaurul de aur al Marii Britanii.

În timp ce Londra era survolată de „armele miraculoase" ale lui Hitler, tezaurul londonez se afla deja la adăpost în Canada. Publicistul german Alfred Oesterheld remarca, plin de amărăciune, în cartea sa *Die Legende vom Gold,* (Leipzig, 1941), că „englezii au salvat la timp comorile lor, iar războiul a scos aurul din Londra într-un dans sălbatic. Înalta nobilime britanică, marii latifundiari şi oameni de afaceri au reuşit să-şi trimită la timp, peste ocean, bunurile de preț, inclusiv mari cantități de aur. În ciuda dificultăților întâmpinate de marina engleză, întotdeauna s-au găsit destule nave care să transporte aurul englez.

Cele cinci nave menționate, însoțite de torpiloare, au continuat să navigheze spre Canada, înfruntând timpul nefavorabil şi valurile

oceanului în care submarinele germane scufundaseră 20 de nave, la sfârşitul lui iunie şi începutul lui iulie!

În partea a doua a traseului său, *Batory* a avut o defecțiune. Dându-şi seama că întregul transport poate fi periclitat, amiralul sir Ernst Russel Archer, comandantul lui, a dat ordin ca, după reparație, *Batory* să navigheze sub protecția crucişătorului *Bonaventure* până în portul St. Johns, iar restul navelor să se îndrepte, cât mai repede cu putință, spre Halifax.

Pe puntea navelor, soldații stăteau în poziție de atac. Ceața deasă, ghețarii, submarinele germane puteau deveni oricând un pericol iminent.

În zilele următoare, şi celelalte nave care transportau cantități mai mici din tezaurul Marii Britanii au aruncat ancora pe țărmul canadian.

În seifurile canadiene au intrat aur şi alte obiecte prețioase în valoare totală de 1.880.000.000 lire. Submarinele germane nu au reuşit să trimită pe fundul oceanului nici măcar un singur kilogram de aur, deşi pe traseul convoiului fuseseră scufundate 144 de nave neutre sau ale aliaților, în decurs de trei luni.

Tezaurul de stat al Marii Britanii a fost salvat de mulți oameni, iar fasciştii nu au aflat nimic. Dacă ar fi intrat în posesia celui mai mic amănunt despre acest transport strict secret, *Emerald, Bonaventure, Revenge, Monarche of Bermuda, Sobiesky, Batory* şi alte nave ar fi ajuns, în mod

sigur, pe fundul Oceanului Atlantic. Şi, în felul acesta, ar fi intrat în rândul navelor celebre scufundate, având la bord încărcături prețioase.

Succesul scufundătorilor de pe *Dragsphord*

A existat totuşi o navă cu aur din tezaurul englez care a fost scufundată.

S-a numit *Empire Manor* şi încă nu exista pe vremea când *Emerald* şi celelalte nave transportau spre Canada aurul Angliei. Nava a fost construită la Sunderland şi a fost lansată la apă în 1943.

În acelaşi an a plecat în primul ei drum spre New York.

S-a întors în Anglia la sfârşitul lui ianuarie 1944, având la bord o încărcătură de peste 6500t, din care, cea mai mare parte era aur din *Bank of England,* din S.U.A, care era aşteptat să sosească la Londra.

Empire Manor nu a navigat singură, ci a făcut parte din convoiul *A-X 276.*

În ziua de 27 ianuarie 1944, înainte de prânz, nava americană *Edward Canawag* a ieşit, pe neaşteptate, din convoi şi s-a ciocnit de *Empire Manor.* Imediat, pe puntea ei a izbucnit un incendiu. Echipajul a fost evacuat, iar la 29 ianuarie, ora 13.00, comandantul mineralierului canadian a dat ordin ca *Empire Manor* să fie scufundată, deoarece devenise un obstacol în calea celorlalte nave.

Comandantul nu ştia nimic despre încărcătura foarte prețioasă ascunsă în cala navei britanice.

Nava a fost scufundată la circa 240 km vest de capul Rac din New Foundland, unul dintre cele mai periculoase locuri din Oceanul Atlantic.

Acest lucru era bine ştiut în 1950 de scafandrii de pe nava *Twayford,* care au început să caute aurul din epava *Empire Manor.* Scafandrii, ajutați de experți militari şi de cea mai modernă tehnică, au reperat epava, dar nu au găsit în ea nicio fărâmă de metal galben.

Acest insucces nu l-a descurajat însă pe Allan Crottol, directorul general al societății *Redsdonne-Besley,* care s-a hotărât să descopere aurul din epava scufundată *Empire Manor.* După studierea temeinică a diferitelor documente şi după consultații cu foşti ofițeri de marină, el a achiziționat tehnica cea mai perfecționată de scufundare şi a semnat un contract cu Ministerul de Finanțe. Abia după aceea, nava de salvare *Dragsphord* a ajuns în locul unde se spunea că pe fundul Oceanului Atlantic s-ar afla epava navei *Empire Manor.*

Era august 1973.

Oceanul era agitat ca în urmă cu 29 de ani şi aşa cum este de obicei. Valurile înalte de 9 m nu conteneau să agite suprafața apei.

Scafandrii temerari au cercetat din nou epava *Empire Manor.* Se găseau în ea şi multe substanțe explozibile…

Au încheiat căutările la 6 noiembrie, după mai bine de trei luni, aducând pe puntea navei *Dragsphord* 62 de lingouri de aur, fiecare cu o greutate de 15 kg.

Despre cea mai mare moştenire din lume nu există documente

Este probabil că englezii au transportat în Canada şi aurul care a fost trimis la Londra, în 1720, de locotenentul Pavel Polubotok, (1670–1724, căpetenia unei răscoale a țăranilor ucraineni), înainte de a pleca la Petersburg ca să discute cu țarul Petru I despre independența Ucrainei. Butoiul conținea monede de aur în valoare totală de 200.000 de ruble, de pe vremea aceea, şi a fost transportat în Anglia de Jakov, fiul lui Polubotok. Peste puțin timp, a plecat spre Londra şi cel de-al doilea butoi cu monede de aur, care au fost depuse la Banca *East India Company* din Londra.

Ucrainenii nu şi-au dobândit independența, iar Polubotok nu a fost primit de țarul Petru I fiindcă, imediat după sosirea lui la Sankt Petersburg, a fost întemnițat în fortăreața Petropavlovsk, unde a murit după trei ani, în decembrie 1724.

Valoarea aurului ucrainean, incluzând şi dobânzile, este incredibil de mare: 16 miliarde de lire! El reprezintă „cea mai mare moştenire din lume!”

În secolul nostru, urmaşii lui Pavel Polubotok au încercat de două ori să intre în posesia „celei mai mari moşteniri”. Profesorul Alexander Rubeț, unul dintre ei, a cercetat câțiva ani de-a rândul documentele înaintaşului său, dar la întâlnirea din 1908, la care s-au strâns peste 300 de membri ai familiei, nu a prezentat nimic demn de semnalat. În 1958, la Londra a fost deschisă Agenția juridică de apărare a drepturilor cetățenilor sovietici care trăiesc în străinătate – *Injurkolegija.* Investigațiile ei au fost lipsite de succes fiindcă în Ucraina sau în Uniunea Sovietică nu există nimeni care să aibă o confirmare a depunerii în Anglia a monedelor de aur ale unui înalt demnitar ucrainean. În consemnările care s-au păstrat din timpul interogatoriilor lui Pavel Polubotok la Sankt Petersburg nu se face nicio mențiune în legătură cu aceste monede. E sigur că nu a făcut nicio declarație în acest sens şi, chiar dacă ar fi fost întrebat, nu era obligat să mărturisească adevărul.

Mai există şi o altă ipoteză, potrivit căreia în timpul torturilor, la care a fost supus în închisoare, Polubotok ar fi pomenit ceva despre două butoaie cu aur. Această mențiune nu a fost însă inclusă în depozițiile scrise şi, probabil, în felul acesta, funcționarii țarului au îmbogățit tezaurul de stat al Rusiei.

Despre cele două butoaie cu aur a amintit şi deputatul Roman Ivanciuk la o şedință a

parlamentului, care a avut loc în iulie 1990, la Kiev, unde s-a vorbit despre independența şi suveranitatea Ucrainei.

În iulie 1990, conducerea lui *Bank of England,* (succesoarea de drept a lui *Bank of East India Company,* care a fost dizolvată în secolul al XIX-lea), a promis că va încerca să găsească documentele privind aurul ucrainean şi, totodată, a anunțat că navele care transportau comoara lui Pavel Polubotok în Anglia au naufragiat pe drum.

Câteva zile mai târziu, *Bank of England* a anunțat că nu a găsit în arhiva sa nicio mențiune privind depozitarea aurului ucrainean, deşi au fost cercetate toate documentele…

Tragedia avioanelor încărcate cu ducați

Guvernul regatului Iugoslaviei a părăsit țara, deşi la ultima sa întrunire nu fusese luată nicio decizie în legătură cu „evacuarea peste graniță". Trupele iugoslave au capitulat în războiul din aprilie 1941, deşi Consiliul de Miniştri nu luase nicio hotărâre în acest sens.

Iugoslavii au început să se gândească cum să pună la adăpost tezaurul de stat şi celelalte obiecte de preț din fața înaintării fasciştilor, imediat după ce aceştia au ocupat Praga, în martie 1939, fiindcă erau convinşi că şi țara lor va veni la rând. Consiliul administrativ al Băncii Naționale a regatului Iugoslaviei, întrunit la Belgrad, sub

preşedinţia guvernatorului ei, dr. Dragutin Protić, a hotărât ca, ţinându-se seama de situaţia încordată din Europa, o parte din aur să fie depozitat în seifurile cunoscutei *Bank of England* de la Londra.

După ce s-a primit consimţământul Marii Britanii, au început imediat pregătirile de expediere a aurului. În zorii zilei de 8 mai 1939, soldaţii au încărcat lăzile sigilate în vagoane de cale ferată, la periferia Belgradului.

Câteva zile mai târziu, dr. D. Protić avea în mână confirmarea Băncii Angliei că a preluat, în deplină ordine, 42.111 kg aur din Iugoslavia.

Acesta a fost cel mai mare transport de aur din Iugoslavia ameninţată de hitlerişti. În ţară au mai rămas circa 29t de metal preţios din care 6t de alexandrini – monede de aur cu portretul regelui Alexandru I, bătute în Franţa, între anii 1925 şi 1926.

Funcţionarii Băncii Naţionale ai regatului Iugoslaviei continuau să ambaleze şi să sigileze lăzile.

Transporturi mai mici de aur au luat calea Elveţiei şi a Franţei; numai din seifurile de la Mostar au fost transferate la Lausanne, în septembrie 1939, 1864,5 kg, iar în mai 1940 au fost expediate de la Sarajevo 5750 kg. Dar cea mai mare cantitate de aur a fost depozitată în seifurile lui *Bank of England.* Încă la sfârşitul lunii mai 1939, aici se aflau 45t de aur iugoslav.

Deoarece nici Anglia nu era foarte sigură de independența ei în fața conducătorilor celui de-al treilea Reich, cea mai mare parte din tezaurul iugoslav a plecat de la Londra în Statele Unite unde a fost depozitat în seifurile Băncii Federale de rezerve din New York. Tot aici au ajuns direct lăzi cu aur de la Belgrad şi Sarajevo, în aşa fel încât, la 15 iulie 1940 la Banca Federală din New York se găseau 14 469 kg, din care majoritatea sub formă de monede de aur. La începutul lui aprilie 1941, la New York se aflau 41.663 kg aur iugoslav, iar la *Bank of England* – 11.203 kg.

Din Iugoslavia au fost trimise în băncile din străinătate cantități uriaşe de devize şi hârtii de valoare care formau proprietatea membrilor familiei regale, celor mai înstărite familii şi instituțiilor bancare. Iugoslavia a avut la Banca Federală de rezerve din New York 11.500.000 de dolari, la *Banco di Brasil* din capitala Braziliei cu un sfert de milion mai puțin, în băncile din Ankara 3.000.000, la *Interbank* din Lausanne 2.687.000, la Moscova 1.000.000 de dolari.

Capitularea

La începutul anului 1941, situația din Iugoslavia s-a agravat. Pe 25 martie 1941, primul-ministru şi ministrul afacerilor externe au semnat la Viena actul de aderare la pactul fascist împotriva *Cominternului;* când s-au întors acasă, ei au fost

întâmpinați de puternice demonstrații antifasciste.

În noaptea de 26 spre 27 martie, ofițerii au organizat o lovitură de palat; guvernul a fost răsturnat, iar prințul regent Paul a fost obligat să părăsească țara. Primul-ministru al noului guvern, generalul Simonić l-a proclamat rege pe Petar Karadjordjević, fiul major al regelui Alexandru al Iugoslaviei, (care, împreună cu ministrul afacerilor externe L. Barthoum, a fost ucis în 1934 într-un atentat la Marsillia). Noul suveran a început să semneze sub numele de Petar al II-lea, dar nu a apucat să folosească acest nume prea mult timp.

În următoarele zile, noul guvern de la Belgrad a început să primească avertismente din mai multe părți că Germania fascistă se pregăteşte să ocupe Iugoslavia. Din păcate, puțini au fost cei care au dat crezare acestor zvonuri…

În noaptea de sâmbătă spre duminică, 6 aprilie 1941, trupele germane au ocupat Iugoslavia şi Grecia deoarece, după cum a justificat Berlinul această invazie, „Anglia trebuie izgonită definitiv din Europa”.

Armata iugoslavă dotată insuficient, fără tancuri şi cu avioane de tip vechi, a fost atacată de 56 de divizii germane. Alături de germani se aflau soldați italieni, bulgari, unguri şi, după proclamarea statului independent croat de la Zagreb, soldați croați. Avioanele fasciste au bombardat fără milă

Belgradul şi multe alte oraşe, chiar dacă nu aveau obiective militare.

În ziua de 17 aprilie 1941, când 350.000 de soldați iugoslavi se aflau în captivitate la nemți, în Belgradul distrus a fost semnat armistițiul, respectiv actul de capitulare necondiționată a Iugoslaviei.

În ziua aceea, la Belgrad, nu s-a aflat nici urmă de miniştri, generali sau tezaur de stat.

Ocupanții germani au pălit de furie, mai ales când au intrat în Banca Națională din Belgrad şi au găsit toate seifurile goale.

Tezaurul de stat al Iugoslaviei fusese luat de italieni.

„Salvați măcar 9 tone de aur!”

În dimineața zilei de 7 aprilie 1941, Milan Ugričić, directorul Băncii Naționale din Belgrad a sunat trei funcționari: Todor Karanović, Marjan Krisper şi Jovan Živadinović.

— Acum câteva minute m-am întors de la o consfătuire cu dl guvernator dr. Protić, le-a spus el în chip de introducere. Suntem puțin depăşiți de evenimente şi nu am reuşit să salvăm la timp tot aurul. În seifurile filialei noastre din Užice se află 204 lădițe care conțin peste 9,5t de aur sub formă de lingouri şi monede. Voi, dragii mei colegi şi prieteni, trebuie să-l salvați! Vă rog să plecați la Užice cât mai repede posibil şi să transportați

aurul la Mostar. Veți avea la dispoziție soldați şi camioane. La Mostar trebuie să predați lădițele directorului filialei noastre, domnului Krstić, care vă aşteaptă. Este o misiune foarte importantă şi strict secretă.

Funcționarii au plecat abia spre seară, când raidurile aeriene au mai contenit.

La Užice, soldații au încărcat aurul şi sacii cu bani în trei camioane şi, imediat după ce funcționarii au semnat protocoalele, camioanele au plecat spre Mostar.

Drumul a fost greu şi periculos. Soldații stăteau pe lăzi cu puştile şi mitralierele pregătite, privind cu teamă la avioanele inamice care brăzdau cerul.

A doua zi, dimineață, au sosit la Mostar. Tezaurul a rămas aici până pe 13 aprilie. În ziua următoare, la ora 2.30, coloana formată din cinci camioane militare s-a pus din nou în mişcare, îndepărtându-se în grabă de ocupanții ce înaintau. La Bilece, aurul şi sacii cu monedele de aur au fost transferați în vagoane de cale ferată şi abia la Nikšiće au fost descărcați din nou în camioane.

Iar de aici au ajuns la aeroportul Kapino Pole din apropiere.

Ultima noapte a regelui la mânăstirea Ostrog

Regele Petar al II-lea a fugit din Belgrad la 6 aprilie, după primul raid al avioanelor germane. În

seara zilei de 13 aprilie a ajuns împreună cu suita sa la mânăstirea Ostrog, nu departe de oraşul Nikšićе din Muntenegru, reşedința de odinioară a regelui muntenegrean.

Regele era însoțit de o suită condusă de locotenentul Miodrag Rakić. Petar al II-lea a coborât din maşina murdară de noroi şi s-a îndreptat spre starețul mânăstirii, Leontij Mitrović, care s-a aplecat şi a sărutat mâna tânărului monarh. Acesta nu s-a arătat surprins de gestul bătrânului monah. Imediat după aceea, Mitrović l-a condus în fața patriarhului Gavril Dožić.

— Ne-am hotărât să plecăm din țară, l-a anunțat Petar al II-lea. Ca rege şi fiu al apreciatului suveran Alexandru, vă rog şi, în acelaşi timp, vă cer să ascundeți aici câteva lăzi şi geamantane. În ele se găsesc obiecte de valoare ale familiei mele. Sunt destul de multe şi, din păcate, nu le pot lua cu mine pe toate. Trebuie să găsiți o ascunzătoare bună şi pentru acest tablou de Rafael. Țin foarte mult la el. După război o să mă revanşez…

După ce a servit cina şi a lăudat vinul bun, Petar al II-lea s-a dus la culcare, de parcă nu ar fi avut niciun fel de griji.

Leontij Mitrović, în vârstă de 70 de ani, împreună cu Andrej Koprović, profesor de teologie la Sarajevo, a început să se gândească la obiectele de preț. Lingourile, monedele, bijuteriile, tacâmurile şi vesela din aur au fost ascunse în

pivniță, iar celelalte obiecte de valoare au fost îngropate lângă toaleta din grădină. Lada cea mare, bine ferecată, a fost îngropată în pădurea din spatele mânăstirii.

Cei doi au muncit până în zori şi au avut grijă să ascundă totul, singuri, fără niciun ajutor sau martor.

Dimineața s-au spălat şi au vrut să se despartă de rege, asigurându-l că toate obiectele de preț au fost puse la adăpost sigur. Nu l-au mai găsit, fiindcă regele se afla deja pe drumul spre aeroportul din Nikšiće.

Era 14 aprilie, 1941.

Bombardierul a decolat foarte greu, deşi în afara echipajului şi a monarhului, nu avea la bord decât trei membri ai suitei regale: ministrul casei regale Knažević, locotenentul Rakic şi medicul Moacanin. În avion au mai fost încărcate lăzi cu aur.

Petar al II-lea a mai privit încă o dată mânăstirea Ostrog care se pierdea în zare.

Suveranul nu ştia că în clipele acelea o coloană de maşini blindate ale ocupanților fascişti se apropia de mânăstire. Din prima maşină personală a sărit un general SS, împreună cu maiorul de contraspionaj al armatei iugoslave, Milan Prosa. Era una şi aceeaşi persoană care, împreună cu ofițerul, îl însoțise mai înainte pe rege. Un trădător.

Câteva ore mai târziu au zburat de la Nikšiće şi doi slujitori credincioşi ai regelui, cu restul de

bagaje.

Zborul suveranului nu s-a desfăşurat însă fără niciun fel de complicații.

„În timp ce *Savoia-Marchetti,* un avion cu trei motoare, se apropia de insulele ionice, a fost întâmpinat de un tir puternic antiaerian”, scrie ziaristul iugoslav Mihailo Marić. „Zadarnic, maiorul Sofii, aviatorul de pe nava regală, a lansat rachete roşii şi verzi. Abia reuşise să evite tunurile antiaeriene, când două avioane de vânătoare britanice *Hurricane* s-au aruncat asupra bombardierului în care zbura monarhul Iugoslaviei. Avionul regal a fost obligat să aterizeze forțat pe aeroportul de lângă Paramythi din Grecia, escortat de avioanele de vânătoare. Imediat după aterizare, la scara lui a oprit un mic *jeep* britanic. Soldații englezi şi greci au îndreptat mitralierele spre pasagerii care coborau din avion. S-au auzit ordine în engleză şi italiană: «Mâinile sus! Mâinile sus!»”.

Aşa a fost întâmpinat regele Iugoslaviei în exil. Este însă adevărat că, imediat, chipul lui s-a luminat de un zâmbet.

Pe podul aerian Iugoslavia-Grecia

Petar al II-lea a transportat 20 de lăzi cu aur, fiecare având o greutate de 60 kg. Pe aeroport au rămas 184 de lăzi şi mulți saci cu monede de aur.

Se mai aflau aici şi mulți refugiați: miniştri

împreună cu familiile lor, înalți funcționari guvernamentali, ofițeri. În dotarea aeroportului existau doar câteva avioane – mici şi învechite.

Comandantul forțelor aeriene iugoslave, generalul Borivoj Mirković a reuşit ca, în ciuda tuturor obstacolelor, să elaboreze un plan minuțios al podului Iugoslavia-Grecia şi retur, fiindcă toate avioanele trebuia să se întoarcă pentru a încărca restul refugiaților şi aurul.

— Niciun avion nu trebuie să părăsească aeroportul, dacă la bordul lui nu se va afla cel puțin o ladă cu aur! a ordonat generalul, pe 15 aprilie 1941, în prima zi de existență a podului aerian care se întindea până în Grecia ocupată deja de fascişti.

— Pregătiți-vă de plecare! a ordonat generalul Mirković.

— Mulțumesc, eu nu voi pleca nicăieri, a răspuns maiorul Stevan Jakovlević, care se hotărâse să rămână acasă, alături de poporul său, şi să lupte împotriva ocupanților.

— De ce? Ştii ce soartă o să te aştepte?

— Ştiu alte lucruri… Ca de pildă, că mulți dintre cei care vor pleca nu se vor mai întoarce…

Avioanele s-au desprins de pe betonul pistei. Încărcate cu aur şi oameni.

Nu toate au ajuns însă în Grecia.

Avionul în care se afla aurul şi ministrul Mihail Konstantinović a explodat cu puțin înainte de a-şi lua zborul.

Într-un alt avion, un mic *Caproni* bimotor, călătorea şi bătrânul profesor universitar dr. Vladimir Corović.

— Transportați în avion aur? l-a întrebat generalul Mirković pe şeful echipajului.

— Nu, domnule general, am o suprasarcină!

Generalul s-a uitat la echipaj, arătând cu degetul spre un soldat.

— Tu cine eşti?

— Radiotelegrafistul Zivković, domnule general!

— Ieşi din rând! i-a ordonat generalul. Tu nu o să zbori!

— Vă rog, domnule general, vreau să zbor în Grecia cu un avion nou! Vă rog…

— Afară! Ieşi afară din rând! a țipat la el generalul, după care, a ordonat căpitanului să încarce o ladă cu aur în locul radiotelegrafistului.

Avionul supraîncărcat, în care ar fi trebuit sa zboare radiotelegrafistul Zivković, nu a aterizat nicăieri şi, după toate probabilitățile, s-a prăbuşit în Marea Adriatică.

În plus, atmosfera era deosebit de nefavorabilă: norii negri pluteau foarte aproape de pământ.

În seara zilei de 15 aprilie 1941, pe aeroportul din Nikšiće mai aşteptau încă mulți ofițeri şi civili. Se bucurau că vor pleca în străinătate fără să ştie că avioanele de vânătoare fasciste avariaseră cinci din cele şapte aparate, imediat după aterizarea lor pe aeroportul de lângă Paramythi, iar celelalte două aveau stricăciuni atât de mari încât nu se

mai puteau întoarce pe aeroportul din Nikšićе.

„Totul amintea de apropierea sfârşitului…” a scris maiorul Stevan Jakovlević care, după război, a ajuns profesor universitar şi scriitor. „Aveai impresia că Iugoslavia fusese deja îngropată, iar lângă noi se aflau groparii ei: comandanți, politicieni, oameni corupți şi chiar amantele strângând câini în brațe. Mulți dintre ei luaseră cu sine toate bijuteriile şi banii, sperând să ajungă cât mai repede în străinătate, ca să trăiască în linişte şi pace în timp ce țara lor de origine agoniza…”

Până în seara zilei de 15 aprilie, avioanele au transportat din Nikšićе 82 de saci cu bancnote în valoare totală de câteva milioane de dinari. Când soldații şi ofițerii au început aproape să se bată pe ei, generalul Mirković a ordonat ca sacii să fie stropiți cu benzină şi arşi.

Ultimul avion a decolat de pe aeroportul din Nikšićе, în ziua de 16 aprilie, pe o vreme la fel de nefavorabilă. În avion se aflau câțiva ofițeri, ministrul Marko Daković şi generalul Borivoj Mirković. Şi trei lăzi cu aur.

În timp ce survolau teritoriul Greciei au fost întâmpinați de rafalele artileriei antiaeriene: toți pasagerii au fost răniți, iar ministrul Daković a murit. După unele mărturii, în timpul aterizării forțate, el a fost rănit mortal de una dintre lăzile cu aur.

Captura locotenentului italian

Avioanele nu au transportat în străinătate toate lăzile încărcate cu lingouri şi monede de aur. Unele au fost ascunse de patrioții iugoslavi la Nikšiće, la Cetinja, dar mai ales la Novyi Herceg, în golful Kotorsk, unde trebuia să fie transbordate la bordul unui submarin al aliaților.

Totul nu a rămas decât un plan pe hârtie, deoarece soldații italieni au pus mâna pe aur. Ei au traversat repede munții şi au transportat, în mare secret, lăzile furate la Tirana, iar de aici în Italia. În felul acesta, le-au pus repede la adăpost din fața nemților, care nu au reuşit să-şi ducă la îndeplinire planurile lor nelegiuite în Iugoslavia.

Conducătorul ustaşilor croați, Ante Pavelić, a cerut de mai multe ori Romei să restituie aurul statului croat, dar a primit „în dar“ doar o singură ladă.

În Iugoslavia au mai rămas încă două şi anume cele pe care şi le-au împărțit „salvatorii” aurului, în Novyi Herceg.

„Salvatorii” au fost acei indivizi laşi care, după câteva ore de la „împărțirea” prăzii, au divulgat locotenentului italian Siragusa locurile unde au fost ascunse toate celelalte lăzi cu aur.

O ladă uitată la Agami

Regele Petar al II-lea a fugit primul şi din Grecia,

după care a traversat Creta şi s-a ascuns în Egipt. Acesta a fost însă doar începutul unui drum lung în care a fost întotdeauna însoțit de aur.

Generalul Borivoj Mirković, grav rănit în timpul aterizării forțate, a fost internat în spitalul din Atena, împreună cu alți câțiva ofițeri răniți. Hitleriştii se apropiau însă şi de capitala Greciei.

Cu puțin înainte de a pleca din Atena, generalul le-a spus prietenilor săi:

— Mâine vom pleca în Peloponez. Pregătiți tot ce este necesar pentru drum! Nu ştim deocamdată unde şi când îl vom ajunge din urmă pe comandantul nostru suprem şi pe regele nostru! Deocamdată ne aflăm într-o situație foarte incertă. Lozić, deschide o ladă!

Maiorul Krst Lozić a îndeplinit ordinul cu plăcere. În ladă se aflau 16 saci cu ducați de aur. Fiecare ofițer a primit câte un sac, iar generalul a reținut doi. După ce s-a externat din spital, sub pat a rămas doar o ladă goală.

Borivoj Mirković împreună cu ceilalți ofițeri şi cele două lăzi cu aur, a urcat, la miezul nopții, la bordul crucişătorului britanic *Defander* care a ridicat ancora din portul grecesc Kalami cu puțin timp înainte de intrarea trupelor fasciste în oraş.

Alți ofițeri iugoslavi, transportând cu ei lăzi cu aur, s-au urcat la bordul altor câtorva nave.

Drumul nu a fost deloc uşor. Deşi a fost atins de o bombă lansată de un bombardier german, *Defander* a reuşit să intre împreună cu celelalte

nave în portul insulei Creta.

„În timp ce debarcam pe insulă, iar aviatorii se căzneau să care cele două lăzi pline cu aur pe puntea crucişătorului avariat, fratele generalului Borivoj Mirković protesta că e absurd să cari aur în timp ce viața îți atârnă de un fir de păr“ a scris Krst Lozić, după război. „Nu ştiu dacă voia să îl împărțim. I-am spus că cel mai bine ar fi să-l lăsăm aici.

— Vezi, nici măcar nu ştim încotro mergem…

— Nu, de cele două lăzi cu aur răspund eu, personal, mi-a răspuns fratele lui Mirković, subofițer de aviație. Trebuie să le luăm cu noi!”

În felul acesta şi cele două lăzi au urmat drumul regelui şi al miniştrilor lui.

Egiptul a constituit prima escală a oficialităților iugoslave aflate în exil. Pe vremea aceea, în oraşul Agami, nu departe de Alexandria, se afla tabăra unei unități ceho-slovace. Dr. Leopold Firt, unul dintre conducătorii ei, care după război a ajuns general, îşi aduce aminte de evenimentele de la sfârşitul lunii aprilie şi începutul lui mai 1941: „Regele Iugoslaviei, cu mica sa suită, a plecat de la aeroport la hotelul *Cecil* din Alexandria. Generalul Mirković, care fusese grav rănit şi era însoțit de fratele său, a fost internat la spitalul militar, iar toți ceilalți s-au urcat în camioane, care i-au transportat în tabăra ceho-slovacă militară de la Agami, la circa 30 km vest de Alexandria. Acolo se afla aeroportul luxos al milionarilor din

Alexandria, dar în zilele acelea dramatice puțini îşi mai aduceau aminte de strălucirea lui.

Soldații iugoslavi au cărat foarte multe lădițe în care credeam că se află muniții.

După câteva zile ne-am despărțit. Iugoslavii au plecat, luând cu ei şi lăzile din stejar. În camera unde dormise sublocotenentul Střelka şi căpitanul Mates a rămas sub pat o ladă. Ce era să facem cu ea?

— În curând o să ne mutăm şi noi, a spus Střelka. Ascunde lada aia undeva în magazie! i-a ordonat apoi căpitanul Mates.

Cu toate acestea, lada a rămas sub pat. A doua zi dimineață, în tabăra noastră a oprit un *jeep* mare, american, în care se aflau vechi cunoştințe de ale noastre – ofițeri iugoslavi. Toți erau foarte îngrijorați.

— Nu cumva a rămas aici o ladă? ne-a întrebat unul dintre ei.

— Ba da, a răspuns căpitanul Mates.

Iugoslavilor li s-a luat o piatră de pe inimă şi imediat am aflat care era motivul. În ladă se găseau peste 50 kg de aur! Abia atunci ne-am dat seama că am ascuns tezaurul de aur al Iugoslaviei".

Regele iugoslav, împreună cu miniştrii şi ofițerii săi, nu a rămas prea mult timp nici la Cairo, regele egiptean Faruk refuzând să le acorde azil de teama lui Mussolini şi a lui Hitler.

Suveranul iugoslav şi suita sa au fost nevoiți să

plece mai departe, la Ierusalim.

Mai târziu, de aici, au plecat la Londra. Bineînțeles că au luat împreună cu ei şi lăzile cu aur.

În țară era război, iar în emigrație, regele se distra

Membrii guvernului iugoslav nu au avut o viață grea nici la Londra, fiindcă au format cel mai bogat guvern din emigrație. Miniştrii lui aveau salarii mult mai mari atât față de colegii lor din alte cabinete aflate în emigrație, cât şi față de miniştrii englezi sau americani. În acest timp, ministrul apărării al Marii Britanii sau al Statelor Unite aveau mai multe griji decât ministrul apărării iugoslav, în subordinea căruia, în 1941, se aflau numai 404 ofițeri şi soldați. Dintre aceştia 7 erau generali, 115 ofițeri şi 54 subofițeri, iar salariile lor erau mult mai mari decât ale colegilor britanici.

Guvernul iugoslav îşi putea permite acest lux. În documentele din arhivă s-a găsit un proces-verbal de la una din întrunirile lui: „Am luat cunoştință de faptul că la Cairo, ministrul finanțelor Juraj Sutej şi-a îndeplinit misiunea de a preda cantitatea de 300 kg de aur…”

Nici regele nu a dus o viață foarte grea. În timp ce poporul iugoslav suferea sub jugul fasciştilor, iar mii de oameni piereau pe câmpurile de luptă şi în închisori, suveranul frecventa cluburile şi

localurile de noapte din capitala Marii Britanii.

„În Piccadilly şi în împrejurimile lui Bond Street şi ale lui Leicester Square, aproape în fiecare seară, putea fi întâlnit un grup de oameni lipsiți de griji“ scria M. Marić. „Înaintea unui bărbat de statură atletică, cu pas de militar, mergea un tânăr cu înfățişare distinsă, cu fața palidă şi nas coroiat. Alături de el păşea un alt tânăr cu pălărie tare pe cap şi cu mâna băgată în buzunar. Era garda de corp a regelui Petar, oaspetele *incognito* al barurilor de noapte londoneze.

Escapadele de la barul *Gipsy,* cunoscut prin cele mai frumoase femei din Marea Britanie şi din coloniile ei, şi de la barul *Petrov,* se terminau, de multe ori, la restaurantul *La Yvona,* unde clienții erau luați în primire de tinere franțuzoaice pline de temperament.

În acele nopți, regele şi «muşchetarii» lui deveneau nostalgici, după prima cupă sau primul pahar de *whisky,* şi deseori, începeau să povestească despre țara lor natală, despre masacrele şi luptele care se purtau acolo. Însuflețiți de patriotism, de «ură» împotriva «blestemaților de nemți», în zorii zilei spărgeau toate paharele şi sticlele, împreună cu fetele grațioase, care aveau grijă să mulțumească toate capriciile grosolane ale acestor oameni şi, bineînțeles, să le mănânce banii”.

Într-una din seri, Petar al II-lea, împreună cu prietenii săi, a avut un incident cu un polițist

londonez, care i-a condus la cel mai apropiat comisariat de poliție, fiindcă se făcuseră vinovați de tulburarea ordinii publice.

— Cine sunteți, domnii mei? i-a întrebat aici un tânăr polițist.

— Sunt regele Iugoslaviei, Petar al II-lea.

Polițistul i-a privit lung pe oamenii beți din fața lui, după care a făcut un gest cu mâna către tânărul care stătea puțin mai retras.

— Iar despre acest domn vreți să spuneți că este sultanul Turciei?

Monarhul iugoslav era mai mult preocupat de soarta prințesei Alexandra a Greciei, logodnica şi viitoarea sa soție, decât de țara lui însângerată. Tocmai din această cauză, deşi avea mult aur, voia să aibă şi mai mult. Acasă, primea o subvenție lunară de 40 000 000 de dinari, iar în emigrație a pretins aceeaşi sumă în lire sterline. În felul acesta, la Londra avea o subvenție de 20 de ori mai mare decât regele Norvegiei, care era mult mai în vârstă decât el şi avea o familie numeroasă.

După o vizită a mamei lui Petar la Londra, prințesa Alexandra şi-a făcut inventarul bijuteriilor, care mai târziu a fost dat publicității.

Regina Maria avea bijuterii de mare valoare, după care Alexandra tânjea. Într-o seară, ea l-a întrebat pe Petar:

— Logodna şi nunta noastră nu vor afecta în niciun fel relațiile cu mama ta?

— Doamne, Dumnezeule! a răspuns Petar. Nu le

vor schimba în niciun fel. Vom continua să-i dăm o sumă de bani, chiar dacă, după cum bine ştii, este foarte bogată. Bijuteriile ei valorează cel puțin un sfert de milion de lire sterline! În plus, mai are şi un cont în bancă, fiindcă tatăl meu i-a lăsat hârtii de valoare, însumând 300.000 de lire.

În plină desfăşurare a războiului, la Londra, Petar al II-lea şi-a permis luxul să dăruiască ofițerilor şi participanților la lovitura de stat din 27 martie 1941 butoni de aur pe care era gravată această dată. Ea a însemnat şi ziua urcării lui pe tron.

Americanul Robert Hayden Alcorn, care a fost trimis de şeful Serviciului american de spionaj, generalul Donovan, la Curtea regală a Iugoslaviei aflată în exil la Londra, a descris în memoriile sale viața luxoasă a lui Petar al II-lea şi o întâmplare ciudată prin care au trecut bijuteriile coroanei Iugoslaviei:

— Ați văzut vreodată bijuteriile tezaurului de stat al Iugoslaviei? m-a întrebat, într-o seară, zâmbind, prințesa Aspazia Manos, mama Alexandrei.

Prima mea reacție interioară a fost consternarea; cum aş fi putut avea ocazia să văd bijuteriile coroanei regale? i-am răspuns că probabil nu voi avea niciodată acest prilej.

— Petar, te rog să mi le aduci! i-a ordonat ea cu un gest elegant.

Tânărul rege a ieşit din salon. S-a întors cu o

casetă mare, care părea foarte grea, şi a aşezat-o pe parchet în faţa Aspaziei. A îngenuncheat, a scos o cheiţă din legătura de chei şi a deschis cutia.

În casetă se aflau pietre preţioase de toate formele şi culorile: diamante, smaragde, safire încrustate în cercei, brăţări, diamante, coroniţe…

Alexandra s-a aplecat deasupra casetei, şi-a înfundat mâinile în ea, scoţând un colier lung şi strălucitor din safire încrustate cu diamante.

Şi-a pus colierul la gât şi a făcut câţiva paşi prin salon, cu ochii strălucitori de bucurie. Toate mişcările ei erau foarte graţioase.

S-a oprit pentru o clipă în faţa oglinzii, după care s-a întors spre noi şi a întrebat-o pe Aspazia:

— Mamă, nu-i aşa că-mi stă bine?

Prinţesa Aspazia şi-a schimbat locul pe divan şi i-a răspuns pe un ton categoric:

— Nu, draga mea, nu!

După care a adăugat în şoaptă:

— Îţi ajunge ce ai tu.

Soarta acestor bijuterii a rămas necunoscută. Din păcate, astăzi nu sunt expuse în niciun muzeu din Iugoslavia. Probabil că Petar al II-lea le-a vândut pe toate după terminarea războiului.

După încheierea celei de-a doua conflagraţii mondiale, Petar al II-lea nu s-a putut întoarce în Iugoslavia. În noiembrie 1945, parlamentul a abrogat monarhia. Petar şi rudele lui au fost deposedaţi de toate titlurile, iar Iugoslavia a fost proclamată republică.

Fostul suveran a început să colinde țările vest-europene şi Statele Unite.

În câțiva ani a reuşit să vândă tot aurul, inclusiv bijuteriile coroanei şi ale familiei regale. După aceea a început să împrumute bani. Avea nevoie de bani, mai ales pentru cazinourile de la Monte Carlo, unde juca la ruletă şi consuma băuturi alcoolice.

Soția lui a încercat să se sinucidă de mai multe ori din cauza vieții dezordonate a fostului suveran, care nu era preocupat nici măcar de propriul său fiu, Alexandru.

Petar Karadjordjević a încercat ani de-a rândul să scoată din băncile elvețiene milioanele depuse de tatăl său, dar nu a reuşit să afle cifrul. În cele din urmă, a căzut victimă unui atentat, la Marsillia.

Un timp, fostul rege al Iugoslaviei a lucrat la câteva bănci şi societăți americane, unde figura mai mult de formă.

În noiembrie 1970, fiul lui Petar Karadjordjević, în vârstă de 47 de ani, a fost înmormântat în oraşul Libertyville din statul american Illinois.

Îşi băuse toți banii şi nu a pus deoparte nici măcar pentru înmormântare. Sicriul a fost cumpărat de emigranții iugoslavi promonarhişti.

Furt la Praga

Conform planurilor de cucerire făurite de

fasciştii germani, încă înainte de izbucnirea celui de-al doilea război mondial, după Austria, Ceho-Slovacia urma să fie cea de-a doua țară invadată.

Fasciştii au început să sustragă rezervele de aur din Banca Națională de la Praga încă înainte de ocupația militară şi de destrămarea Republicii Ceho-Slovace. După ruşinosul tratat de la München, din toamna lui 1938, în urma căruia o mare parte din teritoriul Ceho-Slovaciei a revenit Germaniei, Hitler a cerut o despăgubire exagerată, în aur şi devize, în schimbul celor trei miliarde de coroane aflate în circulație pe teritoriul ocupat. Berlinul a argumentat această revendicare, invocând mai ales faptul că moneda națională ceho-slovacă avea acoperire în aur. În acest scop, ministrul afacerilor externe al Reichului, Ribbentrop, l-a convocat, în mai multe rânduri, pe ambasadorul Ceho-Slovaciei la Berlin, dr. Mastný şi l-a amenințat pe omologul său ceho-slovac, dr. Chvalkovský.

Părăsită de toți aliații occidentali, Ceho-Slovacia a capitulat din nou.

În arhiva Băncii de Stat de la Praga se păstrează un document, conform căruia Banca Ceho-Slovacă a transferat Băncii Reichului, la începutul lui martie 1939, 14.536 kg de aur, cantitate care a reprezentat valoarea a 466.000.000 de coroane, adică 15.000.000 de dolari din vremea aceea.

Pradă şi pagube

La 15 martie 1939, la câteva minute după ora 9 dimineața, când la Praga fluturau drapelele Reichului german, Hans Kehrl urca deja treptele Băncii Naționale.

La scurt timp după aceea, 1845 lingouri de aur, în greutate totală de 23.087 kg, echivalente cu 739.740.569 de coroane ceho-slovace, au intrat în seifurile Băncii Reichului de la Berlin. Nemții au mai jefuit din Praga 6.376 kg de monede de aur şi 1009 kg de aur care aparțineau Uzinelor Škoda şi Zbrojovka.

Din băncile pe acțiuni ceho-slovace, fasciştii au sustras 9.938 milioane de coroane, iar din casele de credit – 31.336 milioane de coroane. Împreună cu banii caselor de economii, valoarea totală a reprezentat circa 65.000 de milioane.

„Pe lângă aceasta, au provocat daune producției, industriei şi comerțului în valoare de 38 miliarde de coroane, agriculturii – de 44,5 miliarde, transporturilor – de 25,1 miliarde de coroane" a declarat dr. Chmel la procesul împotriva lui K.H. Frank, din 1945. „Pagubele provocate de nemți asupra valorilor culturale sunt estimate la 6,5 miliarde... asupra averilor evreilor... la 30 miliarde, iar pagubele noastre de război reprezintă 48,5 miliarde. Prin urmare, suma totală a daunelor este de 429,7 miliarde coroane ceho-slovace".

Nemții au jefuit Praga ocupată până în ultimele zile ale ocupației lor. Criminalul fascist – „ministrul de stat pentru Protectoratul Cehiei şi al Moraviei" – Karl Hermann Frank a continuat să dea ordine de execuție şi jaf chiar şi în ultimele zile ale războiului, când nu mai funcționau nici măcar legăturile telefonice dintre Praga şi Berlin.

În ziua de 28 aprilie 1945, lucrătorii de la Banca Națională din Praga au refuzat să mai primească mărci ale Reichului german. Frank a trimis la Bancă membrii Gestapoului, iar guvernatorul Băncii a fost dus la palatul Petschk, unde se afla sediul *Geheime Stadattspolizei.*

Cu patru zile înainte, Frank dăduse ordin Băncii Naționale să îi predea toată valuta, invocând „scopuri personale". Funcționarii au refuzat să ducă la îndeplinire ordinul, fiindcă îşi dădeau seama că Frank intenționa să plece cu valuta în străinătate după terminarea războiului.

Călăul poporului ceh a reuşit să scoată cu forța valuta din seifurile băncii. La mica tipografie de la *nation albank für Bohmen und Mähren în Prag – Banca Națională pentru Cehia şi Moravia din Praga* s-a găsit o adeverință privind preluarea a 88.000 dolari americani, 35.000 dolari canadieni, 12.400 lire engleze, 162.000 aur olandez, 362.000 franci elvețieni, 88.000 coroane norvegiene, 1.300 coroane daneze şi 1.300 coroane suedeze.

După capitularea Berlinului, Banca germană *Union* a remis Băncii Naționale din Praga un cec în

valoare de 1072 milioane şi lui *Wehrmachtshauptkasse* un cec în valoare de 402 milioane coroane.

Atunci când Banca Națională a refuzat să plătească aceste sume uriaşe, Frank a trimis directorului ei o scrisoare de amenințare.

Scrisoarea era datată: 5 mai 1945.

În acea zi a început Insurecția de la Praga.

O critică nejustificată

Fasciştii au furat din Ceho-Slovacia 45 t de aur în valută. După terminarea războiului, la Conferința de la Paris, s-a convenit ca noua Ceho-Slovacie să primească o cotă parte din aurul jefuit de trupele aliate în Germania.

Aliații nu au găsit însă în Germania tot metalul galben jefuit, astfel încât s-a convenit ca fiecare stat să primească 57, ceea ce pentru Ceho-Slovacia a însemnat 24,5 t.

În oraşul german Aachen, soldații americani au intrat în posesia unei mari părți din aurul ceho-slovac, care se mai afla încă în saci, purtând sigiliul Băncii Naționale ceho-slovace din Praga.

Comisia tripartită pentru restituirea aurului care, potrivit rezoluției Conferinței de la Paris, a fost constituită din reprezentanți ai Statelor Unite, Marii Britanii şi Franței a hotărât ca Ceho-Slovacia să primească 24,5 t de aur. În 1948, Praga a primit un avans de 6.070 kg (ducați cu efigia Sf. Václav),

dar restul de 18,4 t (10 t sub formă de monede de aur şi restul sub formă de lingouri) nu a fost returnat, deşi Polonia, Franța, Belgia, Olanda şi celelalte țări au primit toată partea cuvenită, potrivit rezoluției Conferinței de la Paris.

Mai târziu, guvernele Marii Britanii şi Franței au fost de acord ca Ceho-Slovacia să primească şi restul de aur, dar Statele Unite, care erau cel de-al treilea membru al Comisiei tripartite, au refuzat să semneze. Motivul era clar şi convingător: guvernul ceho-slovac comunist era dator americanilor o sumă considerabilă de bani în schimbul averilor cetățenilor americani, naționalizate în februarie 1948. Ambasadorul Statelor Unite de la Praga a semnat în decembrie 1961 un document privind retrocedarea celor 18,4 t de aur, (8.003 kg în lingouri şi 10.497 kg sub formă de diferite monede), cu condiția ca Ceho-Slovacia să plătească Statelor Unite ale Americii 2.000.000 dolari ca despăgubire pentru averile americane naționalizate.

În noiembrie 1967, guvernul S.U.A. A majorat valoarea bunurilor cetățenilor americani şi ale societăților naționalizate în Ceho-Slovacia de la 2.000.000 la 54.000.000 dolari, ceea ce includea dobânzile nerambursate şi pierderile din profiturile care ar fi putut fi încasate în aceşti ani.

Aurul furat de fascişti continua să fie depozitat în cunoscuta cetate americană Knox.

În felul acesta, după Albania, Ceho-Slovacia a

fost a doua țară care a aşteptat mulți ani după terminarea celui de-al doilea război mondial să primească aurul înstrăinat de fascişti. Guvernul comunist ceho-slovac însă evita să plătească datoriile.

Autoritățile oficiale au trecut sub tăcere acest aspect, limitându-se doar să critice guvernul Statelor Unite care refuza să retrocedeze tezaurul de stat ceho-slovac. Aceleaşi critici au fost proferate şi de foştii funcționari superiori de stat care au fost excluşi din Partidul Comunist după victoria Revoluției de catifea, la începutul lui 1990.

Din cele 1.400.000 de monede de aur numai două au fost false

Reprezentanții Ceho-Slovaciei au primit aurul în februarie 1982, în Elveția. De aici ei au plecat la Praga, cu acordul ambasadorului Elveției, împreună cu o gardă de oameni înarmați. Printre ei se aflau doi membri din garda personală a lui Gustav Husák, preşedintele şi secretarul general al Comitetului Central şi a lui Milos Jakeš, secretarul de atunci al Comitetului Central al P.C.C., maeştri ai sportului la tragerile cu pistolul de mare calibru.

„Nu înțelegeam foarte bine de ce aveam nevoie de pistolari”, scria în anul 1990 dr. Richard Král care, în 1982, a fost reprezentantul secției de drept internațional în Ministerul Federal al Afacerilor

Externe de la Praga, conducătorul delegației ceho-slovace de atunci. „În servieta diplomat aveam cecuri în valoare de câteva milioane de dolari, ceea ce necesita o pază atentă. Am fost cazați într-un hotel mic din centrul oraşului Zürich. Am ocupat tot etajul întâi, rămânând libere numai două camere de la capătul culoarului. Peste puțin timp ele au fost ocupate de noi oaspeți – opt tineri cu alură sportivă, care vorbeau în engleză americană. Tinerii erau membri ai unui comando antiterorist al infanteriei navale americane. Prudența excesivă a Statelor Unite dovedea că totul nu avea să se desfăşoare atât de lin pe cât ne închipuiam noi".

În sâmbăta zilei de 20 februarie 1982, la ora 4.00 pe aeroportul din Zürich a aterizat avionul special care transporta aurul cehoslovac de la Washington.

În acea zi, dr. Richard Král a remis reprezentanților guvernului S.U.A un cec în valoare de 81,5 milioane dolari, iar reprezentanților guvernului Marii Britanii un alt cec în valoare de 24.266.619 lire, care constituia datoria guvernului ceho-slovac, aflat în emigrație în timpul celui de-al doilea război mondial față de guvernul englez.

Aurul a fost încărcat de 20 de oameni în trei avioane ceho-slovace TU 154, din aviația guvernamentală. Comandanții lor au primit ordinul clar să nu aterizeze nicăieri şi, în niciun caz, în afara teritoriului Ceho-Slovaciei.

Comandant era general-maiorul Jan Pješcák, profesor de drept, pe atunci locțiitor al ministrului federal de Interne şi funcționar devotat regimului totalitar comunist. Avioanele nu au zburat la Praga pe ruta cea mai scurtă, survolând teritoriul Republicii Federale Germane, ci au zburat mai întâi în Austria, îndreptându-se spre capitală, după ce au survolat Viena şi Bratislava.

„În timpul zborului, toate formațiunile de securitate aeriană au fost puse în stare de alertă generală", scria dr. Richard Král. „Cred că membrii acestor formațiuni nu au aflat nici până astăzi de ce au primit ordin să urmărească dacă, în bezna nopții, ceva nu se desprinde din înaltul cerului. La Praga au fost pregătite opt trasee pe care aurul trebuia transportat de la aeroport în seifurile băncii".

Tezaurul ceho-slovac a revenit la Praga după 43 de ani de la înstrăinarea lui de către fascişti.

În februarie 1982, 18.460 kg de aur valorau – la prețul de atunci al aurului – circa 250.000.000 dolari, dar avându-se în vedere valoarea istorică a monedelor de aur, ajungeau până la 345.000.000 dolari; în seifurile Băncii Naționale au intrat peste 1.400.000 de monede de aur vechi, dintre care numai două au fost false.

Acestea au fost monede de zece dolari americani din timpul colonizării vestului sălbatic, dar din punct de vedere al colecționarilor, valoarea lor era mult mai mare decât cea a monedelor autentice.

Căutarea febrilă a tezaurului Slovaciei

Cu o zi înainte de 15 martie 1939, când trupele fasciste au ocupat Praga şi toată Cehia, în Republica Ceho-Slovacă dezmembrată, s-a născut Republica Slovacă. În decurs de şase luni, adică până la izbucnirea celui de-al doilea război mondial, statul slovac a fost recunoscut de 20 de state suverane, inclusiv de Uniunea Sovietică, iar mai târziu de alte şase. În ciuda eforturilor Ligii slovacilor din Statele Unite, S.U.A. Nu au recunoscut tânărul stat constituit în acele vremuri grele. Polonia şi Ungaria au încercat să anexeze teritoriul Slovaciei, iar Hitler a promis că, dacă Slovacia va deveni independentă, îi va garanta granițele.

Cu toate eforturile şi negocierile purtate la Berlin, Banca Națională Slovacă nu a primit niciun gram de aur din tezaurul Republicii Ceho-Slovace care fusese desființată. De aceea, guvernul primei Republici Slovace a anunțat colectă pentru tezaurul său de stat. Cetățenii au depus chiar şi verighetele în contul tezaurului, primind în schimb unele din oțel pe care scria: *„Statul slovac vă mulțumeşte”*.

Datorită propagandei zgomotoase făcute în primele luni de existență a tinerei Republici Slovace – în imaginația slovacilor, tezaurul slovac a fost de-a dreptul fabulos.

Căutarea lui a început în ultimele luni de existență a statului slovac. Subit, din seifurile băncilor au dispărut toate monedele; chiar şi funcționarii bancari le-au schimbat cu bancnote din hârtie, deoarece aflaseră şi ei „marele secret”: guvernul slovac dăduse ordin ca tezaurul să fie transformat în monede! Se spunea că monedele erau din aur şi numai stratul superior din argint!

Aurul slovac a suscitat şi interesul unor înalți demnitari ai Republicii Slovace care se pregăteau să emigreze. Dar nu au uitat de el nici antifasciştii slovaci care ştiau foarte bine ce rol important poate juca aurul în noua republică eliberată, în care slovacii trebuia să fie egali cu cehii. A început astfel o luptă dramatică...

Un rol, nu lipsit de importanță, a revenit şi aviatorilor militari.

Planurile hrăpărețului doctor Polyak

În vara anului 1944, dr. Ing. Peter Zatko, membru al Consiliului Național Slovac aflat în ilegalitate a cerut guvernatorului Băncii Naționale Slovace, prof. Univ. Dr. Imrich Karvaš să finanțeze Insurecția slovacă împotriva fasciştilor. Karvaš a dat imediat ordin ca 3 miliarde de coroane să fie trimise la filialele băncilor de pe teritoriul unde se plănuia declanşarea Insurecției.

Guvernatorul Karvaš s-a gândit însă şi la un alt aspect trecut cu vederea de Consiliul Național

Slovac. L-a chemat pe locțiitorul său, prof. Josef Fundark şi i-a ordonat:

— Convoacă-i în săptămâna asta pe toți membrii consiliului băncii şi ai grijă să aprobe transferul rezervelor noastre de aur, în Elveția, prin filiala Băncii Reichului din Viena. Trebuie invocat pericolul că Slovacia ar putea deveni scena unor operațiuni militare, ceea ce necesită asigurarea unei rezerve pentru efectuarea plăților externe…

— Încă înainte de întrunirea consiliului băncii, voi lua legătura cu Buzzi, a promis viceguvernatorul. Richard Buzzi era directorul filialei Băncii Reichului de la Viena şi totodată membru în consiliul de conducere al Băncii Naționale Slovace.

La puțin timp după această discuție, Imrich Karvaš a convenit împreună cu şeful Siguranței statului să organizeze un transport sigur şi strict secret al coletelor de aur la Viena. Coletele erau însoțite şi de reprezentanții înarmați ai băncii: Ladislav Krajčík, dr. Julius Vagać care a fost executat mai târziu de fascişti, Josef Hlucháň şi de alții.

Lăzile cu aur au fost depozitate în seifurile Băncii Reichului de la Viena. În timpul bombardării Reichului de către aliați, au fost transportate mai departe, la Frankfurt, unde au fost supuse operațiunilor de curățare şi separare a metalului prețios şi marcate.

La scurt timp după aceea, Banca Națională

Slovacă de la Bratislava a primit confirmarea de la *Schweizerische Nationalbank,* din capitala Elveției, că, în contul ei a fost transferat tot aurul din contul Băncii Reichului de la Viena.

În felul acesta, au fost puse la adăpost mii de kilograme de aur extras din minele slovace şi turnat în lingouri, iar valoarea aurului Republicii Slovace depus în Elveția a reprezentat multe sute de milioane de coroane ceho-slovace.

Aceasta a fost însă numai valoarea unei părți a aurului extras din minele de la Banská Štiavnica şi Kremnica, precum şi a aurului şi valutei obținute în cadrul comerțului exterior cu Marele Reich. Astfel, lucrătorii de la Banca Națională Slovacă din Bratislava au obținut un succes unic, în felul lui, în Europa ocupată, chiar dacă este adevărat că Slovacia importa din Germania bunuri mai puțin importante decât cele pe care le exporta.

Lupta pentru câştigarea acestei părți din tezaur a început imediat după lupta de la Stalingrad. Deputatul dr. Štefan Polyak, adjunctul ministrului afacerilor externe al statului slovac a fost primul care a încercat să intre în posesia lui. Nu a reuşit însă să câştige de partea planurilor lui necinstite pe ing. Julius Pázman, directorul de atunci al sectorului de devize din Banca Națională. Dar în vara şi toamna lui 1944, când unii politicieni se pregăteau să emigreze, lupta pentru dobândirea aurului slovac şi a valutei depuse în Elveția s-a intensificat, ajungând foarte repede până în

cabinetul preşedintelui Elveției, E. Steiger.

Totul s-a dovedit însă a fi inutil. La sfârşitul lui iulie 1944, guvernatorul Băncii Naționale Slovace a fost vizitat de insistentul dr. Polyak. Fără niciun pic de jenă, acesta a intrat direct în subiect.

— Domnule guvernator, vă solicit ca, în baza înțelegerii cu factorii competenți, să creați în Elveția un fond special în valoare de 30 până la 50.000 milioane de coroane în scopul finanțării, după război, a mişcării de rezistență slovace.

— Îmi pare rău, dar nu pot face nimic, a răspuns Karvaš.

— De ce? a strigat Polyak pe un ton ofensat, fiindcă nu se aştepta să întâmpine opoziție.

— Obiectele de preț depuse în băncile elvețiene reprezintă economia slovacă şi de aceea aparțin numai poporului slovac. Iar acesta nu va emigra niciodată! a răspuns Karvaš, dându-i a înțelege că nu mai are nimic de adăugat.

— Mă surprinde comportarea dv! Țin să vă asigur că nu veți mai rămâne multă vreme guvernator, iar cererea mea va fi îndeplinită! s-a enervat Polyak şi a ieşit trântind uşa.

În ziua izbucnirii Insurecției Naționale Slovace, Banca Națională a primit următorul ordin strict secret:

„Ministerul Afacerilor Externe
Nr. 100050/44
Subiect: Trimiterea a 5 milioane de coroane

charge d'affaires la Berna

Către Banca Națională Slovacă

Domnului guvernator dr. Karvaš, personal

Bratislava

Ca urmare a înțelegerii dintre autoritățile guvernamentale competente vă solicit să trimiteți telegrafic însărcinatului cu afaceri slovac de la Berna suma de 5.000.000 de coroane slovace; din ordinul personal al ministrului afacerilor externe, respectiv al locțiitorului lui, această sumă urmează a fi folosită pentru reprezentanțele diplomatice slovace din străinătate.

Cinste patriei!

Adjunct de ministru
dr. Polyak".

Karvaš a transmis ordinul secretarului său, dr. Mendel, ca să-l ducă la sectorul de lichidare a valutei.

— Domnule guvernator, sectorul de lichidare a valutei nu poate face nimic fără dispoziția şefului de sector.

— Ştiu, dar trebuie să tragem de timp, înțelegeți… i-a explicat Karvaš. După ce Mendel a ieşit din biroul său, Karvaš l-a sunat la telefon pe dr. Max Grässli, consulul general al Elveției la Bratislava, şi l-a rugat să-i fixeze o întâlnire:

— Bine, vă aştept astă-seară, domnule guvernator, i-a răspuns consulul.

Apoi Karvaš l-a chemat pe ing. Julius Pázman şi

pe locțiitorul lui, dr. Štefan Virsík.

— Dragii mei prieteni, situația începe să se agraveze, le-a spus guvernatorul, în chip de introducere. Dacă voi fi arestat, vă rog, ca pe nişte prieteni buni şi pe deasupra oameni cinstiți ce sunteți, să nu cedați nici unei presiuni ca aurul şi devizele slovace din Elveția să ajungă în mâna fasciştilor.

În seara zilei de 29 august 1944, dr. Karvaš a intrat grăbit în clădirea consulatului general al Elveției din Bratislava. S-a întâlnit cu dr. Grässli şi i-a comunicat că în Slovacia a izbucnit o mişcare antifascistă, rugându-l să transmită, în acest sens, urgent, o telegramă guvernului său.

— Vă solicit şi, în acelaşi timp, vă rog, domnule consul general, ca toate bunurile de preț depuse la *Bank fur internationalen Zahlungsausgleich* din Basel şi la *Schweizerische Nationalbank* din Berna să fie imediat blocate în avantajul viitoarei Republici Ceho-Slovace.

Dr. Grässli, antifascist şi prieten al slovacilor, i-a îndeplinit rugămintea. Câteva ore mai târziu, cererea dr. Karvaš era cunoscută la Berna şi Zürich. Prin această intervenție, lupta dramatică pentru câştigarea tezaurului slovac nu s-a încheiat.

După ce s-a înrolat în rândul insurgenților, Karvaš a fost arestat de Gestapo şi transportat la Berlin. A doua zi, la miezul nopții, ing. Pázman l-a trezit din somn pe dr. Grässli şi i-a cerut din nou

ajutorul. În eventualitatea că el sau dr. Virsík ar fi obligați de Polyak să semneze un ordin către băncile din Elveția, consulul era rugat să prevină autoritățile elvețiene că un asemenea document a fost scris prin constrângere.

Banca Națională Slovacă din Bratislava avea depusă la *Bank für internationalen Zahlungsausgleich* din Basel peste 200 kg de aur, iar la *Schweizerische Nationalbank* din Berna 7106 kg de aur.

În arhiva Băncii Ceho-Slovace de Stat se găseşte şi următoarea mențiune a Băncii Naționale Slovace, din 1944: toate depunerile noastre (inclusiv aur) din Elveția şi Suedia au fost blocate sub presiunea trupelor aliate în sensul că pot fi puse la dispoziție numai cu aprobarea expresă a lui *Schweizerische Nationalbank* din Berna care nu va emite însă niciodată o asemenea aprobare…”

Polyak şi nemții de la Bratislava nu ştiau cât aur are statul slovac depus în Elveția. În facturile emise de Banca Națională Slovacă din dispoziția lui J. Karvaš au fost menționate cantități minime. Restul este trecut la rubrica de active…

Nu a murit, ci a dispărut

După izbucnirea Insurecției, Polyak a început să sune foarte des la Bancă şi să amenințe.

— Stimate domnule ministru, vă rog să binevoiți

să vorbiți în germană sau în franceză fiindcă, din păcate, nu înțeleg limba slovacă, i-a spus ing. Pázman lui Polyak, când acesta a început din nou să-l amenințe. Polyak l-a înjurat ungureşte şi i-a trântit receptorul.

Aproximativ după o oră, noul preşedinte al guvernului slovac, dr. Štefan Tiso, l-a anunțat telefonic pe Pázman că a trimis o maşină după el şi dr. Virsík. Încă înainte să urce în maşină cei doi şi-au promis unul altuia că nu vor ceda, indiferent de ce se va întâmpla. Pázman şi Virsík erau foarte conştienți că, dacă vor semna un contract pentru 5.000.000, vor putea fi obligați mai uşor să semneze şi pentru sume mai mari.

La secretariatul preşedinției guvernului, Polyak aştepta zâmbitor, sigur de succesul său.

— Luați loc, domnilor, i-a invitat dr. Štefan Tiso care era prim-ministru şi ministru al afacerilor externe. De ce nu ați semnat încă ordinul ministrului împuternicit, domnului doctor Polyak?

— Stimate domnule prim-ministru, îl semnez, dacă îl eliberați pe domnul guvernator Karvaš, a răspuns Pázman.

— Dar nu eu am dat ordin să fie arestat! Iar în plus, nu se mai află la dispoziția organelor slovace de securitate... Şi chiar astăzi trebuie să semnați documentul pentru cele 5 000 000 de dolari.

— Nu semnăm, domnule prim-ministru, au răspuns Pázman şi Virsík, într-un singur glas.

— Vă ordon, domnilor! spuse Štefan Tiso cu o

voce ridicată.

— Ne pare rău, domnule prim-ministru.

— Atunci, vă rog, domnilor, coborî vocea primul-ministru.

— Ne pare foarte rău, domnule prim-ministru.

— Nu mai îmi spuneți prim-ministru, dacă nu vreți să mă respectați! intră în vorbă dr. Štefan Tiso. Şi, de fapt, care este motivul pentru care refuzați să semnați?

— Nu este o afacere curată şi vrem să ne ducem treaba la bun sfârşit şi în mod onorabil.

— Prin urmare, vreți să dați bolşevicilor câteva milioane?

— Nu vreți să ne înțelegeți deloc. Ne gândim la răspunderea pe care o avem în fața propriului nostru ponor care nu va emigra. Sunt milioanele, aurul şi valuta lui care trebuie să rămână în țară.

— Dar cele 5.000.000 de dolari sunt destinați diplomaților slovaci care lucrează în străinătate! Vreți ca ei să moară de foame, în vremurile astea grele, de război?

— Ambasadele şi consulatele slovace trebuie finanțate, în mod corespunzător, cu şase luni înainte, răspunse Pázman.

Tiso amuți.

— Domnilor, aveți dreptate. Puteți pleca, le spuse, în cele din urmă, după ce verifică mai întâi la telefon afirmațiile lor.

În timp ce Pázman şi Virsík treceau pe lângă el, Polyak nu mai zâmbea triumfător.

Iar propunerea privind vânzarea proprietăților lui Polyak din Slovacia către statul slovac în schimbul a 80.000.000 de dolari promişi de Polyak mişcării de rezistență slovace din străinătate, a rămas pe birou. Propunerea a rămas nerezolvată pentru totdeauna.

„Polyak era de origine evreiască, de naționalitate maghiară şi, în acelaşi timp, era membru şi exponent politic al Partidului Creştin Slovac, cel mai extremist partid…", scrie I. Stanek în cartea *Trădare şi cădere,* (Praga, 1958).

Acest mare proprietar din Zablatí, de lângă Trenčín a fost coproprietar la *Maschinenfabrik A.G.* Din Viena şi Budapesta şi membru în consiliul de conducere al mai multor societăți pe acțiuni. Înainte de 1918 a participat la acțiunile de maghiarizare din Slovacia, iar la sfârşitul primei Republici Ceho-Slovace, soția lui a fost acuzată de spionaj în favoarea Ungariei horthyste. Conform documentului Ministerului Afacerilor Externe de la Praga (nr.3 318/VI – 2/46 din 15 ianuarie 1945), Polyak a fost arestat la sfârşitul războiului de către soldații francezi, la Kostnice, lângă lacul Bodam, iar puțin mai târziu – conform comunicării Comisariatului de interne (nr. 30.955/VI–1–1/45 din 4 septembrie 1946) – a decedat la 6 mai 1946, la un spital din Baden-Baden. Aceste date sunt cuprinse într-un document intitulat „Onlud 29/46" care se păstrează la Arhiva de Stat din Bratislava. Se pare însă că dr. Polyak nu a murit,

ci pur şi simplu, a dispărut. Averea de care dispunea l-a ajutat să-şi întemeieze o existență prosperă în Elveția. Tânăra lui soție, fiul lui şi domnul Saunier, educatorul lui elvețian, au dispărut din castelul Záblatí, în Elveția, în primăvara lui 1944, bineînțeles împreună cu toate bijuteriile şi obiectele de valoare.

Audiență la preşedintele Elveției

La începutul lui octombrie 1944, în Slovacia a sosit pe neaşteptate şeful Gestapoului, Heinrich Himmler, pentru a lichida Insurecția pe care SS-iştii nu reuşiseră să o suprime.

Patru săptămâni mai târziu, şi-a făcut din nou apariția la Bratislava unde, potrivit mărturiei depuse de fostul ambasador al Germaniei la Bratislava în fața Tribunalului Popular, după terminarea războiului, Hans Elard Ludin, s-a întâlnit cu Polyak, care l-a rugat să intervină în problema aurului slovac din Elveția. Nu se ştie dacă au reuşit să se înțeleagă, dar cert este că nici măcar şeful Gestapoului nu a mai putut schimba nimic. Telegrama dr. Grässli a sosit la timp la Berna, iar alte telegrame au sosit în Elveția de la Banská Bistrica. La Londra, preşedintele dr. Eduard Beneš, aflat în emigrație, a rugat guvernul elvețian să blocheze tezaurul slovac…

Şi el era preocupat de aurul slovac, fiindcă era convins că va fi foarte util după eliberare…

„Guvernul britanic a oferit guvernului cehoslovac polițe pentru a-şi acoperi toate nevoile” scria comunistul Bohuslav Laštovička în cartea sa *La Londra, pe timp de război.* „Distribuirea polițelor a fost hotărâtă în cea mai mare parte de Beneš… Preşedintele a desființat o serie de ministere cu un numeros aparat funcționăresc şi Consiliul de Stat ai cărui membri aveau salarii mari. Întregul aparat era unul dintre cele mai bine plătite din Marea Britanie. Salariile miniştrilor cehoslovaci erau aproape egale cu cele ale miniştrilor britanici, iar salariile membrilor Consiliului de Stat erau chiar mai mari decât cele ale deputaților britanici; cu alte cuvinte, aparatul administrativ ținea pasul, din punct de vedere al salarizării, cu funcționarii superiori din serviciul administrativ britanic. Achiziționarea unei maşini sau cumpărarea unei vile era un lucru extrem de accesibil funcționarilor din administrația cehoslovacă. Aparatul de stat al Republicii făcea parte din păturile înstărite ale societății engleze, având sume considerabile de bani depuse în bănci. Beneš le facilitase politicienilor să vorbească la radio pentru țară în schimbul sumei de o liră pe minut (o liră sterlină echivala, pe atunci, cu 120 de coroane de dinaintea războiului), ceea ce le-a îngroşat veniturile”. Bineînțeles că aceste afirmații ale lui Laštovička sunt inventate şi exagerate.

Cu ocazia noului an, 1945, preşedintele Elveției,

E. Steiger, l-a primit în audiență pe ambasadorul slovac la Berna, dr. Josef M. Kirschbaum, dar şi această inițiativă a guvernului de la Bratislava s-a dovedit a fi inutilă.

Câteva zile mai târziu, la 28 februarie 1945, guvernul elvețian a comunicat că întrerupe relațiile diplomatice cu Republica Slovacă, stabilind, în schimb, relații cu guvernul cehoslovac aflat în emigrație la Londra; domnul Girardet, consilierul de atunci al ambasadei Elveției la Londra, a început să colaboreze cu guvernul de la Londra, în calitate de ambasador. Cotidianul *Slovák* a publicat în numărul său din 8 martie 1945 această ştire, care a fost interpretată astfel: „În aceste împrejurări, comportamentul Elveției poate fi considerat un act de vânzare al neutralității sale în schimbul unei străchini cu alune…”

Cititorii avizați au înțeles că tezaurul slovac aflat în Elveția nu mai este amenințat de niciun pericol.

În felul acesta, lupta pentru obținerea celei mai mari părți a lui s-a încheiat printr-o victorie.

Aurul şi valuta blocate în băncile din Elveția nu au reprezentat însă tezaurul slovac în întregime. În momentul izbucnirii Insurecției Naționale, o parte din el se afla pe teritoriul Slovaciei.

Şi, din fericire, aproape de Banská Bistrica.

Tezaurul – pe teritoriul insurgenților

În ziua de joi, 31 august 1944 – a treia zi după izbucnirea Insurecției Naționale Slovace, Karol Markovič, şeful filialei Băncii Naționale Slovace din Banská Bistrica a cerut insistent să vorbească la telefon cu şeful statului major al Armatei cehoslovace din Slovacia, generalul Jan Golian. Ofițerul care era de serviciu i-a făcut imediat legătura. În felul acesta, Markovič a putut să-i comunice lui Golian că la Monetăria de stat din Kremnica este ascunsă o parte din tezaurul de aur al statului slovac.

— Ştiți sigur?

— Puteți conta pe spusele mele, domnule general, a răspuns Markovič comandantului militar al Insurecției, şi în acelaşi timp, i-a propus să ordone ca aurul să fie transferat de la Kremnica la Banská Bistrica.

Golian a dat telefon la Kremnica. Directorul Monetăriei, inginerul Ludovit Gavora i-a confirmat că în Monetărie se află aur, repetând afirmațiile lui Karol Markovič despre lăzile sigilate ascunse în seifurile Monetăriei, în care se aflau aur şi bijuterii. După ce a încheiat convorbirea cu Gavora, Golian a dictat următorul ordin:

„Către Comandamentul Armatei cehoslovace din Slovacia, nr. 29160/secret, detaşamentul 4, 1944.

Subiect: transferul metalelor prețioase şi al monedelor la filiala Băncii Naționale Slovace din Banská Bistrica.

Monetăria de stat din Kremnica.

Vă ordon să transferați imediat la filiala din Banská Bistrica toate rezervele de aur şi de metale prețioase, precum şi toate monedele aflate în disponibil. În acelaşi timp, vă ordon ca şi monedele nou-bătute să fie trimise la filiala Băncii Naționale Slovace din Banská Bistrica. În acest scop trebuie să puneți de-o parte cantitatea de materie primă necesară pentru fiecare transfer, în parte, şi să anunțați din timp…”

Astfel, o parte din tezaurul statului slovac a fost pusă la adăpost chiar în timpul Insurecției.

La scurt timp după aceea, a izbucnit însă o nouă încleştare dramatică. Au participat la ea diplomați, financiari, dar şi oameni simpli şi curajoşi, patrioți care au luat parte la lupta poporului slovac împotriva fascismului.

Transportul de la Kremnica

În seara zilei de 5 octombrie 1944, la câteva ore înainte de ocuparea oraşului Kremnica de către trupele fasciste, Comitetul revoluționar național județean a dezbătut o singură problemă, deosebit de urgentă.

Rezoluția a fost următoarea:

„Însărcinăm pe preşedintele Comitetului național județean din Kremnica şi pe comandantul detaşamentului 5 al primei Brigăzi de partizani ceho-slovace, Gejza Lacko şi pe adjunctul lui, Josef Weiss, să transfere în seifurile din Banská

Bistrica restul de aur şi de metale preţioase care se mai află încă la Monetăria din Kremnica”.

Cu două ore înainte de miezul nopţii – adică la mai puţin de o oră după încheierea şedinţei – metalele preţioase din Monetărie au fost încărcate în două maşini personale. Între timp, insurgenţii aflaseră că nemţii au intrat în Hronská Dubrava, ceea ce însemna că se apropiau de Banská Bistrica pe drumul cel mai scurt.

Nu mai rămânea nimic altceva de făcut decât de ales drumul spre munţii din Skalka. Din cauza băltoacelor şi a mlaştinilor, maşinile s-au împotmolit şi nu s-au mai putut urni din loc, complicând şi mai mult situaţia.

— Jozo, rămâi tu aici de pază, în timp ce eu mă duc să caut un ajutor, spuse Gejza Lacko, obosit de moarte.

Deşi situaţia s-a petrecut în realitate, ea seamănă cu o poveste inventată: Lacko a întâlnit un om inimos cu o căruţă şi un cal care fusese evacuat din Turca. Omul l-a ajutat să transporte tezaurul noaptea, în timp ce nevasta şi copiii îl aşteptau în pădure. Calul era însă slab şi vârful Hrebenec nu ar fi putut fi urcat nici de o pereche de cai odihniţi înhămaţi la o încărcătură atât de grea. După numai doi kilometri, drumul anevoios şi povara au epuizat calul.

Din nou, trebuia căutată o soluţie şi din nou s-a dovedit că situaţia nu era chiar atât de disperată.

De data aceasta au venit în ajutor minerii din

Kremnica. Ei au degajat drumul şi tunelul: drumul purta numele lui Görgely, un general austro-ungar, născut la Spiša, care fugise pe aici în 1849, din faţa armatei ţariste ruse… Minerii au scos hamurile calului, au desfăcut căruţa şi au transportat-o pe bucăţele împreună cu toată încărcătura pe partea cealaltă a dealului. Ştiau ce transportă şi de aceea nu s-a pierdut nici un singur gram de aur sau de argint.

Şase ore mai târziu, în Kremnica au intrat trupele fasciste.

Adresa: Banca de Stat din Moscova

Atacurile trupelor fasciste au continuat.

Din Banská Bistrica aurul nu mai putea fi transferat şi pus la adăpost în altă parte. Insurgenţii nu îl puteau îngropa sub un brad în pământ ca pe o oală plină cu monede de aur. Pentru ei, drumurile din Banská Bistrica se opreau la câţiva kilometri după ieşirea din oraş.

Rămăsese numai calea aerului, în spatele frontului. Dar, nu existau avioane disponibile.

Preşedintele Consiliului Naţional Slovac, Karol Šmidka, împreună cu adjunctul său, dr. Vavro Šrobar, a plecat la aeroportul *Tri duby* unde s-au întâlnit cu locotenentul sovietic Boris Feodorovic Čirskov. Când au intrat în biroul lui, acesta tocmai scria o telegramă către Moscova, în legătură cu agravarea situaţiei din Slovacia insurgentă.

— Sper că nu vă deranjăm, a spus Karol Šmidka.

— Prietenii nu deranjează niciodată. Luați loc, vă rog, a răspuns Šrobar. Azi e timp frumos, deşi suntem în octombrie, a continuat el.

— Aşa e. Cum apreciați situația? Credeți că aeroportul va mai rezista multă vreme?

— Situația este destul de gravă, a răspuns încruntat locotenentul. Tocmai scriam o telegramă pentru Moscova în care rugam să nu mai trimită avioane.

— Am vrea să vă rugăm un lucru care trebuie să rămână strict confidențial, a coborât vocea Šrobar. Avem aur şi argint care reprezintă tezaurul poporului slovac şi nu trebuie să ajungă în mâna nemților.

— Diseară aştept patru avioane despre care sunt absolut convins că vor fi ultimele, a răspuns locotenentul. Vă pot pune la dispoziție unul dintre ele. Aduceți aici toată încărcătura împreună cu oamenii de pază.

În aceeaşi zi a avut loc şedința Preşedinției Consiliului Național Slovac. După terminarea ei, reprezentanta Comisariatului pentru Afaceri Interne al Consiliului Național Slovac a bătut la maşină următorul ordin:

„Banská Bistrica, 14 octombrie 1944
Către Filiala Băncii Naționale Slovace din
Banská Bistrica Numărul 37/1944-I/1

Subiect: transport de metale prețioase.

Pe baza hotărârii Preşedinției Consiliului Național Slovac, prin prezenta, vă ordonăm să trimiteți pe calea aerului, la Moscova, spre păstrare pe cont propriu, 21 de lăzi în greutate brută totală de 1062,255 kg, într-un cuvânt, o mie şaizeci şi două de kilograme şi două sute cincizeci şi cinci de grame. Aceste metale prețioase vor fi luate din propriile rezerve şi din seifurile Monetăriei de Stat din Kremnica, care le-a depozitat la dumneavoastră…”

Ordinul a declanşat o activitate febrilă la filială. Karol Markovič a ajutat la ambalarea metalelor prețioase în lăzi speciale. Atunci rezidenții băncii, Ludovit Kováčík şi Josef Ševčík, au aflat că Preşedinția Consiliului Național Slovac i-a însărcinat să însoțească transportul de metale prețioase la locul de destinație – îndepărtata Moscovă…

Transportul era foarte urgent şi nu suferea nici cea mai mică amânare. Dar Josef Ševčík voia să-şi ia rămas-bun cel puțin de la soție şi de la fiul său, Dušan. Din păcate, nu a reuşit, fiindcă Marienka lui se afla la Michalov, lângă Polhora. A avut însă noroc, fiindcă l-a întâlnit pe prietenul Lacko Šimovič.

— Lacko, te rog, să o anunți pe soția mea că părăsesc Slovacia. Probabil mă voi întoarce după terminarea războiului. Dacă o să mă întorc. Trebuie să survolăm spatele frontului. Lacko, şi

încă ceva! Nu am palton!

Fără a scoate o vorbă, prietenul s-a dezbrăcat. Apoi i-a promis că totul va fi în deplină ordine şi s-au despărțit, strângându-şi mâinile bărbăteşte. Niciunul nu ştia, dacă se despart pentru un timp mai lung sau pentru totdeauna Apoi şoferul František Cernák l-a condus pe Josef Ševčík la aeroportul *Tri duby.* Acesta era o bucată de pământ slovac pe care generalul SS Höfle l-ar fi şters cu dragă inimă de pe fața pământului. Avioanele au putut decola numai sub vălul protector al întunericului.

Zborul plin de virtuozitate al aviatorului Vasiliev

În seara zilei de 14 octombrie 1944, când obiectele de preț de la Banca Națională Slovacă se aflau deja pe aeroportul Tri duby, locotenentul Boris Fiodorovici Čirskov a primit o telegramă de la Moscova, ca cele patru avioane care trebuia să zboare spre Slovacia insurgență, să se întoarcă.

Ordinul fusese trimis, deoarece la Moscova se ştia că aeroportul *Tri duby* este acoperit de o ceață groasă, iar diviziile germane de elită înconjurau teritoriul unde izbucnise Insurecția.

Deodată, locotenentul a auzit un zgomot de motoare de avion!

Iar, câteva clipe mai târziu, a zărit un avion! În timpul zborului i se defectase radioemițătorul şi, prin urmare, nu auzise ordinul, fiind astfel obligat

să aterizeze în cele mai grele condiții.

— Porumbelule! a exclamat bucuros locotenentul, văzându-l pe aviatorul Vasiliev care se uita la el fără să priceapă nimic.

— Cum ai ajuns aici? l-a întrebat locotenentul în timp ce continua să-l strângă în brațe.

În cele din urmă, aviatorul Vasiliev a aflat care era motivul pentru care locotenentul îl primea atât de cordial. De fapt, acesta se bucura că Vasiliev se va putea odihni puțin ca să zboare înapoi la Banská Bistrica.

Nu a reuşit să doarmă şi nici măcar să-şi tragă sufletul, fiindcă în timp ce încerca să-şi scoată combinezonul, l-a auzit pe locotenentul Čirskov, vorbind precipitat:

— Trebuie să stăm de vorbă împreună foarte serios, a început el. Dragul meu prieten Vasiliev, am pentru tine o sarcină deosebit de importantă. Trebuie să te întorci imediat ca să transporți şi argintul slovac…

— Este ordin!

— Şi mai vreau să te rog ceva, a continuat locotenentul. Este război. Chiar dacă aeroportul şi Banská Bistrica sunt înconjurate de nemți, sunt convins că totul se va sfârşi bine. Dar, dacă totuşi se va întâmpla ceva, trebuie să distrugi avionul pentru ca nimeni să nu găsească comoara noastră nici după o sută de ani. Ai înțeles?

— Ordin!

— Să-i lăsăm pe urmaşii noştri să-şi bată capul

să o găsească. Asta, în cel mai rău caz. Ştiu, sunt aproape convins, că totul se va termina cu bine. Depinde numai de tine.

— Puteți să contați pe mine, tovarăşe locotenent!

Era aproape miezul nopții, iar aeroportul era cufundat în beznă. Soțiile şi copiii celor mai însemnați conducători ai Insurecției îşi luau rămas-bun de la soții şi tații lor înainte să părăsească teritoriul amenințat.

Aeroportul a început să fie luminat de explozii.

Puțin după miezul nopții, de pe *Tri duby* a decolat bimotorul militar sovietic *Douglas* cu indicativul C-47 care aparținea detaşamentului aerian 340.

Cerul întunecat era brăzdat de salve antiaeriene în timp ce în spatele aeroportului ardea frontul.

Câteva clipe, avionul a fost amenințat de pericolul de a fi doborât. Soțiile, copiii, Ševčík şi ceilalți, care rămăseseră pe aeroport, au fost cuprinşi de groază, dar aviatorul sovietic Vasiliev era un adevărat as.

Totul s-a sfârşit bine şi avionul a aterizat în zorii zilei, lângă Lvov. Mai târziu, pilotul Vasiliev a fost decorat pentru acest zbor periculos.

De aceea, când soldații germani au năvălit în oraşul Banská Bistrica, care nu a opus rezistență, n-au mai găsit aici nici urmă din tezaurul de aur al Republicii Slovace.

Telegramă cifrată trimisă la Londra

Avionul care decolase de pe aeroportul *Tri duby* a fost aşteptat la Lvov de un ofițer sovietic, de soldați şi maşini care l-au transportat în clădirea comandamentului militar. Chiar dacă a fost pus la adăpost, sub pământ, aurul slovac a primit pază.

Însoțitorii tezaurului, Kovačík şi Ševčík, au fost chemați la statul major IV al frontului ucrainean, unde generalii s-au arătat foarte interesați de situația din Slovacia şi de lupta eroică a acestui mic popor împotriva fasciştilor.

După ani de zile, ing. Josef Ševčík îşi aminteşte: „A doua zi, pe 16 octombrie 1944, la ora 12.30 am decolat din Lvov cu un *Douglas* bimotor, zburând direct prin Gomei, spre Moscova. Am zburat la o înălțime de aproape 1000 m deasupra unei câmpii imense. După ce am ieşit din Lvov, am survolat ținutul Polesie care fusese devastat de trupele lui Bender, Vlasov, de nemți şi de alte elemente duşmănoase. Trupele sovietice lăsaseră ca zona să fie curățată de luptătorii din spatele frontului".

Au aterizat la Moscova în jurul orei 17.00 şi au fost întâmpinați la aeroport de reprezentanții Ambasadei Ceho-Slovaciei şi de ofițeri sovietici superiori. Femeile şi copiii au fost conduşi la hotel, în timp ce însoțitorii tezaurului au mers direct la bancă.

În ziua de 17 octombrie a început predarea tezaurului care a durat şase zile. „Procedam ca la

consignație. În timp ce predam fiecare obiect, menționam greutatea lui, tipul şi calitatea metalului prețios din care era executat" scria J. Ševčík. „În acelaşi timp, am semnat 3 chitanțe, dintre care una a rămas la autoritățile sovietice, a doua a fost dată ambasadei noastre, iar pe cea de-a treia am băgat-o într-un plic sigilat şi am luat-o eu. Ceva mai târziu, am predat plicul doctorului Šrobar din Chusto".

Documentele au fost precise, fiindcă toate obiectele tezaurului au fost inventariate cu foarte multă atenție.

Pe vremea aceea, guvernul ceho-slovac aflat în emigrație la Londra, primise deja telegrama cifrată a ambasadorului Zdenek Fierliger, care se păstrează astăzi la arhiva Ministerului de Externe de la Praga: „În ziua de 16 octombrie a sosit primul grup de femei şi copii evacuați, în total 29 de persoane. Împreună cu ei au sosit doi revizori ai Băncii Naționale Slovace, Ševčík şi Kovačík, care au depus la comisariatul Ministerului de Finanțe rezervele de metale prețioase ale Băncii Naționale Slovace: 279 kg de aur şi 569 kg de argint..."

„Prieteni, împărțiți între voi!"

Într-una din zilele lunii martie 1945, maşina generalului Höfle s-a oprit în fața clădirii Ambasadei Germaniei de la Bratislava.

— Ceva urgent de la Berlin? l-a întrebat Höfle pe

ambasadorul Ludin, înainte să se dezbrace şi să se aşeze în fotoliu. Imediat a fost informat.

În acea seară, generalul fascist şi diplomatul nu au vorbit deloc despre situația catastrofală în care se găseau trupele fasciste, pe toate fronturile, ci despre aur şi despre fuga lor din fața înaintării Armatei Roşii. Voiau să dispară cât mai repede, fiindcă situația din Slovacia se înrăutățea pe zi ce trece. Dar, în acelaşi timp, nu voiau să plece fără aurul şi valuta depozitată în seifurile Băncii Naționale Slovace.

Câteva zile mai târziu, în haosul general care domnea la Bratislava, trupe SS înarmate au înconjurat Banca Națională Slovacă.

— Vă atragem atenția că orice rezistență este inutilă! a țipat un ofițer superior către funcționarii băncii care se adunaseră îngroziți, în hol. Banca este înconjurată! Predați-ne imediat tot aurul, valuta şi restul obiectelor de preț din seifuri!

A urmat un răspuns liniştit, rostit de o voce amabilă, un zâmbet şi o expresie de uimire:

— Dar, stimați domni... De ce atâta scandal? Suntem doar prieteni! Cred că nu vă închipuiți că vrem ca bolşevicii să pună mâna pe aurul şi pe obiectele de valoare din seifurile noastre?! Noi vă aşteptam... Obiectele de preț din cele trei seifuri sunt deja pregătite, ambalate şi vă rog să ne credeți că pot fi salvate.

Ofițerii SS s-au aşezat.

— Nu, nu trebuie să vă justificați, a zâmbit Josef

Hluchan, unul dintre funcționarii băncii, deşi niciun ofițer SS nu încercase să se scuze. Vă rugăm şi chiar vă solicităm să puneți la adăpost tot tezaurul din calea ruşilor. Vă rog să ne credeți! Dacă doriți, puteți deschide oricare dintre lăzile pregătite.

Pe masă au apărut sticle cu băutură. Un ofițer SS a încercat să zică ceva, dar un alt funcționar bancar i-a luat vorba.

— Dragii noştri prieteni germani! Indiferent dacă vreți sau nu, eu vă propun să deschidem măcar o singură ladă. Şi vă mai propun să împărțiți între voi tot ceea ce o să găsiți în ea. Considerați acest gest ca pe un dar personal oferit în schimbul ajutorului pe care ni l-ați acordat pentru salvarea aurului slovac şi a altor obiecte de preț. Hai să ciocnim! În sănătatea voastră, domnii mei! Heil Hitler!

Doi ofițeri SS au scos din seif o ladă şi, după ce au deschis-o, ochii au început să le strălucească. În ladă se aflau lingouri de aur! Dolari, franci elvețieni şi alte bancnote!

— Vă rog, domnilor, nu vă sfiiți. Luați totul şi împărțiți între voi!

Au ascultat sfatul cu plăcere.

Câteva clipe mai târziu, ofițerii SS, care formaseră un cerc închis în jurul Băncii Slovace, au dispărut. Împreună cu ei au dispărut şi lădițele din seifuri, care au fost repede încărcate în maşini.

Şi poate tocmai în clipa când aceste maşini

părăseau incinta Băncii, când generalul Höfle şi ambasadorul Ludin se bucurau că au făcut o captură atât de bogată, iar soldaţii numărau dolarii, francii, lirele şi mângâiau lingourile de aur, funcţionarii Băncii Naţionale Slovace închideau seifurile cu lacăte şi cifruri strict secrete.

Întreaga cantitate de aur, platină şi valută a rămas în aceste seifuri inexpugnabile.

Ofiţerii SS au plecat cu dolari şi cu alte bancnote false. Lingourile de aur care îi fascinaseră atât de mult fuseseră confecţionate din plumb, de inginerul Ludovit Gavora, directorul Monetăriei de Stat din Kremnica. Iar pojghiţa de aur care le acoperea era foarte subţire.

Două dintre aceste lingouri „de aur“ pot fi admirate şi astăzi în vitrina muzeului din Kremnica.

Cunună pentru Republică

Câteva zile mai târziu, presa slovacă a anunţat capitularea necondiţionată a Germaniei hitleriste. Banca Naţională Slovacă a trimis în Elveţia o scrisoare urgentă prin care se anunţa că Republica Ceho-Slovacă a fost înfiinţată pe noi baze şi se cerea ca întreaga cantitate de aur şi valută să fie transferată din contul Băncii Naţionale Slovace în contul Băncii de Stat Ceho-Slovace de la Praga. Operaţiunea de transfer trebuia efectuată cât se poate de repede, deoarece

noua Republică avea nevoie stringentă de aur şi devize pentru a importa medicamente şi alte produse din străinătate.

După un anumit timp, elveţienii au efectuat acest transfer. Mai târziu s-au întors acasă şi metalele preţioase care fuseseră transportate la Moscova în timpul Insurecţiei.

Chiar şi ultimul capitol al istoriei tezaurului slovac a fost dramatic. Metalele preţioase au fost transportate într-o maşină obişnuită de la Praga la Kremnica, trecând prin Bratislava. Inginerul Iran, lucrător al Monetăriei şi ceilalţi membri ai escortei erau înarmaţi. La Zahorská Bistrica au intrat pe un drum mlăştinos. S-au întors la Stúpava, respectiv la secţia securităţii de stat de aici, unde au rămas două zile şi nu au putut da telefon. Încă din prima seară, Radio-Bratislava a transmis inventarul metalelor preţioase, care „au dispărut între Brno şi Bratislava", întocmit de inginerul Iran şi de ceilalţi membri ai escortei.

Grănicerii de la frontieră au primit ordin să îl reţină pe Iran şi să nu-i dea voie să plece în străinătate cu metalele preţioase.

În ziua de 19 februarie, inginerul Iran, care nu bănuia nimic, a luat legătura cu Karol Markovič de la Banca Naţională Slovacă din Bratislava şi în noaptea aceleiaşi zile, metalele preţioase au ajuns din nou la Kremnica. Luptătorii antifascişti au salvat întregul tezaur slovac, metalele preţioase şi devizele.

Astfel, el a devenit o cunună deosebit de valoroasă a poporului slovac care spera că noua Republică îi va aduce condiții de viață mai bune...

Aceste aşteptări şi speranțe nu au fost împlinite însă de cei 40 de ani ai regimului comunist totalitar.

Gustav Husák avea un plan...

Oamenii care au salvat tezaurul de stat al Republicii Slovace şi soldații care au participat la Insurecția Națională Slovacă nu au ştiut că un lider comunist important al Insurecției, dr. Gustav Husák, a semnat la Banská Bistrica, la 14 octombrie 1944, în calitate de împuternicit al Consiliului Național Slovac, ordinul de transfer al aurului slovac la Moscova, încercând astfel să „dăruiască" Moscovei toată Slovacia.

Gustav Husák, care după victoria Revoluției de catifea, din noiembrie 1989, a fost renegat de aproape toți slovacii, a trimis, la 7 noiembrie 1944, la Moscova, propunerea scrisă de anexare a Slovaciei la Uniunea Sovietică! Această decizie fusese luată fără cunoştința Consiliului Național Slovac. Pe vremea aceea, Husák era relativ tânăr şi visa să devină guvernatorul Moscovei la Bratislava. Iată ce a scris Gustav Husák la Moscova: „Există destul de multe state mici şi politicieni mici. Noi dorim să fim parte componentă a Uniunii Republicilor Sovietice

Socialiste.

Dacă astăzi am avea posibilitatea de a decide prin vot cui vor să aparțină slovacii, cred că cel puțin 70 ar vota alipirea la Uniunea Sovietică, iar numai 20 – formarea noii Republici Cehe. De ce trebuie să căutăm adăpost la Benes, când Stalin ne poate oferi o rețetă deja verificată…”

Acesta este un fragment dintr-un document secret care a fost descoperit şi publicat pentru prima oară de istoricul ceh dr. Vilem Prečan.

Gustav Husák, unul dintre cei mai mari activişti comunişti ceho-slovaci, care după ocuparea Ceho-Slovaciei de către trupele sovietice, în 1968, a devenit principalul „normalizator”, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Ceho-Slovac a luat parte, în timpul Insurecției Naționale Slovace, la salvarea tezaurului de aur al primei Republici Slovace. L-a trimis însă la Moscova, fiind convins că el va rămâne pentru totdeauna în această capitală care spera să devină şi a Slovaciei.

Tezaurul de stat al Republicii Slovace nu are niciun secret: el a fost strâns prin colecta publică a slovacilor. În 1944, insurgenții l-au pus la adăpost de fasciştii germani, iar după 1945 a servit cauzei noii Republici Ceho-Slovace.

O jumătate de milion de evrei germani mai puțin

Din capitolul furturilor comise de fasciști face

parte şi jefuirea averilor evreilor, a milioane de oameni care au fost persecutați rasial şi internați în lagăre de concentrare.

Tragedia sutelor de mii de evrei a început încă din 1933, când fasciştii au venit la putere în Germania. La 14 septembrie 1935, Parlamentul Reichului a decis, printre altele, că niciun evreu nu are dreptul de a mai fi considerat cetățean de stat, cu drept de vot, şi nu mai poate ocupa o funcție publică.

Persecuția nemiloasă a evreilor începuse.

La 7 noiembrie 1938, Hersal Grynszpan l-a împuşcat pe treptele Ambasadei Germaniei din Paris pe consilierul ambasadorului, Ernst von Rath. În felul acesta, a vrut să-i răzbune pe cei 50.000 de evrei din care făcea parte şi el, cu întreaga sa familie, care au fost urcați în toiul nopții în vagoane de marfă şi transportați în Polonia.

Uciderea lui Ernst von Rath a costat foarte mult.

„Încă de la 11 noiembrie 1938, SS-ul şi Siguranța condusă de Himmler i-au incitat pe fascişti împotriva evreilor", scria Julius Mader. „Mareşalul Reichului, a organizat «noaptea de cristal» când, într-o singură noapte, au fost jefuite şi incendiate 29 de magazine ale evreilor, iar alte 7 500 au fost făcute una cu pământul. Numai vitrinele sparte reprezintă o pagubă de peste 3 000 000 de mărci vest-germane, la care se adaugă valoarea imensă a bijuteriilor furate. Aşa de pildă,

numai de la magazinul *Marggraf* de pe *Unter den Linden* au fost sustrase bijuterii, pietre prețioase, perle şi ceasuri în valoare de 2.000.000 mărci vest-germane.

În acest timp, la sediul Gestapoului de pe strada *Prințul Albrecht* 8, din Berlin, evreii erau supuşi unor torturi îngrozitoare. Ucigaşii SS vroiau să smulgă de la ei, cu forța, amănunte privind averile şi banii trimişi în străinătate. Fasciştii aveau nevoie de aur şi de valută pentru a achiziționa din străinătate materiile prime necesare înarmării. În plus, fiecare dintre ei visa să se îmbogățească. În ciuda torturilor cumplite la care au fost supuşi, mulți dintre evreii întemnițați erau conştienți că se află într-o situație fără ieşire. Unii au făcut declarații incomplete, sperând că vor salva astfel viața celor apropiați. Alții au tăcut, fiindcă şi-au dat seama că nu vor reuşi să scape în niciun fel de criminalii în uniforme de polițişti şi de membrii SS, îmbrăcați în negru, cu zvastica pe mânecă…”

Curierul Oficial al Reichului, din 14 noiembrie 1938, anunța că evreii trebuie să plătească Reichului datorii însumând 1.000.000.000 de mărci vest-germane.

Patru zile mai târziu, conducătorul SS Reinhard Heydrich l-a anunțat în scris pe Göring că efectele distrugerii magazinelor şi locuințelor evreilor nu pot fi estimate în cifre. La acestea se mai adăugau cele 200 de sinagogi distruse parțial, 76 – distruse complet şi un mare număr de evrei ucişi.

În 1933, în Germania trăiau 530.000 de evrei, iar după terminarea celui de-al doilea război mondial, n-au mai rămas decât 30.000.

Dar, evident, evrei au trăit nu numai în Germania. Fasciştii i-au urmărit în toate ţările ocupate din Europa. Mai întâi, i-au internat în ghetouri şi i-au obligat să poarte steaua galbenă şi să presteze muncile cele mai grele. Guvernatorul general al Poloniei ocupate, dr. Hans Frank, le-a interzis să cumpere şi să mănânce carne sau produse din carne, ouă, făină, produse lactate, după care au urmat ordine şi mai absurde.

Mai târziu, Hitler a aprobat planul „de soluționare definitivă a problemei evreieşti", în Europa. În felul acesta, sute de mii de evrei, bătrâni, maturi şi copii au fost internați în lagăre de concentrare, unde i-au aşteptat suferința şi moartea.

Moartea, care pentru mulți a fost izbăvitoare de chinuri.

Jefuirea familiei Rothschild

În lagărele de concentrare au murit evrei din toate țările ocupate. Serviciul special SS al Administrației economice primea un raport periodic în care era menționat că, în urma lichidării evreilor, au rămas câteva mii de haine bărbăteşti, de damă şi copii, perechi de pantofi, mii de stilouri, aparate de ras, ceasuri de mână.

După aceea, se întocmeau liste separate cu numărul ceasurilor de mână şi al stihurilor care erau repartizate fiecărei divizii SS, în parte.

Cele mai importante comunicări primite din lagărele de concentrare se refereau la cantitățile de aur şi bijuterii rămase.

În fiecare zi, fasciştii „extrăgeau“ de la Osviečim aproximativ 12 kg de aur!

Un capitol special în jefuirea de către fascişti a obiectelor de preț ale evreilor o formează familia Rothschild. Hitleriştii au prădat această familie de evrei, foarte bogată şi ramificată în toată Europa de Vest, înstrăinându-le mai ales obiectele de artă.

Familia Rothschild a suferit cel mai mult de pe urma lăcomiei fasciştilor – mai ales în Franța. Eduard Rothschild plecase, ce-i drept, încă din 1940, împreună cu soția şi fiica sa, în Statele Unite, via Lisabona, dar în casa, în vilele şi în apartamentele rudelor lui de la Paris, Bordeaux, Deauville şi din alte oraşe, fasciştii au găsit tablouri de Cezanne, van Gogh, van Dyck, Velasquez, de o valoare inestimabilă, şi bijuterii. Din seifurile blindate şi subterane de la *Banque de France* şi *Credit Lyonnais* din Paris şi din alte bănci, fasciştii au luat 40 de lăzi şi geamantane pline cu perle, brățări, inele, diademe, diamante…

Totul aparținea membrilor familiei Rothschild.

Această captură bogată l-a bucurat pe mareşalul Göring, mai mult chiar decât victoria asupra Franței.

Hienele umane ale secolului al XX-lea

În fabrica morții de la Osviečim, chiar şi protezele din aur erau interesante. SS-iştii deveneau adevărate hiene umane în fața obiectelor din metale prețioase, a briliantelor şi a dolarilor nefericiților evrei.

Rudolf Höss, comandantul general SS al lagărului de la Osviečim a mărturisit că „obiectele de preț ale evreilor provocau în lagăr greutăți enorme. Ele îi demoralizau pe membrii SS care nu se dovedeau întotdeauna atât de puternici ca să reziste ispitei de a intra în posesia lor. Nici chiar amenințarea cu pedeapsa cu moartea nu îi putea speria. Bijuteriile evreilor ofereau deținuților posibilități nebănuite. Evadarea celor mai mulți dintre ei a fost înlesnită de aurul pe care îl aveau…"

Fasciştii studiau cu atenție chiar şi dinții din aur smulşi cu forța, fiindcă uneori se întâmpla să găsească în ei diamante, după cum scria elvețianul B. Kautsky în cartea sa *Diavoli şi blestemați.*

Depozitele obiectelor de preț furate la Osviečim erau numite „Canada", deoarece acest cuvânt exprima cel mai bine bogăția uriaşă adunată de fascişti din acest loc. Dinții de aur, inelele, ceasurile de mână, bijuteriile şi alte obiecte valoroase erau triate şi apoi trimise la Berlin.

Rudolf Höss a relatat, în 1947, în fața Tribunalului din Varşovia şi despre modul în care erau ucişi copiii, prezentându-l ca pe un fapt cu totul obişnuit.

Höss a fost condamnat la moarte, una din acuzațiile majore care i s-au adus fiind şi aceea că a jefuit şi profanat cadavrele morților de la Osviečim, de unde a transportat la Berlin 17t de păr uman, peste 1700 de vagoane de îmbrăcăminte, 18 vagoane de argint, 3 t de dinți din aur, inele şi alte bijuterii, 0,5 t de perle veritabile.

Preşedintele Băncii Reichului, Walter Funk, împreună cu şeful Gestapoului, Heinrich Himmler, au semnat în 1942 o înțelegere secretă, conform căreia membrii Gestapoului îşi luau obligația de a ceda Băncii Reichului o parte din aurul şi bijuteriile furate de la evreii internați în lagăre. Seifurile Băncii s-au umplut cu saci de dinți din aur, rame aurite de ochelari ale oamenilor nevinovați care fuseseră ucişi la Osviečim, Mauthausen, Sachsenhausen şi în alte lagăre de concentrare.

După război însă, în fața Tribunalului Militar Internațional de la Nürenberg, Walter Funk a răspuns cu un categoric „nu“ la întrebarea procurorului american Dodd, dacă Banca Reichului a depozitat dinții din aur ale victimelor din lagărele de concentrare.

Imediat după ce Funk şi-a încheiat depoziția, în

sala de judecată a fost proiectat un film interesant. În felul acesta, întreaga audiență, inclusiv Funk, au văzut cum soldații americani deschideau uşile blindate ale marilor seifuri de la filiala din Frankfurt pe Main a Băncii Reichului din care scoteau saci numerotați şi inscripționați cu numele *Deutsche Reichsbank.* Soldații au răsturnat apoi sacii în fața aparatului de filmat şi au deşertat dinți de aur, cercei, inele, bijuterii.

Soarta aurului evreilor, după cel de-al doilea război mondial, este învăluită în mister. Se presupune că în cele 22 de lăzi, pe care fasciştii le-au ascuns, la sfârşitul războiului într-o cetate din Alpi, se aflau bijuteriile evreilor.

Desigur, aceasta a reprezentat numai o parte din averea celor 6.000.000 de evrei ucişi.

De la Kremnica, transportul secret nu a plecat spre Elveția

La câteva zile după izbucnirea Insurecției Naționale Slovace, inginerul Ludovit Gavora, directorul Monetăriei de Stat din Kremnica, a fost vizitat de sublocotenentul de armată Kovač, căpitanul Pašek şi locotenenții major Paulis, Dexner şi Sršen.

— Domnule director, am venit din ordinul şefului Armatei Cehoslovace din Slovacia, locotenentul Jan Golian, ca să ridicăm 20 de lăzi şi două seifuri care au fost depozitate aici de către

Ministerul de Finanțe şi Tezaurul de Stat Central.

— Vă rog, domnilor, sunt la dispoziția dumneavoastră, le-a răspuns inginerul Gavora. Dar camera în care se păstrează aceste obiecte este închisă cu trei lacăte diferite. Eu am cheile de la un lacăt, iar celelalte două se găsesc la Ministerul de Finanțe de la Bratislava şi, respectiv, la Tezaurul de Stat Central.

— În cazul acesta, vom deschide camera cu flacără autogenă! a gândit cu voce tare sublocotenentul Vojtech Kovač.

Ofițerii au dat dovadă de abilitate. Două ore mai târziu, soldații încărcau lăzile grele şi seifurile în camioane şi le transportau pe calea ferată. Din păcate, abia a doua zi dimineață, sublocotenentul Kovač a reuşit să facă rost de două vagoane.

După ce au trecut de Zvolen, trenul a fost atacat de un avion german. Garnitura de tren s-a oprit imediat şi însoțitorii lui înarmați s-au ascuns sub vagoane. Avionul a zburat mai departe, şi peste o oră, Karol Markovič, preşedintele filialei Băncii Naționale Slovace din Banská Bistrica, care îi atrăsese atenția locotenentului Golian asupra ascunzătorii tainice a bijuteriilor evreilor din Kremnica, i-a comunicat la telefon inginerului Gavora că transportul a ajuns cu bine la destinație.

Funcționarii băncii, căpitanul Jaroslav Krátky, ofițer de contrainformații al guvernului ceho-slovac din emigrație la Londra, şi alți ofițeri care

aflaseră despre transportul de la Kremnica la Banská Bistrica, s-au interesat de conținutul lăzilor sigilate şi al seifurilor.

— Nu conțin nimic important, doar hârtii lipsite de valoare, a mințit Karol Markovič.

Markovič a dat ordin ca lăzile şi seifurile să fie înscrise în inventar sub numele de „hârtii de valoare de stat".

— În care seif trebuie să le ascundem, domnule preşedinte?

— În niciunul. Hârtiile nu sunt atât de valoroase ca să trebuiască să fie păstrate în seif. Lăsați-le aici, undeva, pe culoar. Şi aveți grijă să întoarceți cu fața la perete lăzile şi seifurile sigilate, pentru a nu stârni nimănui curiozitatea. Altfel, cine ştie cui îi va veni ideea să le deschidă şi să umple toată banca cu hârtii lipsite de valoare.

În ultimele zile şi ore dinaintea declanşării Insurecției Slovace, Karol Markovič a încercat să ascundă lăzile şi seifurile sigilate care stăteau nepăzite de nimeni pe culoarele băncii.

Acolo au rămas şi după căderea oraşului Banská Bistrica. Ofițerii Gestapoului aflați în căutarea tezaurului slovac, a aurului şi bijuteriilor evreilor slovaci au trecut de nenumărate ori pe lângă ele fără să le acorde nicio importanță. Le-a ocolit şi arestatul Karol Markovič, fără ca un muşchi să i se clintească.

Cu o noapte înainte de a fi ridicat din Banská Bistrica şi internat în lagărul de concentrare de la

Mauthausen, el l-a rugat pe gestapovistul care îl păzea să îl lase să-şi ia rămas-bun de la soție.

— Ce-mi dai în schimb?

Markovič s-a uitat descumpănit în jurul său, dar imediat şi-a adus aminte de ceasul elvețian de la mână.

— Este un *Werkel* vechi… l-a apreciat reprezentantul Gestapoului.

Atunci Markovič şi-a scos verigheta.

— Foarte puțin. Nu mai ai nimic?

— Nu mai am nimic şi din clipă în clipă trebuie să vină să ne ridice… Lasă-mă numai o jumătate de minut! l-a rugat Markovič.

Gestapovistul a plecat şi, la puțin timp după aceea, Markovič a văzut-o pe soția lui, cunoscuta scriitoare slovacă Viera Markovičová – Záturechá.

— Un sărut şi câteva vorbe! a țipat ofițerul Gestapoului. O singură jumătate de minut! Cel mult două minute!

În loc să o sărute, Markovič i-a şoptit soției, în grabă, marele său secret.

— Vierka, în holul băncii stau 20 de lăzi şi două seifuri blindate care poartă inscripția „hârtii de valoare de stat”. În realitate, conțin aurul şi bijuteriile evreilor. Gavora sau un alt om curajos te va ajuta ca să le puneți la adăpost. În niciun caz nu trebuie să le duceți în seifurile băncii. Încearcă să iei legătura cu Vašina de la Bratislava sau cu alți oameni din bancă! Îngropați-le eventual în munți! Lăzile sunt grele şi trebuie să vă ajute mai

mulți oameni!

— Gata! a țipat gestapovistul şi a condus-o pe Viera Markovičová.

Karol Markovič s-a uitat lung în urma ei. Pe neaşteptate s-a înviorat şi a început să strige:

— Salută-i pe copii! Ține-te bine, Vierka! O să mă întorc!

La scurt timp după aceea, inginerul Gavora a dat ordin ca lăzile sigilate şi seifurile cu „hârtii de valoare de stat“ să fie transportate înapoi la Kremnica sub supravegherea unui detaşament înarmat al Gărzii lui Hlinka.

— Ce conțin lăzile şi seifurile? l-au întrebat pe Gavora muncitorii germani, stabiliți la Kremnica.

— Die grosse Schweinerei! a răspuns acesta în germană. O mare porcărie! Nişte hârtii oficiale, vechi... Şi noi trebuie să le punem la adăpost în Monetărie! Aruncați toate vechiturile astea în curte până când vor fi luate de domnii de la Bratislava.

Muncitorii au aşezat cele 20 de lăzi şi cele două seifuri într-un colț din curte.

Un îndemn la drum

Într-o zi de la sfârşitul lui 1944, în biroul inginerului Ludovic Gavora a intrat pe neaşteptate obersturmbannführerul SS Dieter Wisliezeny care, până nu de mult, fusese consilier la Ministerul de Interne şi la Administrația Economică Centrală de

la Berlin. Era amabil şi, deşi ştia că Gavora nu are copii, a adus „pentru ei“ o ciocolată elveţiană foarte bună, ceea ce pe vremea aceea era un adevărat lux.

Ludovic Gavora şi-a dat seama imediat de unde bate vântul. Şi de aceea nu s-a arătat deloc surprins de întrebările lui în legătură cu aurul şi bijuteriile evreilor slovaci.

— Da, este adevărat, domnule Wisliezeny. Ministerul de Finanţe şi Tezaurul de Stat ne-au dat spre păstrare obiectele valoroase ale evreilor, dar insurgenţii le-au luat cu ei, după izbucnirea Insurecţiei la Banská Bistrica.

— Dumneavoastră, domnule director, ştiţi probabil, unde se găsesc acum, a zâmbit fascistul.

— Din păcate, nu ştiu. Se spune că la sfârşitul Insurecţiei, totul a fost transportat de avioane ruseşti la Moscova.

— În Rusia a fost transportată numai o parte din tezaurul de stat; bunurile evreilor au rămas aici, în centrul Slovaciei!

— Mă îndoiesc, a răspuns Gavora.

Wisliezeny nu l-a crezut. A stat o clipă pe gânduri, după care a început să-i expună pe larg lui Gavora propunerea sa: aurul şi bijuteriile slovacilor evrei vor fi transportate imediat, în mare secret, în Elveţia unde curând vor pleca şi ei împreună cu familiile lor.

— Am încredere în dumneavoastră, domnule director, i-a spus Wisliezeny. Şi permiteţi-mi să

mă adresez ca unui prieten. Noi doi şi familiile noastre putem trăi în linişte, în Elveția. Paşapoartele şi toate celelalte documente le vom întocmi la timp.

— Domnule Wisliezeny, dragul meu prieten, v-am mai spus o dată că nu ştiu nimic în legătură cu aurul şi bijuteriile evreilor slovaci! Credeți-mă! Planul dumneavoastră privind transportul secret în Elveția şi ideea ca eu şi soția mea să avem paşapoarte nu-mi displac deloc dar, spre marea mea părere de rău, nu ştiu nimic despre locul unde sunt ascunse lăzile şi seifurile.

Wisliezeny îl întrerupse. De data aceasta, nu pe un ton cordial, ci pur şi simplu, amenințător:

— Mințiți! Ştiți foarte bine, unde sunt! Dacă nu-mi destăinuiți ascunzătoarea lor şi nu sunteți de acord cu planul meu, vă distrug. Doctorul Heuser, şeful *Sicherheitspolizei*-ului din Banská Bistrica are suficiente probe care dovedesc că sunteți un trădător! O să vă împuşcăm! Ați colaborat cu puciştii evrei şi bolşevicii din Banská Bistrica!

— Îmi pare rău că vorbiți aşa, a răspuns liniştit Gavora. Poate în viitorul apropiat voi reuşi să aflu unde sunt ascunse bijuteriile şi aurul evreilor slovaci. Atunci o să regretați aceste cuvinte…

Chiar în aceeaşi noapte, Gavora a plecat cu trenul la Bratislava. S-a întors la Kremnica împreună cu doi lucrători de la Tezaurul de Stat care îl ajutaseră, cu mulți ani înainte, să ambaleze aurul şi bijuteriile evreilor.

— Cum putem salva aceste obiecte de preț? Unde le putem ascunde?

— Până acum am reuşit să le salvăm doar printr-o minune, a întrerupt tăcerea Peter Gašpar. Să mai încercăm o dată…

Au apelat la comandamentul local al armatei germane. Ludovic Gavora i-a explicat într-o limbă germană perfectă că în curtea Monetăriei au rămas câteva lăzi cu acte pe care reprezentanții de la Tezaurul de Stat trebuie să le transporte de urgență la Bratislava, unde vor fi necesare înainte de încheierea acordului germano-slovac.

— Cum vă putem ajuta? l-a întrebat maiorul.

— Avem nevoie de două camioane, de şoferi şi de o pază înarmată pentru fiecare camion.

— Din câți oameni?

— Din doi-trei.

— Numai din atâția? Nu vor fi prea puțini?

— Scuzați-mă, domnule maior, dar doi-trei soldați germani nu înseamnă deloc puțin; este mai mult decât un detaşament de pucişti înarmați sau de soldați bolşevici! l-a linguşit Gavora care îşi dorea din tot sufletul ca maiorul să nu-i trimită mai mulți soldați decât ceruse, fiindcă, dacă erau mai mulți, creştea pericolul ca unul din ei să fie ispitit să deschidă o ladă sau un seif.

Soldații germani au pus la adăpost în seiful de la Ministerul de Finanțe din Bratislava 20 de lăzi şi două seifuri blindate.

Acolo au rămas până la sfârşitul războiului,

ferite de ochii curioşilor!

După eliberarea Bratislavei, la 4 aprilie 1945, în fața clădirii fostului Minister de Finanțe a apărut o gardă din soldați ceho-slovaci.

Din aurul şi bijuteriile evreilor nu s-a pierdut niciun gram. Este un caz unic în istoria odioasă a jefuirii de către fascişti a averilor evreilor din țările europene pe care le-au ocupat în timpul celui de-al doilea război mondial.

Curajosul salvator a ajuns la închisoare

Ultima parte a acestui capitol neobişnuit s-a petrecut la începutul anilor ’50, când Slovacia era guvernată de Karol Bacílek, primul secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Slovac – „deținătorul puterii”, primul-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din Ceho-Slovacia, cu sediul la Praga.

Bacílek a trimis bijuteriile şi aurul evreilor slovaci la Praga, după care a dat ordin să fie arestat Karol Markovič, cel care îi salvase viața în timpul războiului. Soția lui, Viera Markovičová-Záturecká, s-a sinucis, la 1 august 1953.

Acest lucru cutremurător s-a petrecut în „anii înfloritori” ai stalinismului din țara noastră.

Pe Karol Bacílek nu l-a interesat câtuşi de puțin faptul că doamna Viera Markovičová-Záturecká ajutase la salvarea tezaurului nefericiților evrei slovaci. După cum Bacílek s-a exprimat într-un

interviu acordat autorului acestei cărți, pentru cotidianul *Smena,* în vara lui 1968, ea provenea dintr-o familie „proastă”. Un referent îi comunicase că era nepoata scriitorului slovac A P. Zaturecky, că mama ei fusese fiica deputatului Matus Dula şi, culmea, ea însăşi fusese scriitoare.

Există răni care nu se vindecă niciodată, şi numai trecerea timpului le atenuează durerea.

Destinul tragic al celor 50 000 de evrei slovaci, din timpul celui de-al doilea război mondial, este o rană mare deschisă.

VI
Epilog Ultimele Şanse Ale Aventurierilor

Nici piciorul calului regelui George al IV-lea nu l-a interesat

Pe planeta noastră nimeni nu va mai descoperi un continent necunoscut, o țară sau o insulă neexplorată, iar cuceritorii nu se vor mai putea bucura că au găsit aur în țările ocupate.

Dar, mai există încă mulți visători. Şi tineri cutezători dornici de aventură.

În zilele noastre, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, mai pot fi căutate doar ascunzătorile comorilor. Cele mai incitante sunt zvonurile despre tezaurele care au existat, în mod sigur, şi acum nu mai pot fi găsite. În acest sens, se păstrează documente şi mărturii certe la care, o

dată cu trecerea timpului, s-au adăugat altele, mai puțin certe.

Despre unele tezaure circulă numai zvonuri şi legende pe care autorii le prezintă sub formă de realitate. Un loc de seamă în rândul acestora îl ocupă călătorul şi scriitorul francez Robert Charroux, preşedintele Clubului internațional al căutătorilor de comori cu sediul la Paris, autorul cărții *Trésors du monde (enterrés, émmurés, engloutis) – Tezaure ale lumii (sub pământ, în ziduri şi în adâncuri).*

Fantezia acestui scriitor nu a cunoscut margini, drept care a amestecat faptele reale cu cele imaginate: „Suntem în căutarea comorilor… Globul pământesc este plin de comori şi ochii noştri caută locul unde sunt ascunse, fără a bănui ce conțin ele. Care parizian nu a privit de sute de ori statuia ecvestră a lui Carol al IV-lea? În 1816 sculptorul Lemot a ascuns într-unul din picioarele de la spate ale calului o mică comoară. Peste diamantele contesei du Barry, în parcul Sceaux, înfloresc margarete. Mii de oameni din Manse calcă deja de 60 de ani caldarâmul unei piețe sub care călugărițele din Ordinul ursulinelor au ascuns o comoară de milioane de dolari. Locuitorii oraşului îşi aşază sticlele de vin la câțiva centimetri distanță de cele 70 de comori îngropate aici în 1569. Undeva, în Marsillia, au fost ascunse bijuteriile contesei Gaby Desly, iar în zidurile cetății din Poitiers este ascunsă o comoară şi

simboluri misterioase indică modul cum se poate ajunge la ea. La Crain este îngropat un relicvar din aur al sfântului Herman…”.

Asemenea afirmații şi altele asemănătoare vor mai tulbura încă multă vreme imaginația căutătorilor de comori. Poate însă că unii dintre ei se vor întreba, de pildă, de ce domnul Charroux nu a scos la iveală măcar comoara ascunsă în piciorul calului lui Carol al IV-lea.

Secretul generalului Jamaşita şi al altora

Desigur, există încă multe comori care nu au fost încă descoperite.

Undeva, în munții din Argentina, este ascuns tezaurul episcopului Balboa, din Cordoba, care l-a ascuns aici în 1829, înainte de a fugi din calea ostaşilor răzvrătiți. Indienii care l-au ucis nu ştiau că o dată cu el a dispărut, o dată pentru totdeauna, şi sursa de informații privind ascunzătoarea tezaurului.

Cu nişte ani în urmă, istoricii români şi alți specialişti au început să se ocupe de Columna lui Traian din apropierea Forului Roman, sperând că vor găsi în ea tezaurul regilor daci Dromichaete şi Decebal. Pe coloană sunt înfățişate scene din timpul războaielor dacilor şi aliaților lor sarmați împotriva legiunilor romane conduse de împăratul Traian.

În Lubango, Palawan, Panai şi în alte insule din

arhipelagul Filipine mai e căutată şi în zilele noastre comoara generalului japonez Tomojuki Jamaşita, comandantul suprem al armatei imperiale japoneze din Asia de sud-est în timpul celui de-al doilea război mondial. Comoara acestuia era formată din obiecte de preț jefuite în țările ocupate, printre ele aflându-se şi capul unui Budha din aur şi o colecție de monede vechi de o valoare inestimabilă. Jamaşita a fost judecat şi condamnat la moarte, în februarie 1946, dar până în ultima clipă de viață, nu a divulgat locul unde este ascuns tezaurul.

„Arborele mango de care a fost spânzurat Jamaşita a fost tăiat, iar groapa lui – făcută una cu pământul, conform dorinței americanilor" nota Tiziano Terzani. „În timpul războiului el a fost cel mai mare şi mai detestat duşman. În cele din urmă, au reuşit să-l prindă şi l-au condamnat la moarte ca pe un criminal de război; amintirea lui trebuia ştearsă repede şi pentru totdeauna".

Cu toate acestea, în zilele noastre, numele lui Jamaşita continuă să fie deseori citat în Filipine. Comoara lui a fost căutată aici şi în 1987 de o grupă condusă de John Singlaub, general de armată, în rezervă, al Statelor Unite.

Toate căutările s-au dovedit a fi însă zadarnice.

Găsirea comorii generalului Tomojuki Jamaşita va crea probleme şi celorlalți căutători, fiindcă, se spune, că ea ar fi îngropată în două locuri.

Comorile pierdute au fost învăluite nu numai de

mister şi tăcere, dar şi de blestem. Şase generații ale Marilor Moguli din India au adunat aur şi pietre prețioase, iar comoara lor a stârnit interesul cuceritorilor şi al căutătorilor. În 1936, englezul Walton a încercat să dezgroape o parte din comoara Mogulilor, lângă moscheea Murşidabad din Bengal. După câteva ore de la începerea săpăturilor, englezul Walton şi lucrătorii care îl ajutau au fost găsiți morți. Se spune că, până şi succesorii lui, bengalezi şi europeni, au fost muşcați de şerpi veninoşi.

Mult sânge a vărsat de dragul aurului şi nemilosul Kara Mustafa, marele vizir al sultanului Mohamed al IV-lea. După înfrângerea de la Viena, din 1683, şi după alte insuccese, marele vizir a căzut în dizgrație. Cu toate că numai tezaurul îl mai putea salva în fața sultanului, Kara Mustafa a ordonat să fie ascuns într-un loc necunoscut, iar soldații care l-au ajutat să fie uciși.

Curând avea să fie şi el omorât din ordinul sultanului. De atunci nu s-a mai pomenit nimic despre comoara lui Kara Mustafa.

Multe obiecte de preț au fost jefuite şi de vikingi. Căruțele lor încărcate cu aur s-au înnămolit în râul Nena, împreună cu comandanții lor.

Nimeni nu cunoaşte nici locul unde au fost îngropați Gingis-Han şi Alexandru cel Mare, dar mulți căutători sunt mai degrabă interesați de comorile ascunse în aceste morminte, decât de valoarea lor istorică.

Căutătorii de comori au fost tulburați şi de cameristul împărătesei Chinei, Tsu-Hi, care a fost îngropată în 1901 într-un loc necunoscut. Cameristul a scris în memoriile sale că sicriul cu trupul neînsufleţit al împărătesei a fost umplut cu bijuterii superbe, cu pietre prețioase şi mii de perle.

Printre comorile căutate şi negăsite până acum face parte şi uriaşa pradă a lui Hernando Cortez, adică celebrul tezaur al aztecilor găsit în Mexic şi pierdut în timpul fugii lui.

Poate şi mai mari au fost tezaurele ascunse menționate în manuscrisele de la Marea Moartă (Manuscrisele Qumran), despre care se spune că ar fi cântărit 160t de aur şi argint. Această cifră, care este indicată în enciclopediile de arheologie, provoacă multe insomnii căutătorilor de aur.

Câte comori pierdute şi nedescoperite mai există încă? Câte din ele au fost îngropate în munți, în ziduri sau în castele?

Să ne oprim mai îndeaproape la două dintre cele a căror existență nu este pusă la îndoială, dar care până în prezent nu au fost descoperite de nimeni.

Răzbunarea frumoasei Criemhilda

La sfârşitul lunii iunie 1755, dr. Jacob Hermann Obereit, un cunoscut specialist german în manuscrise vechi, a sosit la castelul Hohenems (cunoscut şi sub numele de Hohen-Ems) în

apropiere de lacul Bodam. După numeroase intervenții şi cereri însoțite de sprijinul unor personalități de vază, contele Waldburg-Zeil, proprietarul castelului, i-a dat permisiunea să intre în biblioteca şi arhiva castelului.

Doctorul Obereit s-a apucat imediat să studieze. Nu degeaba, prietenii şi cunoscuții povesteau despre el că este un mare pasionat de cărți vechi şi prăfuite pe care le prefera unui vin bun sau unei femei frumoase.

În castelul Hohenems existau numeroase rafturi pline cu cărți vechi şi documente care nu fuseseră răsfoite de multă vreme.

Încă de-a doua zi, dr. Obereit a trimis de la Hohenems o scrisoare unui prieten prin care îl anunța că a făcut o descoperire: „Aseară mi s-a oferit ocazia să vizitez, pentru scurtă vreme, Hohen-Emsul şi biblioteca. Am fost foarte fericit că printre primele cărți care mi-au căzut în mână s-au găsit şi două codexuri vechi pe pergament cu poezii vechi şvabe. Un volum este destul de gros şi se pare că reprezintă o culegere amplă de cântece eroice despre o regină sau o prințesă burgundă…”

În timp ce scria aceste rânduri, dr. J.H. Obereit nu bănuia, probabil, cât de importantă este descoperirea sa şi nu avea de unde să ştie că numele lui va intra pentru totdeauna în istoria culturii Germaniei şi a Europei.

Într-o zi de iunie a lui 1755, pasionatul cercetător dr. Obereit privea cu un zâmbet fin

volumele masive legate în piele şi le răsfoia cu mâinile înfrigurate, blestemând în gând mucegaiul care distrusese unele pagini ale pergamentului. În acest timp se gândea cu stimă şi admirație la scribii care acoperiseră paginile acelor volume cu slove încifrate care evocau o istorie fascinantă.

Ultimele cuvinte ale lui Hagen von Tronje, înainte de execuție

Lumea culturală cunoaşte astăzi descoperirea doctorului Obereit sub numele de *Cântecul Nibelungilor.* Este o capodoperă a literaturii medievale germane, denumită epos național german, pe care Goethe şi Hegel au apreciat-o în mod deosebit. În acelaşi timp, ea reprezintă cel mai vechi şi mai lung epos despre o comoară ascunsă.

Acțiunea lui este palpitantă.

În timpuri străvechi, Siegfried, fiul regelui Siegmund, a ucis un balaur, după care s-a scăldat în sângele lui. De atunci, corpul lui a devenit invulnerabil, cu excepția unui loc între omoplați care, în timp ce se scălda în sângele balaurului, a rămas acoperit cu o frunză de tei. Siegfried, care dorea să aibă o soție şi copii, l-a vizitat pe Günther, regele burgund al Wormsului, de lângă Rin, şi i-a cerut mâna frumoasei lui surori, Criemhilda. Günther i-a promis că i-o va da de soție, cu condiția să îl ajute să o câştige pe prințesa

Brunhilda (cunoscută şi sub numele Brünhilde). Cei doi s-au înțeles şi au plecat la castelul Brünhildei din Isenstein. Brünhilda a fost promisă de soție lui Günther cu condiția ca acesta să „o câştige în luptă”.

În locul lui însă, cu Brunhilda „s-a înfruntat” Siegfried care, după cum se poate citi în *Cântecul Nibelungilor,* era înzestrat cu forțe supranaturale şi purta un coif care îl făcea invizibil. Bineînțeles că Siegfried a ieşit biruitor.

Prietenii fericiți s-au întors în oraşul Worms unde, curând după aceea, au fost serbate două nunți în acelaşi timp: Siegfried s-a însurat cu Criemhilda şi Günther cu Brunhilda.

După mulți ani, soția lui Günther a început să țipe, căci aflase de la Criemhilda că Siegfried luptase în locul lui Günther ca să o cucerească, el fiind, prin urmare, „primul căruia îi cedase în luptă”.

Înfuriată, Brunhilda i-a întins lui Siegfried o cursă: l-a atras în Odenwald unde, scutierul regelui Günther, Hagen von Tronje (sau Tronege) devotat ei, l-a ucis în timpul unei vânători.

Dar, nici în felul acesta Brunhilda nu s-a răzbunat pe deplin.

L-a convins pe soțul ei să-i dea ordin lui Hagen să intre în posesia comorii Criemhildei şi nu a fost nevoie să-i repete de două ori acelaşi lucru.

Într-o zi a anului 430 „Hagen a luat tezaurul şi l-a scufundat în Rin…”

Atunci, Criemhilda s-a hotărât să se răzbune pe el, în modul cel mai crud posibil. I s-a oferit acest prilej abia după ce s-a măritat a doua oară, de data aceasta, cu temutul conducător hun Etzel Attila (pe vremea aceea numit şi Ildika).

După mulți ani de tăcere, Criemhilda l-a invitat la nuntă pe Günther, împreună cu frații lui, Gernot, Giselher şi cu ceilalți cunoscuți şi rude. Aici toți au fost ucişi de huni.

Criemhilda însă a vrut să taie cu mâna ei capul lui Hagen von Tronje, ucigaşul primului ei soț. Dar, mai înainte de a săvârşi această crimă, l-a întrebat unde a ascuns comoara Nibelungilor. Ştiind că soarta îi este pecetluită, indiferent de răspunsul pe care i l-ar fi dat, Hagen von Tronje i-a răspuns cu zâmbetul pe buze:

— Numai Domnul şi cu mine ştim unde se află!

În momentul în care a ridicat sabia, (care aparținuse înainte lui Siegfried), Criemhilda nu bănuia că o aşteaptă o moarte la fel de nefirească. Ucigaşul ei se numea Hildebrand şi era prietenul lui Dietrich din Berna, care trăia în exil la curtea regelui Etzel Attila. Aici se încheie eposul.

Răzbunarea Criemhildei a dus la dispariția Nibelungilor. (În partea a doua a eposului, ei sunt evocați sub numele de burgunzi).

Convingerea lui Hans Jacobi şi a fiului său

Cântecul Nibelungilor este cunoscut de oamenii

de cultură, de istoricii literari şi de căutătorii de comori. Arheologii amatori, învățătorii de țară şi aventurierii sunt atraşi cel mai mult de versurile care evocă pietrele prețioase.

În epos este menționat locul unde scutierul regelui Günther a ascuns toate obiectele de preț:

„Hagen liess den Schatz im Rhein zu Loche versenken".

„Hagen a ordonat ca tezaurul să fie scufundat într-o groapă de pe fundul Rinului".

Într-o Groapă (Loche) scris cu G mare fiindcă, după o veche hartă, lângă țărmul Rinului, se afla localitatea Loche (Locheim) la circa 15 km nord de oraşul Worms, care există şi în zilele noastre.

Mulți au căutat comoara şi la Mogontiac (Mainz), un oraş străvechi, de lângă Rin şi pe cele două maluri ale lui, între Mogontiac şi Worms.

Bijuteriile Criemhildei şi alte obiecte de preț ale ei l-au preocupat cel mai mult pe dr. Ing. Hans Jacobi, fostul primar al oraşului Mainz, şi pe fiul lui, Hansjörg, un talentat arhitect. Amândoi sunt convinşi că, asemenea arheologului amator, Heinrich von Schliemann, care a descoperit o comoară fantastică, călăuzindu-se după *Iliada* şi *Odiseea* lui Homer, vor descoperi, pe baza *Cântecului Nibelungilor,* obiecte de preț de o inestimabilă valoare istorică, artistică şi materială.

Au început să caute comoara în 1971, după o cercetare amănunțită a documentelor păstrate în biblioteci şi arhive. Au studiat cu atenție

schimbările albiei Rinului din ultimele sute de ani şi cu ajutorul sondelor, a radiolocatoarelor şi al altor aparate ultramoderne, au cercetat mai multe oraşe aşezate pe malul Rinului.

Iată ce povestea dr. Ing. Hans Jacobi despre comoara Nibelungilor şi despre felul cum a căutat-o: „De la început şi până la sfârşit, epopeea se desfăşoară în jurul comorii Nibelungilor. Îmi este foarte clar că este un document istoric, deşi scris în versuri, căruia trebuie să i se acorde o atenție mai mare decât până acum. Sunt convins că numeroase evenimente prelucrate de poetul anonim, în epos, se petrec chiar în epoca romană. Lupta burgunzilor, pe viață şi pe moarte, împotriva hunilor, în secolul al V-lea, este o realitate, după cum, la fel de real este şi faptul că triburile germane obişnuiau să scufunde pe fundul râului tezaurul regelui lor, în cazul unui atac inamic.

Pe lângă valoarea sa simbolică intrinsecă, comoara Nibelungilor are desigur o importanță reală. Au existat şi alte comori, ca de pildă bijuteriile de încoronare ale goților de răsărit şi apus, care astăzi pot fi admirate la muzeele din Bucureşti şi Madrid. Oare cel mai mare tezaur din istoria europeană, format dintr-o duzină de lăzi pline cu argint, aur şi pietre prețioase, trebuia să fie o pură invenție a fanteziei unui poet?

Acțiunea eposului *Cântecul Nibelungilor* evocă şi viața social-politică autoritară din vremurile de atunci.

Dacă reflectăm la comorile adunate la fiecare curte împărătească, pe bună dreptate ne punem întrebarea de ce tocmai burgunzii, vestiți prin bogăția lor, nu au avut niciun obiect de preț?

Cântecul Nibelungilor nu este rodul imaginației creatoare, ci un raport de război.

Hagen a ordonat ca toate comorile să fie îmbarcate la bordul unei nave pentru a fi salvate. La circa 15 km de Worms el a descoperit împreună cu oamenii săi credincioşi un loc sigur: fundul fluviului astfel încât au ascuns acolo comoara lor cea prețioasă.

De atunci, comoara Nibelungilor nu a mai fost găsită.

Dacă, conform tradiției, Hagen a scufundat comoara pe fundul Rinului, iar din secolele următoare nu ne-au mai parvenit niciun fel de amănunte despre descoperirea ei, se poate presupune că ea se mai găseşte şi astăzi pe fundul fluviului, acoperită de tone de nisip. Curentul central al Rinului are o adâncime de câțiva metri. Pe vremea când ascundeau comoara apele lui erau mult mai curate. Prin urmare, Hagen a fost nevoit să caute locul cel mai adânc, dacă voia neapărat ca nimeni să nu o găsească. Am reflectat mult unde aş fi ascuns eu comoara, în locul lui Hagen, şi mi-am data seama că aurul trebuia să fie ascuns în locurile cele mai adânci. În timp ce studiam hărțile vechi, am descoperit lângă orăşelul Gernsheim, la circa 15 km depărtare, un

loc unde râul este foarte adânc. El corespunde datelor cuprinse în *Cântecul Nibelungilor,* deoarece cuvântul *Loche* desemnează, cu siguranță, o localitate – în germana veche numai numele proprii se scriau cu majuscule. Presupun că este vorba despre satul Locheim aflat la nord de Gernsheim, care a dispărut în timpul inundațiilor din secolul al XIII-lea. În locul unde se află acest sat, Rinul formează un arc de 180° care produce vârtejuri puternice. Acestea au spălat albia râului, ajungând până la o adâncime de 14 m. În secolul al V-lea albia Rinului era probabil acoperită de depuneri, slujind astfel drept adăpost ideal unor comori. Cu siguranță că Hagen nu a aruncat aurul în apă, la întâmplare, fiindcă în *Cântecul Nibelungilor* se menționează că ar fi vrut să îl recupereze.

Nu sunt primul care a localizat acest loc, dar sunt convins că sunt primul dispus să îl caute, investindu-mi toate economiile şi cei mai buni ani din viață. Voi folosi aparatură ultramodernă şi, prin urmare, va trebui să descopăr aurul şi pietrele prețioase. Zona pe care trebuie să o explorăm are o lungime de aproape 1 km şi o lățime de 300 m. Încercările anterioare de a găsi comoara Nibelungilor au eşuat şi din cauza lipsei de tenacitate şi a mijloacelor tehnice necesare: echolot, radar, scafandri, inele puternice din beton armat.

Sunt convins că vom descoperi acest loc cu

ajutorul aparaturii şi metodelor moderne de care dispunem”.

Cu toate acestea, Hans Jacobi nu a descoperit comoara. Poate că norocul îi va surâde fiului sau nepotului său ori poate altor căutători.

Pieirea cortegiului regelui Ioan Fără Țară

Harold A. Ponsoby nu a fost niciodată preocupat de istorie, de arheologie şi, cu atât mai puțin, de comoara lui Ioan Fără Țară.

Cu toate acestea, el a intrat în posesia unui pinten – unica piesă găsită până acum dintre obiectele care au aparținut acestei comori.

Dar, a fost posesorul lui numai un scurt timp, respectiv până când a fost adus în fața unei instanțe din Londra.

Regele Angliei, Ioan Fără Țară, (a trăit între 1167–1216 şi a domnit din 1199 până la moarte), a fost caracterizat de istorici ca „one of the most execrated monarchs în English history” adică „unul dintre cei mai nesuferiți monarhi din istoria Angliei”.

În timpul domniei lui au avut loc numeroase evenimente dramatice, lovituri de palat şi lupte nesfârşite.

A fost mezinul regelui Henry al II-lea, pe care tatăl său l-a poreclit o dată, în glumă, John Lackland – Ioan Fără Țară, fiindcă cei trei frați mai mari ai lui stăpâneau un teritoriu imens, (inclusiv

în Franța), spre deosebire de el, căruia nu-i mai rămăsese nimic. După moartea fratelui său, Richard, Ioan a devenit regele Angliei, dar şi-a păstrat porecla.

Ultimul fiu al lui Henry al II-lea nu a domnit bine, iar puterea lui a început să slăbească.

Din vina lui a pierdut terenurile din Franța, iar în 1203 a ordonat să fie ucis Artur, regele Bretoniei şi vărul său, ceea ce a constituit un pretext pentru ca regele Filip al II-lea August să îl atace.

În 1205 a fost excomunicat de Papa Inocent al III-lea, iar în ținuturile stăpânite de el au fost interzise procesiunile religioase. În timp ce Filip al II-lea August se pregătea să atace Anglia, Ioan Fără Țară s-a împăcat cu papa, făcând, în schimb, mari concesii pentru a împiedica invazia francezilor.

În 1215 el a aprobat *Magna Carta Libertatum – Marea Cartă a Libertăților* care a constituit o limitare a puterii lui în favoarea acordării mai multor avantaje şi libertăți conților şi clericilor.

Regele a suportat foarte greu consecințele *Magnei Carta Libertatum* şi a încercat, prin diverse intrigi, să-i limiteze valabilitatea şi punerea în practică. A cerut ajutor şi de la papă, ceea ce i-a atras nemulțumirea nobililor, care s-au dezis de el, nu l-au mai recunoscut drept rege şi i-au oferit coroana Angliei lui Ludovic, fiul lui Filip al II-lea. Desigur, el a acceptat-o şi a intrat în Anglia.

În timpul acestor evenimente dramatice, Ioan Fără Țară a murit şi, puțin timp înainte de moartea lui, s-a pierdut şi comoara sa.

Un rege mereu pribeag

În timp ce Anglia era frământată de lupte şi tulburări veşnice, regele Ioan Fără Țară nu avea o reşedință permanentă, ci colinda oraşele. Mulți ani a trăit într-un cortegiu de căruțe, unde avea dormitor, baie, toaletă şi birou. Tot aici îşi păstra tezaurul.

Una dintre piesele lui componente a fost o garnitură superbă de bijuterii cumpărată la Paris şi bijuteriile de încoronare ale mamei lui, bătrâna împărăteasă Matilda, văduva împăratului Henrich al V-lea al Germaniei. Într-un document din vremea aceea stă scris: „... avea o coroană imensă de proveniență germană, o tunică din purpură, sandale din acelaşi material, o cingătoare încrustată cu pietre prețioase, mai multe perechi de încălțări brodate, mănuşile purtate de împăratul Henrich al V-lea, la încoronare, un mare safir, un sceptru din aur cu un cocoş tot din aur, două săbii... pinteni de aur, un pocal din aur, o cruce...”

Este o listă care poate tulbura imaginația oricărui căutător de comori şi colecționar de antichități.

Ioan Fără Țară căra toate aceste obiecte de preț

în căruțe, chiar în toamna lui 1216, când, în ultimele zile ale vieții lui agitate, trupele franceze au ocupat orașele engleze. În primăvara și toamna acestui an el adunase toate obiectele valoroase din mânăstirile și cetățile unde fuseseră ascunse. Istoricii englezi și criticii de artă au evaluat valoarea acestui tezaur la o sumă uriașă.

Sondele inginerului Muirhead

După moartea lui Ioan Fără Țară, nimeni nu a căutat tezaurul lui. Este probabil că pe vremea aceea nu se știa că în carele de luptă ale regelui se găsesc obiecte prețioase sau că ele au fost ascunse în mânăstiri și în fortărețe.

Despre tezaurul lui Ioan Fără Țară a început să se discute serios abia la începutul secolului nostru.

În ziua de 15 februarie 1906, John Hope, secretarul Societății amatorilor de antichități din Londra a prezentat o comunicare interesantă pe care a completat-o ulterior și a publicat-o sub numele *Loss of King John's Baggage Train – Pierderea convoiului cu bagaje al regelui Ioan.*

John Hope, ca un adevărat om de știință ce era, și-a argumentat comunicarea cu citate din cronicile contemporane și din documente de arhivă, stârnind interesul publicului de elită.

În sală s-a aflat și Alfred Ch.W. Harmsworth Northcliffe, un mare arheolog amator, proprietarul

mai multor ziare şi reviste. A doua zi, el a dat sarcină unui cunoscut reporter, George Curnock, să preia cazul comorii regelui Ioan Fără Țară.

George Curnock a primit noua sarcină cu plăcere şi imediat s-a apucat de treabă, fiind convins că va fi primul care va descoperi comoara lui Ioan Fără Țară. Mai întâi, a luat legătura cu doi specialişti: un cunoscut căutător de comori, Digby d'Avigdor şi cu inginerul scoțian William Muirhead, care tocmai se întorsese din Olanda unde lucrase ca expert la uscarea pământului invadat de valurile mării. Alegerea lui nu a fost deloc întâmplătoare. La începutul secolului nostru, bucata de teren cuprinsă intre King's Lynn şi Long Sutton, unde au căzut în mlaştină carele lui Ioan Fără Țară, nu mai exista. Oamenii au reuşit să-l smulgă din îmbrățişarea mării şi să-l transforme într-un teren roditor, cu câmpuri şi grădini de legume.

Inginerul Muirhead şi colaboratorii lui au explorat terenul cu numeroase sonde. Căutările lor au fost însă intrerupte de izbucnirea primului război mondial.

Au reluat prospecțiunile imediat după terminarea războiului. Dar, fără niciun succes.

Visul milionarului american

În vara anului 1929, comoara regelui Ioan Fără Țară a început să-l preocupe pe John Herbert

Bonn, un american bogat din Baltimore. Dorința de a găsi comorile regelui, despre care învățase la şcoală, l-a costat însă multe mii de dolari.

Mai întâi, el a fondat Societatea pe acțiuni *Fen Research Limited* (devenită mai târziu, *Wash Committee*) şi l-a numit director pe englezul Harold A. Ponsoby.

În iunie 1933, milionarul Bonn l-a cunoscut pe inginerul chimist Karl Gladwitz, un emigrant din Germania, care i-a promis că în schimbul unei recompense mari, va încerca să localizeze cu precizie comoara, după care o va descoperi cu ajutorul unui detector de construcție proprie.

La mijlocul lui septembrie 1933, inginerul K. Gladwitz i-a comunicat milionarului Bonn prima veste: „Pe teritoriul de lângă Sutton Bridge cu o lungime de 8 mile şi o lățime de o milă am constatat următoarele: Un ofițer de cavalerie îmbrăcat frumos este îngropat la 50 de yarzi de albia scăzută a râului... tot acolo sunt îngropați încă mulți alți bărbați cu arme, circa 20 de căruțe cu argint, o mare căruță încărcată cu aur... 20 de cai încărcați cu saci cu aur. Toți aceşti cavaleri au apărat spatele frontului.

Numărul oamenilor care s-au înecat în mlaştină este cuprins între 800 şi 3.000. Infanteriştii au mers – înainte de a se îneca – în rânduri de câte 10, la o depărtare de un pas, unul de celălalt.

Am impresia că într-unul din carele scufundate se găsesc bijuteriile de încoronare ale regelui Ioan

Fără Țară şi voi fi mândru, dacă le voi găsi şi le voi dărui personal Majestății Sale, regelui George al V-lea.

L-am identificat şi pe ofițerul care păzea bijuteriile, la o distanță de circa 50 de yarzi de căruțe. Aproape 24 de căruțe din rândul din spate au transportat altare, pocale, cruci şi alte obiecte din aur înstrăinate din mânăstiri. Câțiva călăreți au în buzunarele de la şa monede de aur.

În rândul din spate al cavaleriei se aflau peste 20 de căruțe care, în urma unei analize ştiințifice, s-a dovedit că erau încărcate cu aur şi argint".

Deşi era o ştire destul de naivă, ea a provocat mari insomnii milionarului Bonn. Desigur că l-a bucurat şi pe directorul general al societății, Harold A. Ponsoby care, după ce a citit-o, s-a instalat într-un birou ultramodern, în cartierul cel mai scump al Londrei, pe *Regent Street,* a cumpărat două automobile, a angajat câțiva servitori în livrea şi o secretară.

Nu peste multă vreme, toți aveau să fie traduşi în fața instanței – domnul director general ca inculpat, iar ceilalți ca martori.

În iunie 1934, a ieşit la iveală că, în ciuda veştii „tulburătoare" a inginerului Gladwitz, Harold A. Ponsoby nu făcuse nici măcar o singură prospectare a terenului, preocupându-se numai de propria sa bunăstare.

Este foarte probabil că, dacă ar fi prospectat terenul, nu ar fi găsit nimic. În orice caz, nu ar fi

descoperit ceea ce fusese depistat de „detector” şi de „analiza ştiințifică” a inginerului K. Gladwitz.

De aceea, pe drept cuvânt, se pune întrebarea dacă Gladwitz nu a scris această informație la dorința directorului general, fără a fi sondat deloc terenul?

Sau poate a scris-o din proprie inițiativă de dragul banilor?

O repriză îngrozitoare

După cinci ani de la terminarea celui de-al doilea război mondial, un mic grup de întreprinzători din Londra a fondat o nouă societate pentru căutarea comorii regelui Ioan Fără Țară: *Wash Research Committee.* Din conducerea ei au făcut parte istorici, geologi şi alți specialişti care au hotărât că, mai întâi, trebuie descoperit digul, care la începutul secolului al XIII-lea era traversat de un drum nisipos.

Dar unde şi cum să găseşti acest dig după sute de ani pe o suprafață atât de mare?

„Zona golfului Wash de pe coasta de nord-est a Angliei a fost, de când lumea, umedă, rece şi neospitalieră” scria Janusz Piekalkiewiez despre comoara lui Ioan Fără Țară. „Este o regiune liniştită şi melancolică. Astăzi se pot auzi aici uruit de tractoare, țipătul pescăruşilor şi, uneori, zgomotul făcut de avioanele cu reacție. Se găsesc aici multe mlaştini, de parcă întreg ținutul s-a

mutat spre Marea Nordului. Cine poate ghici unde se termină mlaştina şi unde începe marea?!

Din Evul Mediu înfăţişarea ţinutului a devenit de nerecunoscut. Estuarul larg al râului Nene (Wellstream), cu fluxul şi refluxul său, s-a transformat în pământ uscat, iar râul a dispărut. Drumul pe care a mers odinioară coloana, avându-l în frunte pe regele Ioan Fără Ţară, nu este sigur, sigure sunt numai locul de plecare şi scopul călătoriei. Se presupune că alaiul carelor de luptă ale regelui a intenţionat să traverseze râul Wellstream, dar a fost surprins de unul dintre refluxurile foarte înalte şi vijelioase.

La începutul secolului al XIII-lea, coasta de nord-est a Angliei era foarte des atinsă de furtuni vijelioase şi valuri înalte. Dacă la aceasta se mai adaugă şi ceaţa, specifică locului, ne putem imagina cu uşurinţă acea dimineaţă de octombrie a lui 1216, într-un ţinut mlăştinos. Este foarte probabil că soldaţii, carele şi caii încărcaţi au început să traverseze râul într-un loc periculos. Carele din faţă, care înaintau în ceaţa dimineţii pe un drum foarte îngust, au intrat în nisipul mişcător şi au fost prinse de fluxul poreclit *«stolen tides».*

Soarta escortei regale a fost pecetluită."

Ceva asemănător s-a petrecut în acelaşi loc şi în secolul nostru, în ultima zi de ianuarie a lui 1953, când ţărmul nordic al Angliei a fost atins de flux însoţit de o furtună deosebit de puternică. Atunci

s-a întâmplat una dintre cele mai mari catastrofe din istoria Angliei postbelice care a costat foarte multe vieți omeneşti.

Declarația doctorului Tagg şi succesul profesorului Evans

La sfârşitul lui 1954, în jurul comorii regelui Ioan Fără Țară s-a făcut mare vâlvă. Agitația a fost stârnită de dr. George F. Tagg, expert englez în aparate electronice de măsură şi şeful secției de proiectări a firmei *Evershed Vignoles* din Londra, inventatorul mai multor aparate.

Societatea *Wash Research Committee* i-a solicitat colaborarea şi, astfel, în toamna lui 1954, dr. Tagg, împreună cu locțiitorul său, a efectuat primele experimente în locul unde se bănuia că au dispărut carele de luptă ale regelui Ioan Fără Țară.

La scurt timp după aceea, dr. Tagg a publicat următoarea declarație: „Chiar dacă de la catastrofa în care au pierit carele de luptă ale regelui Ioan Fără Țară au trecut sute de ani, este sigur că tezaurul lui mai este îngropat şi astăzi sub nisipul mişcător, între albia fostului râu şi terenul fertil de astăzi, la câteva mile sud de Cross Keys şi Long Sutton… Sunt convins că în primăvara anului viitor vom reuşi să localizăm cu precizie locul unde este îngropată comoara".

Din păcate, nimic din cele relatate mai sus nu s-a întâmplat. Până în zilele noastre…

La sfârşitul lui 1964, mai multe ziare londoneze au publicat ştirea că tezaurul lui Ioan Fără Țară a început să fie căutat de doi profesori de la Nottingham – istoricul Holt şi geologul Evans.

Sondele profesorului Evans au confirmat constatarea istoricului Holt: „muncitorii au găsit la o adâncime de 10 m obiecte din aur, argint, cupru şi fier, care nu pot fi decât o parte din tezaurul regelui Ioan Fără Țară”.

Au fost singurele obiecte de preț care s-au găsit.

Căutarea comorii lui Ioan Fără Țară nu s-a terminat încă. Ea continuă să stârnească interesul atât al arheologilor, istoricilor şi al altor specialişti, cât şi al diverşilor aventurieri.

Nu demult, un ziar londonez a publicat un raport juridic despre problema cui i-ar reveni comoara lui Ioan Fără Țară, în cazul în care ar fi descoperită. Nu ar fi vorba despre o descoperire în adevăratul înțeles al cuvântului, ci de „lost property”, respectiv despre „proprietatea pierdută” a regelui Angliei; de aceea, descoperitorul ei va primi numai o recompensă, iar dacă va avea autorizație de căutare, va putea primi chiar „ceva mai mult decât o recompensă”.

De aceea, în zilele noastre căutătorii comorii regelui Ioan Fără Țară au grijă să-şi procure, mai întâi, autorizații oficiale. Autoritățile emit aceste autorizații într-un mod foarte complicat.

Nici proprietarii de terenuri nu permit ca ele să fie prospectate fără bani.

Deocamdată, aceştia sunt singurii care în viitor vor avea un câştig din comoara lui Ioan Fără Țară.

Cuvântul autorului

„Auri sacra fames…!“ – „Foamea blestemată de aur…!“ exclama poetul roman Vergilius în secolul al II-lea a.Ch., iar cuvintele lui sunt valabile şi astăzi. De când lumea, aurul a fascinat milioane de oameni şi a devenit o parte inseparabilă a istoriei omenirii.

Pentru dobândirea lui s-au purtat războaie, au fost descoperite multe ținuturi, iar sângele şi lacrimile vărsate de mii de oameni ar putea umple un lac care să acopere tot aurul din lume.

Nu există aproape nicio comoară care să nu fi avut un destin ciudat. Multe dintre ele sunt învăluite în mister, iar altele nu au fost încă descoperite.

Redactorii celor două ediții anterioare ale cărții mele despre soarta tezaurelor de aur mi-au reproşat că multe capitole poartă titluri senzaționale deoarece cuprind cuvinte, ca de pildă: hoți, escroci, hrăpăreți, tragedie, mister, destin incredibil. După ce le-au citit, mi-au dat însă dreptate că soarta comorilor de aur de pe cele şase continente a influențat dramatic destinul multor oameni.

În timpul încercărilor mele de a discerne adevărul istoric de legendă, al audierii martorilor

oculari ai unor evenimente evocate în carte şi al cercetării documentelor inedite căutate şi găsite în arhivele din Ceho-Slovacia şi în numeroase alte arhive din lume, de multe ori am fost cuprins de emoție. Cea mai mare răsplată pentru mine ar fi, dacă aceeaşi emoție l-ar cuprinde şi pe cititorul cărții mele.

Dr. Milan Város

Bibliografie

Alföedi, A: Funde aus der Hunnenzeit und ihre ethnische Sonderung. Archeologia Hungarica. Budapest, 1932.

Allen, G.: Gold. New York 1964.

Anton, F.: Alt-Peru und seine Kunst. Leipzig 1972.

Basch, S.: Erinnerungen aus Mexiko. Leipzig 1868.

Baumann, H.: Gold und Gotter von Peru. Gütersloh 1963.

Blomberg, R.: Za zlatom a anakondami.

Bratislava 1968.

Brooks, B.G.: By Parachute Into Peru's Lost World. National Geographic Magazine. Washington 1964.

Bussagli, M.: Attila. Roma 1971.

Caulaincourt, V. De: Memoires sur Napoleon, Souvenirs du duc de Vicence. Brusel 1837–1838.

Cendrars, B.: Zlato. Praha 1964.
Charroux, R.: Poklady světa. Praha 1973.
Clendesen, C.: The United States and Pancho Villa. New York 1961.
Cloete, S.: African portraits. A biography of Kruger, Rhodes and Lobengula. London 1946.
Colič, M.: Pljačka zlata kraljevine Jugoslavije, seriál v časopise Vjesnik i srijedu. Zagreb august-september 1967.
Corti, E.C.: Maximilian und Charlotte von Mexiko. Wien 1924.
Corti, E.C.: Die Tragödie eines Kaisers. Leipzig 1933.
Daniek, E.: Sie zogen nach Mexiko. Wien-München-Zürich 1967.
Davidson, B.A: Matabele i Mašona v borbe protiv anglijskoj kolonizacii. Moskva 1958.
Davidson, B.: Objevení stare Afriky. Praha 1962.
Davidson, B.: Černá pani. Praha 1964.
Doberer, K.K.: Goldsucher-Goldmacher. München 1960.
Exquemelin, A.O.: Co jsem zažil mezi piráty a bukanyry. Praha 1961.
Farwell, B.: The Great Boer War. London 1977.
Fettich, N.: La trouvaille de tombe princière Hunnique a Szeged-Nagyszeksos. Archeologia Hungarica. Budapest 1953.
Fink, P.: Mezi mohylami. Ze zápisníku válečného korespondenta. Praha 1923.
Frances, J.M.: Vida y aventuras de Pancho Villa.

Mexico 1956.
Galsky, D.: Zlato, kaučuk, diamanty. Praha 1974.
Gudde, E.G.: Neu Helvetien. Lebenserinnerungen des Generals Johann August Sutter. Frauenfeld und Leipzig 1934.
Hagen, V.W. Von: Říša Inkov. Bratislava 1969.
Hagen, V.W. Von: Auf der Suche nach dem Goldenen Mann. Reinbek 1977.
Haslip, J.: The Crown of Mexico. New York 1977.
Heusler, A.: Germanskij geroičeskij epos i skazanije o Nibelungoch. Moskva 1960.
Hintrager. O.: Geschichte von Südafrika. München 1952.
Holt, E.: The Boer War. London 1958.
Hyde, M.H.: Mexican Empire. London 1946.
Janácek, J.: Století zámorskych objevu. Praha 1959.
Janin, M.: Moje účast na československém boji za svobodu. Praha (vyšlo bez udania roku). Kiewiet, C.W.: The Imperial factor în South Africa. Cambridge 1939.
Kosidowski, Z.: Královstvo zlatých siz. Bratislava 1967.
Lawreckij, J.R.: Pančo Vilja. Moskva 1962.
Lizerand, G.: Le Dossier de l'affaire des Templiers. Paris 1923.
Loiseleur, J.: La doctrine secrète des Templiers. Paris 1872.
Lubimov, N.N.: Balans vzaimnych trebovanij

Sojuza SSR i deržav sogisija. Moskva-Leningrad 1924. Marais, J.S.: The Fall of Kruger's Republic. London 1961.

Marić, M.: Král bez trónu. Bratislava 1968.

McIntire, L.: The Lost Empire of the Incas. Național Geographic Magazine. Washington 1973. Melegari, V.: Die Geschichte der Piraten. Hamburg 1978.

Melville, M.: La vie des Templiers. Paris 1951.

Michalevskij, F.I.: Zoloto v period mirovych vojn. Moskva 1945.

Mihovitović, I.: Posijednja avantura Benita Mussoliniho. Zagreb 1965.

Oesterheld, A.: Die Legende vom Gold. Leipzig 1941.

Olenin, A.N.: Russkij archiv. Moskva 1868.

Ollivier, A.: Les Templiers. Paris 1958.

Opatrný, J.: Benito Juaréz. Praha 1974.

Ovsjanin, P.: Konec režima Mussolini. Moskva 1965.

Palmer, A.: Napoleon în Russland. Frankfurt am Main 1966 Piekalkiewiez, J.: Da liegt Gold. München 1971.

Piekalkiewiez, J.: Schatzsucher haben noch Chancen. Bergisch Gladbach 1975.

Quintana, M.J.: Francisco Pizarro. Madrid 1861.

Quiros, T.: Isla del Coco, în: Geografia de Costa Rica. San José 1954.

Rackwitz, E.: Cudzie chodníčky, neznáme moria. Bratislava 1968.

Radauer, L.: Attila und seine wilden Reiter. Wien 1974.
Ranke, N.: Die römischen Päpste în den letzten vier Jahrhunderten. München-Leipzig 1915.
Reed, J.: Pancho Villa. Bratislava 1972.
Schlenther U.: Im Reiche El Dorados. Berlin 1971.
Schreiber, H.: Die Hunnen. Wien-Düsseldorf 1976.
Schultze, E.: Romantik und Fluch des Gelben Metalls. Leipzig 1940.
Sède, G. De: Les Templiers sont parmi nous. Paris 1962.
Skácel, J.: Česko-slovenská armáda v Rusku a Kolčak. Praha 1926.
Smirin, L.M.: Na Kolčaka! Moskva 1962.
Smith, G.: Maximilian and Carlota, The Habsburg Tragedy în Mexico. London 1974.
Stamberger, W.: Dějiny kolonialismu. Praha 1963.
Stingi, M.: Ostrovy ludožrútov. Bratislava 1974.
Tanser, G.H.: Founders of Rhodesia. Cape Town 1950.
Tarlé, J.V.: Napoleon. Bratislava 1949.
Walker, E.: A History of Southern Africa. London 1957.
Ward, W.E.F.: A History of Ghana. London 1958.
Wilkins, H.: Captain Kidd and his Skeleton Island. London 1937.
Zaseckaja, I.P.: Zolotyje ukraščenija gunnskoj

epochi. Leningrad 1975.

Reviste și ziare:

Alta California, San Francisco
Collier's Magazine, New York
Daily California Courier, San Francisco
Globe, Boston *Geo*, Hamburg
Journal of the Royal Geographical Society of London, London
Literatura i Žizň, Moskva
National Geographic Magazine, Washington
Nedela, Moskva
New York Times Magazine, New York
Observer, London
Sacramento Daily Placer Times, Sacramento
Saturday Evening Post, New York
Smithsonian, Washington
Standard, Montreal
The Gentelman's Magazine and Historical Chronicle, London
The Times, London
Toronto Star Weekly, Toronto
Vjesnik i srijedu, Zagreb